

2018

Έκθεση Ποιότητας
της
Ανώτατης
Εκπαίδευσης

αδιπ

Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης
της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Σεπτέμβριος 2019

© ΑΔΙΠ, 2018

Απαγορεύεται η έντυπη ή ηλεκτρονική αναδημοσίευση του περιεχομένου της Έκθεσης χωρίς την έγκριση της ΑΔΙΠ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Α Δ Ι Π
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

HELLENIC REPUBLIC
H Q A
HELLENIC QUALITY ASSURANCE
AND ACCREDITATION AGENCY

ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΤΗΣ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
2018

ΑΘΗΝΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

© ΑΔΙΠ, 2018

Απαγορεύεται η έντυπη ή ηλεκτρονική αναδημοσίευση του περιεχομένου της Έκθεσης χωρίς την έγκριση της ΑΔΙΠ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΔΙΠ
(1/1/2018 – 31/12/2018)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Νικολέττα Παϊσίδου
Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΜΕΛΗ

Ιωάννης Γεροθανάσης
Αντιπρόεδρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευάγγελος Γερασόπουλος
Ερευνητής Α΄ Ι.Ε.Π.Β.Α. του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών

Γεώργιος Ζαλίδης
Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Παρασκευή Μητλιάγκα
Καθηγήτρια ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας

Αντώνιος Ντέμος
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γεώργιος Παπαθεοδωρίδης
Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Στυλιανός Σταματόπουλος
Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Γεώργιος Σταμέλος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Παναγιώτης Τσακλής
Καθηγητής Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Γεώργιος Τσαντόπουλος
Αν. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Κοινός εκπρόσωπος Επιμελητηρίων

Βασίλειος Τσιάντος
Αντιπρόεδρος, Καθηγητής ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Νικόλαος Τσούνης
Καθηγητής ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΔΙΠ
(1/1/2018 – 31/12/2018)**

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Δρ. Χριστίνα Μπέστα

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Δρ. Δέσποινα Γαλάνη (από 22-06-2018)

Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης

Γεωργία Γεωργίου (από 09-01-2018)

Βασιλική Γκίνη

Αθανάσιος Γουδόσης

Άννα Δασκαλάκη (έως 18-11-2018)

Χαρίκλεια Δημοπούλου (από 19-11-2018)

Άρης Θεοδωράκος

Ελένη Κρομμυδάκη (έως 18-11-2018)

Βασιλική Κυριακούση

Γεωργία Κωστοπούλου

Ιωάννα Λεράκη

Ελευθερία Μανωλιάδη (από 16-03-2018)

Ασημίνα Μπακάρα (έως 19-09-2018)

Στέλλα Μπαφίλια (από 02-05-2018)

Δρ. Στέφανος Παπαηλίας (έως 03-11-2018)

Θεώνη Πετροπούλου

Σπυρίδων Ρίζος (από 01-10-2018)

Γεώργιος Ρουμπιέν

Δρ. Ιωάννης Ρωσσίδης (έως 11-06-2018)

Αθανάσιος Σακελλαρίου

Δρ. Δημήτριος Σπηλιωτόπουλος (έως 03-07-2018)

Αικατερίνη Τσαλίκη

Δήμητρα Χαλκιά (έως 11-01-2018)

Περιεχόμενα

Ευρετήριο Σχημάτων	4
Ευρετήριο Πινάκων	9
Συνομογραφίες	11
Πρόλογος	13
Σύνοψη	15
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση, διεθνώς	19
Εισαγωγή.....	20
1. Πληθυσμός με σπουδές Ανώτατης Εκπαίδευσης	20
1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34.....	20
1.1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34 με βάση το φύλο	21
1.2. Ηλικιακή ομάδα 25-64.....	24
1.3. Ηλικιακή ομάδα 30-34 και ευρωπαϊκός στόχος 2020	26
1.4. Συμπεράσματα.....	27
2. Απόφοιτοι ΑΕΙ: απασχόληση και ανεργία	27
2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-34 ετών.....	27
2.2. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών.....	29
2.2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης.....	30
2.2.2. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών	33
2.2.3. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών με βάση το φύλο.....	34
2.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ευρώπη	35
2.3.1. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα	39
2.3.2. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα με βάση το φύλο.....	39
2.3.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα ανά ηλικιακή ομάδα	40
2.4. Συμπεράσματα.....	41
3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη	42
3.1. Φοιτητές ανά κύκλο σπουδών και φύλο.....	43
3.2. Φοιτητές ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο	45
3.3. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ ανά χώρα	49
3.4. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού στον πληθυσμό κάθε χώρας της Ευρώπης.	50
3.5. Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών.....	52
3.6. Συμπεράσματα.....	53
4. Το διδακτικό προσωπικό στα ευρωπαϊκά ΑΕΙ.....	53

4.1.	Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση το φύλο	56
4.2.	Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση την ηλικία.....	57
4.3.	Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην Ευρώπη	58
4.4.	Συμπεράσματα.....	59
5.	Η χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης	60
5.1.	Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ευρώπη	60
5.2.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ	62
5.3.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού.....	64
5.4.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ.....	66
5.5.	Συμπεράσματα.....	67
6.	Ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα	67
6.1.	Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων)	68
6.2.	Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία.....	69
6.3.	Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή	72
6.4.	Χρηματοδότηση της έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.....	73
6.5.	Προσωπικό έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα	76
6.6.	Συμπεράσματα.....	77
7.	Οι εξελίξεις στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ)	77
8.	Οργάνωση και διακυβέρνηση των ΑΕΙ	81
8.1.	Αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα και σχέση ποιότητας κόστους στην ανώτατη εκπαίδευση.....	81
8.2.	Συνεργασίες, συμμαχίες και συγχωνεύσεις Ιδρυμάτων	87
8.2.1.	Στόχοι και επιδιωκόμενα οφέλη των συγχωνεύσεων	90
8.2.2.	Η περίπτωση της Ελλάδας	94
Β' ΜΕΡΟΣ: Οι Δράσεις Διασφάλισης Ποιότητας της ΑΔΙΠ.....		96
Εισαγωγή.....		97
1.	Η ταυτότητα της πιστοποίησης	97
1.1.	Βασικά έγγραφα και στάδια της διαδικασίας	98
1.2.	Συγκρότηση και σύνθεση Επιτροπών Πιστοποίησης	99
1.3.	Ενημέρωση των εμπειρογνομόνων	102
1.4.	Κρίση της Επιτροπής Πιστοποίησης	102
2.	Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ - Συμπεράσματα.....	103

2.1. Θετικά, αρνητικά σημεία των ΕΣΔΠ και συστάσεις των εμπειρογνομόνων.....	104
2.2. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΕΣΔΠ.....	116
3. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ – Συμπεράσματα.....	117
3.1. Θετικά, αρνητικά των ΠΠΣ και συστάσεις των εμπειρογνομόνων.....	118
3.2. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΠΠΣ	130
4. Αποτίμηση της πραγματοποιηθείσας βελτίωσης	130
Γ' ΜΕΡΟΣ: Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ	132
Εισαγωγή.....	133
1. Οργανωτική Δομή.....	133
1.1. Το Συμβούλιο της Αρχής.....	134
1.2. Επιστημονική και διοικητική υπηρεσία της ΑΔΙΠ	137
1.2.1. Κέντρο Μελετών και Ερευνών	137
1.2.2. Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας.....	137
1.2.3. Διεύθυνση Συμφωνιών Προγραμματικού Σχεδιασμού και Χρηματοδότησης..	138
1.2.4. Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης	138
1.2.5. Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης	139
2. Ανθρώπινο δυναμικό.....	139
3. Χρηματοδότηση της ΑΔΙΠ.....	143
3.1. Τακτικός Προϋπολογισμός	143
3.2. ΕΣΠΑ 2014 – 2020	144
4. Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας.....	147
4.1. Ημερίδα ενημέρωσης των ΜΟΔΙΠ (25-05-2018).....	147
4.2. Τεχνικές συναντήσεις με ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στα γραφεία της Αρχής	147
5. Απονομή πιστοποιητικών και σημάτων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ	147
6. Δημόσιες και διεθνείς σχέσεις	150
6.1. Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων των ΑΕΙ.....	150
6.2. Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων	150
6.3. Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ.....	150
6.4. Εκπροσώπηση της ΑΔΙΠ σε επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες.....	151
7. Τεχνολογική και πληροφοριακή στρατηγική της ΑΔΙΠ	152
Επίλογος	154

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήμα 1.	Ποσοστό πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)	21
Σχήμα 2.	Συγκριτικά ποσοστά πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), μεταξύ των ετών 2007 και 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)	23
Σχήμα 3.	Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	24
Σχήμα 4.	Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	25
Σχήμα 5.	Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	28
Σχήμα 6.	Τάσεις απασχόλησης πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	30
Σχήμα 7.	Απασχόληση ατόμων ηλικίας 25-64 ανά επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	32
Σχήμα 8.	Σχετικές αποδοχές εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2016, με βάση σύγκρισης τις αποδοχές των απόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων (ΟΟΣΑ)33	
Σχήμα 9.	Αποδοχές εργαζομένων γυναικών ως ποσοστό των αποδοχών των ανδρών (επίπεδα 5-8), 2016 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	34
Σχήμα 10.	Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-39 ετών (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	35
Σχήμα 11.	Ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού σε σύγκριση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-39 (επίπεδα 5-8), 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	37
Σχήμα 12.	Ποσοστό ανέργων στην Ελλάδα (σε χιλιάδες) ανά επίπεδο εκπαίδευσης, 2014 - 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)	39
Σχήμα 13.	Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, 2014 - 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)	40
Σχήμα 14.	Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, και ηλικιακή ομάδα, 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)	40
Σχήμα 15.	Κατανομή (%) φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (επίπεδα 5-8) και φύλο στην ΕΕ, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	44

Σχήμα 16.	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	46
Σχήμα 17.	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	47
Σχήμα 18.	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	48
Σχήμα 19.	Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	49
Σχήμα 20.	Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα στο σύνολο των φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	50
Σχήμα 21.	Ποσοστό φοιτητών (επίπεδα 5-8) επί του συνολικού πληθυσμού κάθε χώρας της Ευρώπης το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	51
Σχήμα 22.	Ποσοστό (%) αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)	52
Σχήμα 23.	Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2017 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)	56
Σχήμα 24.	Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	57
Σχήμα 25.	Αναλογία φοιτητών/ διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2017 (με βάση δεδομένα Eurostat)	59
Σχήμα 26.	Συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2017 (με βάσει δεδομένα της Eurostat)	61
Σχήμα 27.	Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat).....	62
Σχήμα 28.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2017, σε πραγματικές τιμές (Πηγή ΕΥΑ)	63
Σχήμα 29.	Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2017 (Πηγή ΕΥΑ)	64
Σχήμα 30.	Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2017), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή ΕΥΑ).....	65
Σχήμα 31.	Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2017), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή ΕΥΑ)	66
Σχήμα 32.	Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2005-2018 (Με βάση δεδομένα της Scimago).....	68

Σχήμα 33.	Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Scimago).....	69
Σχήμα 34.	Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2018 (Με βάση δεδομένα της Scimago).....	70
Σχήμα 35.	Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2017 (με βάση δεδομένα της Scimago και της Eurostat).....	72
Σχήμα 36.	Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, 2011-2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	73
Σχήμα 37.	Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, 2011-2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	74
Σχήμα 38.	Ποσοστό % επί του συνόλου των δαπανών για Ε&Α, ανά πηγή προέλευσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	76
Σχήμα 39.	Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), 2011 – 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	77
Σχήμα 40.	Η σχέση αποδοτικότητας, οικονομικότητας, αποτελεσματικότητας, ποιότητας -κόστους.....	82
Σχήμα 41.	Παράγοντες αλλαγών και μοχλοί αποδοτικότητας (πηγή: EUA).....	85
Σχήμα 42.	Επίπτωση των μέτρων αποδοτικότητας σε περιοχές του ιδρύματος (πηγή: EUA).....	85
Σχήμα 43.	Σημασία των εμποδίων κατά την υλοποίηση των μέτρων βελτίωσης της αποδοτικότητας (πηγή: EUA).....	86
Σχήμα 44.	Οι στόχοι των συγχωνεύσεων.....	91
Σχήμα 45.	Διαφορές πιστοποίησης - αξιολόγησης.....	98
Σχήμα 46.	Τα στάδια της διαδικασίας πιστοποίησης.....	99
Σχήμα 47.	Πλήθος ιδρυμάτων με βάση τον συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΕΣΔΠ	103
Σχήμα 48.	Ποσοστό % του βαθμού συμμόρφωσης στο πρότυπο για κάθε ΕΣΔΠ Ιδρύματος	103
Σχήμα 49.	Ποσοστό % του βαθμού συμμόρφωσης των ΕΣΔΠ στις απαιτήσεις του προτύπου	104
Σχήμα 50.	Θετικά – αρνητικά σημεία ΕΣΔΠ.....	106
Σχήμα 51.	Πλήθος θετικών –αρνητικών σημείων ανά απαίτηση.....	107

Σχήμα 52.	Πλήθος συστάσεων ανά ίδρυμα.....	107
Σχήμα 53.	Πλήθος συστάσεων ανά απαίτηση.....	108
Σχήμα 54.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	109
Σχήμα 55.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	110
Σχήμα 56.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	111
Σχήμα 57.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	112
Σχήμα 58.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	113
Σχήμα 59.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	114
Σχήμα 60.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	115
Σχήμα 61.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ.....	116
Σχήμα 62.	Πλήθος ΠΠΣ με βάση το συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΠΠΣ.....	117
Σχήμα 63.	Βαθμός συμμόρφωσης ΠΠΣ στις απαιτήσεις του προτύπου.....	117
Σχήμα 64.	Συνολικός βαθμός συμμόρφωσης των ΠΠΣ σε κάθε απαίτηση του προτύπου.....	118
Σχήμα 65.	Θετικά και αρνητικά των ΠΠΣ.....	120
Σχήμα 66.	Πλήθος θετικών – αρνητικών σημείων ανά απαίτηση του προτύπου ΠΠΣ..	120
Σχήμα 67.	Πλήθος συστάσεων ανά απαίτηση του προτύπου ΠΠΣ.....	121
Σχήμα 68.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	122
Σχήμα 69.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	123
Σχήμα 70.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	124
Σχήμα 71.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ.....	125

Σχήμα 72.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	126
Σχήμα 73.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	127
Σχήμα 74.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	127
Σχήμα 75.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	128
Σχήμα 76.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 9 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	129
Σχήμα 77.	Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 10 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ	129
Σχήμα 78.	Συστάσεις, ενέργειες βελτίωσης και βαθμός επίτευξης ανά Ίδρυμα	131
Σχήμα 79.	Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2018)	133
Σχήμα 80.	Αριθμητική διακύμανση προσωπικού ως προς το προβλεπόμενο πλήθος προσωπικού κατά τη διάρκεια των ετών 2014-2018	140
Σχήμα 81.	Ρυθμός αυξομείωσης προσωπικού ανά έτος από το 2014	141
Σχήμα 82.	Πλήθος εξωτερικών συνεργατών ανά έτος από το 2014	141
Σχήμα 83.	Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού της ΑΔΙΠ κατά το 2018	144
Σχήμα 84.	Δαπάνες του Έργου που πραγματοποιήθηκαν ανά ΠΕ κατά το 2018	145
Σχήμα 85.	Πρόβλεψη δαπανών ανά πακέτο εργασίας για το 2019	145
Σχήμα 86.	Πιστοποιητικό ΕΣΔΠ	148
Σχήμα 87.	Πιστοποιητικό ΠΠΣ	149

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1.	Ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Επίπεδα 5-8) ηλικίας 25-34 με βάση το φύλο (ΟΟΣΑ)	22
Πίνακας 2.	Ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει κάθε χώρα μέχρι το 2020, 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)	26
Πίνακας 3.	Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ και Eurostat για την τριτοβάθμια εκπαίδευση	27
Πίνακας 4.	Ποσοστά απασχόλησης ατόμων 25-34 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ.....	29
Πίνακας 5.	Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-39 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, με βάση δεδομένα της Eurostat	36
Πίνακας 6.	Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, με βάση δεδομένα της Eurostat	38
Πίνακας 7.	Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ, Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση	41
Πίνακας 8.	Κατανομή (%) φοιτητικού πληθυσμού στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	42
Πίνακας 9.	Κατανομή φοιτητών (%) ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	45
Πίνακας 10.	Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό..	53
Πίνακας 11.	Σύνολο διδακτικού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), το 2017 και ποσοστό αυτού επί του οικονομικά ενεργού και συνολικού πληθυσμού στην Ευρώπη (με βάση δεδομένα της Eurostat)	54
Πίνακας 12.	Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ανά φύλο και είδος απασχόλησης, το 2017 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)	55
Πίνακας 13.	Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη ανά ηλικιακή ομάδα, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat)	58
Πίνακας 14.	Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και το διδακτικό προσωπικό.....	60
Πίνακας 15.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2017, σε σύγκριση με την εξέλιξη του ΑΕΠ σε κάθε χώρα (Πηγή: EUA)	67
Πίνακας 16.	Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2018 (Πηγή: Scimago)	71

Πίνακας 17.	Πηγές χρηματοδότησης για Έρευνα και Ανάπτυξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	75
Πίνακας 18.	Οι εννέα (9) βασικές συστάσεις για αποδοτικά πανεπιστήμια.....	83
Πίνακας 19.	Τυπολογία συνεργασιών στην ανώτατη εκπαίδευση (πηγή: ΟΟΣΑ)	87
Πίνακας 20.	Παράγοντες επιτυχίας σχεδιασμού και διαχείρισης της διαδικασίας συγχώνευσης.....	93
Πίνακας 21.	Στοιχεία Επιτροπών Πιστοποίησης των ΕΣΔΠ 12 Ιδρυμάτων.....	100
Πίνακας 22.	Στοιχεία Επιτροπών Πιστοποίησης των (9) ΠΠΣ.....	101
Πίνακας 23.	Συχνότητα θετικών σημείων που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΕΣΔΠ	104
Πίνακας 24.	Συχνότητα αδυναμιών που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΕΣΔΠ	105
Πίνακας 25.	Συχνότητα θετικών σημείων που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΠΠΣ.....	118
Πίνακας 26.	Συχνότητα αδυναμιών που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΠΠΣ	119
Πίνακας 27.	Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	143
Πίνακας 28.	Οικονομικά στοιχεία Έργου ΕΣΠΑ 2018.....	144
Πίνακας 29.	Σήμα «Πιστοποιημένο ΕΣΔΠ»	149
Πίνακας 30.	Σήμα «Πιστοποιημένο ΠΠΣ».....	149

Συνομογραφίες

ΑΔΙΠ	Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΑ	Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΒΙΟΛ-ΕΚΠΑ	Βιολογίας – Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΔΕΑΠΤ-ΠΑΠΑΤ	Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων – Πανεπιστήμιο Πατρών
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΕ-ΠΑΠΑΤ	Διοίκησης Επιχειρήσεων – Πανεπιστήμιο Πατρών
ΔΠ	Διασφάλιση Ποιότητας
ΔΠΝΤ-ΠΑΠΑΤ	Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών – Πανεπιστήμιο Πατρών
Ε&Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠΕΔΒΜ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
ΕΣΔΠ	Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας
ΕΣΕΕ	Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΦΕΕ	Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας
ΕΧΑΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης
ΘΙΤ-ΑΣΚΤ	Θεωρίας & Ιστορίας της Τέχνης – Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών
ΙΕΠΒΑ	Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΙΣΑ-ΕΚΠΑ	Ιστορίας & Αρχαιολογίας – Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΜΚΔ	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης
ΜΟΔΙΠ	Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας
ΟΜΕΑ	Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΕΣΠ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας
ΟΣΕΠ-ΤΕΙ	Ομοσπονδία Συλλόγων Εκπαιδευτικού Προσωπικού Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων
ΠΔΣ	Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών
ΠΕ	Πακέτα Εργασίας
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΠΟΣΔΕΠ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού

ΠΠΣ	Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΠΤ-ΠΑΠΕΛ	Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΠΘΠΑ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΥΠΠΕΘ	Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
ΦΙΛ-ΠΑΠΑΤ	Φιλολογίας- Πανεπιστήμιο Πατρών
ΧΜ-ΠΑΠΑΤ	Χημικών Μηχανικών- Πανεπιστήμιο Πατρών
AAQ	Swiss Agency of Accreditation and Quality Assurance
ACRUA	Agencia de Calidad y Prospectiva Universitaria de Aragón
BI	Business Intelligence
CEU	Central European University
EACEA	Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
ESG	Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area
EU22	Στον ΟΟΣΑ συμμετέχουν συνολικά 35 χώρες ως πλήρη μέλη στις οποίες περιλαμβάνονται 22 χώρες (EU 22) των 28 χωρών της ΕΕ.
EUA	European University Association
EUROSTAT	European Statistical Office
IM	Integrated Master
INQAAHE	International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education
ISO	International Organization for Standardization
IUA	Irish University Association
LERU	League of European Research Universities
NQF	National Qualification Framework
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
QF-EHAE	Qualification Framework in the European Higher Education Area
SMART	Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Timely
U14	European University Network of Ghent University (BE), University of Göttingen (DE), University of Groningen (NL), and Uppsala University (SE).
U15	Group of Canadian Research Universities
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
USTREAM	Universities for Strategic, Efficient and Autonomous Management
UUK	Universities UK

Πρόλογος

Το 2018, η ΑΔΙΠ, μετά από μια περίοδο εντατικής προετοιμασίας και στενής συνεργασίας με τα Ιδρύματα, ξεκίνησε την πιστοποίηση των Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας καθώς και την πιστοποίηση των Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών. Στην παρούσα Έκθεση, η Αρχή δημοσιοποιεί όχι μόνον την ανάλυση και τα συμπεράσματα της πιστοποίησης, αλλά και τις συστάσεις των εμπειρογνομόνων, με άμεσους αποδέκτες τα Ιδρύματα και έμμεσους την πολιτεία αλλά και την ίδια την ΑΔΙΠ.

Κατά την εφαρμογή της προαναφερόμενης διαδικασίας, διαπιστώθηκε ο σημαντικός βαθμός βελτίωσης των Ιδρυμάτων, σε σχέση με την προηγούμενη εξωτερική τους αξιολόγηση. Η βελτίωση αυτή καταγράφεται στη δομή των προγραμμάτων, την επικαιροποίηση των γνωστικών αντικειμένων, την προσφορά ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους φοιτητές και την ποικιλία των μεθόδων διδασκαλίας. Οι αδυναμίες που εντοπίστηκαν συνιστούν πρόκληση για βελτίωση μέσα στα επόμενα τέσσερα χρόνια, δηλαδή μέχρι την επαναπιστοποίηση των Συστημάτων και Προγραμμάτων των ΑΕΙ.

Στη διαδικασία των πιστοποιήσεων, τα μέλη της ελληνικής ακαδημαϊκής κοινότητας είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν και να συζητήσουν με τους συναδέλφους τους από αλλοδαπά πανεπιστήμια τις απόψεις ή, ακόμη, και τις διαφορετικές προσεγγίσεις τους σε θέματα σχετικά με τη μάθηση και διδασκαλία, τα εφαρμοζόμενα συστήματα, τη διαχείριση των πόρων και του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Η Διασφάλιση Ποιότητας αποτελεί βασικό εργαλείο ακαδημαϊκής ανάπτυξης για την πλειονότητα των χωρών διεθνώς - από την Ευρώπη έως την Αμερική, την Αυστραλία, την Ασία και την Αφρική – έτσι ώστε η εκατέρωθεν μεταφορά εμπειριών και καλών πρακτικών να συνιστά παράλληλο όφελος της όλης διαδικασίας.

Το 2018, όπως και κάθε χρόνο, η ΑΔΙΠ ανασκόπησε τις διεθνείς εξελίξεις στην ανώτατη εκπαίδευση, οι οποίες παρουσιάζονται στο πρώτο μέρος της έκθεσης. Από την άποψη των επιδόσεων, η θέση της χώρας μας, σε σύγκριση με τη θέση των χωρών της Ευρώπης και τρίτων χωρών, βρίσκεται και αυτή τη χρονιά, όπως και τις προηγούμενες, σχεδόν στο ίδιο επίπεδο. Η υστέρηση της Ελλάδας σε επιδόσεις οφείλεται, κυρίως, στις μακροχρόνιες αδυναμίες του ελληνικού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης. Η ΑΔΙΠ στοχεύει, ακριβώς, στη βελτίωση των επιδόσεων, η οποία βρίσκεται στο κέντρο της αποστολής της για την επίτευξη υψηλής ποιότητας και την εφαρμογή κατάλληλης εθνικής στρατηγικής.

Ως προς τη μείζονα αναδιάρθρωση του ακαδημαϊκού χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης, που πραγματοποιήθηκε από την κυβέρνηση το 2018, η ΑΔΙΠ διατύπωσε την άποψη ότι το εγχείρημα δεν βασίστηκε σε εξειδικευμένες μελέτες και στην εξέταση των επιστημονικών παραμέτρων που ενδείκνυνται σε ανάλογες περιπτώσεις, όπως αυτές χαρακτηριστικά περιγράφονται στην Έκθεση, με παραδείγματα από τον ευρωπαϊκό και τον διεθνή χώρο.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι, στο χρονικό διάστημα προετοιμασίας, έναρξης και πραγματοποίησης των πιστοποιήσεων, η ΑΔΙΠ, παρά τις αντίξοες συνθήκες σε επίπεδο υλικών και ανθρώπινων πόρων, κατόρθωσε να ανταποκριθεί εξίσου αποτελεσματικά και στις ανάγκες λειτουργίας της ως Ανεξάρτητης Αρχής, χάρη στην ανάπτυξη της εσωτερικής οργάνωσης της υπηρεσίας.

Η Έκθεση συντάχθηκε από ομάδα εργασίας της ΑΔΙΠ και εγκρίθηκε ομόφωνα στην υπ'αρ. 91/22-8-2019 συνεδρίαση του Συμβουλίου της. Υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων και την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Καθηγήτρια Νικολέττα Παϊσίδου

Πρώην Πρόεδρος ΑΔΙΠ

Σύνοψη

Στο Α' μέρος της έκθεσης παρουσιάζεται η θέση της χώρας μας στα θέματα της ανώτατης εκπαίδευσης σε σύγκριση με άλλες από τον ευρωπαϊκό και, ευρύτερα, τον διεθνή χώρο ανώτατης εκπαίδευσης. Ειδικότερα παρουσιάζονται οι εξελίξεις στο επίπεδο του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση, τα ποσοστά απασχόλησης, ανεργίας και το επίπεδο αποδοχών τους, τη διάρθρωση του φοιτητικού πληθυσμού και του διδακτικού προσωπικού, το επίπεδο δημόσιας χρηματοδότησης των ιδρυμάτων καθώς και η ποσότητα και ποιότητα των ερευνητικών δραστηριοτήτων και η χρηματοδότησή τους.

Ειδικότερα:

Το επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του πληθυσμού, διεθνώς, εμφανίζει διαχρονικά ανοδική τάση, τόσο στις ηλικίες 25-34 όσο και στις ηλικίες 25-64. Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ οι νέοι ηλικίας 25-34 διαθέτουν κατά μέσο όρο, σε υψηλότερο ποσοστό, πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης απ' ό,τι οι μεγαλύτερης ηλικίας. Στην Ελλάδα, το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, πλησιάζει στον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ: 42% έναντι 44% στον ΟΟΣΑ, ενώ στις ηλικίες 25-64 το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σημαντικά: 32% έναντι 37% στον ΟΟΣΑ. Ειδικότερα, οι γυναίκες με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών κατά 15%.

Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις των χωρών του ΟΟΣΑ τόσο στην απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 (72%) όσο και των νέων αποφοίτων ηλικίας 25-34 (68%) απέχοντας 16 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών αυξάνει τις πιθανότητες απασχόλησης κατά 12%, σε σύγκριση με τους αποφοίτους προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, ενώ η κατοχή διδακτορικού τίτλου κατά 14%. Όσον αφορά στις αποδοχές των πτυχιούχων, η Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλή θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ απέχοντας 14 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο. Η ανεργία των πτυχιούχων στην Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των χωρών της ΕΕ28 παρόλο που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των ετών 2014-2018. Ειδικότερα, η ανεργία των γυναικών κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα κυμαίνεται σε πολύ υψηλότερα ποσοστά έναντι αυτών των ανδρών, φθάνοντας σε ορισμένες ηλικιακές ομάδες σχεδόν το διπλάσιο ποσοστό.

Η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με τον πληθυσμό της. Βεβαίως θα πρέπει να σημειωθεί ότι επειδή η μέτρηση γίνεται επί των εγγεγραμμένων φοιτητών, στα στοιχεία της Ελλάδας περιλαμβάνεται ένα μεγάλο ποσοστό από μη ενεργούς φοιτητές. Κατά συνέπεια δημιουργούνται προβλήματα συγκρισιμότητας στους διεθνείς δείκτες που βασίζονται στον φοιτητικό πληθυσμό, όπως είναι η αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα, το ποσοστό ετήσιας αποφοίτησης κ.λπ. Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι το γεγονός ότι στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο το ποσοστό των ανδρών έναντι των γυναικών στον πρώτο κύκλο σπουδών σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες. Αντιθέτως, στις μεταπτυχιακές σπουδές οι γυναίκες υπερτερούν έναντι των ανδρών, ενώ στις διδακτορικές σπουδές υπερτερούν οι άνδρες έναντι των γυναικών. Οι φοιτητές στην Ελλάδα κατανέμονται ως προς τα αντικείμενα σπουδών, κατά προτεραιότητα στις επιστήμες μηχανικής, τις επιστήμες διοίκησης και νομικής, τρίτη θέση κατέχουν οι ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες, ενώ τις τελευταίες θέσεις κατέχουν οι γεωτεχνικές επιστήμες και οι επιστήμες πληροφορικής. Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού κατά αντικείμενο σπουδών στην Ευρώπη

διαφοροποιείται ως προς την πρώτη θέση, η οποία ανήκει στις επιστήμες διοίκησης και νομικές σπουδές, η δεύτερη στις επιστήμες μηχανικής και η τρίτη στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με τη μεγαλύτερη αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα, απέχοντας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά 23 μονάδες. Επισημαίνεται ότι το πλήθος των διδασκόντων σε σύγκριση με άλλες πληθυσμιακά παρόμοιες χώρες της Ευρώπης βρίσκεται στο ίδιο σχεδόν επίπεδο. Ωστόσο, η αναλογία αποβαίνει δυσμενής και λόγω του, του διογκωμένου σχετικά, φοιτητικού πληθυσμού, ο οποίος περιλαμβάνει και τους μη ενεργούς φοιτητές. Επιπλέον η Ελλάδα παρουσιάζει και τη δυσμενέστερη αναλογία ως προς το φύλο του διδακτικού προσωπικού (υπερτερούν οι άνδρες) στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών. Σχετικά δυσμενής είναι και η ηλικιακή διάρθρωση του διδακτικού προσωπικού, δεδομένου ότι η χώρα μας έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά νέων διδασκόντων, κάτω των 35.

Η δημόσια χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα συνεχίζει να καταγράφει τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ, σύμφωνα με στοιχεία της EUA, με ταυτόχρονη αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού. Η ανάκαμψη, μετά από τη γενικότερη τάση μείωσης της χρηματοδότησης που σημειώνεται συστηματικά από το 2010, αρχίζει να εμφανίζεται από το 2017 σε αρκετά συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης της Ευρώπης. Αναμένεται η τάση αυτή να καταγραφεί και για την Ελλάδα για την επόμενη περίοδο.

Η Ελλάδα συνεχίζει να βρίσκεται σε σχετικά υψηλή θέση (17^η) ως προς το πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων μεταξύ 38 Ευρωπαϊκών χωρών, ενώ βρίσκεται σε σχετικά χαμηλή θέση (24^η) ως προς την αναλογία αναφορών ανά δημοσίευση. Σχετικά χαμηλή είναι και η επίδοση της χώρας (26^η) ως προς την αναλογία πλήθους δημοσιεύσεων ανά ερευνητή. Η ερευνητική χρηματοδότηση εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και οι δαπάνες για Ε&Α στην Ανώτατη Εκπαίδευση σημείωσαν νέα μείωση από το προηγούμενο έτος, ενώ το σύνολο του ερευνητικού δυναμικού της ανώτατης εκπαίδευσης, σημείωσε μικρή αύξηση από το προηγούμενο έτος, αλλά παραμένει πολύ χαμηλότερο από αυτό του 2015.

Οι εξελίξεις στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης το 2018 σηματοδοτήθηκαν από τη Διάσκεψη των ευρωπαϊκών Υπουργών Παιδείας στο Παρίσι, οι οποίοι δεσμεύτηκαν στην:

- Εξάλειψη των εμποδίων που απομένουν για την πλήρη εφαρμογή των Αρχών και Κατευθυντηρίων Οδηγιών (ESG) για τη διασφάλιση ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ).
- Αυτόματη αναγνώριση των συγκρίσιμων τίτλων σπουδών που αποκτώνται σε μια χώρα του ΕΧΑΕ εξίσου και στις άλλες χώρες, ώστε να εξασφαλίζεται η ίση πρόσβαση σε περαιτέρω σπουδές και την αγορά εργασίας.
- Υλοποίηση της σύμβασης αναγνώρισης ακαδημαϊκών προσόντων της Λισαβώνας, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την UNESCO.
- Αναθεώρηση του Παραρτήματος Διπλώματος και του ευρωπαϊκού υποδείγματος βιογραφικού σημειώματος (Europass) και την υιοθέτηση μιας ψηφιοποιημένης μορφής τους.
- Εξέταση της αμοιβαίας αναγνώρισης των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας καθώς και τη σύνδεσή τους - όπου αυτό είναι εφικτό - με τις σπουδές του πρώτου κύκλου σπουδών.

Επιπλέον, το 2018 τα θέματα της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της ανώτατης εκπαίδευσης βρέθηκαν στην επικαιρότητα, καθώς περιλαμβάνονται τόσο στη Στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση ως το 2020, όσο και στην επικαιροποιημένη ατζέντα της για την ανώτατη εκπαίδευση. Στη διαδικασία της Μπολόνια τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία τους και ειδικά αυτή της αποτελεσματικότητας, η οποία επιτυγχάνεται μέσω των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας στη βάση των αρχών και των προτύπων του ΕΧΑΕ (ESG). Στο πλαίσιο αυτό, οι φορείς άσκησης πολιτικής ενθαρρύνονται να διαμορφώσουν το πλαίσιο, να δώσουν κίνητρα και να συντονίσουν τις δράσεις σε όλα τα επίπεδα του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης. Αλλά και τα ιδρύματα χρειάζεται να θεσπίσουν κατάλληλη στρατηγική και στόχους, αφού εξετάσουν τα πιθανά εμπόδια και τους περιορισμούς, να αναπτύξουν τις δυνατότητες και τις ικανότητες του προσωπικού τους εντάσσοντας παράλληλα την αποδοτικότητα στην ιδρυματική κουλτούρα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις το 2018 ως προς τα θέματα συνεργασιών των πανεπιστημίων, αποτέλεσε ο θεσμός των «Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων». Πρόκειται για δίκτυα ευρωπαϊκών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης (και άλλων μη ακαδημαϊκών εταιριών) με κοινή στρατηγική που θα προωθήσουν τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες και ταυτότητα. Στόχος είναι να συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης. Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως σημαντική εξέλιξη στην ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση, αξιοποιεί τη διαφορετικότητα και ενισχύει τη συνεργασία με στρατηγικό ορίζοντα αναφοράς.

Στο Β' μέρος της Έκθεσης παρουσιάζονται τα ευρήματα και τα συμπεράσματα από τις δράσεις διασφάλισης ποιότητας που πραγματοποίησε η ΑΔΙΠ κατά το 2018. Κατά την πιστοποίηση δώδεκα Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας και εννέα Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών έλαβαν μέρος 78 εμπειρογνώμονες, κυρίως καθηγητές πανεπιστημίων της Ευρώπης και της Β. Αμερικής με αντίστοιχα των προγραμμάτων γνωστικά αντικείμενα.

Ειδικότερα:

Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης συνάγεται ότι τα Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας των Ιδρυμάτων, καθώς βρίσκονται στη φάση της αρχικής τους λειτουργίας καταγράφουν μια ισοκατανομή μεταξύ θετικών και αρνητικών ευρημάτων κατά την αξιολόγησή τους από τις Επιτροπές Πιστοποίησης. Οι σημαντικότερες συστάσεις για την αντιμετώπιση των αδυναμιών, αφορούν:

- Στη στελέχωση των ΜΟΔΙΠ με επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό και αναβάθμιση του ρόλου της στη λήψη αποφάσεων.
- Στην εφαρμογή της εσωτερικής αξιολόγησης σύμφωνα με τις θεσπισμένες διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας, σε όλο το εύρος των ακαδημαϊκών και διοικητικών δραστηριοτήτων (προγράμματα σπουδών, έρευνα, πόροι, υπηρεσίες, υποδομές).
- Στη βελτίωση της στοχοθεσίας ποιότητας και τη σύνδεσή της με τη στρατηγική του Ιδρύματος ως προς α) την έκτασή της σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του Ιδρύματος και β) την επιστημονική και τεχνική της αρτιότητα με βάση τα χαρακτηριστικά: συγκεκριμένη, μετρήσιμη, επιτεύξιμη, συναφής, χρονικά προσδιορισμένη (S.M.A.R.T: specific, measurable, achievable, relevant, timely).
- Στη συστηματική συμμετοχή των εξωτερικών φορέων με την αξιοποίηση των απόψεών τους.
- Στη συστηματική συμμετοχή των φοιτητών στην αξιολόγηση των μαθημάτων, των διδασκόντων και του μαθησιακού περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των απόψεών τους.

- Στη συστηματική μέτρηση των δεδομένων και πληροφοριών της ακαδημαϊκής και διοικητικής δραστηριότητας, μέσω πληροφοριακών συστημάτων και την αξιοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων για βελτίωση.
- Στην οργανωμένη και εκτεταμένη δημοσιοποίηση πληροφοριών μέσω της ιστοσελίδας των Ιδρυμάτων.

Κατά την πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών διαπιστώθηκε ότι τα Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών έχουν σημειώσει σημαντική βελτίωση από την προηγούμενη εξωτερική αξιολόγηση των Τμημάτων, κυρίως στα θέματα επικαιροποίησης των γνωστικών τους αντικειμένων καθώς και στον περιορισμό του υπερβολικού αριθμού μαθημάτων στις περιπτώσεις που είχε επισημανθεί ως πρόβλημα. Στη φάση αυτή, τα αρνητικά που καταγράφονται με μεγαλύτερη συχνότητα και για τα οποία διατυπώθηκαν αντίστοιχες συστάσεις, αφορούν:

- Στην εφαρμογή συστηματικής παρακολούθησης της προόδου των φοιτητών, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη μεθόδων αντιμετώπισης των χαμηλών επιδόσεων.
- Στην εστίαση κάλυψης των απαιτήσεων των φοιτητών για συστηματική προσφορά μαθημάτων, την ενδεχόμενη έλλειψη διασύνδεσης θεωρίας και πράξης, την έλλειψη οργανωμένων οδηγιών για τα θέματα σπουδών όπως για τη διπλωματική εργασία.
- Στη συντήρηση των μαθησιακών πόρων και υποδομών σε καλή κατάσταση.
- Στην ανάπτυξη μόνιμων μηχανισμών επικοινωνίας και επαφής με τους απόφοιτους και μηχανισμών επικοινωνίας με τους εξωτερικούς φορείς για την αξιοποίηση των απόψεών τους για το πρόγραμμα σπουδών.
- Στη βελτίωση της μεθοδολογίας, συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων, αλλά και την αξιοποίηση των πληροφοριών στις διαδικασίες βελτίωσης του προγράμματος σπουδών και λήψης αποφάσεων.
- Στη συστηματική πληροφόρηση φοιτητών για τα αποτελέσματα αξιολόγησης των μαθημάτων και του διδακτικού προσωπικού.

Στο Γ' μέρος της έκθεσης παρατίθενται οι δράσεις της ΑΔΙΠ που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής και αναπτυξιακής της δραστηριότητας. Το 2018, η Αρχή προώθησε τους στρατηγικούς της στόχους που απορρέουν από την αποστολή και τις βασικές της αρμοδιότητες, με ενέργειες οι οποίες έχουν συνοπτικά ως εξής:

- Οργάνωσε τη διεξαγωγή 12 πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ και 9 πιστοποιήσεων ΠΠΣ και πραγματοποίησε εσωτερικό έλεγχο των προτάσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ των ΑΕΙ.
- Συνέχισε την ενημέρωση σεμιναριακού τύπου και υποστήριξε τα ΑΕΙ στην κατάθεση Προτάσεων Πιστοποίησης.
- Συμμετείχε σε ευρωπαϊκές και διεθνείς συναντήσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.
- Επικοινωνήσε δημόσια τις δράσεις της σε ημερίδα, σε Συνέδρια ΤΕΙ, Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ.
- Διαχειρίστηκε το φυσικό και οικονομικό αντικείμενο του ΕΣΠΑ.
- Ανέπτυξε περαιτέρω την εσωτερική οργάνωση της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας και συνέχισε τις προσπάθειες στελέχωσής της.
- Εφάρμοσε την τεχνολογική και πληροφοριακή της στρατηγική με την περαιτέρω αναβάθμιση του πληροφοριακού της συστήματος (ΟΠΕΣΠ).

Α' ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση, διεθνώς

Εισαγωγή

Στο Α' Μέρος της έκθεσης παρουσιάζονται οι εξελίξεις στην Ανώτατη Εκπαίδευση διεθνώς, μέσω αριθμητικών μεγεθών και πληροφοριών ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει μια συνολική και συγκριτική εικόνα για το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν, επηρεάζονται και αλληλοεπιδρούν τα ΑΕΙ της χώρας μας. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η θέση της Ελλάδας συγκριτικά με τη θέση των χωρών μελών του ΟΟΣΑ καθώς και με τη θέση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με δεδομένα που αφορούν στον πληθυσμό με ανώτατη εκπαίδευση, τους φοιτητές, το διδακτικό προσωπικό, την απασχόληση των αποφοίτων, τις ερευνητικές επιδόσεις και τη χρηματοδότηση των Ιδρυμάτων. Τα στοιχεία τα οποία σκιαγραφούν τη διεθνή, την ευρωπαϊκή και την εθνική πραγματικότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, έχουν αντληθεί από αναγνωρισμένες και εξειδικευμένες πηγές, όπως ο ΟΟΣΑ, η UNESCO, η Eurostat, η ΕΛΣΤΑΤ, η EUA, η Scimago, το ΕΚΤ κ.λπ. Στο μέρος αυτό παρουσιάζονται, επιπλέον, ορισμένα από τα πιο επίκαιρα θέματα και εξελίξεις από τον διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως είναι τα θέματα οργάνωσης και διακυβέρνησης των Ιδρυμάτων.

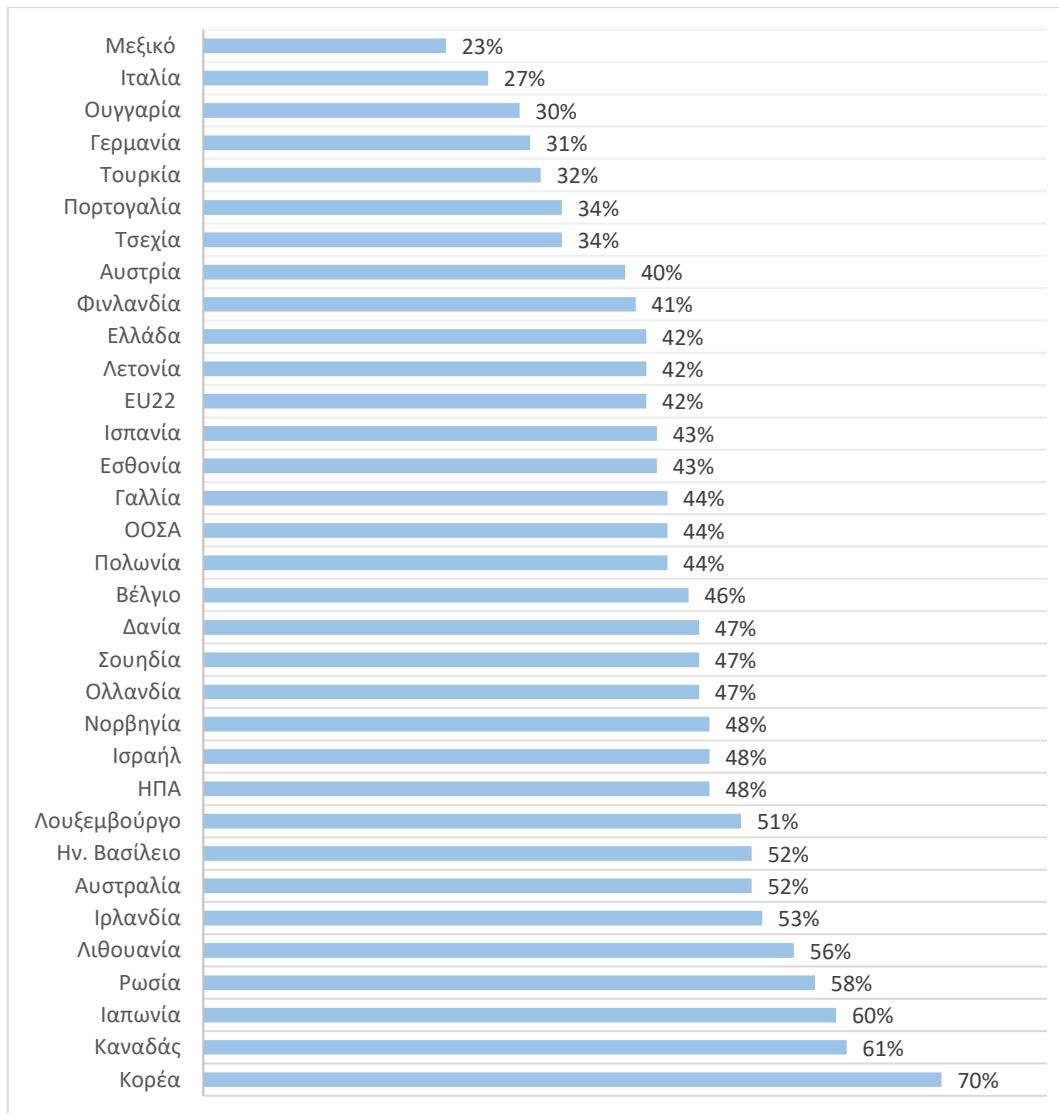
Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι όπου γίνεται αναφορά σε στατιστικά στοιχεία του ΟΟΣΑ ή άλλων πηγών για την «τριτοβάθμια εκπαίδευση» (επίπεδο 5-8), στην Ελλάδα περιλαμβάνονται μόνο τα επίπεδα 6-8.

1. Πληθυσμός με σπουδές Ανώτατης Εκπαίδευσης

1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34

Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-34 που διαθέτουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδο 5-8) ανέρχεται στο 44%, ενώ στις 22 ευρωπαϊκές χώρες μέλη του Οργανισμού το αντίστοιχο ποσοστό υπολογίζεται στο 42%.¹ Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκονται οι νέοι πτυχιούχοι, ηλικίας 25-34, οι οποίοι αποτελούν τον πυρήνα του εργατικού δυναμικού μιας χώρας για τις επόμενες δεκαετίες. Η Ελλάδα, στις ηλικίες 25-34, βρίσκεται κοντά στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ με ποσοστό 42%. Στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, περιλαμβάνονται η Κορέα 70%, ο Καναδάς 61%, η Ιαπωνία 60%, η Ρωσία 58%, η Λιθουανία 56%, η Ιρλανδία 53%, το Ηνωμένο Βασίλειο 52% και η Αυστραλία 52%. Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης με τα χαμηλότερα ποσοστά πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, βρίσκονται το Μεξικό 23%, η Ιταλία 27%, η Ουγγαρία 30%, η Γερμανία 31% και η Τουρκία 32% (Σχήμα 1).

¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών, το 2017, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-34 που διαθέτουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) υπολογίζεται στο 39%. Eurostat - Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [17/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en

Σχήμα 1. Ποσοστό πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ²)

1.1.1. Ηλικιακή ομάδα 25-34 με βάση το φύλο

Τα ανωτέρω ποσοστά παρουσιάζουν σημαντικό ενδιαφέρον κατά την ανάλυσή τους με βάση το φύλο ανά χώρα (Πίνακας 1). Με εξαίρεση το Μεξικό, όπου τα ποσοστά μεταξύ ανδρών και γυναικών εμφανίζονται μοιρασμένα, σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, οι γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-34) υπερτερούν των ανδρών. Η μεγαλύτερη διαφορά υπέρ των γυναικών εμφανίζεται στη Λετονία +24% και ακολουθούν η Πολωνία +20%, το Ισραήλ +20%, η Λιθουανία +20%, η Εσθονία +19%, ο Καναδάς +18%, η Δανία +17%, η Φινλανδία +17%, η Πορτογαλία +16%, η Ελλάδα +15% η Σουηδία +15% και η Ρωσία +15%. Οι μικρότερες διαφορές υπέρ των γυναικών εντοπίζονται στην Τουρκία +1%, τη Γερμανία +2%, την Ιαπωνία +3%, το Ηνωμένο Βασίλειο +4%, την Αυστρία +8% και το Λουξεμβούργο +8%.

² OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

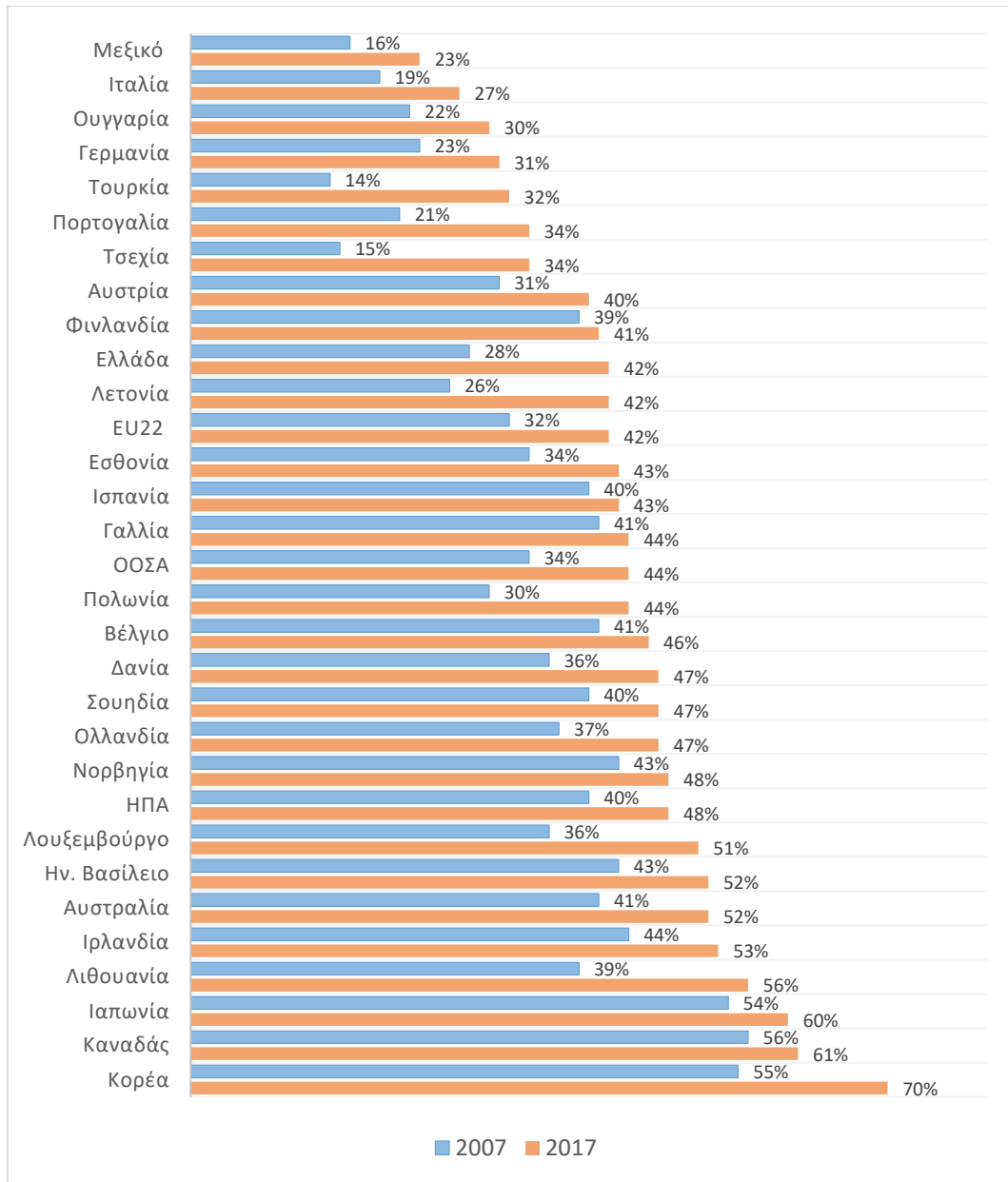
Πίνακας 1. Ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Επίπεδα 5-8) ηλικίας 25-34 με βάση το φύλο (ΟΟΣΑ³)

Χώρα	Ποσοστό	Γυναίκες	Άνδρες	Διαφορά Γυναικών - Ανδρών
Κορέα	70%	75%	65%	10%
Καναδάς	61%	70%	52%	18%
Ιαπωνία	60%	62%	59%	3%
Ρωσία	58%	65%	50%	15%
Λιθουανία	56%	66%	46%	20%
Ιρλανδία	53%	58%	49%	9%
Αυστραλία	52%	59%	45%	14%
Ην. Βασίλειο	52%	54%	50%	4%
Λουξεμβούργο	51%	55%	47%	8%
Ισραήλ	48%	58%	38%	20%
Νορβηγία	48%	55%	42%	13%
ΗΠΑ	48%	52%	43%	9%
Δανία	47%	55%	38%	17%
Σουηδία	47%	55%	40%	15%
Ολλανδία	47%	51%	42%	9%
Βέλγιο	46%	51%	40%	11%
Πολωνία	44%	54%	34%	20%
ΟΟΣΑ	44%	50%	38%	12%
Γαλλία	44%	49%	39%	10%
Εσθονία	43%	53%	34%	19%
Ισπανία	43%	49%	36%	13%
Λετονία	42%	54%	30%	24%
Ελλάδα	42%	50%	35%	15%
ΕΥ22	42%	48%	35%	13%
Φινλανδία	41%	50%	33%	17%
Αυστρία	40%	44%	36%	8%
Πορτογαλία	34%	42%	26%	16%
Τσεχία	34%	40%	27%	13%
Τουρκία	32%	32%	31%	1%
Γερμανία	31%	32%	30%	2%
Ουγγαρία	30%	36%	25%	11%
Ιταλία	27%	33%	20%	13%
Μεξικό	23%	23%	23%	0%

Στο σχήμα που ακολουθεί (Σχήμα 2) εμφανίζεται η εξέλιξη στα ποσοστά των ατόμων με ανώτατη εκπαίδευση στις ηλικίες 25-34, μεταξύ των ετών 2007 και 2017. Την τελευταία δεκαετία σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, το ποσοστό του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση εξελίχθηκε ανοδικά, ως απόρροια της αύξησης των θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στην Τσεχία (+19%) από 15% το 2007 σε 34% το 2017, στην Τουρκία (+18%) από 14% σε 32%, στη Λιθουανία (+17%) από 39% σε 56%, στη Λετονία (+16%) από 26% σε 42%, στο Λουξεμβούργο (+15%) από 36% σε 51%, στην Κορέα (+15%) από 55% σε 70%, στην Ελλάδα (+14%) από 28% σε 42%, στην Πολωνία (+14%) από 30% σε 44% και στην Πορτογαλία (+13%) από 21% σε

³ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

34%. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, επήλθε αύξηση (+10%) από 34% το 2007 σε 44% το 2017, ενώ αντίστοιχα σε 22 χώρες της ΕΕ σημειώθηκε αύξηση από 32% σε 42% (+10%)⁴.

Σχήμα 2. Συγκριτικά ποσοστά πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), μεταξύ των ετών 2007 και 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ⁵)

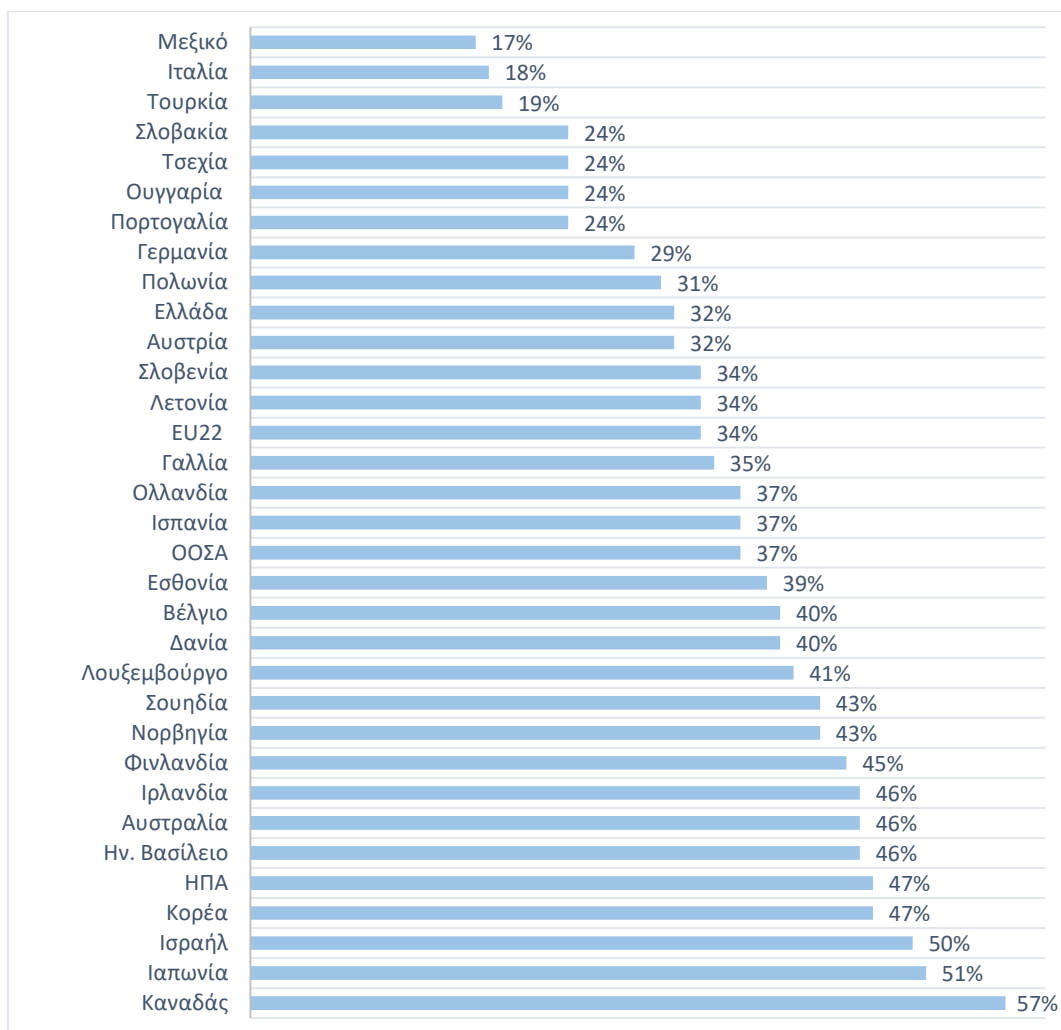
⁴ Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η αύξηση στην ΕΕ των 28, την περίοδο 2007-2017, υπολογίζεται σε 9,01%, από 29,9% το 2007, σε 39% το 2017.

Eurostat- Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [07/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en

⁵ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

1.2. Ηλικιακή ομάδα 25-64

Περνώντας από τον δυναμικό πληθυσμό, στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού, ηλικίας 25-64, τα ποσοστά των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), ανά χώρα, εμφανίζονται συγκριτικά χαμηλότερα (Σχήμα 3). Στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων ηλικίας 25-64 συγκαταλέγονται, ο Καναδάς 57%, η Ιαπωνία 51%, το Ισραήλ 50%, η Κορέα 47%, οι ΗΠΑ 47%, το Ηνωμένο Βασίλειο 46%, η Αυστραλία 46% και η Ιρλανδία 46%. Η Ελλάδα με ποσοστό 32% βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (37%). Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, όπως και στην κατηγορία 25-34, βρίσκονται το Μεξικό 17%, η Ιταλία 18%, η Τουρκία 19% και ακολουθούν με το ίδιο ποσοστό 24%, η Σλοβακία, η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Πορτογαλία.

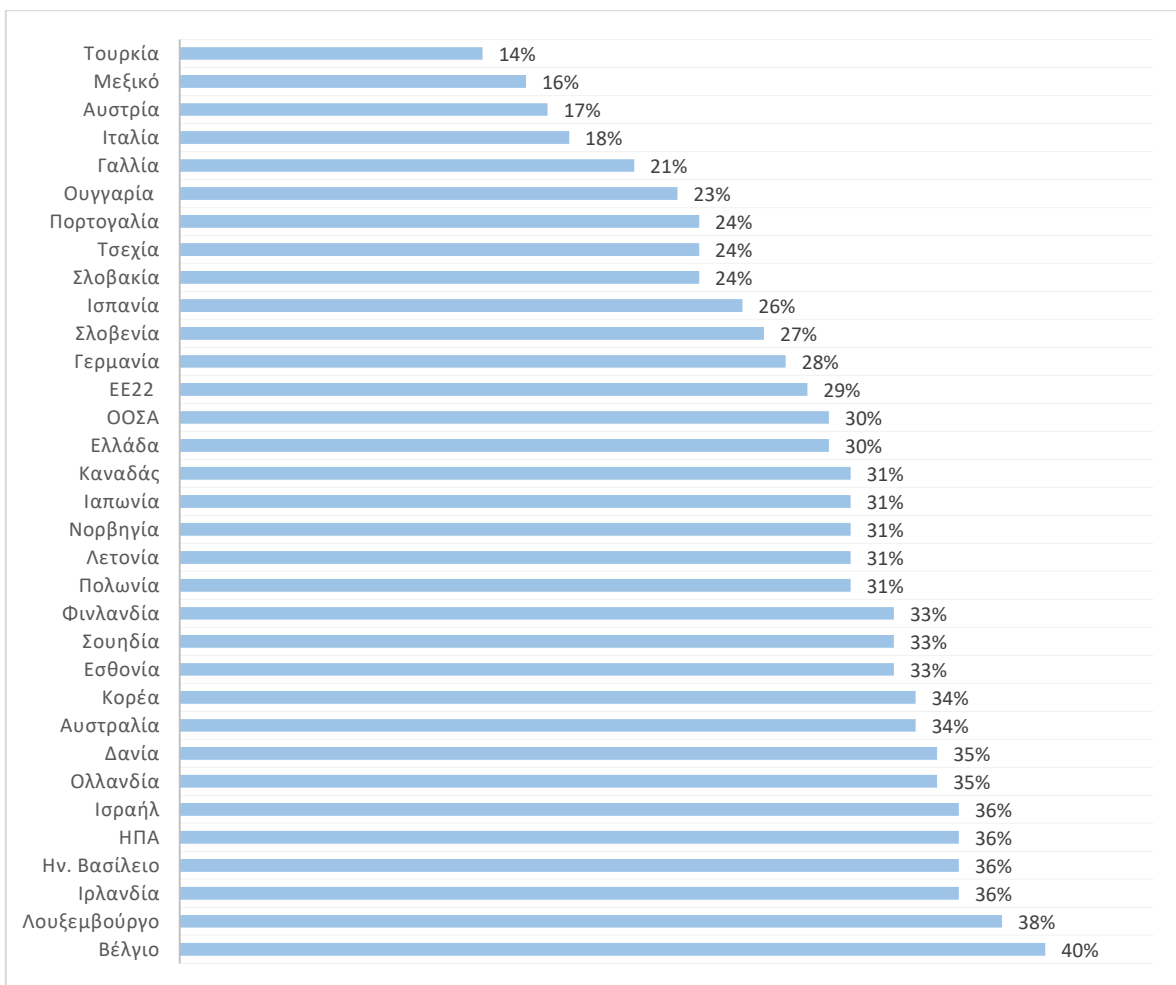
Σχήμα 3. Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ⁶)

Η ανωτέρω κατάταξη των χωρών διαφοροποιείται σημαντικά όταν στις σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν λαμβάνονται υπόψη τα προγράμματα σπουδών πανεπιστημιακής εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας (επίπεδο 5). Τα τελευταία δεν αποτελούν μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος

⁶ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

όλων των χωρών. Υπάρχουν χώρες όπου οι σπουδές βραχείας διάρκειας αντιστοιχούν σε μεγάλο μέρος του συνόλου των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Καναδάς, Ιαπωνία, Γαλλία, Ισπανία, Αυστρία). Η επικρατούσα, ωστόσο, τάση δείχνει ότι τα προγράμματα σπουδών βραχείας διάρκειας αντιστοιχούν σε μικρό ποσοστό του συνόλου των αποφοίτων.

Στο Σχήμα 4 εμφανίζονται τα ποσοστά των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64. Το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζεται στο Βέλγιο 40% και ακολουθούν το Λουξεμβούργο 38%, το Ισραήλ 36%, οι ΗΠΑ 36%, το Ηνωμένο Βασίλειο 36%, η Ιρλανδία 35% και η Δανία 35%. Στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά αποφοίτων συγκαταλέγονται η Τουρκία 14%, το Μεξικό 16%, η Αυστρία 17%, η Ιταλία 18% και η Γαλλία 21%. Συγκρίνοντας τα ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μη συμπεριλαμβανομένων των σπουδών βραχείας διάρκειας, ο μέσος όρος των χωρών μελών του ΟΟΣΑ υποχωρεί από το 37% στο 30%. Τη μεγαλύτερη διαφορά, συγκριτικά μεταξύ επιπέδων 5-8 και 6-8, εμφανίζει ο Καναδάς -26% και ακολουθούν η Ιαπωνία -20%, η Αυστρία -15%, το Ισραήλ -14%, η Γαλλία -14%, η Κορέα -13%, η Αυστραλία -12%, η Νορβηγία -12%, η Φινλανδία -12%, οι ΗΠΑ -11% και η Ισπανία -11%.

Σχήμα 4. Ποσοστό κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ⁷)

⁷ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

1.3. Ηλικιακή ομάδα 30-34 και ευρωπαϊκός στόχος 2020

Το 2018, το ποσοστό του πληθυσμού (ηλικίας 30-34), που είναι απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ανήλθε σε 37,5% για τους άνδρες και σε 51,03% για τις γυναίκες (με συνολικό μέσο όρο 44,3%), ξεπερνώντας κατά πολύ τον εθνικό στόχο για το 2020, ο οποίος τέθηκε στο 32%. Τις καλύτερες επιδόσεις για το 2018 στον συνολικό πληθυσμό παρουσιάζουν η Λιθουανία 57,6%, η Κύπρος 57,1%, η Ιρλανδία 56,3%, το Λουξεμβούργο 56,2 % και η Σουηδία 52%, όπου πάνω από το 50% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στον αντίποδα, στις χαμηλότερες θέσεις της κατάταξης βρίσκονται η Ρουμανία 24,6%, η Ιταλία 27,8% και η Πορτογαλία 33,5%. Σημειώνεται ότι σε επίπεδο ΕΕ το ποσοστό των γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ηλικίες 30-34 είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών σε όλα τα κράτη μέλη, ενώ ο μέσος όρος συνολικά για τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. είναι 40,07%, ξεπερνώντας κατ' ελάχιστο τον στόχο του 40%. Σχετικός είναι ο Πίνακας 2.

Πίνακας 2. Ποσοστό αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει κάθε χώρα μέχρι το 2020, 2018 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat⁸)

Χώρες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Ευρωπαϊκός Στόχος 2020
Αυστρία	40,7%	37,2%	44,2%	38%
Βέλγιο	47,6%	40,6%	54,5%	47%
Βουλγαρία	33,7%	27%	40,8%	36%
Γαλλία	46,2%	41%	51,2%	50%
Γερμανία	34,9%	34,5%	35,4%	42%
Δανία	49,1%	41,8%	56,6%	40%
ΕΕ 28	40,7%	35,7%	45,8%	40%
Ελλάδα	44,3%	37,5%	51,3%	32%
Εσθονία	47,2%	37,7%	57,5%	40%
Ην. Βασίλειο	48,8%	45,5%	52%	Δεν υπάρχει εθνικός στόχος
Ιρλανδία	56,3%	51,7%	60,4%	60%
Ισπανία	42,4%	36,1%	48,6%	44%
Ιταλία	27,8%	21,7%	34%	26%
Κροατία	34,1%	26,5%	41,9%	35%
Κύπρος	57,1%	49,2%	64,4%	46%
Λετονία	42,7%	30,6%	55,2%	34%
Λιθουανία	57,6%	47,5%	68,2%	48,7%
Λουξεμβούργο	56,2%	52,5%	59,8%	66%
Μάλτα	34,2%	31,7%	37%	33%
Ολλανδία	49,4%	46,2%	52,6%	40%
Ουγγαρία	33,7%	27,3%	40,5%	34%
Πολωνία	45,7%	36,3%	55,5%	45%
Πορτογαλία	33,5%	24,1%	42,5%	40%
Ρουμανία	24,6%	21,4%	28,1%	26,7%
Σλοβακία	37,7%	31,1%	44,6%	40%
Σλοβενία	42,7%	31,6%	56,3%	40%
Σουηδία	52%	45,3%	59,1%	45%
Τσεχία	33,7%	27,3%	40,6%	32%
Φινλανδία	44,2%	36,2%	52,5%	42%

⁸ Eurostat-- Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators [28/06/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_03&lang=en

1.4. Συμπεράσματα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι πιο σημαντικοί διεθνείς δείκτες για τον πληθυσμό με ανώτατη εκπαίδευση.

Πίνακας 3. Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ και Eurostat για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΟΟΣΑ	ΕΕ 22	ΕΕ 28
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, επίπεδα 5-8				
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2017)	42%	44%	42%	-
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2017)	32%	37%	34%	-
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2017) – άνδρες	35%	38%	35%	-
Πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 (2017) – γυναίκες	50%	50%	48%	-

Από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ⁹ και της Eurostat προκύπτει ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, διεθνώς, εμφανίζει διαχρονικά ανοδική τάση, τόσο στις ηλικίες 25-34 όσο και στις ηλικίες 25-64. Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ, τα άτομα ηλικίας 25-34 διαθέτουν κατά μέσο όρο υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης απ' ό,τι τα μεγαλύτερης ηλικίας. Αναφορικά με το φύλο, οι γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερτερούν αριθμητικά έναντι των ανδρών. Στην Ελλάδα το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34, βρίσκεται κοντά στον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ: 42% έναντι 44% στον ΟΟΣΑ. Αντίστοιχα στις ηλικίες 25-64 το ποσοστό των κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολείπεται σημαντικά: 32% έναντι 37% στον ΟΟΣΑ. Αναφορικά με το φύλο, οι γυναίκες με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8) υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών κατά 15%.

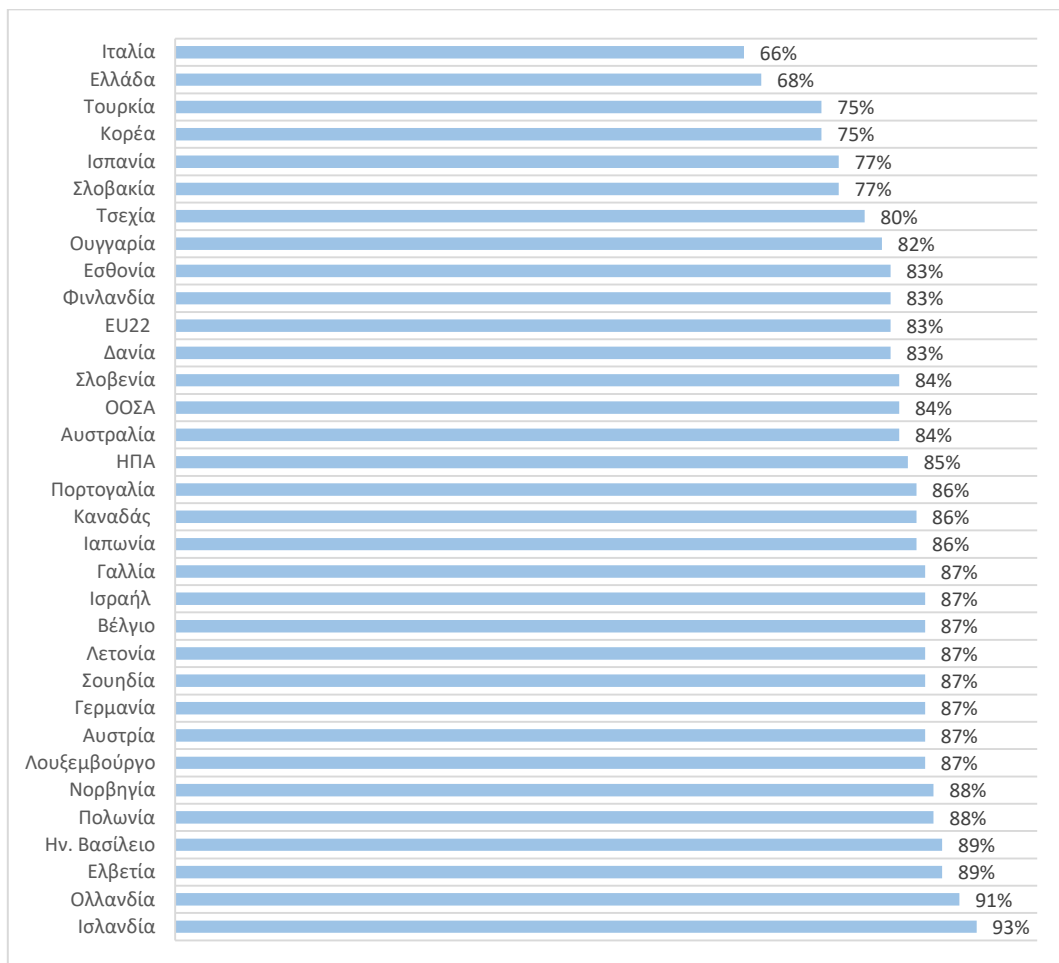
2. Απόφοιτοι ΑΕΙ: απασχόληση και ανεργία

2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-34 ετών

Η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει, κατά περίπτωση, αυξομειώσεις (Σχήμα 5). Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, το 2017, η μέση απασχόληση των νέων πτυχιούχων ανερχόταν σε 84%, μια ποσοστιαία μονάδα περισσότερο από την προηγούμενη χρονιά (2016). Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 (επίπεδα 5-8) εμφανίζουν η Ισλανδία 93%, η Ολλανδία 91%, η Ελβετία 89%, το Ηνωμένο Βασίλειο 89%, η Πολωνία και η Νορβηγία 88% και το Λουξεμβούργο 87%. Τη χαμηλότερη επίδοση

⁹ Στον ΟΟΣΑ συμμετέχουν συνολικά 35 χώρες ως πλήρη μέλη στις οποίες περιλαμβάνονται 22 χώρες της ΕΕ (ΕΥ 22). Στα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τις ευρωπαϊκές χώρες δεν περιλαμβάνονται η Κροατία, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Κύπρος και η Λιθουανία. Η Λιθουανία συμμετέχει στον ΟΟΣΑ ως συνεργαζόμενο μέλος, ωστόσο τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για τη Λιθουανία δεν περιλαμβάνονται στον μέσο όρο των 22 χωρών της ΕΕ. Όπου παρακάτω αναφέρονται οι 22 χώρες της ΕΕ εννοούνται αυτές που αποτελούν πλήρη μέλη του ΟΟΣΑ.

μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ εμφανίζει η Ιταλία με ποσοστό απασχόλησης μόλις 66%. Έπεται η Ελλάδα, με ποσοστό απασχόλησης 68%, κάτω από την Τουρκία (75%), την Κορέα (75%), την Ισπανία (77%) και τη Σλοβακία (77%).

Σχήμα 5. Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ¹⁰)

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ τη δεκαετία 2007-2017, η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-34 ετών παρέμεινε σταθερά υψηλή (Πίνακας 4). Δεδομένης της οικονομικής κρίσης, η Ελλάδα είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη απώλεια στην απασχόληση των νέων αποφοίτων από 80% το 2007 σε 68% το 2017. Εκτός από την Ελλάδα, σημαντική μείωση στην απασχόληση των νέων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζουν η Ισπανία (-8%) από 85% σε 77%, η Σλοβενία (-6%) από 90% σε 84%, η Σλοβακία (-6%) από 83% σε 77%, η Ιταλία (-5%) από 71% σε 66% και η Τουρκία (-4%) από 79% σε 75%. Αύξηση παρουσιάζει η Ιαπωνία (+6%) από 80% το 2007 σε 86% το 2017, το Ισραήλ (+3%) από 84% σε 87% και οριακά κατά +1% η Πορτογαλία, η Ισλανδία, η Λετονία, ο Καναδάς και η Κορέα.

¹⁰ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

Πίνακας 4. Ποσοστά απασχόλησης ατόμων 25-34 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ¹¹

Χώρα	2007	2017	Διαφορά 2017-2007
Ισλανδία	92%	93%	1%
Ολλανδία	94%	91%	-3%
Ην. Βασίλειο	89%	89%	0%
Ελβετία	90%	89%	-1%
Νορβηγία	89%	88%	-1%
Πολωνία	88%	88%	0%
Γαλλία	87%	87%	0%
Ισραήλ	84%	87%	3%
Βέλγιο	90%	87%	-3%
Λετονία	86%	87%	1%
Σουηδία	87%	87%	0%
Γερμανία	88%	87%	-1%
Αυστρία	87%	87%	0%
Λουξεμβούργο	87%	87%	0%
Πορτογαλία	85%	86%	1%
Καναδάς	85%	86%	1%
Ιαπωνία	80%	86%	6%
ΗΠΑ	86%	85%	-1%
Σλοβενία	90%	84%	-6%
ΟΟΣΑ	85%	84%	-1%
Αυστραλία	85%	84%	-1%
Εσθονία	87%	83%	-4%
Φινλανδία	87%	83%	-4%
ΕU22	86%	83%	-3%
Δανία	87%	83%	-4%
Ουγγαρία	82%	82%	0%
Τσεχία	80%	80%	0%
Ισπανία	85%	77%	-8%
Σλοβακία	83%	77%	-6%
Τουρκία	79%	75%	-4%
Κορέα	74%	75%	1%
Ελλάδα	80%	68%	-12%
Ιταλία	71%	66%	-5%

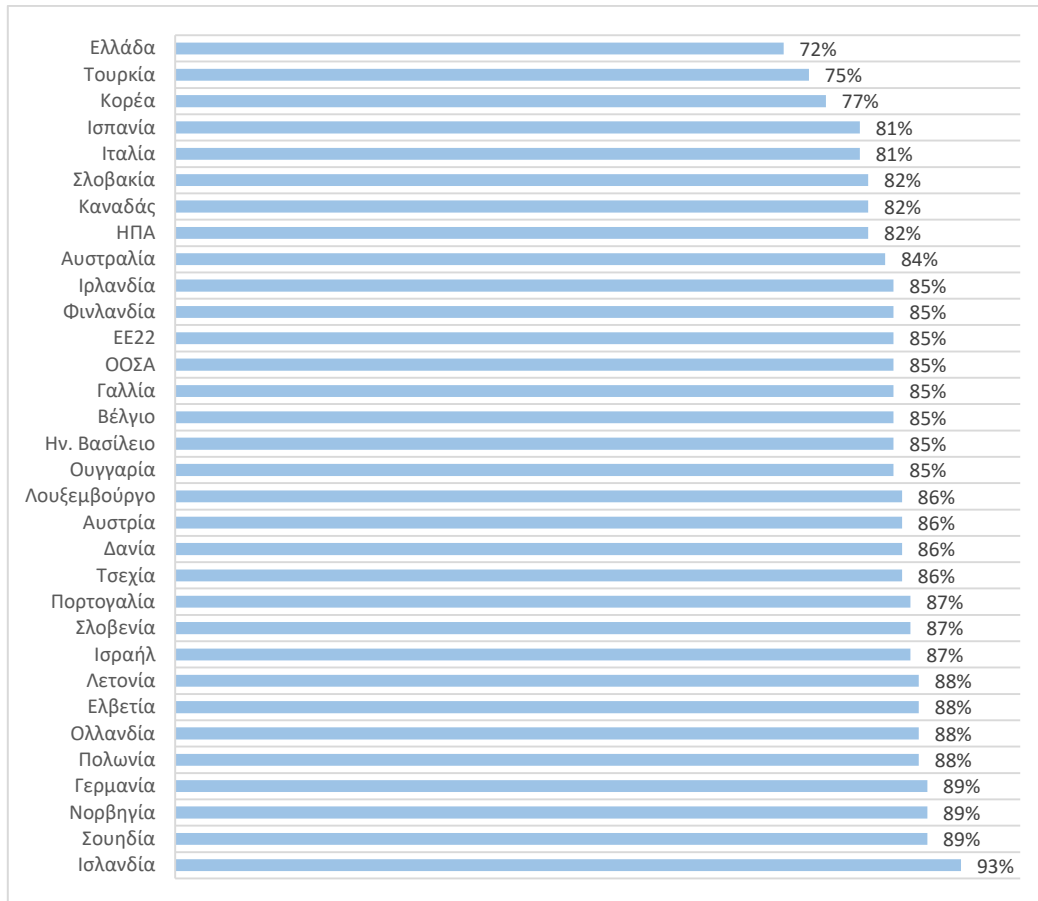
Η κατοχή πτυχίου πανεπιστημιακής εκπαίδευσης συνδέεται με καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, υψηλότερο εισόδημα και κατ' επέκταση καλύτερη ποιότητα ζωής. Η εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί την ασφαλέστερη επιλογή για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, ενώ στην πλειονότητα των εξεταζόμενων περιπτώσεων υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σημαίνει και υψηλότερες απολαβές.

2.2. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών

Στις χώρες του ΟΟΣΑ, κατά μέσο όρο, η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις ηλικίες 25-64 (Σχήμα 6), ανέρχεται σε 85%, υπερβαίνοντας μόλις κατά 1% το ποσοστό

¹¹ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

απασχόλησης των νέων πτυχιούχων ηλικίας 25-34 (Σχήμα 5). Ανάμεσα στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64) περιλαμβάνονται η Ισλανδία 93%, η Σουηδία 89%, η Νορβηγία 89%, η Γερμανία 89%, η Πολωνία 88%, η Ολλανδία 88% και η Ελβετία 88%. Η Ελλάδα με ποσοστό 72% κατατάσσεται στην τελευταία θέση των χωρών του ΟΟΣΑ, μόλις κάτω από την Τουρκία 75% και την Κορέα 77% και αρκετά πίσω από την Ισπανία 81% και την Ιταλία 81%.

Σχήμα 6. Τάσεις απασχόλησης πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ¹²)

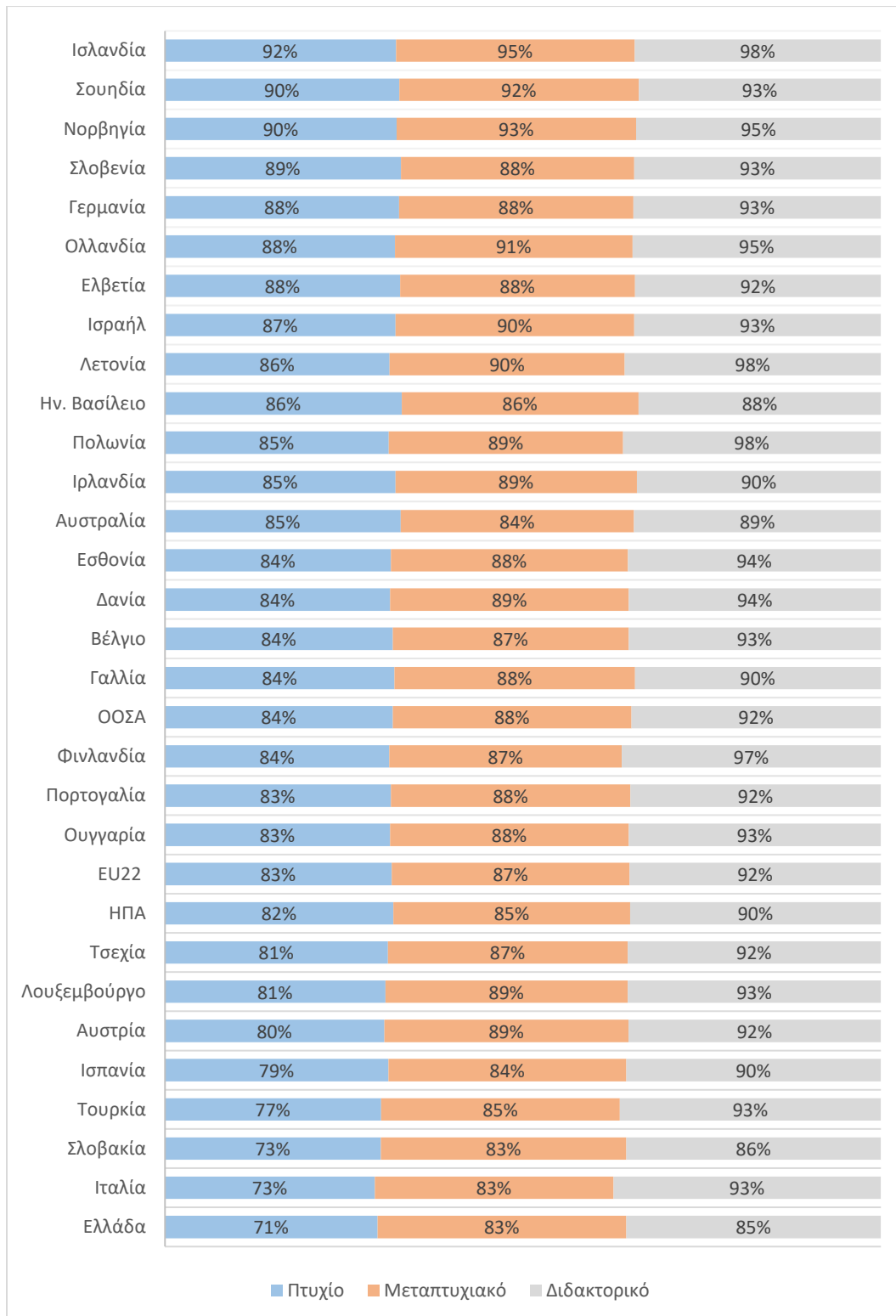
2.2.1. Απασχόληση αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών ανά επίπεδο εκπαίδευσης

Η απασχόληση των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με το επίπεδο εκπαίδευσης. Όσο υψηλότερο το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο υψηλότερο και το ποσοστό απασχόλησης (Σχήμα 7). Στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών του ΟΟΣΑ, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών εξασφαλίζουν ευκολότερα εργασία, σε σύγκριση με τους κατόχους πρώτου πτυχίου. Ειδικότερα, η απασχόληση των κατόχων πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης ανέρχεται στο 84%, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με την απασχόληση των κατόχων μεταπτυχιακού (88%) ή διδακτορικού τίτλου σπουδών (92%).

¹² OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

Τρεις ευρωπαϊκές χώρες, η Ισλανδία (92%), η Σουηδία (90%) και η Νορβηγία (90%) εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης για τους κατόχους πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης. Αντίστοιχα για τους κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην Ισλανδία (95%), τη Νορβηγία (93%), τη Σουηδία (92%) τη Φινλανδία (92%), την Ολλανδία (91%), το Ισραήλ (90%) και τη Λετονία (90%). Αναφορικά με τους αποφοίτους διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών, τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στην Ισλανδία (98%), τη Λετονία (98%), την Πολωνία (98%), τη Φινλανδία (97%) και τη Νορβηγία και την Ολλανδία (95%). Με εξαίρεση την Ελλάδα (85%), τη Σλοβακία (86%), το Ηνωμένο Βασίλειο (88%) και οριακά την Αυστραλία (89%), η απασχόληση των κατόχων διδακτορικού τίτλου σπουδών σε όλες τις περιπτώσεις υπερβαίνει το 90%.

Η Ελλάδα εμφανίζει τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους ανώτατης εκπαίδευσης, τόσο συνολικά όσο και ανά επίπεδο εκπαίδευσης (πτυχίο 71%, μεταπτυχιακό 83%, διδακτορικό 85%). Σε σύγκριση με τους κατόχους πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών στην Ελλάδα έχουν κατά 17% ή 20% αντίστοιχα περισσότερες πιθανότητες απασχόλησης. Ανάλογη είναι η κατάσταση στην Ιταλία και τη Σλοβακία, με τη διαφορά υπέρ των κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου να ανέρχεται σε 10% και στις δύο χώρες, ενώ για τους κατόχους διδακτορικού τίτλου σπουδών στο 13% για τη Σλοβακία και στο 20% για την Ιταλία.

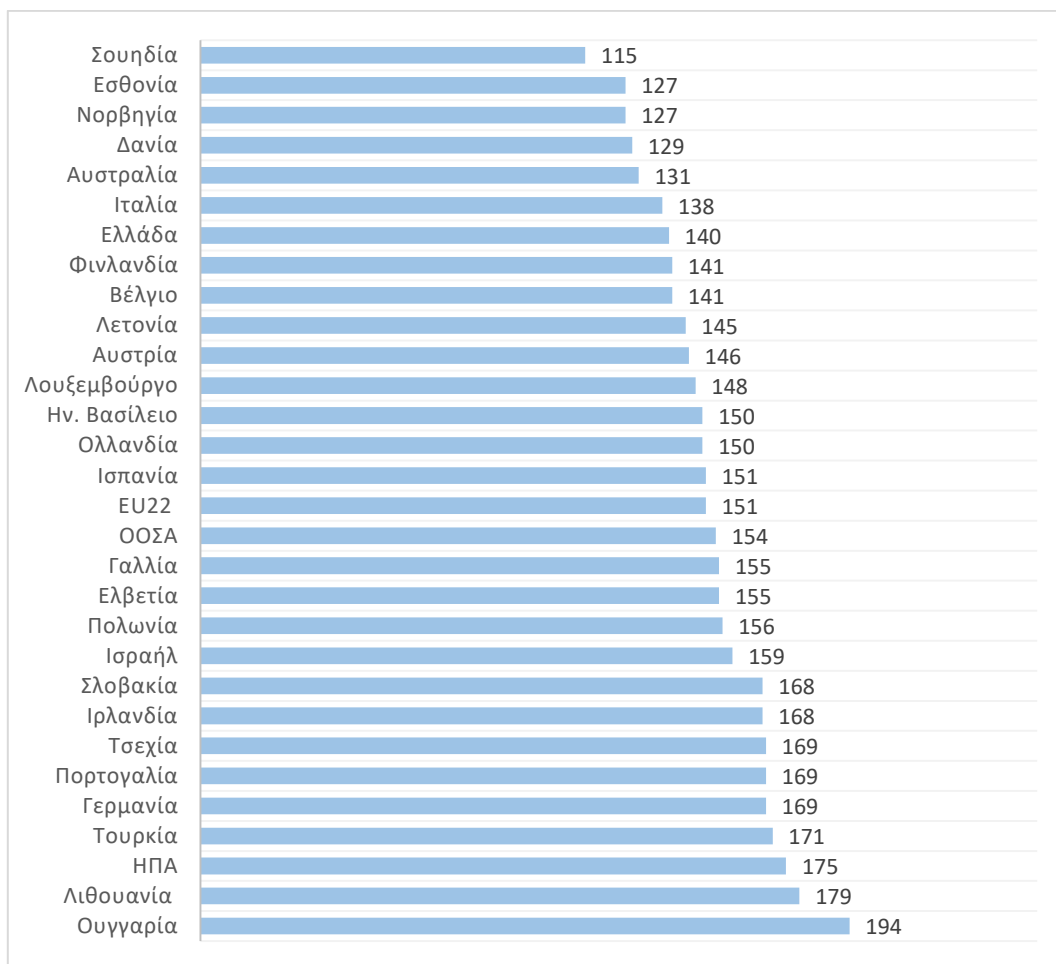

Σχήμα 7. Απασχόληση ατόμων ηλικίας 25-64 ανά επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 6-8), 2017 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ¹³)

¹³ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

2.2.2. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών

Στο παρακάτω σχήμα εμφανίζονται οι σχετικές αποδοχές των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) για τις ηλικίες 25-64, το έτος 2016. Ο δείκτης σχετικών αποδοχών για τους εργαζομένους με ανώτατη εκπαίδευση έχει ως βάση σύγκρισης τις αποδοχές των απόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων. Η μεγαλύτερη διαφορά στις αποδοχές υπέρ των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση εμφανίζεται στην Ουγγαρία, όπου οι εργαζόμενοι με ανώτατη εκπαίδευση έχουν σχεδόν διπλάσιες αποδοχές από τους εργαζόμενους με δευτεροβάθμια εκπαίδευση (194). Ακολουθούν η Λιθουανία (179), οι ΗΠΑ (175), η Τουρκία (171), η Γερμανία (169), η Πορτογαλία (169) και η Τσεχία (169). Στην Ελλάδα, η οποία βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, οι αποδοχές για τους αποφοίτους της τριτοβάθμιας ανέρχονται σε 140. Οι μικρότερες διαφορές υπέρ των εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση εντοπίζονται στη Σουηδία (115), την Εσθονία (127), τη Νορβηγία (127) και τη Δανία (129).

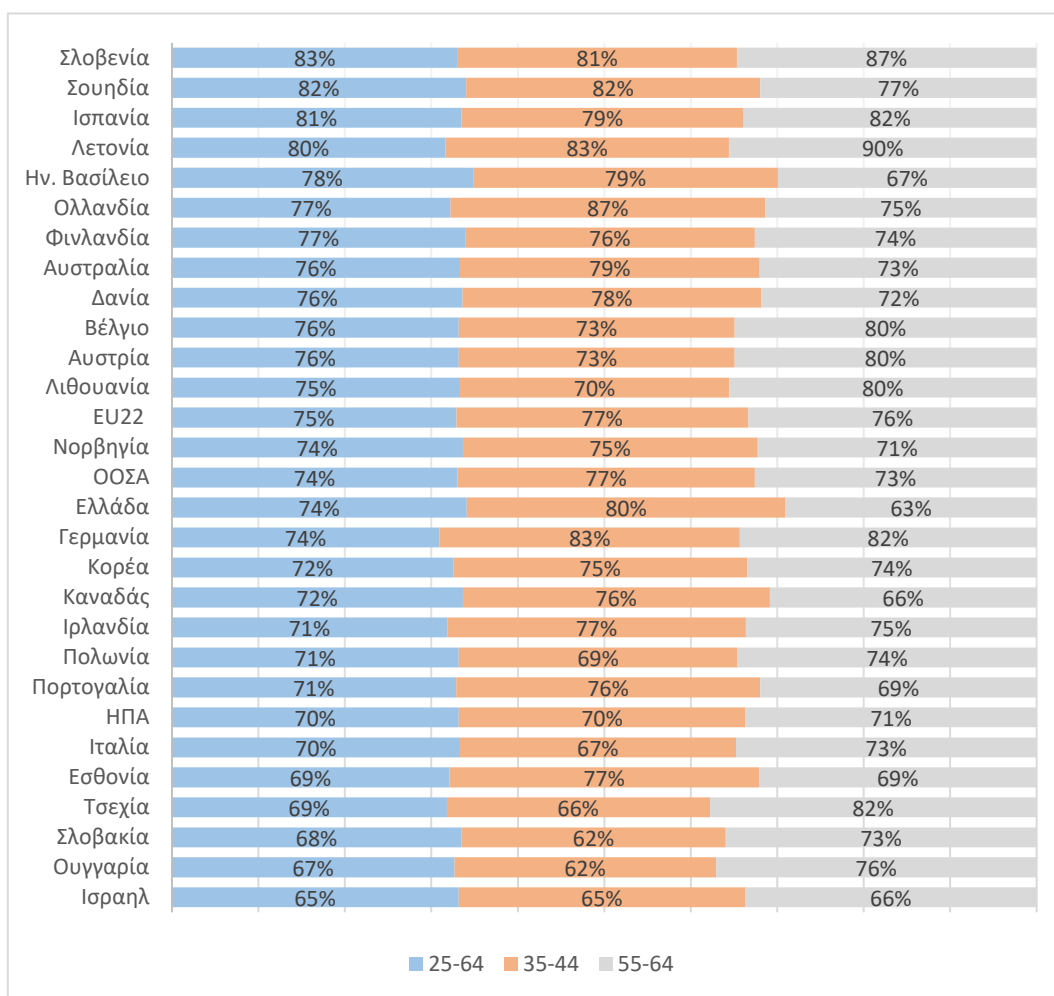

Σχήμα 8. Σχετικές αποδοχές εργαζομένων με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), 2016, με βάση σύγκρισης τις αποδοχές των απόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες αποτυπώνονται στο όριο των 100 μονάδων (ΟΟΣΑ¹⁴)

¹⁴ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

2.2.3. Αποδοχές αποφοίτων ΑΕΙ 25-64 ετών με βάση το φύλο

Στο σύνολο των χώρων του ΟΟΣΑ (μέσος όρος) οι αποδοχές των εργαζόμενων γυναικών, στις ηλικίες 25-64, υπολογίζονται στο 74% των αποδοχών των ανδρών (Σχήμα 9). Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών - γυναικών επηρεάζει αρνητικά την ισότητα των φύλων, η οποία αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και βασικό στόχο κάθε σύγχρονης δημοκρατικής χώρας. Και στην Ελλάδα, οι εργαζόμενες γυναίκες με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους, έχοντας το 74% των αποδοχών τους. Βάσει των στοιχείων του ΟΟΣΑ, η μισθολογική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες είναι μεγαλύτερη στο Ισραήλ (65%), την Ουγγαρία (67%), τη Σλοβακία (68%), την Τσεχία (69%), την Εσθονία (69%), την Ιταλία (70%) και τις ΗΠΑ (70%) και μικρότερη στη Σλοβενία (83%), τη Σουηδία (82%), την Ισπανία (81%) και τη Λετονία (80%).

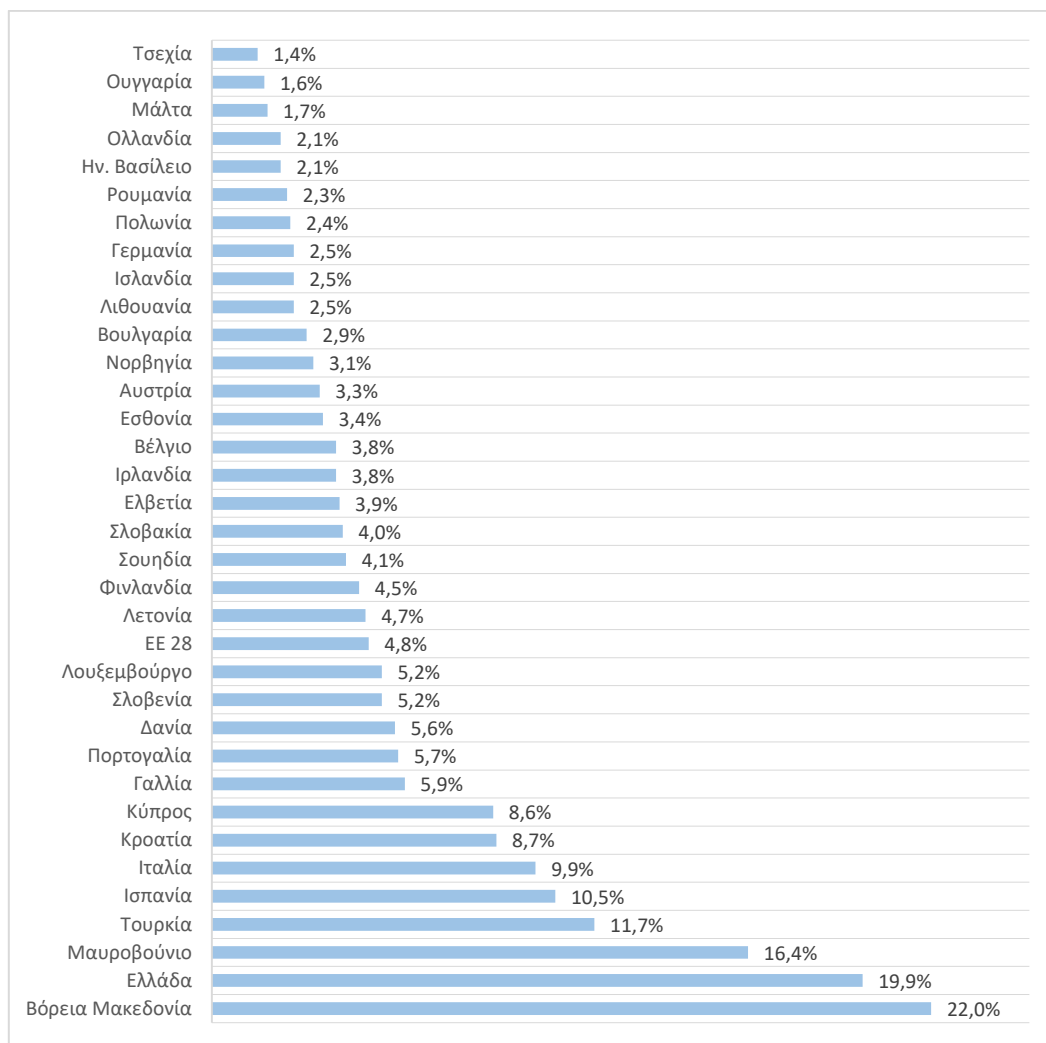

Σχήμα 9. Αποδοχές εργαζομένων γυναικών ως ποσοστό των αποδοχών των ανδρών (επίπεδα 5-8), 2016 (με βάση δεδομένα του ΟΟΣΑ¹⁵)

¹⁵ OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris [12/04/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

2.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ευρώπη

Συγκριτικά με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα είχε, το 2018, μακράν το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (19,9%) στους πτυχιούχους ΑΕΙ ηλικίας 25-39, πολύ πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ 28), ο οποίος υπολογιζόταν στο 4,8%. Η υψηλή ανεργία συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο της διαρροής επιστημονικού δυναμικού στο εξωτερικό (brain drain), το οποίο οφείλεται, εν μέρει, στη διαχρονικά περιορισμένη ζήτηση για υψηλής εκπαίδευσης προσωπικό στην Ελλάδα. Μετά την Ελλάδα, τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας εμφάνισε η Ισπανία (10,5%) και ακολουθούν η Ιταλία (9,9%) η Κροατία (8,7%) και η Κύπρος (8,6%). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες υψηλή ανεργία παρατηρείται στη Βόρεια Μακεδονία 22%, το Μαυροβούνιο 16,4% και την Τουρκία 11,7%. Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στους πτυχιούχους ΑΕΙ 25-39 εμφανίζουν: η Τσεχία μόλις 1,4%, η Ουγγαρία 1,6%, η Μάλτα 1,7%, το Ηνωμένο Βασίλειο 2,1%, η Ολλανδία 2,1%, και η Ρουμανία 2,3% (Σχήμα 10).

Σχήμα 10. Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-39 ετών (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat¹⁶)

¹⁶ Eurostat-Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [02/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en

Την τελευταία πενταετία, 2014 – 2018, το ποσοστό ανεργίας των νέων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-39 ετών, στις χώρες της ΕΕ πέφτει από 7,4% το 2014, σε 4,8% το 2018 (Πίνακας 5). Η Ελλάδα εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση από όλες τις χώρες της ΕΕ (-7,9%). Ακολουθούν η Ισπανία -6,3%, η Πορτογαλία -6,1%, η Κύπρος -4,7%, η Κροατία -4,4%, η Σλοβενία -3,9%, η Ρουμανία -3,9%, η Σλοβακία -3,6%, η Βουλγαρία -3,6% και η Ιταλία -3,4%. Μικρή αύξηση της ανεργίας παρατηρείται το διάστημα αυτό στο Λουξεμβούργο +1,3%, την Τουρκία +1,9% και το Μαυροβούνιο +2,7%.

Πίνακας 5. Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-39 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, με βάση δεδομένα της Eurostat¹⁷

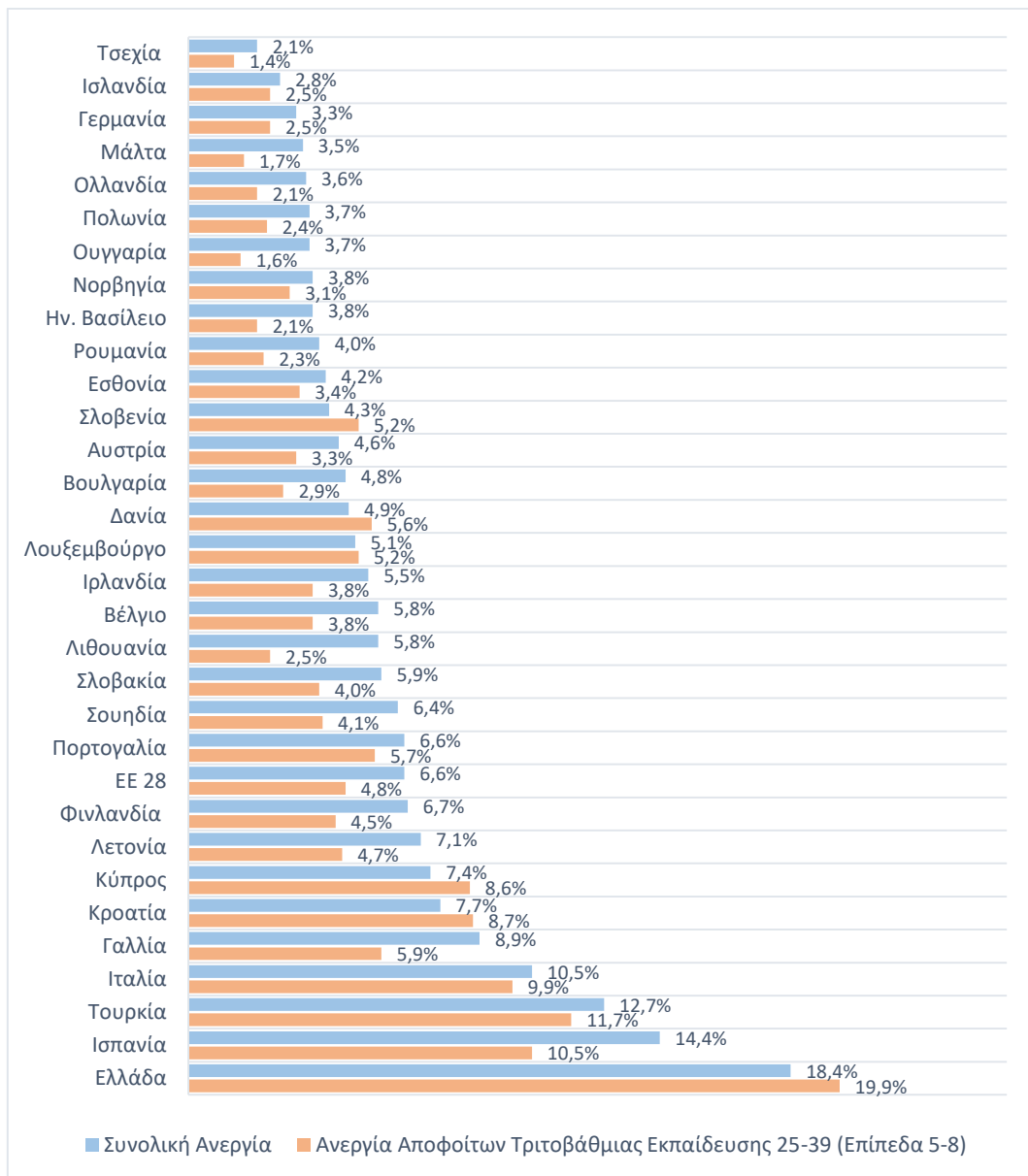
Χώρα	2014	2015	2016	2017	2018	Διαφορά 2018-2014
Βόρεια Μακεδονία	27,3%	25,8%	24,6%	22,8%	22,0%	-5,3%
Ελλάδα	27,8%	25,9%	23,7%	21,9%	19,9%	-7,9%
Μαυροβούνιο	13,7%	14,5%	17,1%	16,5%	16,4%	2,7%
Τουρκία	9,8%	10,0%	11,2%	11,4%	11,7%	1,9%
Ισπανία	16,8%	14,9%	13,5%	11,7%	10,5%	-6,3%
Ιταλία	13,3%	12,0%	11,7%	10,7%	9,9%	-3,4%
Κροατία	13,1%	12,2%	10,5%	9,5%	8,7%	-4,4%
Κύπρος	13,3%	12,8%	11,3%	11,0%	8,6%	-4,7%
Γαλλία	7,0%	7,0%	5,9%	5,2%	5,9%	-1,1%
Πορτογαλία	11,8%	10,9%	9,2%	7,1%	5,7%	-6,1%
Δανία	6,0%	6,1%	7,2%	6,8%	5,6%	-0,4%
Λουξεμβούργο	3,9%	4,6%	4,1%	4,3%	5,2%	1,3%
Σλοβενία	9,1%	8,3%	9,1%	7,0%	5,2%	-3,9%
ΕΕ 28	7,4%	6,7%	6,0%	5,2%	4,8%	-2,6%
Λετονία	6,4%	5,3%	3,7%	4,0%	4,7%	-1,7%
Φινλανδία	5,7%	6,5%	6,4%	5,6%	4,5%	-1,2%
Σουηδία	4,6%	4,7%	4,4%	4,5%	4,1%	-0,5%
Σλοβακία	7,6%	6,8%	6,7%	4,6%	4,0%	-3,6%
Ελβετία	4,1%	3,7%	4,0%	4,3%	3,9%	-0,2%
Βέλγιο	4,7%	4,8%	4,2%	4,2%	3,8%	-0,9%
Ιρλανδία	6,7%	5,3%	5,1%	3,9%	3,8%	-2,9%
Εσθονία	5,6%	3,1%	3,0%	2,8%	3,4%	-2,2%
Αυστρία	4,7%	4,0%	3,8%	3,4%	3,3%	-1,4%
Νορβηγία	3,1%	3,7%	4,3%	3,1%	3,1%	0,0%
Βουλγαρία	6,5%	4,5%	4,4%	3,8%	2,9%	-3,6%
Γερμανία	3,0%	2,9%	2,8%	2,5%	2,5%	-0,5%
Ισλανδία	4,3%	3,5%	2,6%	2,1%	2,5%	-1,8%
Λιθουανία	4,5%	4,1%	2,8%	2,6%	2,5%	-2,0%
Πολωνία	5,3%	4,7%	3,7%	2,7%	2,4%	-2,9%
Ρουμανία	6,2%	4,6%	3,6%	2,6%	2,3%	-3,9%
Ολλανδία	3,7%	3,2%	3,0%	2,5%	2,1%	-1,6%
Ην. Βασίλειο	2,8%	2,6%	2,6%	2,5%	2,1%	-0,7%
Μάλτα	2,1%	1,6%	:	1,7%	1,7%	-0,4%
Ουγγαρία	3,2%	2,7%	1,9%	1,9%	1,6%	-1,6%
Τσεχία	3,6%	2,6%	2,4%	1,7%	1,4%	-2,2%

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2018, η Ελλάδα εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στις χώρες της ΕΕ (Σχήμα 11) τόσο στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-39 ετών (19,9%)

¹⁷ Eurostat- Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [02/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en

όσο και στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (18,4%).¹⁸ Οι νέοι πτυχιούχοι στην Ελλάδα δυσκολεύονται περισσότερο από οπουδήποτε αλλού στην Ευρώπη στην εξεύρεση εργασίας. Παρόμοια κατάσταση, με χαμηλότερα όμως ποσοστά ανεργίας, παρατηρείται σε τρεις ακόμα χώρες, στην Ισπανία (14,4% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 10,5% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39), στην Τουρκία (12,7% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 11,7% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39) και στην Ιταλία (10,5% ανεργία στον συνολικό πληθυσμό, 9,9% ανεργία στους πτυχιούχους 25-39).

Σχήμα 11. Ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού σε σύγκριση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-39 (επίπεδα 5-8), 2018 (με βάση δεδομένα της Eurostat¹⁹)

¹⁸ Η ανεργία για το σύνολο του ενεργού πληθυσμού αφορά τις ηλικίες 15-74 ετών, όπως καταγράφηκε από την Eurostat το μήνα Δεκέμβριο του 2018. Τα στοιχεία δεν έχουν προσαρμοστεί ημερολογιακά στο σύνολο του έτους.

¹⁹ Eurostat—Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [02/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en

Αντίστοιχα, την περίοδο 2014-2018, το ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ηλικίας 25-64, στις χώρες της ΕΕ εμφανίζει πτωτική τάση (-1,8%) από 5,7% το 2014, σε 3,9% το 2018 (Πίνακας 6). Η Ελλάδα μαζί με την Ισπανία εμφανίζουν τη μεγαλύτερη μείωση από όλες τις χώρες της ΕΕ -5,4% και ακολουθούν η Πορτογαλία -4,2%, η Κύπρος -3,9%, η Κροατία -3,3%, η Σλοβακία -3%, η Ρουμανία -2,9%, η Ιρλανδία -2,8%, η Βουλγαρία -2,8%, η Σλοβενία -2,4% και η Πολωνία -2,3%. Μικρή αύξηση της ανεργίας, όπως και στις ηλικίες 25-39, παρατηρείται στην Τουρκία +1,7%, το Μαυροβούνιο +1%, το Λουξεμβούργο (0,5%), την Ελβετία (0,1%) και τη Νορβηγία (0,1%).

Πίνακας 6. Ποσοστά ανεργίας ατόμων ηλικίας 25-64 με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη, με βάση δεδομένα της Eurostat²⁰

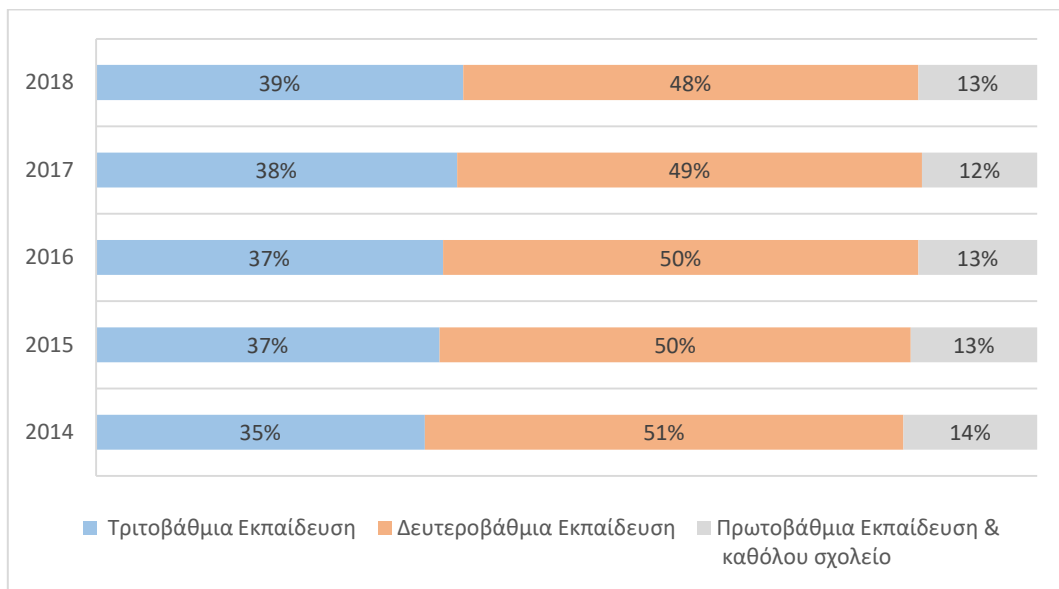
Χώρα	2014	2015	2016	2017	2018	Διαφορά 2014-2018
Βόρεια Μακεδονία	19,6%	18,9%	17,6%	17,1%	16,6%	-3,0%
Ελλάδα	19,1%	19,0%	17,2%	15,7%	13,7%	-5,4%
Μαυροβούνιο	9,0%	9,4%	11,5%	10,7%	10,0%	1,0%
Τουρκία	8,1%	8,3%	9,3%	9,4%	9,8%	1,7%
Ισπανία	13,8%	12,4%	10,9%	9,3%	8,4%	-5,4%
Κύπρος	10,8%	10,7%	9,6%	8,8%	6,9%	-3,9%
Ιταλία	7,6%	6,8%	6,5%	6,2%	5,8%	-1,8%
Κροατία	9,0%	8,9%	7,4%	6,5%	5,7%	-3,3%
Γαλλία	5,8%	5,7%	5,1%	4,7%	5,0%	-0,8%
Πορτογαλία	8,9%	8,2%	7,4%	5,7%	4,7%	-4,2%
Φινλανδία	5,1%	6,0%	5,8%	5,3%	4,2%	-0,9%
Λουξεμβούργο	3,6%	4,6%	3,8%	3,7%	4,1%	0,5%
Δανία	4,5%	4,8%	4,8%	4,6%	3,9%	-0,6%
ΕΕ 28	5,7%	5,2%	4,7%	4,2%	3,9%	-1,8%
Λετονία	5,1%	4,5%	4,0%	3,6%	3,7%	-1,4%
Εσθονία	4,7%	3,8%	3,7%	3,3%	3,6%	-1,1%
Ιρλανδία	6,4%	5,2%	4,7%	3,7%	3,6%	-2,8%
Σλοβενία	6,0%	5,7%	6,0%	5,2%	3,6%	-2,4%
Ελβετία	3,4%	3,4%	3,3%	3,8%	3,5%	0,1%
Σουηδία	4,0%	4,0%	3,8%	3,9%	3,4%	-0,6%
Βέλγιο	4,2%	4,1%	3,7%	3,8%	3,2%	-1,0%
Αυστρία	3,7%	3,6%	3,4%	3,0%	3,0%	-0,7%
Σλοβακία	5,8%	5,6%	5,1%	3,6%	2,8%	-3,0%
Λιθουανία	3,7%	3,2%	2,7%	2,7%	2,6%	-1,1%
Ολλανδία	3,9%	3,7%	3,4%	2,8%	2,3%	-1,6%
Βουλγαρία	5,0%	3,7%	3,3%	2,9%	2,2%	-2,8%
Νορβηγία	2,1%	2,5%	3,0%	2,3%	2,2%	0,1%
Ην. Βασίλειο	2,7%	2,5%	2,6%	2,4%	2,1%	-0,6%
Γερμανία	2,5%	2,3%	2,2%	2,0%	1,9%	-0,6%
Ισλανδία	3,6%	2,8%	1,7%	1,6%	1,9%	-1,7%
Μάλτα	2,4%	1,6%	1,4%	1,8%	1,8%	-0,6%
Πολωνία	4,1%	3,5%	3,0%	2,2%	1,8%	-2,3%
Ρουμανία	4,7%	3,5%	2,7%	2,1%	1,8%	-2,9%
Ουγγαρία	2,7%	2,2%	1,7%	1,5%	1,3%	-1,4%
Τσεχία	2,6%	2,2%	1,8%	1,4%	1,1%	-1,5%

²⁰ Eurostat--Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%), [02/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_urgaed&lang=en

2.3.1. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, την περίοδο 2014-2018, στο σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αριθμητικά λιγότεροι από τους αποφοίτους όλων των άλλων βαθμίδων εκπαίδευσης συγκεντρωτικά (Δευτεροβάθμια και Μετα-Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και μη φοίτηση σε σχολείο). Το 2018 οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλογούσαν στο 39% του συνόλου των ανέργων της χώρας, ποσοστό ελαφρώς αυξημένο σε σχέση με το 38%, το οποίο καταγράφηκε την προηγούμενη χρονιά (Σχήμα 12). Την περίοδο 2014-2018, το ποσοστό των ανέργων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας παρουσίασε αύξηση κατά 4%, από 35% το 2014 σε 39% το 2018.

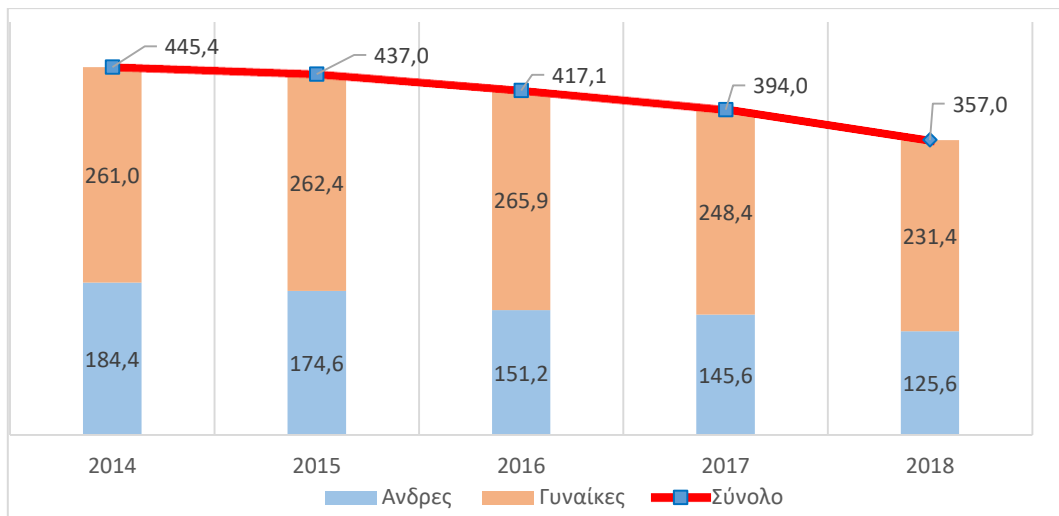
Σχήμα 12. Ποσοστό ανέργων στην Ελλάδα (σε χιλιάδες) ανά επίπεδο εκπαίδευσης, 2014 - 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ²¹)

2.3.2. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα με βάση το φύλο

Σε απόλυτους αριθμούς, στην Ελλάδα την περίοδο 2014-2018, οι άνεργοι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για τα δυο φύλα μειώθηκαν συνολικά κατά 88.400 άτομα (από 445.400 το 2014, σε 357.000 το 2018). Με δεδομένο ότι οι γυναίκες πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών, το ποσοστό των ανέργων γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 2018, έφτασε το 64,82% (231.400 γυναίκες επί του συνόλου 357.000 των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), δηλαδή ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο των ανδρών (35,18%) (Σχήμα 13). Την τελευταία πενταετία, τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ επιβεβαιώνουν, διαχρονικά, τη δυσμενή θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Μεταξύ των ετών 2014-2018 ο αριθμός των ανέργων γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 29.600 άτομα, σε ποσοστό 11,34% (από

²¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2019) [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2019Q1_GR.pdf/7e252b36-1092-4a77-80ab-603afeb8c4df

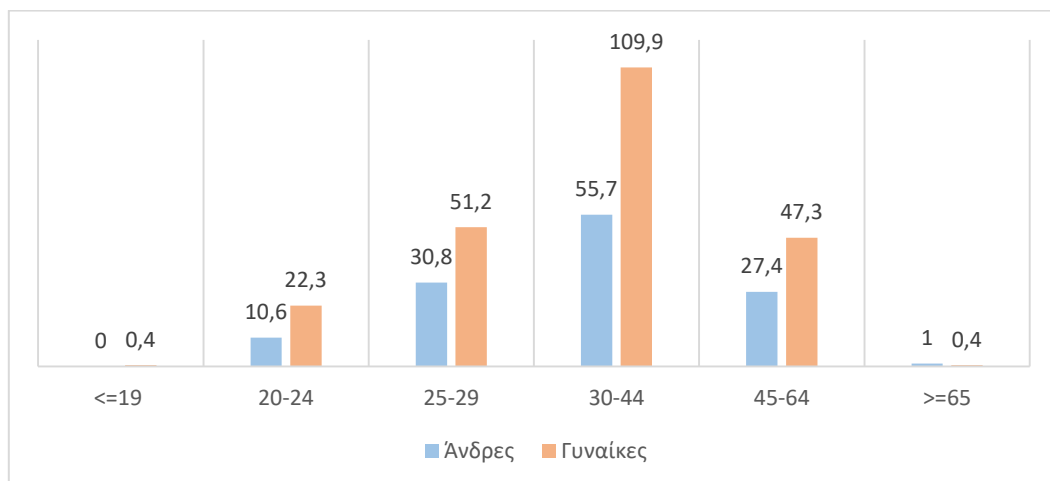
261.000 το 2014, σε 231.400 το 2018), ενώ αντίστοιχα των ανδρών κατά 58.800 άτομα, σε ποσοστό 31,89% (από 184.400 το 2014, σε 125.600 το 2018).

Σχήμα 13. Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, 2014 - 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ²²)

2.3.3. Ανεργία αποφοίτων ΑΕΙ στην Ελλάδα ανά ηλικιακή ομάδα

Βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ, το 2018, οι γυναίκες άνεργοι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπερτερούν σημαντικά των ανδρών σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, εκτός από τις ηλικίες άνω των 65 ετών (Σχήμα 14).

Σχήμα 14. Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, και ηλικιακή ομάδα, 2018 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ²³)

²² Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2019) [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2019Q1_GR.pdf/7e252b36-1092-4a77-80ab-603afeb8c4df

²³ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Ελλάς με Αριθμούς (Ιανουάριος – Μάρτιος 2019) [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2019Q1_GR.pdf/7e252b36-1092-4a77-80ab-603afeb8c4df

2.4. Συμπεράσματα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι πιο σημαντικοί διεθνείς δείκτες για το ποσοστό απασχόλησης των πτυχιούχων, το επίπεδο αμοιβών και την ανεργία.

Πίνακας 7. Συνοπτική παρουσίαση δεικτών του ΟΟΣΑ, Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΟΟΣΑ	ΕΕ 22	ΕΕ 28
Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8				
Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-34, (2017)	68%	84%	83%	-
Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2017)	72%	85%	85%	-
Απασχόληση κατόχων πρώτου πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2017)	71%	84%	83%	-
Απασχόληση κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2017)	83%	88%	92%	-
Απασχόληση κατόχων διδακτορικού τίτλου σπουδών, στην ηλικιακή ομάδα 25-65 (2017)	85%	92%	92%	-
Αποδοχές πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8, σε σχέση με τις αποδοχές των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αποδοχές εργαζομένων με επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης=100)				
Σχετικές αποδοχές πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64, (2016)	140%	154%	151%	-
Αποδοχές εργαζομένων γυναικών με πτυχίο ΑΕΙ, επίπεδα 5-8, σε σχέση με τις αποδοχές των ανδρών				
Αποδοχές εργαζομένων γυναικών με πτυχίο ΑΕΙ σε σχέση με τις αποδοχές των ανδρών, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2016)	74%	74%	75%	-
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, επίπεδα 5-8				
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-39 (2018)	19,9%	-	-	4,8%
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2018)	13,7%	-	-	3,9%
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2018) - άνδρες	35,18%	-	-	-
Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ, στην ηλικιακή ομάδα 25-64 (2018) - γυναίκες	64,82%	-	-	-

Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις των χωρών του ΟΟΣΑ τόσο στην απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 (72%) όσο και των νέων αποφοίτων ηλικίας 25-34 (68%) (επίπεδα 5-8) απέχοντας 16 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών αυξάνει τις πιθανότητες απασχόλησης κατά 12%, σε σύγκριση με τους αποφοίτους προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, ενώ η κατοχή διδακτορικού τίτλου κατά 14%. Όσον αφορά στις αποδοχές των πτυχιούχων, η Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλή θέση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ απέχοντας 14 ποσοστιαίες μονάδες από τον μέσο όρο. Η ανεργία των πτυχιούχων στην Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο των

χωρών της ΕΕ28, παρόλο που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των ετών 2014-2018. Η ανεργία πτυχιούχων γυναικών στην Ελλάδα τείνει σε διπλάσιο ποσοστό απ' αυτό των ανδρών.

3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη

Στην ΕΕ των 28, οι εγγεγραμμένοι φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2017 ανέρχονταν σε 19.773.238 (Πίνακας 8). Από αυτούς, οι 1.457.288, δηλαδή το 7,37% του συνόλου, παρακολουθούσε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας ή διετούς διάρκειας, οι 12.071.562, δηλαδή το 61,05%, ήταν φοιτητές πρώτου κύκλου, οι 5.485.096, δηλαδή το 27,74%, ήταν μεταπτυχιακοί και οι 759.292, δηλαδή το 3,84%, ήταν διδακτορικοί φοιτητές. Οι σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου, μεταπτυχιακού διπλώματος και διδακτορικού τίτλου συναντώνται σε όλα τα κράτη μέλη. Αντίθετα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση βραχείας διάρκειας συναντάται μόνο σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ, συνήθως, συνδέεται με την πρακτική άσκηση, η οποία στοχεύει στην προετοιμασία των σπουδαστών για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη.

Πίνακας 8. Κατανομή (%) φοιτητικού πληθυσμού στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat²⁴)

Χώρες	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (5-8)			Σύντομος Κύκλος (επίπεδο 5)			Πτυχίο (επίπεδο 6)			Μάστερ (επίπεδο 7)			Διδακτορικό (επίπεδο 8)		
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
ΕΕ (28)	19.773.238	45,97%	54,03%	7,37%	3,59%	3,78%	61,05%	28,47%	32,58%	27,74%	11,91%	15,83%	3,84%	2,00%	1,84%
Βέλγιο	526.760	44,37%	55,63%	4,46%	1,67%	2,79%	72,93%	32,09%	40,85%	19,38%	8,88%	10,49%	3,23%	1,73%	1,50%
Βουλγαρία	249.937	46,27%	53,73%	0,00%	0,00%	0,00%	66,25%	31,81%	34,43%	31,06%	13,16%	17,90%	2,70%	1,30%	1,40%
Τσεχία	352.873	42,62%	57,38%	0,29%	0,11%	0,18%	58,40%	24,98%	33,42%	34,64%	13,82%	20,82%	6,67%	3,71%	2,96%
Δανία	312.379	43,58%	56,42%	11,40%	6,05%	5,34%	62,73%	25,98%	36,75%	22,78%	10,04%	12,74%	3,09%	1,50%	1,59%
Γερμανία	3.091.694	51,49%	48,51%	0,01%	0,00%	0,01%	60,15%	32,25%	27,90%	33,42%	15,66%	17,76%	6,41%	3,57%	2,84%
Εσθονία	47.794	41,10%	58,90%	0,00%	0,00%	0,00%	63,32%	26,97%	36,35%	31,17%	11,81%	19,36%	5,51%	2,32%	3,19%
Ιρλανδία	225.031	48,42%	51,58%	8,69%	4,09%	4,60%	74,16%	36,57%	37,59%	13,43%	5,96%	7,47%	3,72%	1,80%	1,92%
Ελλάδα	735.027	51,44%	48,56%	0,00%	0,00%	0,00%	86,26%	45,42%	40,84%	9,84%	3,97%	5,87%	3,90%	2,05%	1,85%
Ισπανία	2.010.183	46,68%	53,32%	19,52%	10,21%	9,31%	60,27%	27,62%	32,65%	16,64%	7,06%	9,58%	3,56%	1,79%	1,77%
Γαλλία	2.532.931	45,54%	54,46%	19,79%	10,14%	9,66%	41,13%	17,05%	24,08%	36,44%	16,96%	19,48%	2,64%	1,41%	1,23%
Κροατία	165.197	43,25%	56,75%	0,05%	0,03%	0,02%	60,00%	28,01%	31,99%	37,95%	14,30%	23,65%	2,00%	0,91%	1,09%
Ιταλία	1.837.051	44,37%	55,63%	0,60%	0,44%	0,16%	59,99%	27,72%	32,27%	37,90%	15,46%	22,44%	1,51%	0,75%	0,76%
Κύπρος	45.263	46,02%	53,98%	10,02%	6,79%	3,23%	47,79%	24,53%	23,26%	39,22%	13,48%	25,74%	2,97%	1,22%	1,75%
Λετονία	82.914	42,09%	57,91%	17,60%	7,39%	10,21%	58,32%	25,88%	32,40%	21,36%	7,73%	13,63%	2,56%	1,09%	1,67%
Λιθουανία	125.863	43,46%	56,54%	0,00%	0,00%	0,00%	75,91%	34,52%	41,39%	21,92%	8,03%	13,89%	2,17%	0,91%	1,26%
Λουξεμβούργο	7.058	49,14%	50,86%	10,80%	4,75%	6,05%	45,28%	22,20%	23,08%	34,84%	16,95%	17,89%	9,08%	5,24%	3,84%
Ουγγαρία	287.018	45,75%	54,25%	4,64%	1,70%	2,94%	65,27%	30,93%	34,34%	27,52%	11,81%	15,71%	2,56%	1,31%	1,26%
Μάλτα	14.425	44,12%	55,88%	11,66%	3,85%	7,81%	57,95%	26,65%	31,30%	29,36%	13,07%	16,28%	1,03%	0,55%	0,49%
Ολλανδία	875.455	47,71%	52,29%	2,71%	1,23%	1,49%	75,35%	36,53%	38,81%	20,21%	9,07%	11,14%	1,73%	0,88%	0,85%
Αυστρία	430.370	47,15%	52,85%	17,65%	8,23%	9,42%	45,53%	21,59%	23,95%	31,50%	14,46%	17,04%	5,31%	2,87%	2,44%
Πολωνία	1.550.203	40,95%	59,05%	0,01%	0,00%	0,01%	66,26%	28,93%	37,33%	30,94%	10,76%	20,17%	2,79%	1,25%	1,53%
Πορτογαλία	346.963	46,77%	53,23%	3,18%	1,98%	1,20%	57,81%	26,37%	31,44%	33,37%	15,73%	17,64%	5,64%	2,68%	2,96%
Ρουμανία	531.586	46,08%	53,92%	0,00%	0,00%	0,00%	65,45%	31,70%	33,74%	30,95%	12,52%	18,43%	3,60%	1,86%	1,75%
Σλοβενία	79.547	42,49%	57,51%	13,83%	8,22%	5,61%	55,47%	22,81%	32,66%	27,49%	9,96%	17,52%	3,22%	1,50%	1,72%
Σλοβακία	156.048	40,75%	59,25%	1,80%	0,65%	1,15%	54,66%	22,78%	31,88%	38,80%	14,83%	23,97%	4,74%	2,49%	2,25%
Φινλανδία	295.528	46,86%	53,14%	0,00%	0,00%	0,00%	71,42%	34,44%	36,97%	22,20%	9,42%	12,78%	4,38%	3,00%	3,39%
Σουηδία	426.354	40,45%	59,55%	5,79%	2,99%	2,80%	56,45%	20,62%	35,83%	33,00%	14,34%	18,66%	4,75%	2,49%	2,26%
Ην. Βασίλειο	2.431.886	43,31%	56,69%	11,82%	4,67%	7,15%	65,68%	29,08%	36,60%	17,88%	7,17%	10,71%	4,62%	2,39%	2,23%
Ισλανδία	17.967	36,29%	63,71%	3,29%	1,65%	1,65%	69,78%	26,06%	43,71%	24,32%	7,55%	16,77%	2,61%	1,03%	1,58%
Νορβηγία	284.042	41,74%	58,26%	2,96%	2,45%	0,51%	70,59%	27,75%	42,84%	23,57%	10,17%	13,41%	2,88%	1,37%	1,51%
Ελβετία	300.618	50,28%	49,72%	1,36%	0,48%	0,88%	67,62%	34,24%	33,38%	22,76%	11,13%	11,63%	8,26%	4,43%	3,83%
Μαυροβούνιο	25.014	45,59%	54,41%	0,00%	0,00%	0,00%	94,38%	43,60%	50,79%	5,46%	1,88%	3,58%	0,16%	0,12%	0,04%
Βόρεια Μακεδονία	61.488	44,39%	55,61%	0,00%	0,00%	0,00%	94,46%	41,94%	52,53%	4,81%	2,08%	2,73%	0,73%	0,37%	0,35%
Σερβία	262.108	43,95%	56,05%	0,00%	0,00%	0,00%	78,28%	35,28%	43,00%	17,34%	6,80%	10,54%	4,38%	1,88%	2,51%
Τουρκία	7.198.987	53,98%	46,02%	35,50%	18,55%	16,95%	54,91%	29,77%	25,14%	8,31%	4,91%	3,40%	1,27%	0,74%	0,52%

²⁴ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [10/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt01&lang=en

Σύμφωνα με τον πίνακα, στην Ευρώπη τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας στο σύνολο των φοιτητών κάθε χώρας, απαντώνται στην Τουρκία (35,50%), τη Γαλλία (19,79%), την Ισπανία (19,52%), την Αυστρία (17,65%), τη Λετονία (17,60%), τη Σλοβενία (13,83%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (11,82%). Οι σπουδές βραχείας διάρκειας δεν αποτελούσαν το 2017 μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και τη Σερβία, ενώ εφαρμόζονται κατά περίπτωση σε χώρες όπως η Κροατία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Πολωνία και η Πορτογαλία.²⁵

Σε όλα τα κράτη, οι φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου ήταν περισσότεροι από τους φοιτητές σε κάθε άλλο επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα υψηλότερα ποσοστά προπτυχιακών φοιτητών στο σύνολο φοιτητών της κάθε χώρας συναντώνται στη Βόρεια Μακεδονία (94,46%), το Μαυροβούνιο (94,38%), την Ελλάδα (86,26%), τη Σερβία (78,28%), τη Λιθουανία (75,91%), την Ολλανδία (75,35%), την Ιρλανδία (74,16%) και το Βέλγιο (72,93%). Στον αντίποδα, στη Γαλλία (41,13%), την Αυστρία (45,53%), το Λουξεμβούργο (45,28%) και την Κύπρο (47,79%) το ποσοστό των προπτυχιακών φοιτητών ήταν μικρότερο από το 50% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

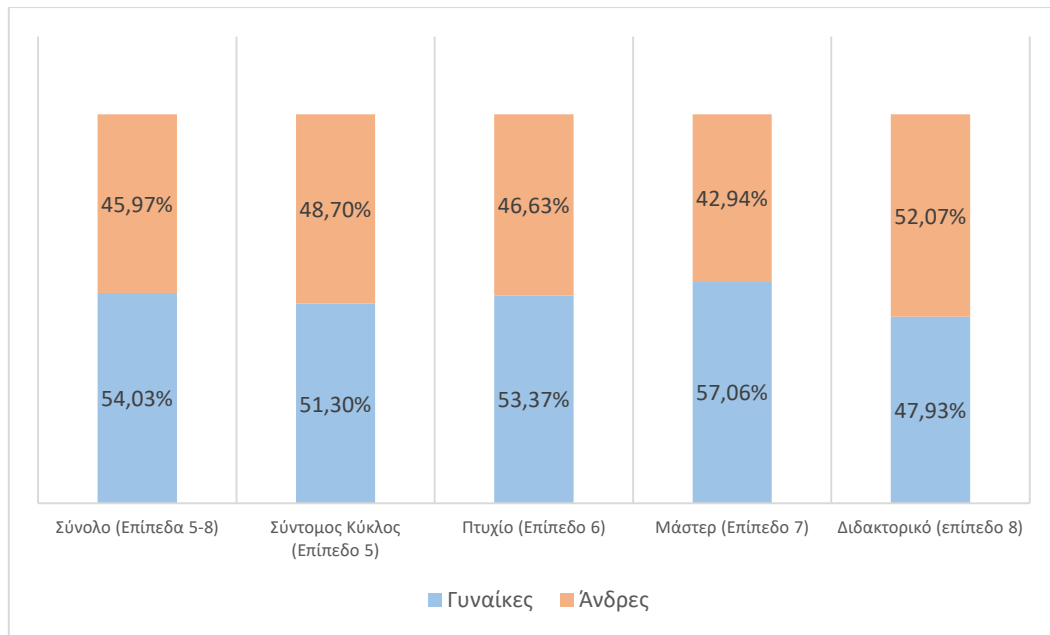
Σε αρκετές χώρες πάνω από το ένα τρίτο των φοιτητών ήταν εγγεγραμμένοι σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών: την Κύπρο (39,22%), τη Σλοβακία (38,80%), στη Γαλλία (36,44%), την Τσεχία (34,64%), την Κροατία (37,95%), την Ιταλία (37,90%), το Λουξεμβούργο (34,84%), τη Γερμανία (33,42%) και την Πορτογαλία (33,37%). Αντίθετα, λιγότεροι από το ένα πέμπτο του συνόλου των φοιτητών της κάθε χώρας καταγράφηκαν στην Ιρλανδία (13,43%), την Ισπανία (16,64%), τη Σερβία (17,34%), το Ηνωμένο Βασίλειο (17,88%), το Βέλγιο (19,38%). Η Ελλάδα (9,84%) μαζί με την Τουρκία (8,31%), το Μαυροβούνιο (5,46%) και τη Βόρεια Μακεδονία (4,81%) συμπεριλαμβάνονται στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά μεταπτυχιακών φοιτητών.

Στον τρίτο κύκλο σπουδών, το υψηλότερο ποσοστό υποψήφιων διδασκόντων ως προς το σύνολο των φοιτητών κάθε χώρας, καταγράφηκε στο Λουξεμβούργο (9,08%), την Ελβετία (8,26%), την Τσεχία (6,67%), τη Γερμανία (6,41%), και τη Φινλανδία (6,39%). Η Πορτογαλία (5,64%), η Αυστρία (5,31%), η Σλοβακία (4,74%), η Σουηδία (4,75%), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,62%), η Σερβία (4,38%) και η Ελλάδα (3,9%), συγκαταλέγονται στις χώρες με σχετικά χαμηλά ποσοστά διδακτορικών φοιτητών. Τέλος, στις χώρες με τους λιγότερους διδακτορικούς φοιτητές περιλαμβάνονται το Μαυροβούνιο (0,16%), η Βόρεια Μακεδονία (0,73%), η Μάλτα (1,03%), η Τουρκία (1,27%), η Ιταλία (1,51%) και η Ολλανδία (1,73%).

3.1. Φοιτητές ανά κύκλο σπουδών και φύλο

Το 2017, στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι γυναίκες αντιστοιχούσαν στο 54,03% του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 15). Το ποσοστό των γυναικών παρουσιάζεται ελαφρώς υψηλότερο στις σπουδές βραχείας διάρκειας (51,30%), αρκετά υψηλότερο στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών (53,37%) και πολύ υψηλότερο στις μεταπτυχιακές σπουδές (57,06%), ενώ καταγράφεται πολύ χαμηλότερο στους υποψήφιους διδάκτορες (47,93%), όπου η πλειονότητα των φοιτητών ήταν άνδρες.

²⁵ Στην Ελλάδα, οι εν λόγω σπουδές θεσμοθετήθηκαν το 2017 με το νόμο 4485/2017. Τα πρώτα προγράμματα διετούς εκπαίδευσης αναμένονται να λειτουργήσουν το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020.

Σχήμα 15. Κατανομή (%) φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (επίπεδα 5-8) και φύλο στην ΕΕ, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat²⁶)

Τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα) καταγράφονται στην Ισλανδία (63,71%), τη Σουηδία (59,55%), τη Σλοβακία (59,25%), την Πολωνία (59,05%), την Εσθονία (58,9%), τη Νορβηγία (58,26%), τη Λετονία (57,51%) και την Τσεχία (57,38%). Η Ελλάδα, η Γερμανία και η Τουρκία ήταν οι μόνες χώρες στην Ευρώπη, όπου οι άνδρες αποτελούσαν την πλειονότητα των φοιτητών τόσο στους σπουδαστές που πραγματοποιούσαν προπτυχιακές σπουδές (Ελλάδα 52,65%, Γερμανία 53,62%, Τουρκία 54,22%) όσο και στο σύνολο (Ελλάδα 51,44%, Γερμανία 51,49%, Τουρκία 53,98%). Η Κύπρος (51,34%) και η Ελβετία (50,63%) συγκαταλέγονται επίσης στις χώρες, όπου οι άνδρες υπερτερούσαν αριθμητικά των γυναικών στους προπτυχιακούς φοιτητές.

Στον αντίποδα, στους προπτυχιακούς φοιτητές τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών καταγράφονται στη Σουηδία (63,46%), την Ισλανδία (62,65%) και τη Νορβηγία (60,69%). Στους μεταπτυχιακούς φοιτητές ποσοστό φοιτητριών πάνω από 60% καταγράφεται στην Ισλανδία (68,96%), την Κύπρο (65,63%), το Μαυροβούνιο (65,57%), την Πολωνία (65,20%), τη Λετονία (63,81%), τη Σλοβενία (63,76%), τη Λιθουανία (63,37%), την Κροατία (62,31%), την Εσθονία (62,10%), τη Σλοβακία (61,78%), τη Σερβία (60,80%) και την Τσεχία (60,11%). Αναφορικά με τους υποψήφιους διδάκτορες, τα υψηλότερα ποσοστά στους άνδρες εμφανίζονται στο Μαυροβούνιο (75%), την Τουρκία (58,73%), το Λουξεμβούργο (57,72%), τη Γερμανία (55,72%) και την Τσεχία (55,59%), τα χαμηλότερα στην Ισλανδία (39,45%), τη Λετονία (39,50%) και την Κύπρο (41%).

²⁶ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [10/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt01&lang=en

Πίνακας 9. Κατανομή φοιτητών (%) ανά επίπεδο σπουδών και φύλο στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat²⁷)

Χώρες	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Επίπεδα 5-8)		Σύντομος Κύκλος (επίπεδο 5)		Πτυχίο (επίπεδο 6)		Μάστερ (επίπεδο 7)		Διδακτορικό (επίπεδο 8)	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ (28)	45,97%	54,03%	48,70%	51,30%	46,63%	53,37%	42,94%	57,06%	52,07%	47,93%
Βέλγιο	44,37%	55,63%	37,46%	62,54%	44,00%	56,00%	45,85%	54,15%	53,52%	46,48%
Βουλγαρία	46,27%	53,73%	0,00%	0,00%	48,02%	51,98%	42,37%	57,63%	48,06%	51,94%
Τσεχία	42,62%	57,38%	37,54%	62,46%	42,78%	57,22%	39,89%	60,11%	55,59%	44,41%
Δανία	43,58%	56,42%	53,11%	46,89%	41,42%	58,58%	44,07%	55,93%	48,60%	51,40%
Γερμανία	51,49%	48,51%	33,74%	66,26%	53,62%	46,38%	46,86%	53,14%	55,72%	44,28%
Εσθονία	41,10%	58,90%	0,00%	0,00%	42,59%	57,41%	37,90%	62,10%	42,13%	57,87%
Ιρλανδία	48,42%	51,58%	47,07%	52,93%	49,31%	50,69%	44,35%	55,65%	48,42%	51,58%
Ελλάδα	51,44%	48,56%	0,00%	0,00%	52,65%	47,35%	40,35%	59,65%	52,53%	47,47%
Ισπανία	46,68%	53,32%	52,29%	47,71%	45,83%	54,17%	42,42%	57,58%	50,33%	49,67%
Γαλλία	45,54%	54,46%	51,21%	48,79%	41,45%	58,55%	46,53%	53,47%	53,24%	46,76%
Κροατία	43,25%	56,75%	53,66%	46,34%	46,69%	53,31%	37,69%	62,31%	45,39%	54,61%
Ιταλία	44,37%	55,63%	72,93%	27,07%	46,21%	53,79%	40,80%	59,20%	49,61%	50,39%
Κύπρος	46,02%	53,98%	67,76%	32,24%	51,34%	48,66%	34,37%	65,63%	41,00%	59,00%
Λετονία	42,09%	57,91%	41,99%	58,01%	44,41%	55,59%	36,19%	63,81%	39,50%	60,50%
Λιθουανία	43,46%	56,54%	0,00%	0,00%	45,48%	54,52%	36,63%	63,37%	41,91%	58,09%
Λουξεμβούργο	49,14%	50,86%	43,96%	56,04%	49,03%	50,97%	48,64%	51,36%	57,72%	42,28%
Ουγγαρία	45,75%	54,25%	36,73%	63,27%	47,39%	52,61%	42,90%	57,10%	50,92%	49,08%
Μάλτα	44,12%	55,88%	33,00%	67,00%	45,99%	54,01%	44,53%	55,47%	53,02%	46,98%
Ολλανδία	47,71%	52,29%	45,17%	54,83%	48,49%	51,51%	44,88%	55,12%	51,09%	48,91%
Αυστρία	47,15%	52,85%	46,61%	53,39%	47,41%	52,59%	45,92%	54,08%	54,02%	45,98%
Πολωνία	40,95%	59,05%	18,52%	81,48%	43,66%	56,34%	34,80%	65,20%	44,95%	55,05%
Πορτογαλία	46,77%	53,23%	62,30%	37,70%	45,62%	54,38%	47,14%	52,86%	47,54%	52,46%
Ρουμανία	46,08%	53,92%	0,00%	0,00%	48,44%	51,56%	40,45%	59,55%	51,50%	48,50%
Σλοβενία	42,49%	57,51%	59,41%	40,59%	41,13%	58,87%	36,24%	63,76%	46,56%	53,44%
Σλοβακία	40,75%	59,25%	36,27%	63,73%	41,67%	58,33%	38,22%	61,78%	52,53%	47,47%
Φινλανδία	46,86%	53,14%	0,00%	0,00%	48,23%	51,77%	42,43%	57,57%	46,94%	53,06%
Σουηδία	40,45%	59,55%	51,68%	48,32%	36,54%	63,46%	43,46%	56,54%	52,39%	47,61%
Ην. Βασίλειο	43,31%	56,69%	39,55%	60,45%	44,27%	55,73%	40,10%	59,90%	51,72%	48,28%
Ισλανδία	36,29%	63,71%	50,00%	50,00%	37,35%	62,65%	31,04%	68,96%	39,45%	60,55%
Νορβηγία	41,74%	58,26%	82,74%	17,26%	39,31%	60,69%	43,13%	56,87%	47,70%	52,30%
Ελβετία	50,28%	49,72%	35,54%	64,46%	50,63%	49,37%	48,90%	51,10%	53,68%	46,32%
Μαυροβούνιο	45,59%	54,41%	0,00%	0,00%	46,19%	53,81%	34,43%	65,57%	75,00%	25,00%
Βόρεια Μακεδονία	44,39%	55,61%	0,00%	0,00%	44,40%	55,60%	43,33%	56,67%	51,35%	48,65%
Σερβία	43,95%	56,05%	0,00%	0,00%	45,07%	54,93%	39,20%	60,80%	42,79%	57,21%
Τουρκία	53,98%	46,02%	52,26%	47,74%	54,22%	45,78%	59,05%	40,95%	58,73%	41,27%

3.2. Φοιτητές ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο

Το 2017, πάνω από το ένα πέμπτο του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της ΕΕ²⁸ (Σχήμα 16) επέλεξε τις επιστήμες διοίκησης επιχειρήσεων και νομικών σπουδών (22,18%). Η δεύτερη συνηθέστερη επιλογή για τους φοιτητές ήταν οι επιστήμες μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (15,33%). Ακολουθούν: οι επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (13,63%), οι τέχνες και οι ανθρωπιστικές επιστήμες (12,12%), οι κοινωνικές επιστήμες, η

²⁷ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex, type of institution and intensity of participation [10/05/2019]

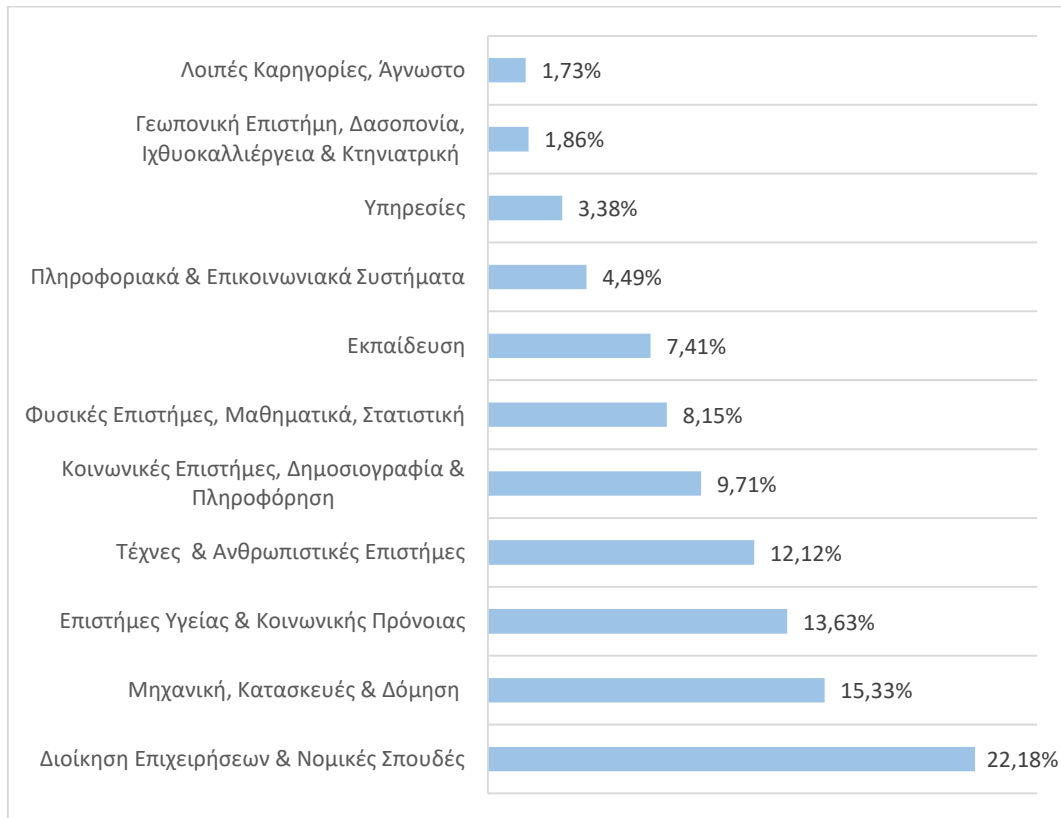
Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt01&lang=en

²⁸ Σημειώνεται ότι για τη Σλοβενία τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν το 2016. Ως εκ τούτου, το σύνολο των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπολογίζεται σε 19.774.489.

Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_enrt03&lang=en

δημοσιογραφία και η πληροφόρηση (9,71%), οι φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και η στατιστική (8,15%), η εκπαίδευση (7,41%), οι επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (4,49%), οι υπηρεσίες (3,38%) και, τέλος, η γεωπονική επιστήμη, η δασοπονία, η ιχθυοκαλλιέργεια και η κτηνιατρική (1,86%).

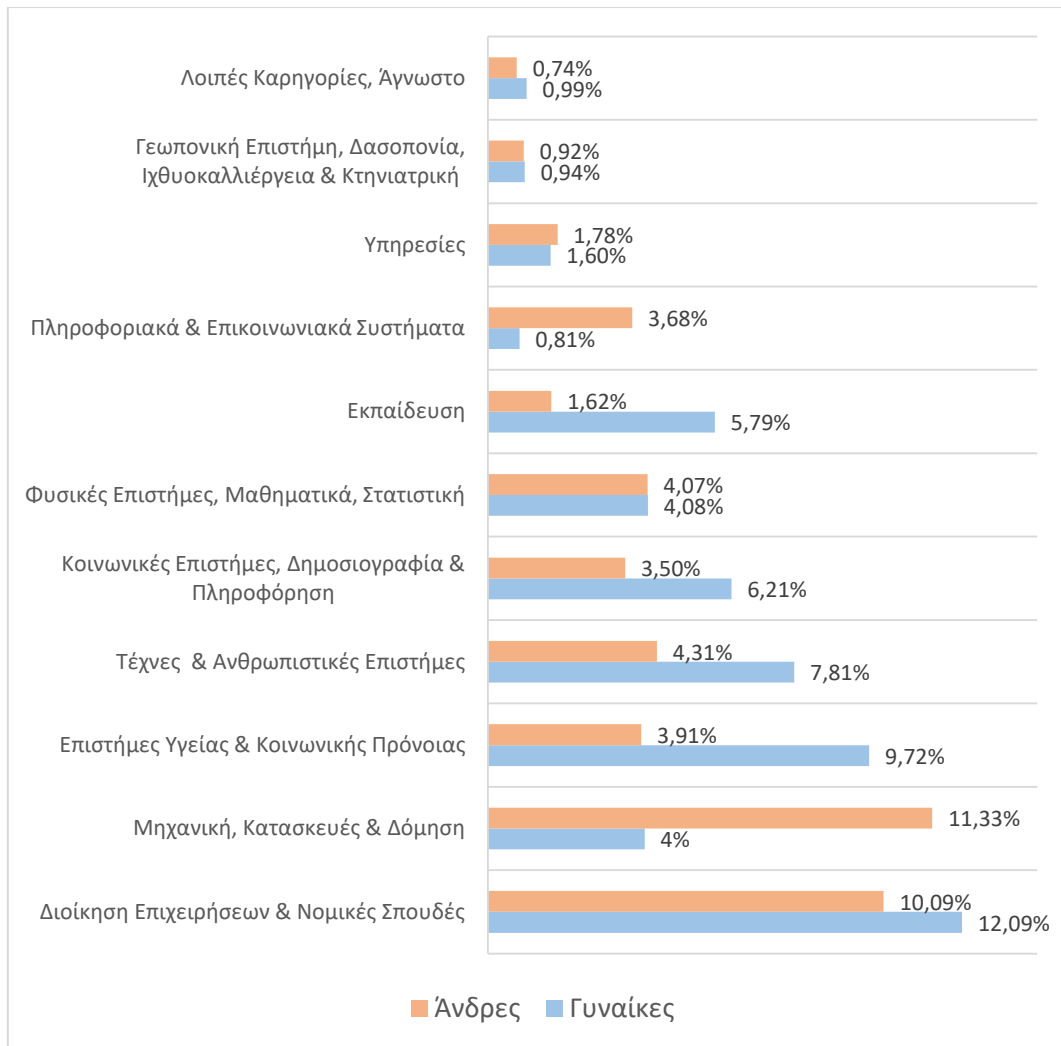
Σχήμα 16. Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat²⁹)

Στο σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στην ΕΕ,³⁰ οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών σε επτά από τα δέκα πεδία σπουδών (Σχήμα 17): στις επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών (12,09%), στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (9,72%), στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες (7,81%), στις κοινωνικές επιστήμες, τη δημοσιογραφία και την πληροφόρηση (6,21%), στις φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και τη στατιστική (4,08%), στην εκπαίδευση (5,79%) και στις γεωπονικές επιστήμες, την ιχθυοκαλλιέργεια και την κτηνιατρική (0,94%). Οι άνδρες φοιτητές υπερτερούν των γυναικών σε τρεις κατηγορίες: στις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (11,33%), στις επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (3,68%) και στις υπηρεσίες (1,78%).

²⁹ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt03&lang=en

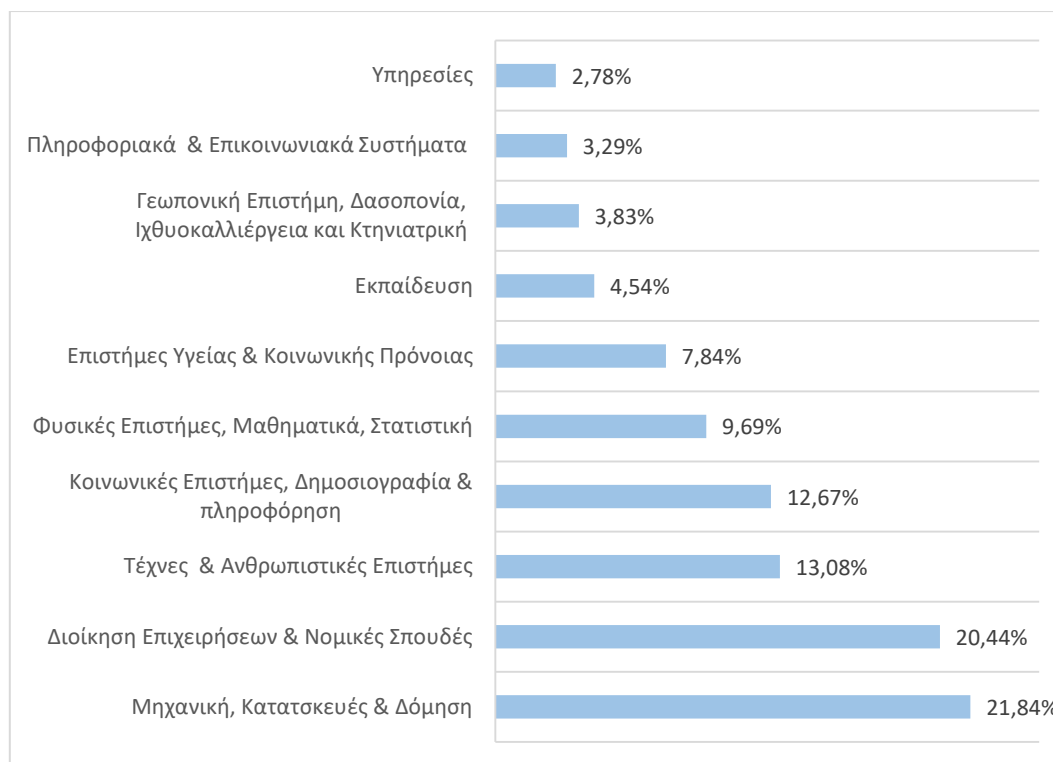
³⁰ Τα στοιχεία για τη Σλοβενία αφορούν το 2016. Ως εκ τούτου, τα ποσοστά υπολογίζονται σε σύνολο εγγεγραμμένων φοιτητών 19.774.489.

Σχήμα 17. Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat³¹)

Στην Ελλάδα (Σχήμα 18) οι περισσότεροι φοιτητές επιλέγουν τις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (21,84%) ενώ στη δεύτερη θέση, σε αντίθεση με τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ, έρχονται οι επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών (20,44%). Οι τέχνες και οι ανθρωπιστικές επιστήμες (13,08%) αποτελούν την τρίτη επιλογή των Ελλήνων φοιτητών (τέταρτη επιλογή στην Ευρώπη) και ακολουθούν: οι κοινωνικές επιστήμες, η δημοσιογραφία και η πληροφόρηση (12,67%), οι φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και η στατιστική (9,69%), οι επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (7,84%), η εκπαίδευση (4,54%), οι γεωπονικές επιστήμες, η ιχθυοκαλλιέργεια και η κτηνιατρική (3,83%), οι επιστήμες πληροφορικής και επικοινωνιακών συστημάτων (3,29%) και οι υπηρεσίες (2,78%). Η μεγαλύτερη απόκλιση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στις προτιμήσεις των Ελλήνων αποφοίτων εντοπίζεται στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, οι οποίες βρίσκονται στην 6^η θέση στη σειρά προτίμησης των Ελλήνων σε αντίθεση με την 3^η θέση στον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

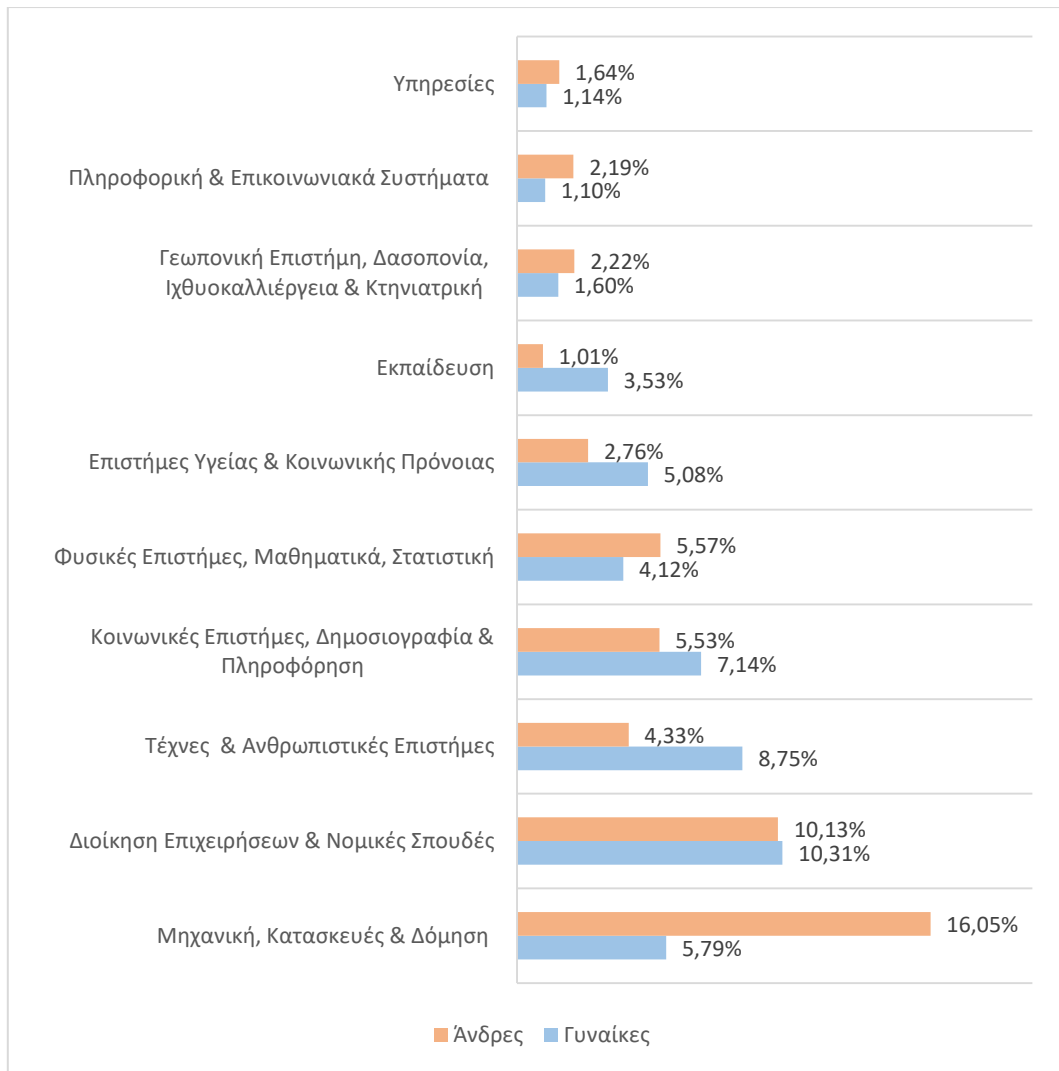
³¹ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt03&lang=en

Σχήμα 18. Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat³²)

Αναφορικά με το φύλο, στο σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (735.027), οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών σε πέντε από τις δέκα κατηγορίες με βάση το αντικείμενο σπουδών ως εξής (Σχήμα 19): στις επιστήμες της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών (10,31% γυναίκες, 10,13% άνδρες), στις τέχνες και τις ανθρωπιστικές επιστήμες (8,75% γυναίκες, 4,33% άνδρες), στις κοινωνικές επιστήμες, τη δημοσιογραφία και την πληροφόρηση (7,14% γυναίκες, 5,53% άνδρες), στις επιστήμες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας (5,08% γυναίκες, 2,76% άνδρες) και στην εκπαίδευση (3,53% γυναίκες, 1,01% άνδρες). Οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών στις επιστήμες της μηχανικής, των κατασκευών και της δόμησης (16,05% άνδρες, 5,79% γυναίκες), στις φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά και τη στατιστική (5,57% άνδρες, 4,12% γυναίκες), στη γεωπονική επιστήμη, τη δασοπονία, την ιχθυοκαλλιέργεια και την κτηνιατρική (2,22% άνδρες, 1,60% γυναίκες), στις επιστήμες της πληροφορικής και των επικοινωνιακών συστημάτων (2,19% άνδρες, 1,10% γυναίκες) και στις υπηρεσίες (1,64% άνδρες, 1,14% γυναίκες).

³² Eurostat-Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ : http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt03&lang=en

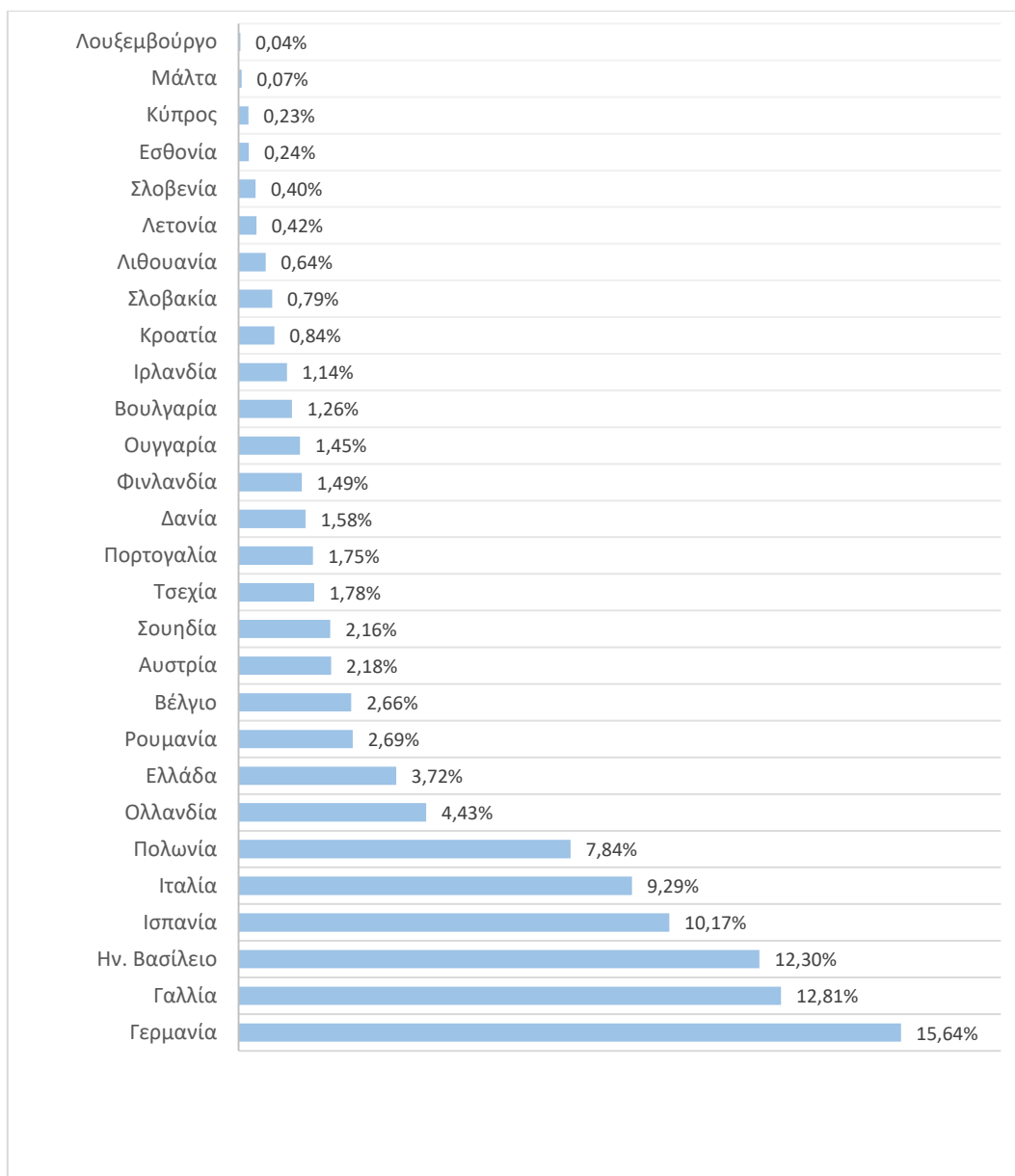

Σχήμα 19. Κατανομή (%) φοιτητών ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο στην Ελλάδα (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat³³)

3.3. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού της ΕΕ ανά χώρα

Στην ΕΕ, τόσο το 2016 όσο και το 2017, η Γερμανία είναι η χώρα με τον μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών. Έχει 3.091.694, το 15,64% του συνόλου των φοιτητών της ΕΕ (Σχήμα 20). Ακολουθούσαν η Γαλλία με 2.532.831 φοιτητές (12,81% του συνόλου), το Ηνωμένο Βασίλειο με 2.431.886 φοιτητές (12,30% του συνόλου), η Ισπανία με 2.010.183 φοιτητές (10,17% του συνόλου), η Ιταλία με 1.837.051 φοιτητές (9,29% του συνόλου) και η Πολωνία με 1.550.203 φοιτητές (7,84% του συνόλου). Η Ελλάδα με 735.027 εγγεγραμμένους φοιτητές αντιστοιχεί στο 3,72% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από χώρες αντίστοιχου πληθυσμιακού μεγέθους, όπως το Βέλγιο (2,66% του συνόλου), η Πορτογαλία (1,75% του συνόλου), η Τσεχία (1,78% του συνόλου) ή η Ουγγαρία (1,45% του συνόλου).

³³ Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt03&lang=en

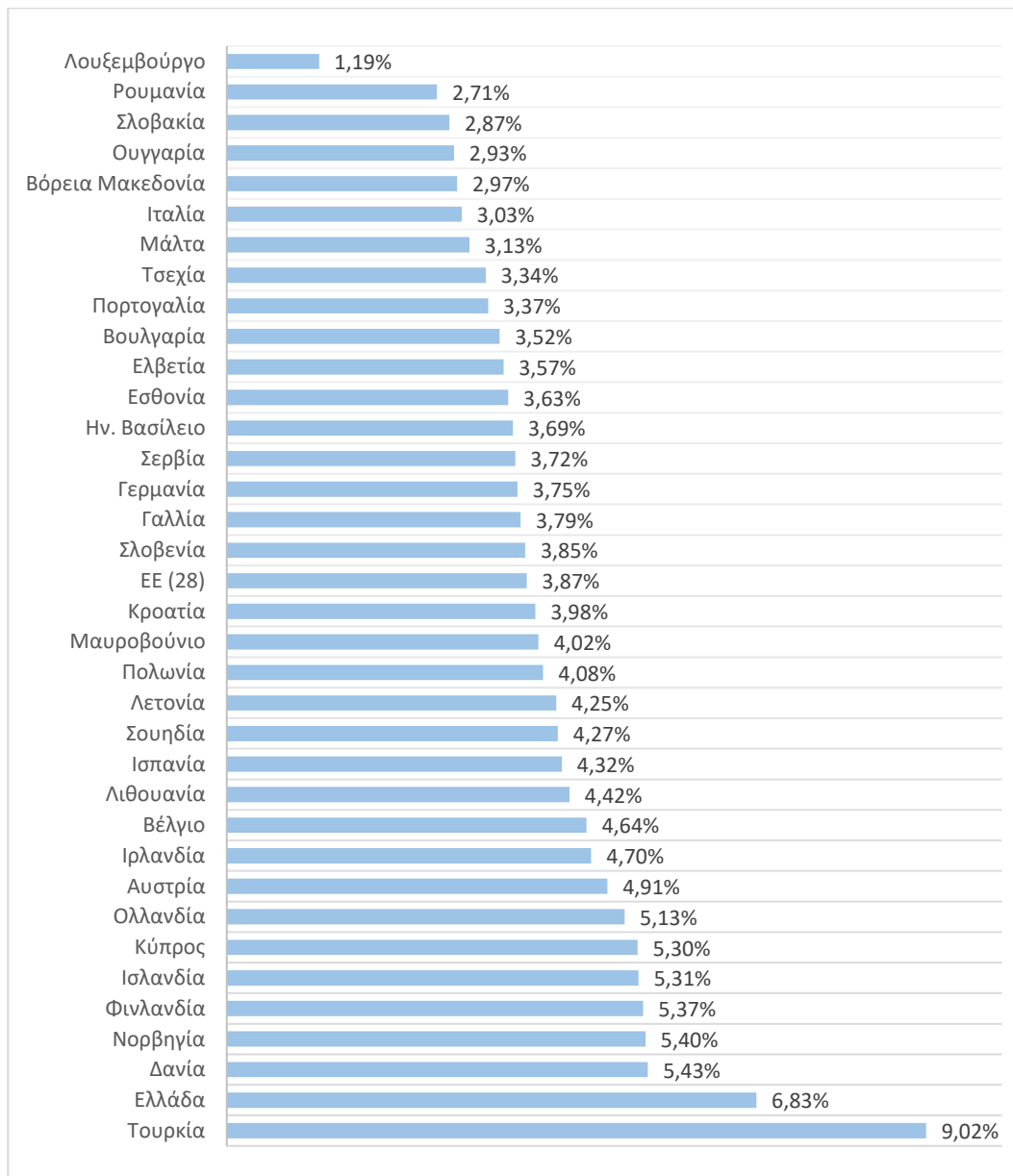
Σχήμα 20. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα στο σύνολο των φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat³⁴)

3.4. Ποσοστό φοιτητικού πληθυσμού στον πληθυσμό κάθε χώρας της Ευρώπης.

Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι αναλογικά με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας, η Τουρκία διαθέτει τους περισσότερους φοιτητές στην Ευρώπη (9,02%). Αντίστοιχα, η Ελλάδα φέρεται να έχει το υψηλότερο συγκριτικά πλήθος εγγεγραμμένων φοιτητών (6,83%). Το ποσοστό της Ελλάδας βρίσκεται πολύ πάνω από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ των 28, ο οποίος υπολογίζεται στο 3,87%. Η Γερμανία, παρά το γεγονός ότι διαθέτει αριθμητικά τους περισσότερους φοιτητές στην ΕΕ28, κατατάσσεται μόλις στην 21^η θέση ως προς το ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού

³⁴Eurostat- Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and field of education, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt03&lang=en

της χώρας (3,75%) σε σύνολο 35 χωρών της Ευρώπης. Το ίδιο ισχύει για τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες από τη 2^η και 3^η θέση στο σύνολο του αριθμού των φοιτητών των χωρών της ΕΕ28 κατατάσσονται στην 20^η και 23^η θέση αντίστοιχα ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, υψηλά ποσοστά εμφανίζουν η Δανία (5,43%), η Νορβηγία (5,40%), η Φινλανδία (5,37%), η Ισλανδία (5,31%), η Κύπρος (5,30%) και η Ολλανδία (5,13%). Τέλος, οι χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό των φοιτητών επί του συνολικού πληθυσμού είναι η Ουγγαρία (2,93%), η Σλοβακία (2,87%), η Ρουμανία (2,71%) και το Λουξεμβούργο (1,19%). Σχετικό είναι το Σχήμα 21.

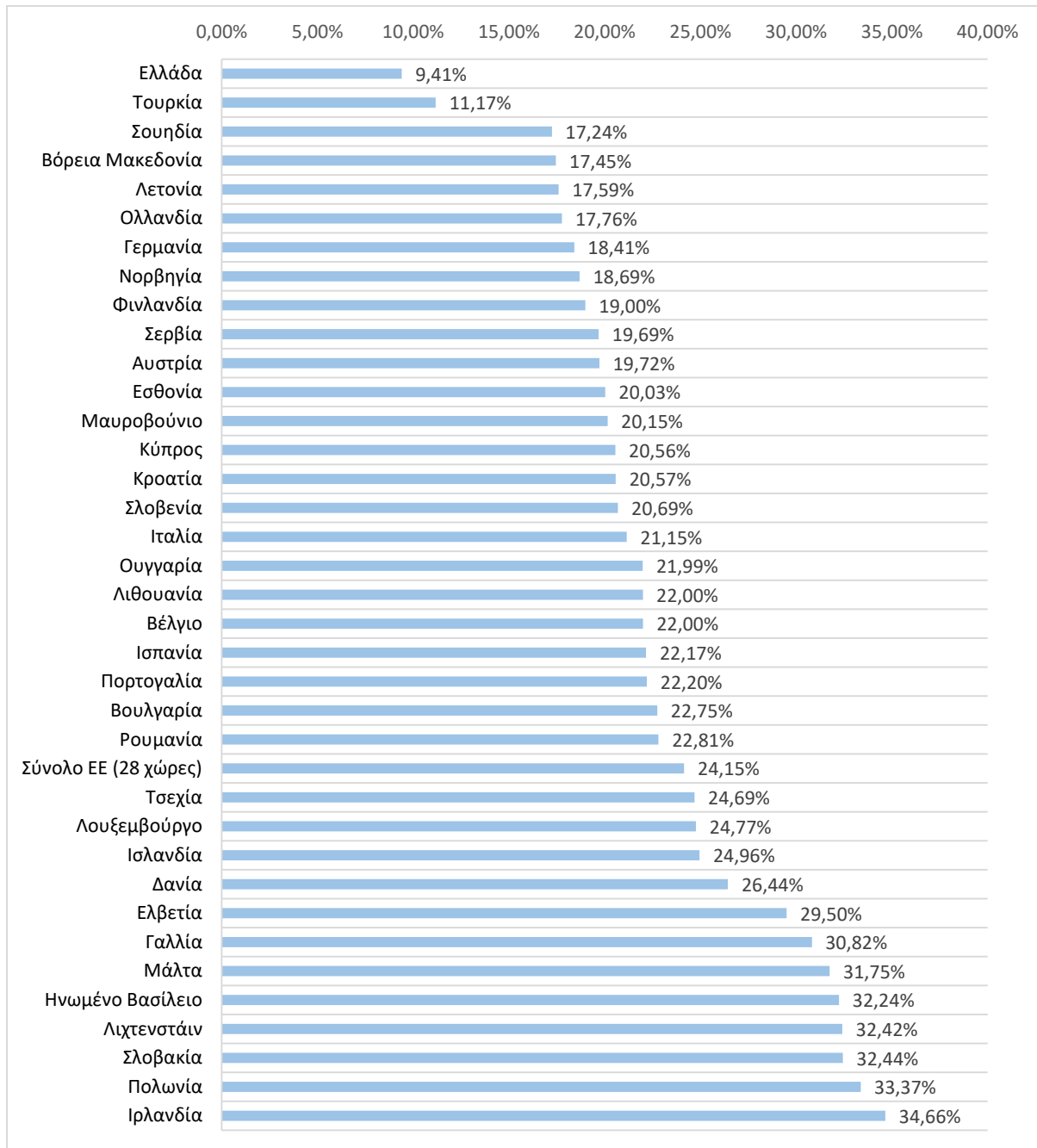
Σχήμα 21. Ποσοστό φοιτητών (επίπεδα 5-8) επί του συνολικού πληθυσμού κάθε χώρας της Ευρώπης το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat³⁵)

³⁵ Eurostat- Population in Europe, [10/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>

3.5. Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών

Το 2017 (Σχήμα 22), στο ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών, η Ελλάδα κατείχε την τελευταία θέση στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, με ποσοστό μόλις 9,41%, το οποίο απέχει πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (24,15%). Τη δεύτερη δυσμενέστερη επίδοση εμφανίζει η Τουρκία (11,17%), ενώ σε χαμηλές θέσεις βρίσκονται η Σουηδία (17,24%) και η Βόρεια Μακεδονία (17,45%). Το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη εμφανίζουν η Ιρλανδία (34,66%) και η Πολωνία (33,37%).

Σχήμα 22. Ποσοστό (%) αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)

3.6. Συμπεράσματα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά δείκτες της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό.

Πίνακας 10. Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για τον φοιτητικό πληθυσμό

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 28
Φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη		
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2017)	6,83%	3,87%
Φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη με βάση το φύλο		
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2017) - άνδρες	51,44%	45,97%
Φοιτητικός πληθυσμός κάθε χώρας της Ευρώπης σε σχέση με τον πληθυσμό της, επίπεδο 5-8, (2017) - γυναίκες	48,56%	54,03
Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών στην Ευρώπη		
Ποσοστό αποφοίτων επί των φοιτητών	9,41%	24,15%

Η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με τον πληθυσμό της. Βεβαίως, θα πρέπει να σημειωθεί ότι επειδή η μέτρηση γίνεται επί των εγγεγραμμένων φοιτητών και ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς θεωρούνται μη ενεργοί, η σύγκριση δεν αποδίδει ακριβώς την πραγματικότητα. Για τους ίδιους λόγους, το ποσοστό των αποφοίτων στο σύνολο των φοιτητών ετησίως παραμένει το χαμηλότερο μεταξύ των χωρών της Ευρώπης. Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι το γεγονός ότι στην Ελλάδα παραμένει υψηλότερο το ποσοστό των ανδρών έναντι των γυναικών στον πρώτο κύκλο σπουδών σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες. Ωστόσο, στις μεταπτυχιακές σπουδές οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών. Οι φοιτητές στην Ελλάδα κατανέμονται ως προς τα αντικείμενα σπουδών, στην πλειονότητά τους, κατά προτεραιότητα στις επιστήμες μηχανικής και επιστήμες διοίκησης και νομικής με τελευταίες τις γεωτεχνικές επιστήμες και τις επιστήμες πληροφορικής. Παρόμοια κατανομή παρουσιάζει και το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού στην Ευρώπη.

4. Το διδακτικό προσωπικό στα ευρωπαϊκά ΑΕΙ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 (Πίνακας 11), το σύνολο των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται το 2017 σε 1.482.931. Η Γερμανία διέθετε τους περισσότερους διδάσκοντες, 407.132, το 27,45% του συνόλου. Ακολουθεί η Ισπανία με 167.063 διδάσκοντες, 11,27% του συνόλου, το Ηνωμένο Βασίλειο με 156.295 διδάσκοντες, 10,54% του συνόλου, η Γαλλία με 120.152 διδάσκοντες, 8,10% του συνόλου, η Πολωνία με 95.739 διδάσκοντες, 6,46% του συνόλου, και η Ιταλία με 91.291 διδάσκοντες, 6,16% του συνόλου. Στην Ελλάδα οι διδάσκοντες ανέρχονται σε 18.968, 1,28% του συνόλου, αριθμός πολύ μικρότερος σε σχέση με χώρες παρόμοιου ή μικρότερου πληθυσμιακού μεγέθους, όπως η Αυστρία (59.911 διδάσκοντες, 4,04% του συνόλου), η Σουηδία (34.710 διδάσκοντες, 2,34% του συνόλου), η Πορτογαλία (33.160 διδάσκοντες, 2,24% του συνόλου),

και το Βέλγιο (31.069 διδάσκοντες, 2,10% του συνόλου). Σε ορισμένες χώρες, σημαντικός αριθμός διδασκόντων απασχολούνταν στα προγράμματα βραχείας, διετούς, διάρκειας. Στην Ισπανία οι διδάσκοντες στα προγράμματα διετούς φοίτησης υπολογίζονται σε 34.785, στη Γαλλία σε 28.240, στην Τουρκία σε 19.171, στην Αυστρία σε 9.671 και στην Κύπρο σε 615.

Πίνακας 11. Σύνολο διδακτικού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), το 2017 και ποσοστό αυτού επί του οικονομικά ενεργού και συνολικού πληθυσμού στην Ευρώπη (με βάση δεδομένα της Eurostat³⁶)

Χώρες	Σύνολο	Ποσοστό επί του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (15-64)	Ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού
ΕΕ (28)	1.482.931	0,62%	0,29%
Γερμανία	407.132	0,97%	0,49%
Ισπανία	167.063	0,74%	0,36%
Ην. Βασίλειο	156.295	0,49%	0,24%
Τουρκία	151.763	0,49%	0,19%
Γαλλία	120.152	0,41%	0,18%
Πολωνία	95.739	0,57%	0,25%
Ιταλία	91.291	0,36%	0,15%
Ολλανδία	68.710	0,78%	0,40%
Αυστρία	59.911	1,35%	0,68%
Σουηδία	34.710	0,67%	0,35%
Ελβετία	34.446	0,73%	0,41%
Νορβηγία	33.176	1,25%	0,63%
Πορτογαλία	33.160	0,67%	0,32%
Βέλγιο	31.069	0,63%	0,27%
Ρουμανία	26.618	0,30%	0,14%
Ουγγαρία	24.119	0,53%	0,25%
Βουλγαρία	22.223	0,68%	0,31%
Ελλάδα	18.968	0,40%	0,18%
Τσεχία	18.685	0,36%	0,18%
Δανία	17.215	0,59%	0,30%
Κροατία	16.625	0,92%	0,40%
Φινλανδία	14.893	0,57%	0,27%
Σλοβακία	12.204	0,45%	0,22%
Λιθουανία	12.148	0,86%	0,43%
Σερβία	11.503	0,37%	0,16%
Ιρλανδία	9.651	0,42%	0,20%
Σλοβενία	7.178	0,71%	0,35%
Λετονία	7.022	0,74%	0,36%
Εσθονία	4.209	0,63%	0,32%
Βόρεια Μακεδονία	4.114	0,43%	0,20%
Κύπρος	3.253	0,78%	0,38%
Μάλτα	1.735	0,77%	0,38%
Λουξεμβούργο	954	0,33%	0,16%

Επιπλέον, η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (0,62%) ως προς το ποσοστό του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του οικονομικά ενεργού

³⁶ α. Eurostat - Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019] Διαθέσιμο εδώ

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_perp01&lang=en

β. Eurostat-Economically active population by sex, age and NUTS 2 regions (1 000) [23/08/2019] Διαθέσιμο εδώ

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfp2act&lang=en

γ. Eurostat – Population on 1 January [23/08/2019] Διαθέσιμο εδώ

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>

πληθυσμού στις ηλικίες 15-64 (0,40%). Οι χώρες με την καλύτερη επίδοση ως προς το ποσοστό αυτό είναι η Αυστρία (1,35%), η Νορβηγία (1,25%) και η Γερμανία (0,97%). Στον αντίποδα οι χώρες με τη χαμηλότερη επίδοση είναι η Ρουμανία (0,30%), το Λουξεμβούργο (0,33%), η Ιταλία και η Τσεχία (0,36%).

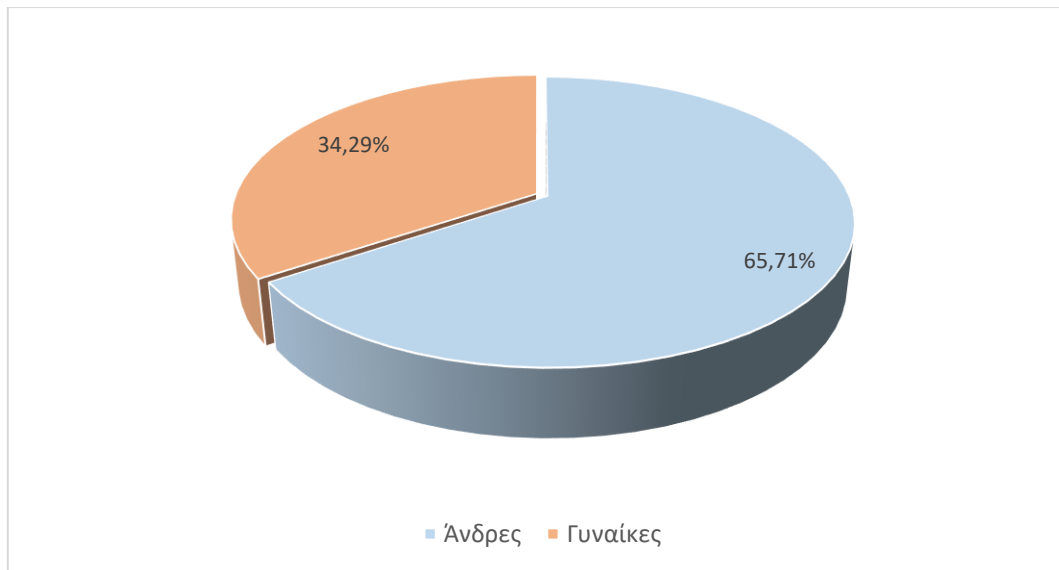
Ως προς το ποσοστό του διδακτικού προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επί του συνολικού πληθυσμού, η Ελλάδα υπολείπεται του Ευρωπαϊκού μέσου όρου κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες (0,18% έναντι 0,29%). Τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Αυστρία (0,68%), τη Νορβηγία (0,63%) και τη Γερμανία (0,49%) ενώ τα χαμηλότερα στη Ρουμανία (0,14%), την Ιταλία (0,15%), το Λουξεμβούργο και τη Σερβία (0,16%).

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακας 12), το 2017 στην Ελλάδα, στο σύνολο των 18.968 διδασκόντων, 13.923, το 70,40% του συνόλου, απασχολούνταν στα Πανεπιστήμια, ενώ 5.045 διδάσκοντες (26,60% του συνόλου) απασχολούνταν στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας. Αναφορικά με το είδος απασχόλησης, το 80,80% των διδασκόντων ήταν πλήρους απασχόλησης και το 19,2% μερικής. Οι άνδρες διδάσκοντες υπερτερούσαν αριθμητικά των γυναικών τόσο στο σύνολο (Σχήμα 23) όσο και ανά τομέα εκπαίδευσης (πανεπιστημιακός / τεχνολογικός τομέας) ή είδος απασχόλησης (πλήρους / μερικής απασχόλησης).

Πίνακας 12. Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ανά φύλο και είδος απασχόλησης, το 2017 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ³⁷)

Φύλο	Είδος Απασχόλησης	Αριθμός Διδασκόντων	Αριθμός Διδασκόντων	
			Πανεπιστημιακός Τομέας	Τεχνολογικός Τομέας
Άνδρες	Πλήρους	10.168	7.457	2.711
	Μερικής	2.296	1.698	598
Γυναίκες	Πλήρους	5.159	3.852	1.307
	Μερικής	1.345	916	429
Σύνολο		18.968	13.923	5.045

³⁷ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Διδακτικό Προσωπικό στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστημιακός και Τεχνολογικός τομέας) [05/06/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/2016>

Σχήμα 23. Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2017 (με βάση δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ³⁸)

4.1. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση το φύλο

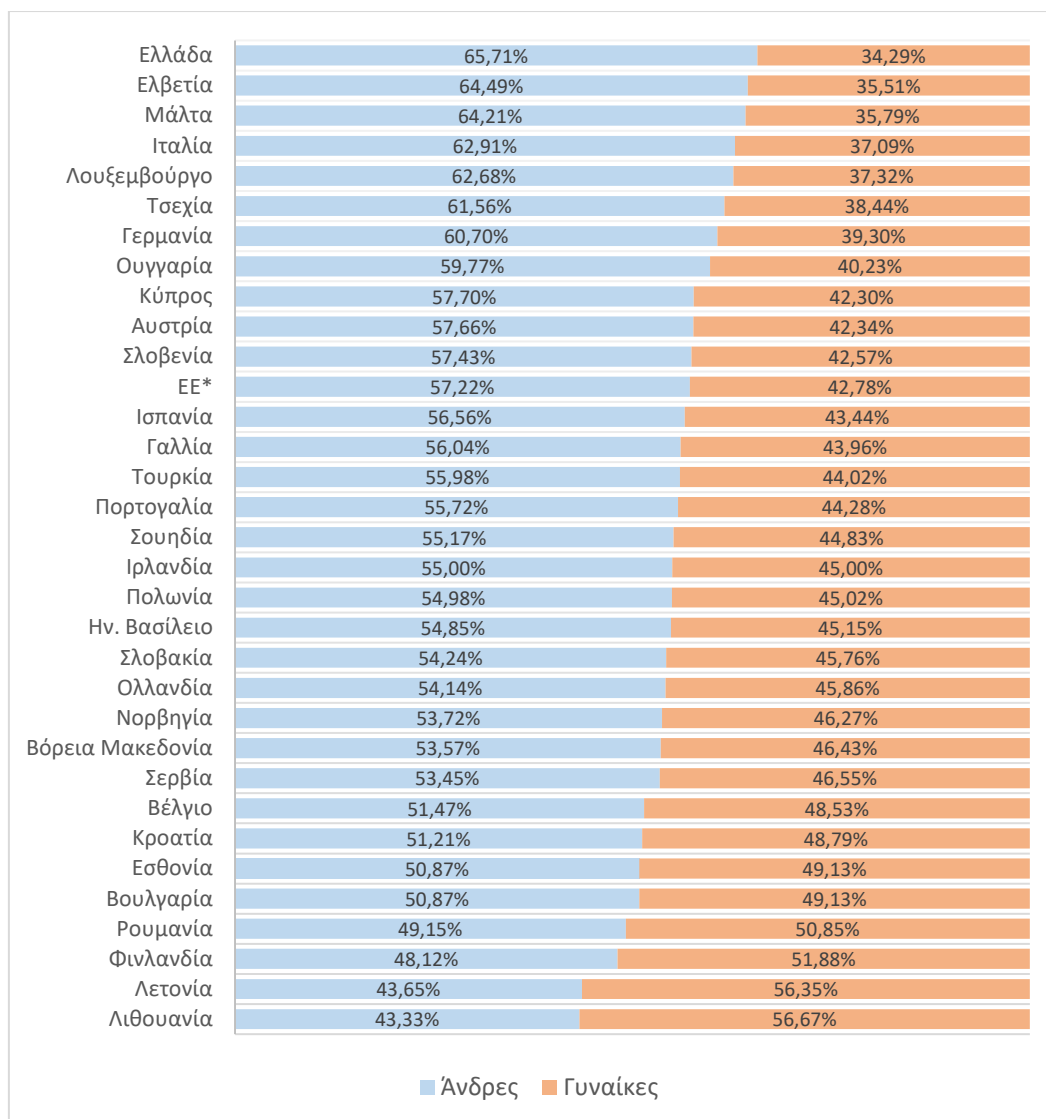
Αναφορικά με το φύλο, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2017, οι άνδρες διδάσκοντες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών κατά 211.566.³⁹ Η Ελλάδα εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό ανδρών διδασκόντων (65,71%) αρκετά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ο οποίος υπολογίζεται σε 57,22%. Στις υπόλοιπες χώρες, τα ποσοστά των ανδρών ξεπερνούσαν το 60%, στην Ελβετία (64,49%), τη Μάλτα (64,21%), την Ιταλία (62,91%), το Λουξεμβούργο (62,68%) και τη Γερμανία (60,70%). Στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, οι γυναίκες υπερτερούσαν αριθμητικά των ανδρών σε 4 μόνο χώρες, στη Λιθουανία (56,67%), τη Λετονία (56,35%), τη Φινλανδία (51,88%), και τη Ρουμανία (50,85%) (Σχήμα 24).

³⁸ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Διδακτικό Προσωπικό στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστημιακός και Τεχνολογικός τομέας) [05/06/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED33/2016>

³⁹ Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_perp01&lang=en

(*) Δεν περιλαμβάνεται η Δανία, λόγω έλλειψης στοιχείων αναφορικά με το φύλο.

Σχήμα 24. Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat⁴⁰)

4.2. Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού στην Ευρώπη με βάση την ηλικία

Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2017, όπως και το 2016, η Σλοβενία, η Βουλγαρία και η Ιταλία είναι οι χώρες με τους περισσότερους διδάσκοντες ηλικίας άνω των 50 ετών (Πίνακας 13). Στη Σλοβενία, αποτελούσαν το 51,62% του συνόλου, στη Βουλγαρία το 50,85% και στην Ιταλία το 50,69%. Υψηλά ποσοστά στις ηλικίες άνω των 50 εμφανίζουν, επίσης, η Φινλανδία (48,30%), η Λετονία (47,35%), η Ελβετία (46,90%), η Σουηδία (43,87%) η Ισπανία (43,63%), η Σλοβακία (43,40%), η Πορτογαλία (43,02%) και η Ελλάδα (42,08%). Σε τέσσερις χώρες (Βουλγαρία 11,65%, Εσθονία 10,98%, Λετονία 15,74% και Σλοβακία 11,23%), το ακαδημαϊκό προσωπικό άνω των 65 ετών ξεπερνά το 10% του συνόλου. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η γήρανση του ακαδημαϊκού προσωπικού συνοδεύεται και από αντίστοιχη μείωση στους διδάσκοντες κάτω των 35 ετών. Η Ελλάδα (3,99%) μαζί με τη Σλοβενία

⁴⁰ Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp01&lang=en

(3,91%), την Ιταλία (4,64%) και την Ελβετία (8,76%) συγκαταλέγονται στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά στους διδάσκοντες ηλικίας κάτω των 35 ετών. Το υψηλότερο ποσοστό στην εν λόγω κατηγορία συγκεντρώνει το Λουξεμβούργο (57,13%) και ακολουθούσαν η Γερμανία (42,06%), η Τουρκία (38,82%), η Ολλανδία (33,73%) και η Νορβηγία (30,80%).

Πίνακας 13. Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη ανά ηλικιακή ομάδα, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat⁴¹)

Χώρες	Σύνολικος Αριθμός	<35			35-49			50-64			≥65			Άγνωστο		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Βέλγιο	31.069	12,12%	4,55%	7,57%	40,46%	18,18%	22,28%	33,28%	18,48%	14,80%	0,70%	0,53%	0,16%	13,45%	9,73%	3,72%
Βουλγαρία	22.223	12,97%	6,37%	6,60%	36,18%	16,15%	20,03%	39,20%	20,61%	18,59%	11,65%	7,74%	3,91%	0,00%	0,00%	0,00%
Γερμανία	407.132	42,06%	23,45%	18,62%	31,06%	18,43%	12,63%	22,65%	15,39%	7,26%	3,68%	3,10%	0,58%	0,54%	0,33%	0,21%
Εσθονία	4.209	16,51%	7,94%	8,58%	42,53%	20,88%	21,64%	29,98%	14,90%	15,09%	10,98%	7,15%	3,83%	0,00%	0,00%	0,00%
Ελλάδα	18.968	3,99%	2,23%	1,76%	53,93%	34,70%	19,24%	37,33%	25,17%	12,15%	4,76%	3,61%	1,14%	0,00%	0,00%	0,00%
Ισπανία	167.063	10,97%	5,18%	5,78%	45,40%	23,99%	21,41%	39,67%	24,38%	15,30%	3,95%	3,00%	0,95%	0,00%	0,00%	0,00%
Γαλλία	120.152	10,04%	4,81%	5,23%	40,39%	21,57%	18,81%	29,13%	17,77%	11,35%	1,02%	0,82%	0,21%	19,43%	11,07%	8,36%
Κροατία	16.625	21,62%	9,73%	11,89%	44,13%	21,52%	22,62%	29,95%	16,73%	13,22%	4,30%	3,23%	1,07%	0,00%	0,00%	0,00%
Ιταλία	91.291	4,64%	2,50%	2,14%	37,04%	21,31%	15,72%	40,75%	26,33%	14,42%	9,94%	7,62%	2,32%	7,63%	5,14%	2,49%
Κύπρος	3.253	21,00%	7,84%	13,16%	53,89%	31,88%	22,01%	21,12%	15,03%	6,09%	4,00%	2,95%	1,05%	0,00%	0,00%	0,00%
Λετονία	7.022	16,88%	7,79%	9,09%	35,77%	14,11%	21,66%	31,61%	12,55%	19,07%	15,74%	9,20%	6,54%	0,00%	0,00%	0,00%
Λιθουανία	12.148	17,02%	7,68%	9,33%	44,39%	17,48%	26,90%	32,34%	14,49%	17,85%	6,26%	3,68%	2,58%	0,00%	0,00%	0,00%
Λουξεμβούργο	954	57,13%	34,49%	22,54%	27,36%	16,35%	11,01%	15,09%	11,11%	3,88%	0,63%	0,63%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Ουγγαρία	24.119	16,22%	9,01%	7,21%	43,41%	24,63%	18,78%	31,06%	19,15%	11,91%	9,31%	6,98%	2,33%	0,00%	0,00%	0,00%
Μάλτα	1.735	18,73%	10,14%	8,65%	42,77%	25,36%	17,46%	33,03%	23,80%	9,22%	5,59%	5,01%	0,58%	0,00%	0,00%	0,00%
Ολλανδία	68.710	33,73%	16,43%	17,30%	33,56%	16,66%	16,90%	31,27%	19,90%	11,37%	1,45%	1,16%	0,29%	0,00%	0,00%	0,00%
Αυστρία	59.911	18,98%	9,40%	9,58%	41,69%	23,64%	18,04%	35,36%	21,53%	13,83%	3,35%	2,72%	0,64%	0,61%	0,36%	0,25%
Πορτογαλία	33.160	10,83%	5,38%	5,46%	46,14%	24,16%	21,98%	38,59%	22,90%	15,69%	4,43%	3,28%	1,15%	0,00%	0,00%	0,00%
Ρουμανία	26.618	12,62%	5,35%	7,26%	54,74%	24,88%	29,86%	30,43%	17,20%	13,22%	2,22%	1,71%	0,50%	0,00%	0,00%	0,00%
Σλοβενία	7.178	3,91%	1,76%	2,16%	44,47%	23,59%	20,88%	44,82%	26,76%	18,06%	6,80%	5,32%	1,48%	0,00%	0,00%	0,00%
Σλοβακία	12.204	18,26%	9,19%	9,07%	38,35%	19,76%	18,59%	32,16%	17,45%	14,71%	11,23%	7,84%	3,39%	0,00%	0,00%	0,00%
Φινλανδία	14.893	14,73%	7,91%	6,82%	36,96%	17,03%	19,93%	45,44%	21,47%	23,97%	2,86%	1,71%	1,15%	0,00%	0,00%	0,00%
Σουηδία	34.710	13,99%	7,62%	6,37%	42,14%	22,41%	19,73%	36,61%	20,32%	16,29%	7,25%	4,82%	2,43%	0,00%	0,00%	0,00%
Ην. Βασίλειο	156.295	16,93%	8,55%	8,37%	42,55%	22,48%	20,07%	35,38%	20,17%	15,21%	5,14%	3,65%	1,49%	0,00%	0,00%	0,00%
Νορβηγία	33.176	30,80%	16,49%	14,31%	32,40%	16,27%	16,13%	30,42%	16,51%	13,90%	6,38%	4,45%	1,94%	0,00%	0,00%	0,00%
Ελβετία	34.446	8,76%	4,16%	4,59%	44,23%	27,23%	17,00%	44,02%	30,62%	13,40%	2,87%	2,40%	0,48%	0,12%	0,08%	0,04%
Βόρεια Μακεδονία	4.114	15,48%	6,93%	8,56%	46,86%	24,53%	22,34%	33,52%	18,84%	14,68%	3,35%	2,60%	0,75%	0,78%	0,68%	0,10%
Τουρκία	151.763	38,82%	18,96%	19,86%	42,54%	24,14%	18,40%	16,82%	11,46%	5,35%	1,82%	1,42%	0,41%	0,00%	0,00%	0,00%

4.3. Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην Ευρώπη

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2017, η μέση αναλογία φοιτητών/διδασκόντων στην ΕΕ (Σχήμα 25) εκτιμάται σε 15,4 φοιτητές ανά διδάσκοντα.⁴² Την καλύτερη αναλογία εμφανίζει το Λουξεμβούργο (7,2/1). Ακολουθούν η Νορβηγία (9,5/1), η Μάλτα (9,7 /1), η Σουηδία (10,3/1), η Σλοβακία (11,9/1), η Βουλγαρία (12/1) και η Γερμανία (12,1/1). Στον αντίποδα, η Ελλάδα εμφανίζεται

⁴¹ Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp01&lang=en

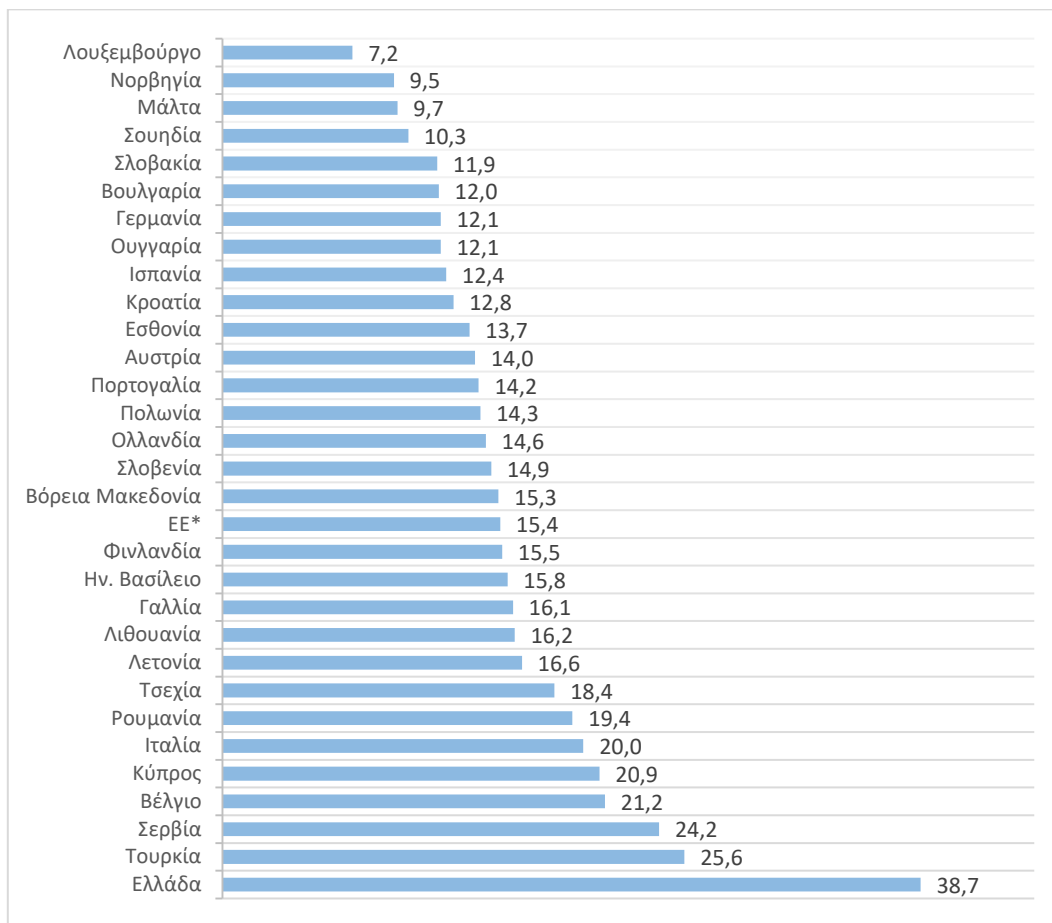
Σημειώνεται ότι για το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα τα στοιχεία της Eurostat εμφανίζουν μικρές αποκλίσεις ανάμεσα στον συνολικό αριθμό των διδασκόντων και τις επιμέρους ηλικιακές ομάδες. Ως αποτέλεσμα, το άθροισμα των ποσοστών στις επιμέρους ηλικίες υπερβαίνει το 100% κατά 0,21% και 0,12% αντίστοιχα.

⁴² Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019]

Διαθέσιμο εδώ: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_perp01&lang=en

Λόγω έλλειψης στοιχείων, στον μέσο όρο των χώρων της ΕΕ δεν συμπεριλαμβάνονται η Δανία και η Ιρλανδία.

ως η χώρα με την υψηλότερη αναλογία, 38,7 φοιτητές ανά διδάσκοντα, πολύ μακριά από το μέσο όρο, αλλά και από κάθε άλλη χώρα. Τις υψηλότερες αναλογίες μετά την Ελλάδα, εμφανίζουν η Τουρκία (25,6/1), η Σερβία (24,2/1), το Βέλγιο (21,2/1), η Κύπρος (20,9/1) και η Ιταλία (20/1).

Σχήμα 25. Αναλογία φοιτητών/ διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2017 (με βάση δεδομένα Eurostat⁴³)

4.4. Συμπεράσματα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά δείκτες της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και τη διάρθρωση του διδακτικού προσωπικού.

⁴³ Eurostat- Classroom teachers and academic staff by education level, programme orientation, sex and age groups [15/05/2019] Διαθέσιμο εδώ:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_perp01&lang=en

Σημειώνεται ότι το 2019 η Eurostat πρόβη σε διαχρονική διάρθρωση των στοιχείων για την Κροατία, η οποία τη διετία 2015-2016 εμφάνιζε την υψηλότερη αναλογία στην Ευρώπη (74,5 το 2015, 76,9 το 2016,). Βάσει των διορθωμένων στοιχείων, η Κροατία κατατάσσεται πλέον στις χώρες με τις καλύτερες αναλογίες φοιτητών / διδασκόντων (12,8 το 2015, 12,6 το 2016, 12,8 το 2017).

Πίνακας 14. Συνοπτική παρουσίαση δεικτών της Eurostat για την αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα και το διδακτικό προσωπικό

Δείκτες	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 28
Αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση		
Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων (επίπεδα 5-8), 2017	38,7	15,4
Διάρθρωση διδακτικού προσωπικού ανά φύλο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, 2017		
Ποσοστό ανδρών διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	65,71%	57,22%
Ποσοστό γυναικών διδασκουσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	34,29%	42,78%

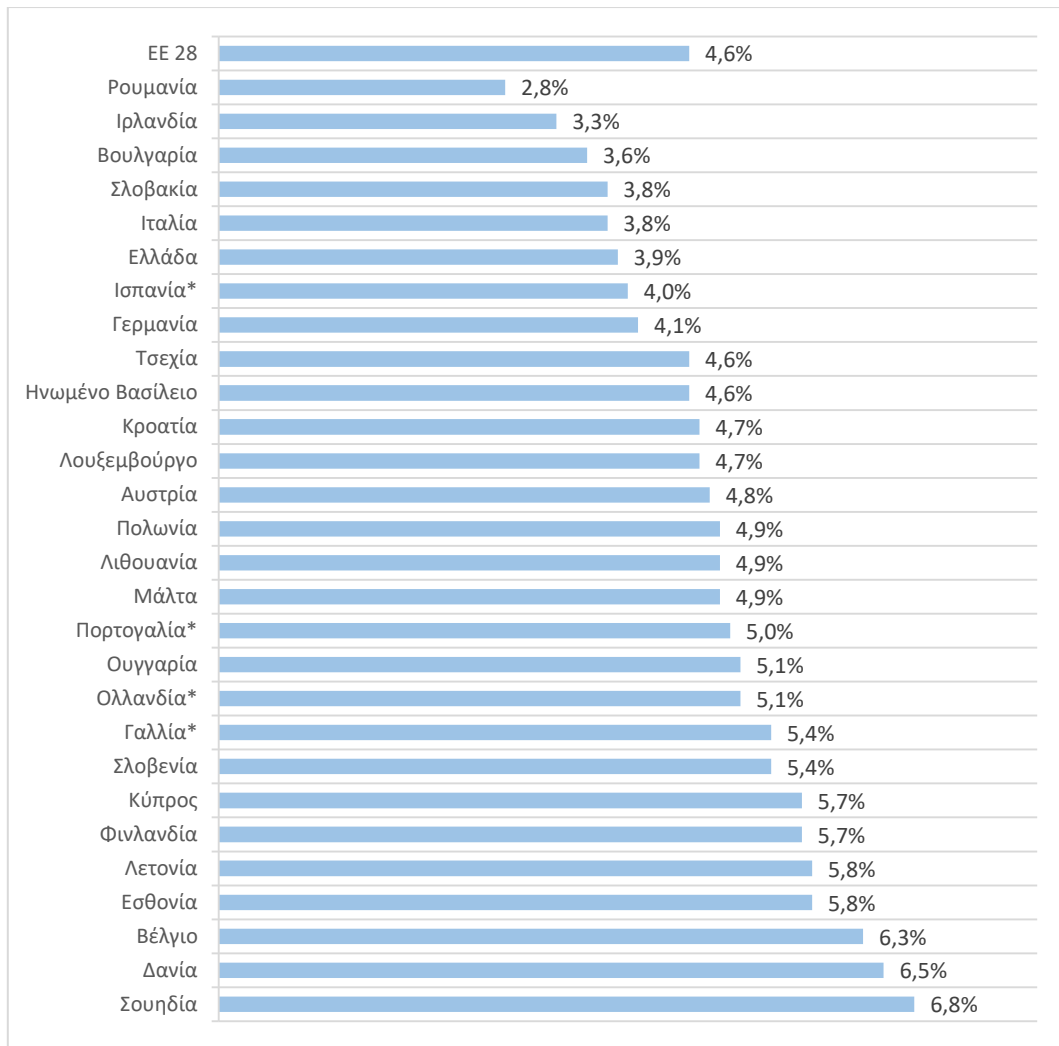
Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με τη μεγαλύτερη αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα απέχοντας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά 23 μονάδες. Επισημαίνεται ότι το πλήθος των διδασκόντων σε σύγκριση με άλλες πληθυσμιακά παρόμοιες χώρες της Ευρώπης βρίσκεται στο ίδιο σχεδόν επίπεδο. Ωστόσο η αναλογία αποβαίνει δυσμενής λόγω του υπεράριθμου σχετικά φοιτητικού πληθυσμού, ο οποίος περιλαμβάνει τους μη ενεργούς φοιτητές. Επιπλέον, η Ελλάδα παρουσιάζει και τη δυσμενέστερη αναλογία διδακτικού προσωπικού ανδρών/γυναικών στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών.

5. Η χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης

5.1. Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έπληξε ποικιλοτρόπως την εκπαίδευση στην Ευρώπη. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, προέβησαν σε δραστικές περικοπές των σχετικών δαπανών τους, ενώ άλλα επένδυσαν μεγαλύτερα ποσά (Σχήμα 26). Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2017 στην ΕΕ των 28, ο μέσος όρος δαπανών των Γενικών Κυβερνήσεων για την εκπαίδευση⁴⁴, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανέρχεται σε 4,6%. Οκτώ χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών μικρότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 28 (Ελλάδα, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Σλοβακία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ιρλανδία). Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στη Ρουμανία (2,8%), την Ιρλανδία (3,3%) και τη Βουλγαρία (3,6%), ενώ τα υψηλότερα στη Σουηδία (6,8%) τη Δανία (6,5%) και το Βέλγιο (6,3%). Η Ελλάδα, με ποσοστό δαπανών 3,9%, βρίσκεται στην 23η θέση μεταξύ των 28 χωρών της ΕΕ.

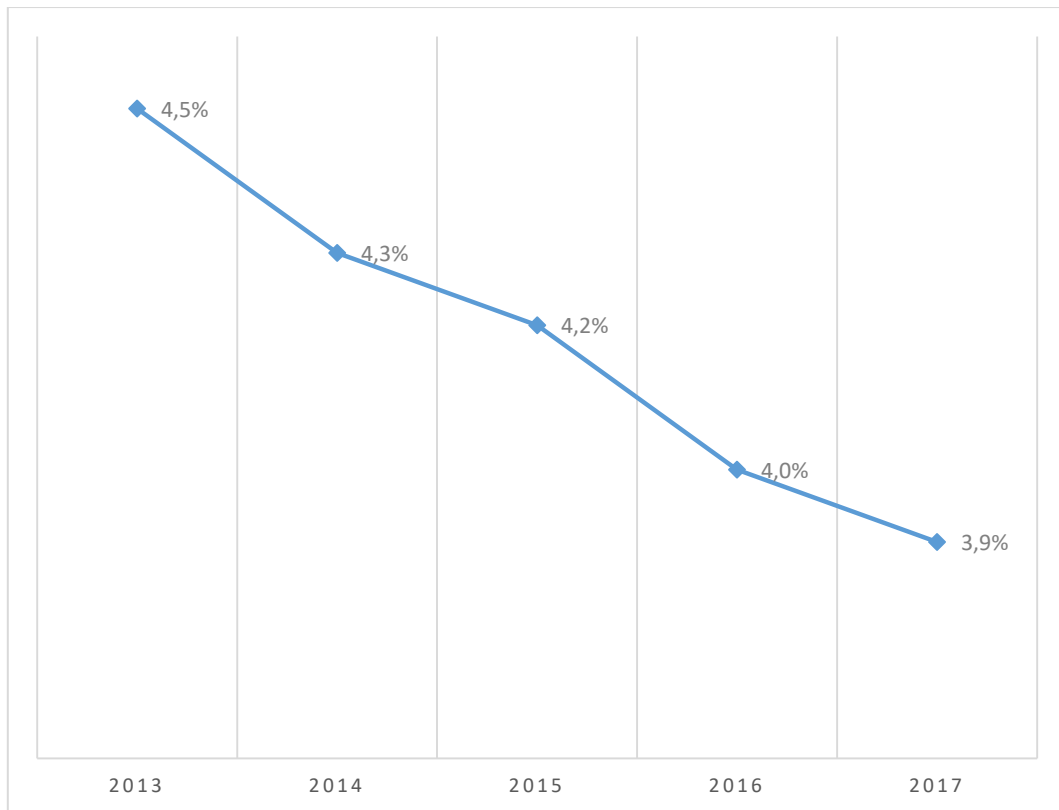
⁴⁴ Περιλαμβάνεται το σύνολο των δαπανών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια).

Σχήμα 26. Συνολικές δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat⁴⁵)

Διαχρονικά, την πενταετία 2013-2017, οι δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν συνολικά φθίνουσα τάση. Δεδομένης της μείωσης του ελληνικού ΑΕΠ τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, οι συνολικές δαπάνες της Ελλάδας για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν περαιτέρω μείωση κατά 0,6%, από 4,5% το 2013 σε 3,9% το 2017 (Σχήμα 27).

⁴⁵ (*) Προσωρινά στοιχεία για τη Γαλλία, την Ισπανία και την Ολλανδία, εκτιμήσεις για την Πορτογαλία. Βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ελλάς με Αριθμούς, Ιανουάριος – Μάρτιος 2019, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2019Q1_GR.pdf/7e252b36-1092-4a77-80ab-603afeb8c4df

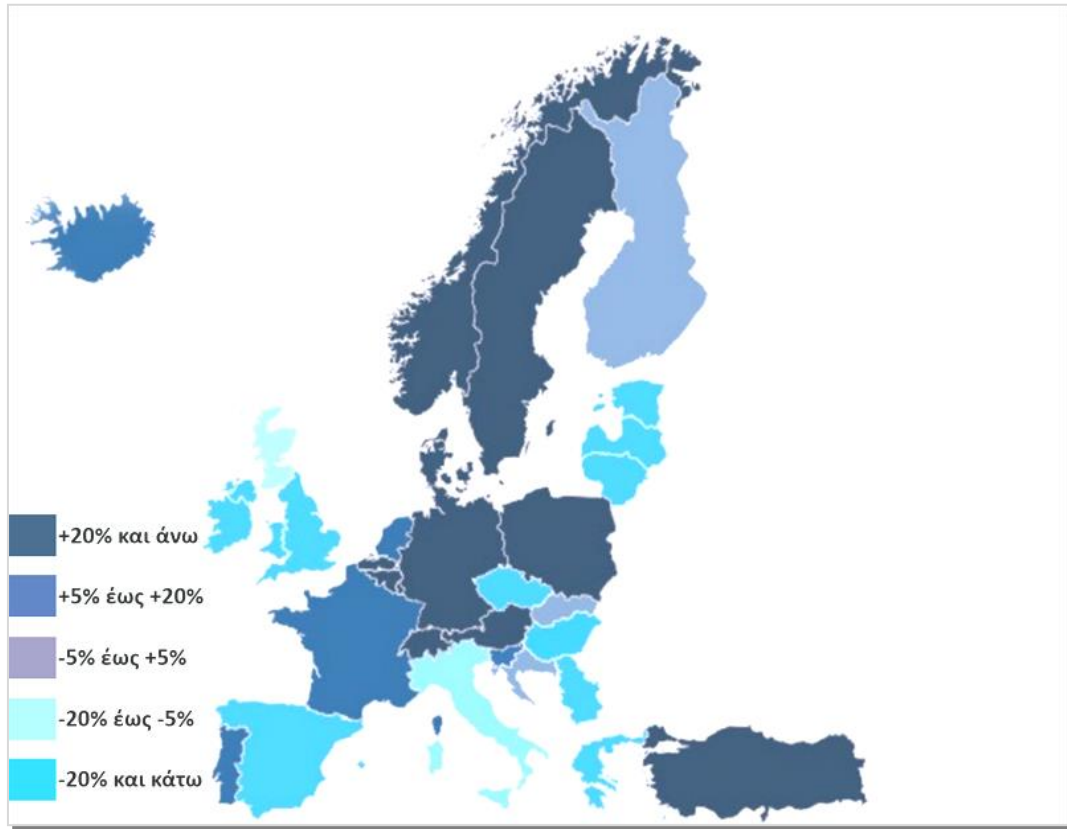
Σχήμα 27. Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση δεδομένα της Eurostat⁴⁶)

5.2. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ

Στο Σχήμα 28, απεικονίζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ το 2017 (αποπληθωρισμένη) σε σύγκριση με το έτος 2008, σύμφωνα με στοιχεία των συνόδων πρυτάνεων των χωρών. Ανάλογα με τα ποσοστά αύξησης ή μείωσης της δημόσιας χρηματοδότησης, οι διαφορετικές αποχρώσεις του μπλε απεικονίζουν τις διαφορετικές κατηγορίες των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης των χωρών. Το σκούρο μπλε απεικονίζει τις χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση στη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ, ενώ οι ανοιχτόχρωμες αποχρώσεις του μπλε τις χώρες με τις μεγαλύτερες μειώσεις. Η Ελλάδα, με το ανοιχτόχρωμο μπλε, συγκαταλέγεται μαζί με την Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία), τη Σερβία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Ιρλανδία και την Τσεχία στις χώρες με τις μεγαλύτερες μειώσεις στη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ.

⁴⁶ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ελλάς με Αριθμούς, Ιανουάριος – Μάρτιος 2019, [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2019Q1_GR.pdf/7e252b36-1092-4a77-80ab-603afeb8c4df

Σημειώνεται ότι το 2019 η ΕΛΣΤΑΤ διόρθωσε διαχρονικά για τα έτη 2013-2016 τις συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ως εξής: από 4,6% σε 4,5% το 2013, από 4,4% σε 4,3% το 2014, από 4,3% σε 4,2% το 2015 και από 4,3% σε 4% το 2016. Τα τελικά ποσοστά παρουσιάζονται στο παραπάνω Σχήμα.

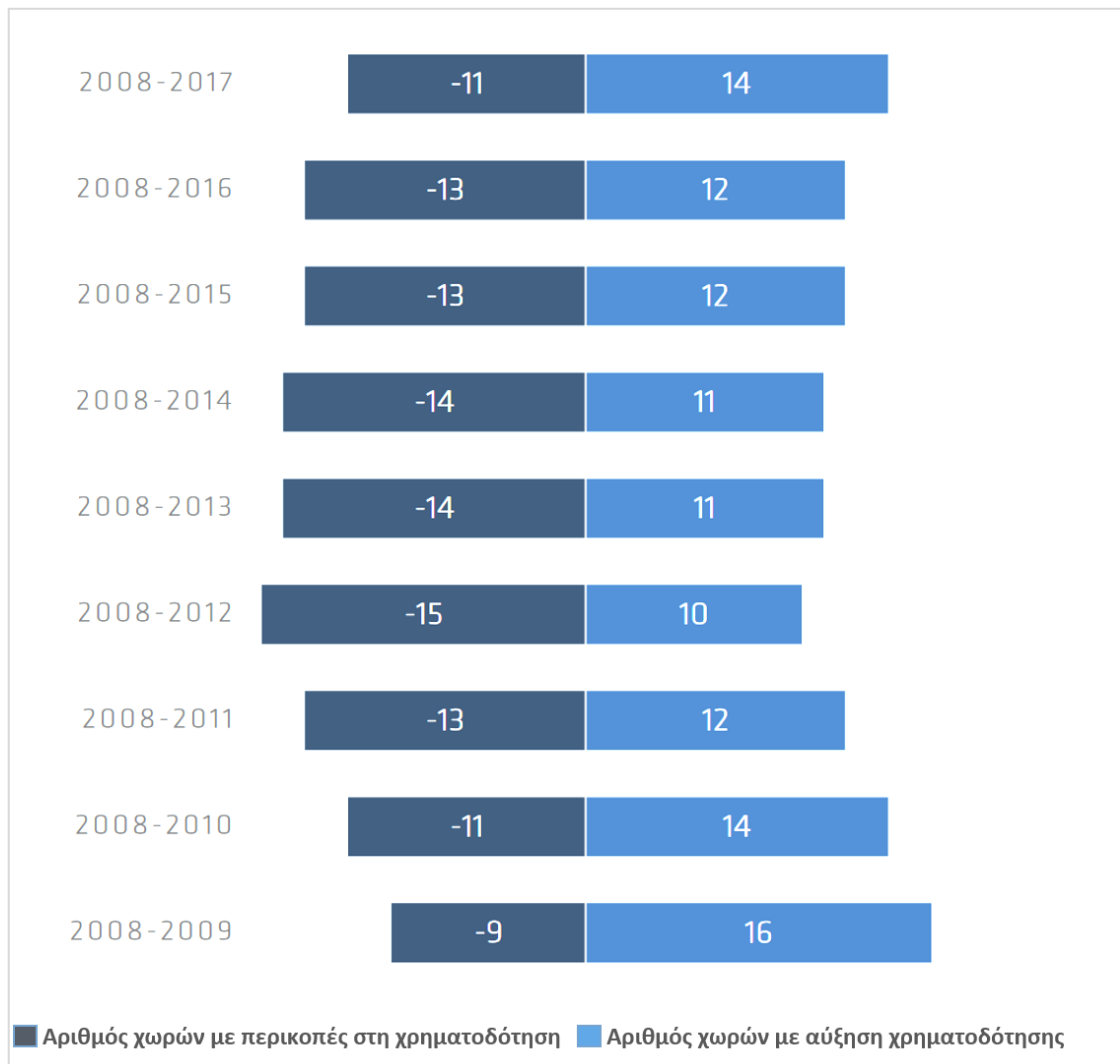

Σχήμα 28. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2017, σε πραγματικές τιμές (Πηγή EUA⁴⁷)

Στο Σχήμα 29, παρουσιάζεται συγκεντρωτικά ο αριθμός των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη, με αύξηση ή μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης ανά περίοδο, κατά τα έτη 2008 έως 2017. Σύμφωνα με στοιχεία της EUA, το 2012 σε 25 συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης στην Ευρώπη⁴⁸ δέκα πέντε (15) εμφανίζουν περικοπές, ενώ μόλις δέκα (10) αύξηση χρηματοδότησης. Έκτοτε, από το 2016 παρατηρείται μικρή ανάκαμψη, ενώ το 2017 είναι η μόνη χρονιά μετά το 2010, στην οποία τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης με αύξηση της χρηματοδότησης αποτέλεσαν αριθμητικά την πλειονότητα.

⁴⁷ EUA, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf

⁴⁸ Λόγω έλλειψης στοιχείων στην ανάλυση δεν περιλαμβάνονται η Τσεχία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, η Λετονία, η Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο για τις περιπτώσεις της Σκωτίας και της Ουαλίας.

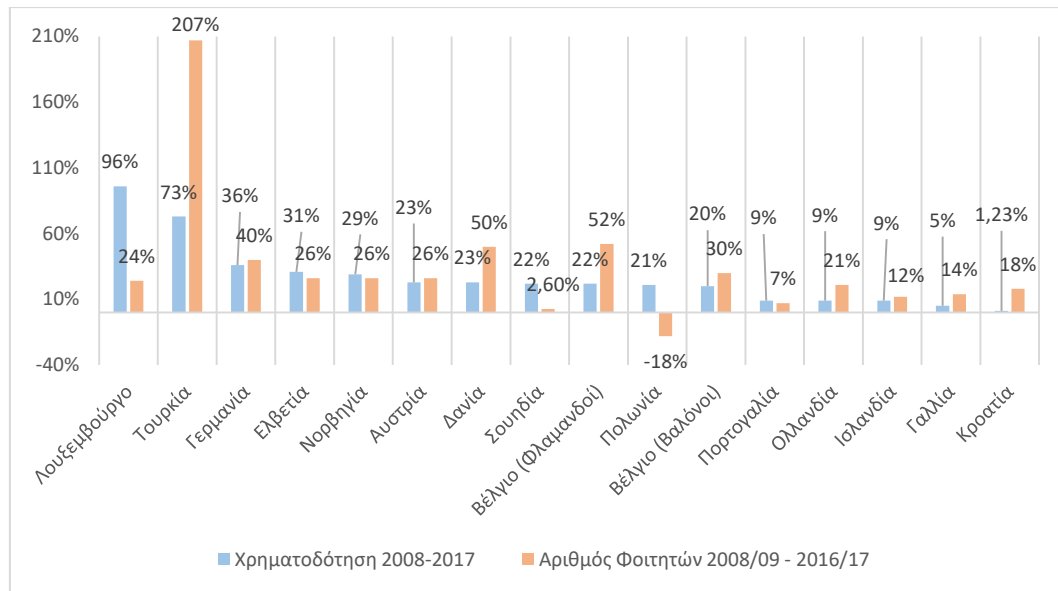
Σχήμα 29. Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2017 (Πηγή ΕΥΑ⁴⁹)

5.3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού

Η εξέταση της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων σε συνάρτηση με την εξέλιξη του αριθμού των φοιτητών είναι ενδεικτική της κατάστασης που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά ΑΕΙ, ορισμένα από τα οποία βρίσκονται σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ άλλα αντιμετωπίζουν αυξημένες πιέσεις. Στο Σχήμα 30 απεικονίζονται τα συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία παρουσιάζουν αύξηση της χρηματοδότησής τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2017. Το μπλε χρώμα απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Το πορτοκαλί χρώμα απεικονίζει τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών. Στο σύνολο των ευρωπαϊκών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης, 16 συστήματα παρουσιάζουν αύξηση χρηματοδότησης δύο περισσότερα σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (2016). Σε έξι συστήματα (Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Σουηδία,

⁴⁹ ΕΥΑ, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf

Πολωνία, Ελβετία, Πορτογαλία) επιτυγχάνεται βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς η αύξηση της χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερη από την αύξηση των φοιτητών. Σε δέκα συστήματα (Τουρκία, Γερμανία, Δανία, Βέλγιο- Βαλλονία και Φλάνδρα-, Ολλανδία, Γαλλία, Ισλανδία, Κροατία, Αυστρία), η αύξηση του αριθμού των φοιτητών είναι μεγαλύτερη από την αύξηση της χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα τα ΑΕΙ να πιέζονται για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών τους. Το πρόβλημα είναι εντονότερο στην Τουρκία, όπου η αύξηση του αριθμού των φοιτητών την περίοδο 2008-2017 έφτασε το 206,99%.

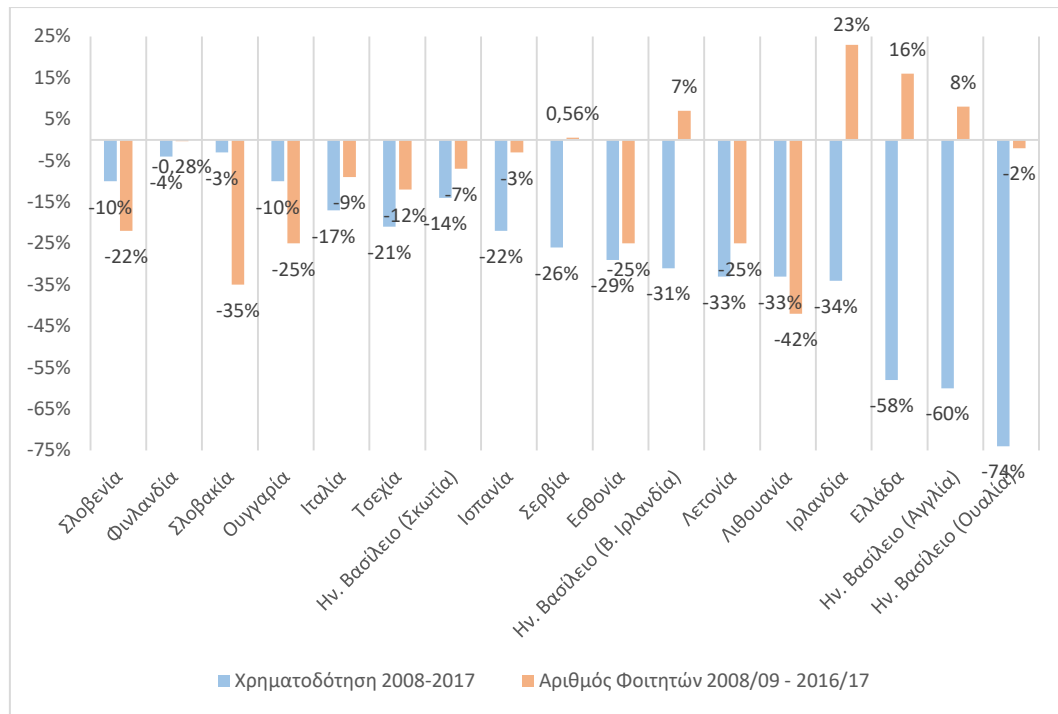

Σχήμα 30. Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2017), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή ΕΥΑ⁵⁰)

Στο Σχήμα 31, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία παρουσιάζουν μείωση στη χρηματοδότησή τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2017. Το πορτοκαλί απεικονίζει τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών. Το μπλε απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Η δημόσια χρηματοδότηση των πανεπιστημίων την περίοδο 2008-2017 μειώθηκε σε 17 χώρες. Πέντε συστήματα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο, καθώς αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα μείωση της χρηματοδότησης και αύξηση του αριθμού των φοιτητών (Ιρλανδία, Ελλάδα, Σερβία, Ηνωμένο Βασίλειο –Αγγλία και Βόρεια Ιρλανδία-). Σε 12 συστήματα η μείωση της χρηματοδότησης συνοδεύτηκε, την ίδια περίοδο, με μείωση του αριθμού των φοιτητών (Φινλανδία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ιταλία, Εσθονία, Τσεχία, Ισπανία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Ηνωμένο Βασίλειο – Ουαλία, Ηνωμένο Βασίλειο - Σκωτία).

⁵⁰ ΕΥΑ, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf

(*) Για τις ακόλουθες χώρες τα χρονικά διαστήματα διαφοροποιούνται ως εξής: Λουξεμβούργο (2009-2017), Ελβετία (2008-2015), Βέλγιο-Βαλλονία (2008-2016).

Σχήμα 31. Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2017), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή EUA⁵¹)

5.4. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ

Στον Πίνακα 15 παρουσιάζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2017, σε σχέση με την εξέλιξη του ΑΕΠ σε κάθε χώρα. Η Αυστρία, η Γερμανία, η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Τουρκία και η Ελβετία είναι οι χώρες που επενδύουν περισσότερο στην εκπαίδευση, με δεδομένο ότι η αύξηση της χρηματοδότησης ξεπερνά την αύξηση του ΑΕΠ. Η Γαλλία, η Ουγγαρία, η Ισλανδία και η Πολωνία επενδύουν, αλλά σε ποσοστό μικρότερο από την αύξηση του ΑΕΠ. Μείωση της χρηματοδότησης παρά την αύξηση του ΑΕΠ εμφανίζουν μόνο η Πορτογαλία και η Κροατία. Σε εννέα ευρωπαϊκές χώρες η μείωση της χρηματοδότησης είναι μικρότερη από την οικονομική ανάπτυξη (Τσεχία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Λετονία, Σερβία, Σλοβακία, Εσθονία, Ισπανία). Αντίθετα, η Ιταλία, η Ελλάδα και η Σλοβενία (στοιχεία 2008-2016) συγκαταλέγονται στις χώρες, όπου η μείωση της χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερη ποσοστιαία από τη μείωση του ΑΕΠ.

⁵¹ EUA, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf

(*) Για τις ακόλουθες χώρες τα χρονικά διαστήματα διαφοροποιούνται ως εξής: Εσθονία (2008-2016), Φινλανδία (2010-2016), Ελλάδα (2008-2015), Λετονία (2008-2016), Σλοβενία (2008-2016), Ηνωμένο Βασίλειο – Σκωτία (2010-2017), Ηνωμένο Βασίλειο – Ουαλία (2010-2017). Στη Φινλανδία η μεταβολή του αριθμού των φοιτητών την περίοδο 2010-2016 υπολογίζεται σε -0,28%.

Πίνακας 15. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2017, σε σύγκριση με την εξέλιξη του ΑΕΠ σε κάθε χώρα (Πηγή: EUA⁵²)

Κατηγορία	Περιγραφή	Συστήματα
Χρηματοδότηση ↑ > ↑ ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από την Οικονομική Ανάπτυξη	Αυστρία, Γερμανία, Δανία, Λουξεμβούργο,* Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Τουρκία, Ελβετία*
Χρηματοδότηση ↑ < ↑ ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μικρότερη από την Οικονομική Ανάπτυξη	Γαλλία, Ουγγαρία, Ισλανδία, Πολωνία
Χρηματοδότηση ↓ < ↑ ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης παρά την ύπαρξη οικονομικής ανάπτυξης	Κροατία, Πορτογαλία
Χρηματοδότηση ↓ < ↓ ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης μικρότερη από τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης	Τσεχία, Εσθονία,* Ισπανία, Φινλανδία,* Ιρλανδία, Λιθουανία, Λετονία,* Σερβία, Σλοβακία
Χρηματοδότηση ↓ > ↓ ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης	Ελλάδα,* Ιταλία, Σλοβενία*

5.5. Συμπεράσματα

Η δημόσια χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα συνεχίζει να καταγράφει τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ, σύμφωνα με στοιχεία της EUA, με ταυτόχρονη αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού. Η ανάκαμψη από τη γενικότερη τάση μείωσης της χρηματοδότησης αρχίζει να εμφανίζεται από το 2017 σε αρκετά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης της Ευρώπης. Αναμένεται η τάση αυτή να καταγραφεί και για την Ελλάδα στο επόμενο χρονικό διάστημα.

6. Ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago,⁵³ την τελευταία δεκαετία, η ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα σημείωσε σημαντική αύξηση (Σχήμα 32). Την περίοδο 2005 – 2018, ο αριθμός των ερευνητικών εργασιών αυξήθηκε κατά 7.123 εργασίες, δηλαδή σε ποσοστό 55,96%⁵⁴. Οι συνολικές ερευνητικές εργασίες αυξάνονται διαχρονικά μέχρι και το 2014, μεταξύ 2015-2017 παρατηρείται προσωρινά κάμψη, ενώ το 2018 η παραγωγή ερευνητικών εργασιών αυξάνεται και πάλι για να καταγράψει ιστορικά την υψηλότερη τιμή της (19.852). Παρά την οικονομική κρίση και τη «διαρροή»

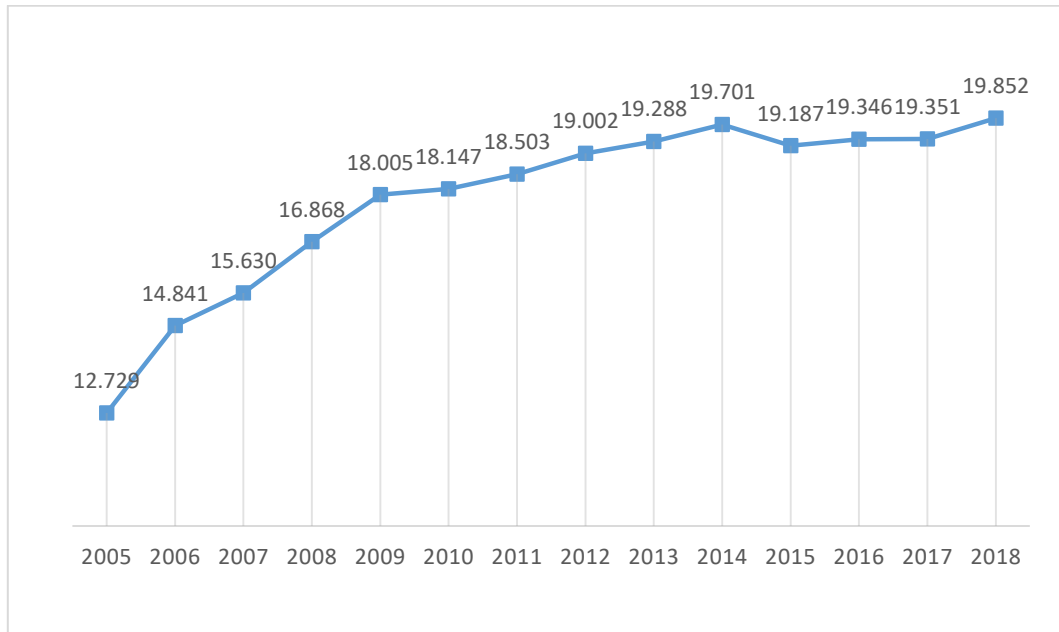
⁵²EUA, Public Funding Observatory Report 2018, E. Bennetot-Privot, T. Estermann, V. Lisi [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eua.eu/downloads/publications/eua%20pfo%202018%20report_14%20march%202019_final.pdf

(* Τα χρονικά διαστήματα ανά χώρα διαφοροποιούνται ως εξής: Τσεχία (2008-09/2014-2015), Εσθονία, Ελλάδα, Λετονία, Σλοβενία (2008-09/2015-2016), Φινλανδία (2010-11/2015-2016), Λουξεμβούργο (2009-10/2016-2017). Λόγω έλλειψης στοιχείων στην ανάλυση δεν περιλαμβάνονται το Βέλγιο (Φλάνδρα και Βαλλονία) και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Σκωτία, Βόρεια Ιρλανδία)

⁵³ Τα στοιχεία που παραθέτει η Scimago βασίζονται εται αποκλειστικά στη βιβλιογραφική βάση δεδομένων Elsevier/Scopus. Βλ. Scimago, Frequently asked questions [31/05/2019] <https://www.scimagojr.com/help.php?q=FAQ>

⁵⁴ Σημειώνεται ότι τα στοιχεία επικαιροποιούνται συνεχώς και αναδρομικά για τα προηγούμενα έτη με βάση τη μεθοδολογία της Scimago. Βλ. Scimago, Understanding indicators, tables and charts [31/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://www.scimagojr.com/help.php#understand_journals

επιστημονικού δυναμικού προς το εξωτερικό, οι ερευνητικές δημοσιεύσεις το 2018 αυξήθηκαν κατά 2,59% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, απόρροια της αύξησης του αριθμού των ερευνητών το ίδιο έτος (2017)⁵⁵. Τα πανεπιστήμια συμμετέχουν με ποσοστό πάνω από το 80% των συνολικών δημοσιεύσεων, ενώ όλο και περισσότερα εμφανίζονται στις λίστες παγκόσμιας κατάταξης (rankings) βελτιώνοντας συνεχώς τη θέση τους.

Σχήμα 32. Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2005-2018 (Με βάση δεδομένα της Scimago⁵⁶)

6.1. Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων)

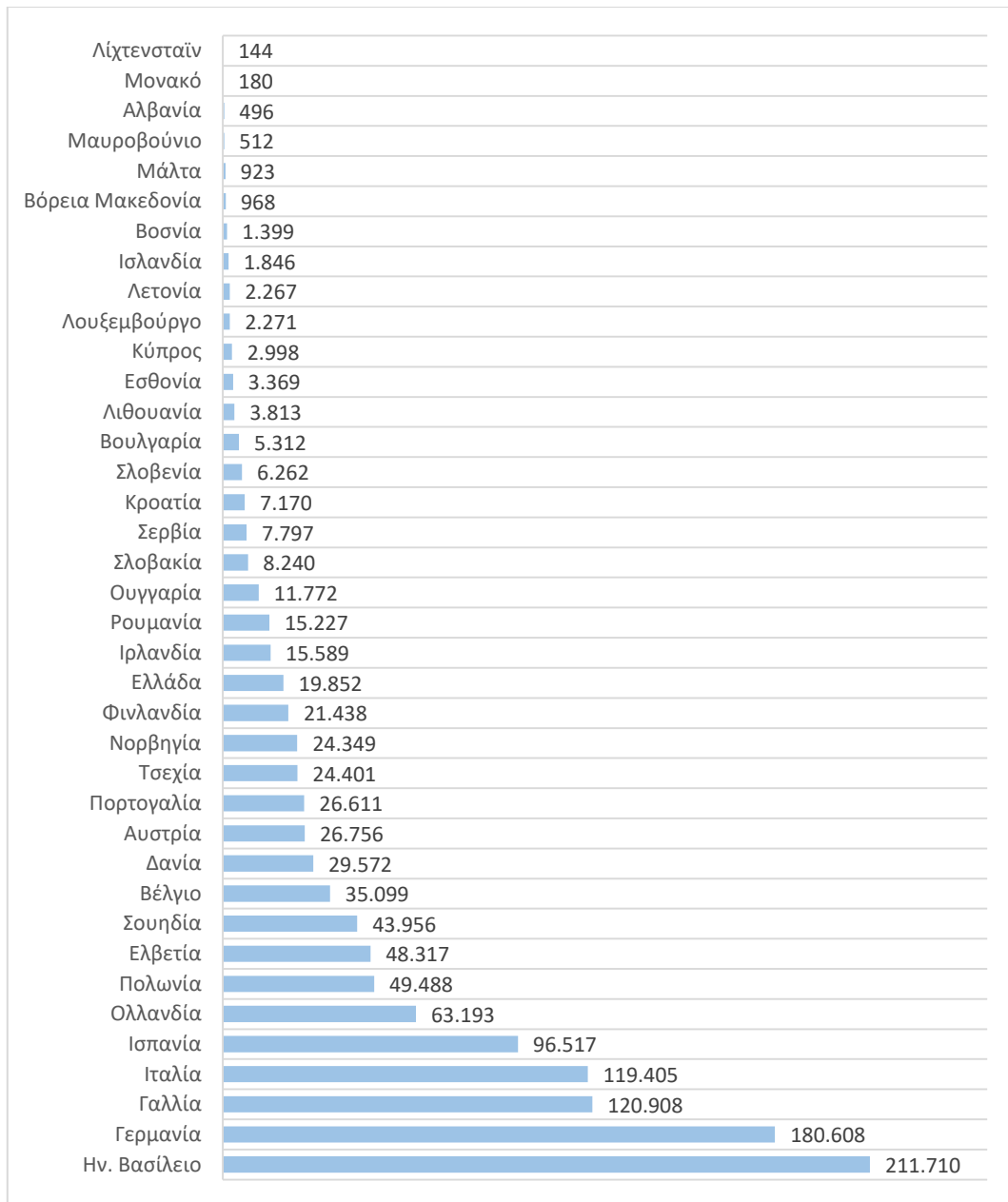
Το 2018, σε απόλυτους αριθμούς, το Ηνωμένο Βασίλειο με 211.710 δημοσιεύσεις βρίσκεται στην 1η θέση σε σύνολο 38 Ευρωπαϊκών χωρών (Σχήμα 33), πάνω από τη Γερμανία (180.608), τη Γαλλία (120.908), την Ιταλία (119.405), την Ισπανία (96.517) και την Ολλανδία (63.193). Η Ελλάδα με 19.852 δημοσιεύσεις βρίσκεται στην 17^η θέση, πάνω από την Ιρλανδία (15.589) και τη Ρουμανία (15.227) και κάτω από τη Φινλανδία (21.438). Καλύτερες επιδόσεις από την Ελλάδα καταγράφουν η Σουηδία (43.956), το Βέλγιο (35.099), η Δανία (29.572), η Αυστρία (26.756), η Πορτογαλία (26.611), η Τσεχία (24.401) και η Νορβηγία (24.349).

⁵⁵ Βλ. Scimago Journal and Country Rank ό.π. Πρβλ. Eurostat, Total researchers by sectors of performance - full time equivalent [31/05/2019/]

Διαθέσιμο εδώ: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsc00004&plugin=1>

⁵⁶ Scimago Journal and Country Rank [31-05-2019]

Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

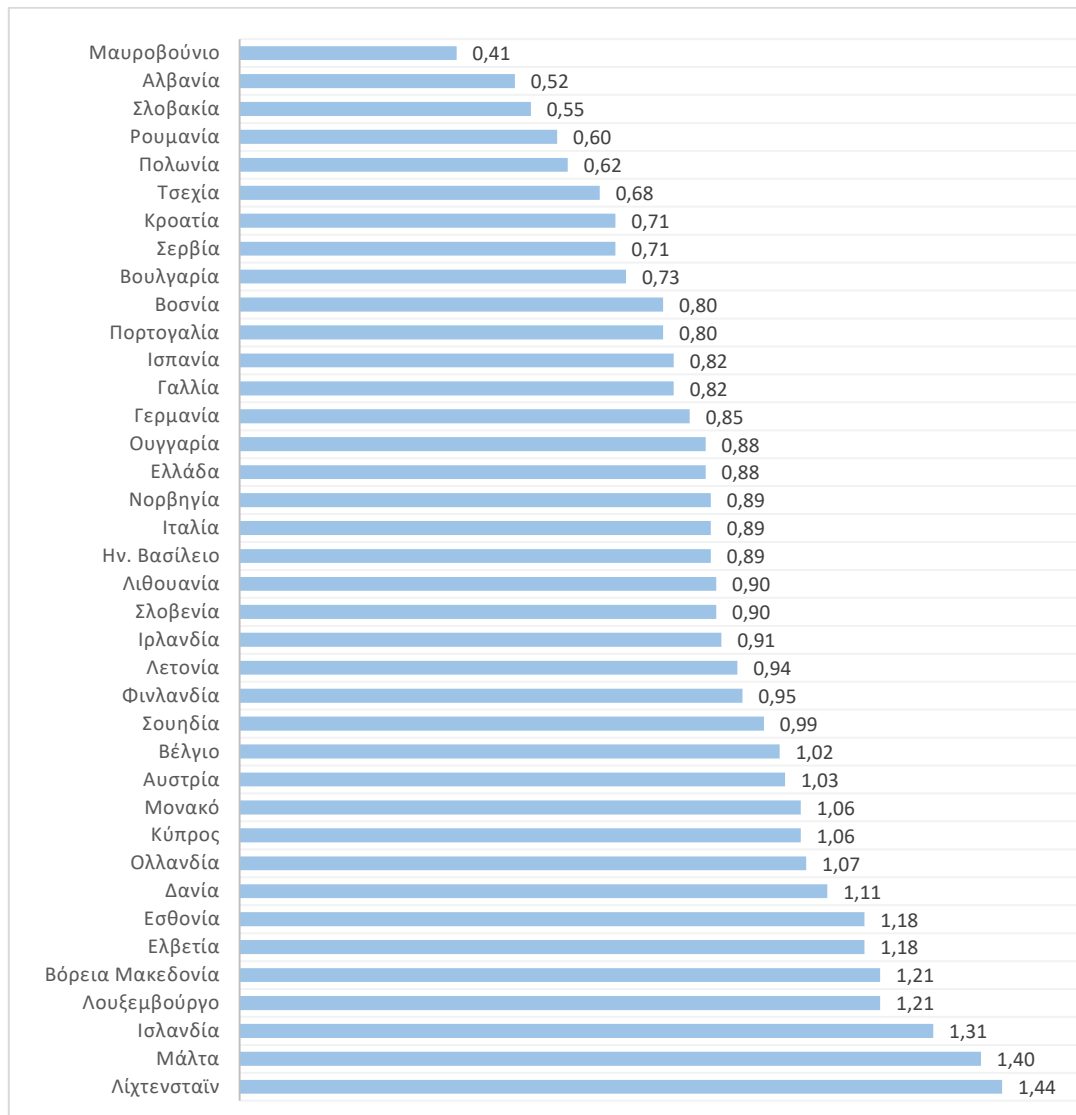
Σχήμα 33. Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2018 (με βάση δεδομένα της Scimago⁵⁷)

6.2. Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία

Με βάση τα στοιχεία της Scimago, το 2018 τις περισσότερες αναφορές ανά δημοσίευση εμφανίζει το Λιχτενστάιν (1,44 αναφορές ανά δημοσίευση). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα 34), ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Μάλτας με 1,40 αναφορές ανά δημοσίευση, της Ισλανδίας με 1,31 αναφορές, της Βόρειας Μακεδονίας και του Λουξεμβούργου με 1,21 αναφορές, της Εσθονίας και της Ελβετίας με 1,18 αναφορές και της Δανίας με 1,11 αναφορές ανά δημοσίευση. Το Ηνωμένο Βασίλειο, πρώτο σε αριθμό δημοσιεύσεων στην Ευρώπη στην κατάταξη των χωρών με βάση τις αναφορές ανά δημοσίευση, βρίσκεται στην 20^η θέση, με 0,89 αναφορές ανά δημοσίευση, ίδια επίδοση με τη

⁵⁷Scimago Journal and Country Rank [31-05-2019] Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

Νορβηγία και την Ιταλία. Η Ελλάδα, με 0,88 αναφορές ανά δημοσίευση βρίσκεται αμέσως μετά στην 23η θέση σε σύνολο 38 χωρών, πάνω από τη Γερμανία (0,85 αναφορές), την Ισπανία και τη Γαλλία (0,82 αναφορές), την Πορτογαλία και τη Βοσνία (0,80 αναφορές) και κάτω από τη Φινλανδία (0,95 αναφορές), τη Λετονία (0,94 αναφορές), την Ιρλανδία (0,91 αναφορές), τη Σλοβενία και τη Λιθουανία (0,90 αναφορές).

Σχήμα 34. Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2018 (Με βάση δεδομένα της Scimago⁵⁸)

Στον Πίνακα 16, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την ερευνητική δραστηριότητα των ευρωπαϊκών χωρών το έτος 2018. Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago, η Ελλάδα βρίσκεται στην 17η θέση μεταξύ 38 ευρωπαϊκών χωρών στις κατηγορίες: συνολικός αριθμός δημοσιεύσεων, δημοσιεύσεις με αναφορές, συνολικός αριθμός αναφορών και αυτο-αναφορές. Η καλύτερη θέση για

⁵⁸ Scimago Journal and Country Rank [31-05-2019]

Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

την Ελλάδα (16η θέση) καταγράφεται στον δείκτη ποιότητας δημοσιεύσεων H index,⁵⁹ ενώ η χειρότερη (23η θέση) καταγράφεται στην κατηγορία αναφορές ανά δημοσίευση.

Πίνακας 16. Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2018 (Πηγή: Scimago⁶⁰)

Χώρες	Δημοσιεύσεις	Δημοσιεύσεις με αναφορές	Αναφορές	Αυτό-αναφορές	Αναφορές ανά δημοσίευση	H index
Ην. Βασίλειο	211710	172148	187806	60392	0,89	1373
Γερμανία	180608	158437	154187	54430	0,85	1203
Γαλλία	120908	106278	99743	27955	0,82	1094
Ιταλία	119405	102581	106761	39371	0,89	953
Ισπανία	96517	84147	79538	23259	0,82	830
Ολλανδία	63193	53784	67657	15349	1,07	957
Πολωνία	49488	45365	30444	10039	0,62	519
Ελβετία	48317	41973	56855	12623	1,18	919
Σουηδία	43956	38073	43731	9277	0,99	825
Βέλγιο	35099	30295	35709	7162	1,02	748
Δανία	29572	25662	32943	6787	1,11	705
Αυστρία	26756	23107	27433	5632	1,03	620
Πορτογαλία	26611	23023	21239	4794	0,8	457
Τσεχία	24401	22539	16679	4309	0,68	427
Νορβηγία	24349	21017	21765	5118	0,89	580
Φινλανδία	21438	18750	20352	4513	0,95	609
Ελλάδα	19852	16835	17376	3863	0,88	466
Ιρλανδία	15589	13111	14251	2682	0,91	488
Ρουμανία	15227	13982	9115	2649	0,6	271
Ουγγαρία	11772	10582	10347	2110	0,88	419
Σλοβακία	8240	7757	4561	1128	0,55	263
Σερβία	7797	7069	5525	1093	0,71	220
Κροατία	7170	6529	5107	1086	0,71	259
Σλοβενία	6262	5729	5616	922	0,9	278
Βουλγαρία	5312	4944	3886	670	0,73	240
Λιθουανία	3813	3523	3413	596	0,9	203
Εσθονία	3369	2975	3980	663	1,18	255
Κύπρος	2998	2598	3183	496	1,06	192
Λουξεμβούργο	2271	1968	2749	383	1,21	173
Λετονία	2267	2111	2138	291	0,94	151
Ισλανδία	1846	1568	2422	335	1,31	290
Βοσνία	1399	1203	1113	120	0,8	91
Βόρεια Μακεδονία	968	875	1168	91	1,21	108
Μάλτα	923	773	1295	188	1,4	114
Μαυροβούνιο	512	445	212	71	0,41	51
Αλβανία	496	450	259	40	0,52	62
Μονακό	180	158	191	24	1,06	96
Λιχτενστάιν	144	123	207	35	1,44	74

⁵⁹ Ο δείκτης H index είναι ίσος με τον αριθμό των επιστημονικών άρθρων (h) που έχει δημοσιεύσει μια χώρα, τα οποία έχουν τουλάχιστον h αναφορές από άλλους επιστήμονες.

Scimago, Understanding indicators, tables and charts [31/05/2019]

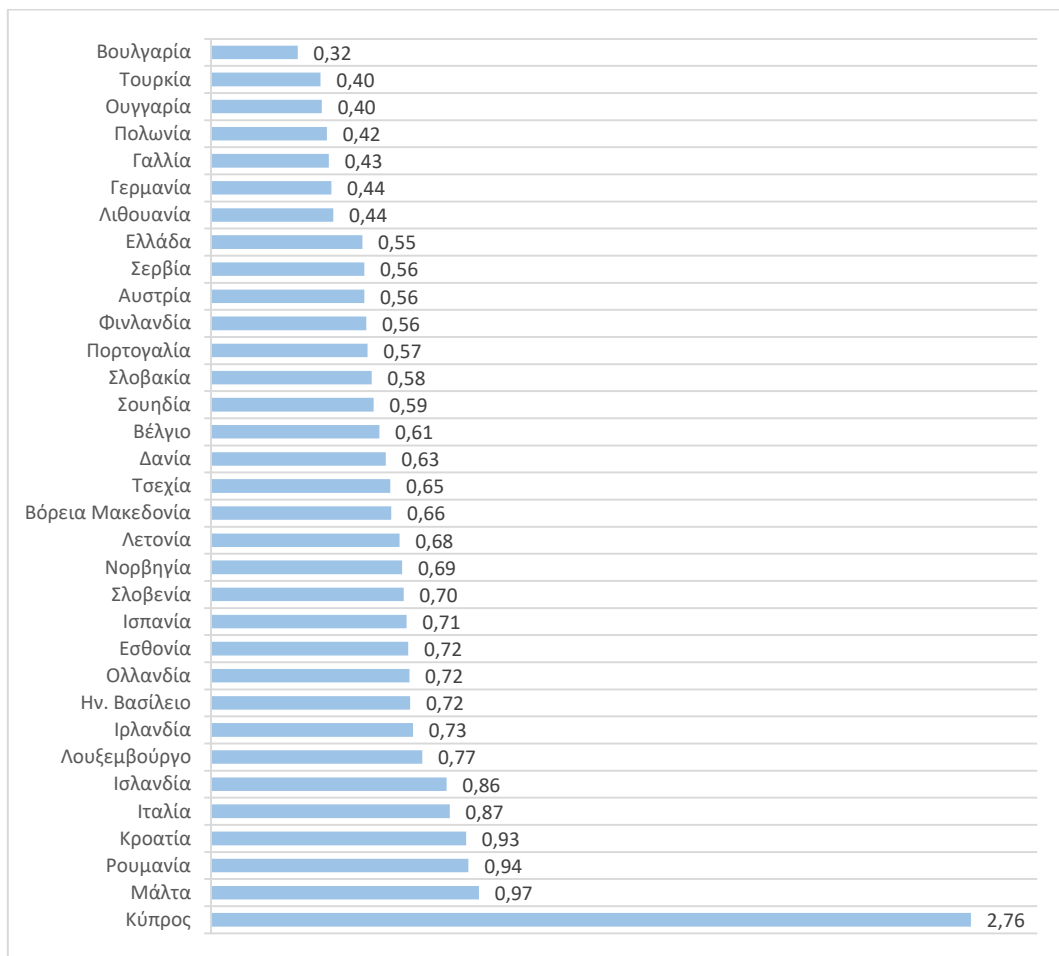
Διαθέσιμο εδώ: https://www.scimagojr.com/help.php#understand_journals

⁶⁰ Scimago Journal and Country Rank [31-05-2019]

Διαθέσιμο εδώ: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

6.3. Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago και της Eurostat, το 2017, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28, την καλύτερη αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών εμφανίζει η Κύπρος με 2,76 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή (Σχήμα 35). Δεύτερη, σε μεγάλη απόσταση από την Κύπρο, έρχεται η Μάλτα με 0,97 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Ρουμανίας (0,94), της Κροατίας (0,93), της Ιταλίας (0,87), και της Ισλανδίας (0,86). Η Ελλάδα, με 0,55 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή, βρίσκεται στην 26η θέση της κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών, μόλις κάτω από τη Φινλανδία, την Αυστρία και τη Σερβία (0,56) και πάνω από τη Λιθουανία (0,44), τη Γερμανία (0,44) και τη Γαλλία (0,43). Τις λιγότερο καλές επιδόσεις στην Ευρώπη εμφανίζουν η Βουλγαρία (0,32), η Τουρκία (0,40) και η Ουγγαρία (0,40).

Σχήμα 35. Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2017 (με βάση δεδομένα της Scimago και της Eurostat⁶¹)

⁶¹ α) Scimago Journal and Country Rank [31-05-2019] Διαθέσιμο εδώ:

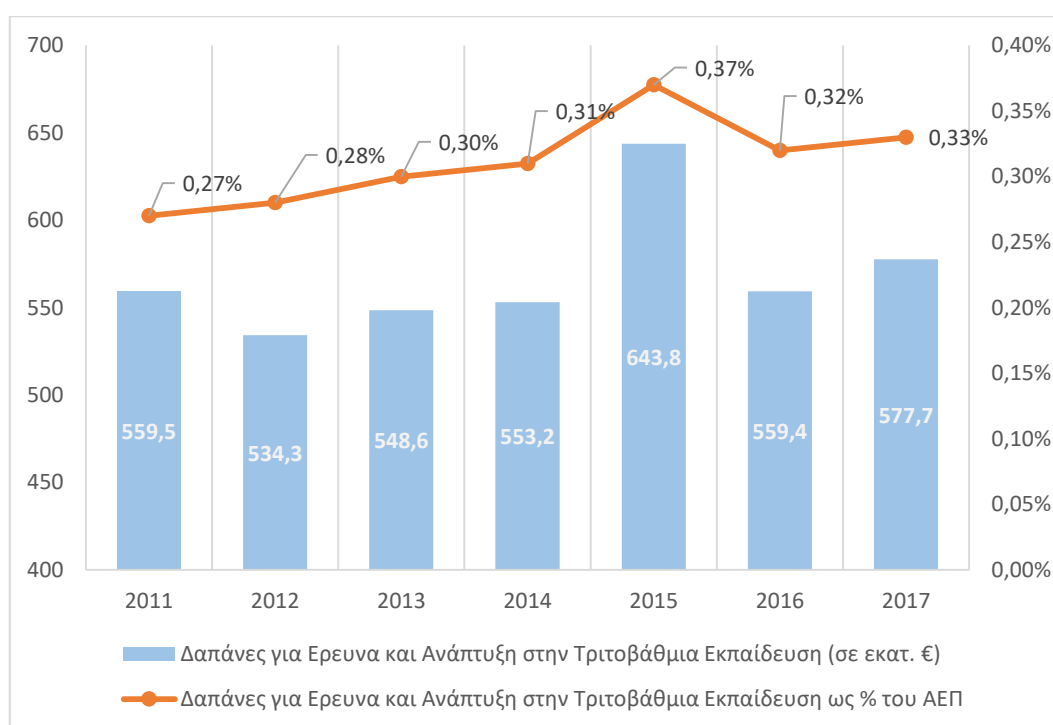
<https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2018>

β) Eurostat- Total researchers by sectors of performance - full time equivalent [31/05/2019/] Διαθέσιμο εδώ:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsc00004&plugin=1>

6.4. Χρηματοδότηση της έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Σχήμα 36), στην Ελλάδα οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2017 ανέρχονται σε 577,7 εκατομμύρια ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 3,27% (18,3 εκατομμύρια ευρώ, σε σχέση με το 2016). Σε ονομαστικές τιμές, την περίοδο 2011-2017, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη αυξήθηκαν κατά 3,35%, από 559,5 εκατομμύρια ευρώ το 2011, σε 577,7 εκατομμύρια ευρώ το 2017. Δεδομένης της μείωσης του ελληνικού ΑΕΠ, λόγω της οικονομικής κρίσης, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ (ένταση δαπανών) εμφανίζουν πλασματική αύξηση από 0,27% του ΑΕΠ το 2011, σε 0,33% το 2017.

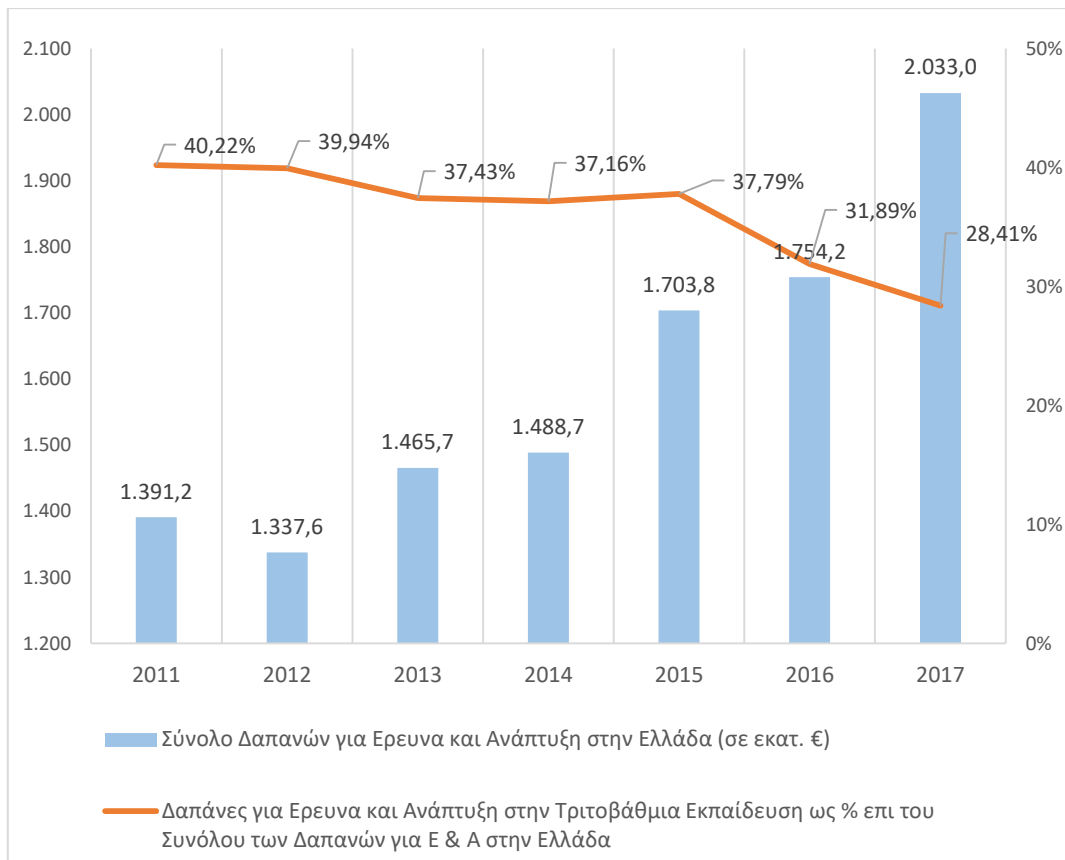

Σχήμα 36. Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, 2011-2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης⁶²)

Την περίοδο 2011-2017, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών της Ελληνικής Κυβέρνησης για έρευνα και ανάπτυξη εμφανίζουν σημαντική πτώση κατά 11,81%, από 40,22% το 2011, σε 28,41% το 2017 (Σχήμα 37). Το 2011 οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη σε όλους τους τομείς ανήλθαν σε 1.391,20 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων 559,5 εκατομμύρια ευρώ (40,22%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίστοιχα, το 2017 οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ανήλθαν σε 2.033 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων 577,7 εκατομμύρια ευρώ (28,41%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αύξηση κατά 641,8 εκατομμύρια ευρώ, την ίδια περίοδο, κατευθύνθηκε σε όλους τους υπόλοιπους τομείς (τομέας επιχειρήσεων, κρατικός τομέας

⁶² Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

και τομέας ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων) και ελάχιστα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μόλις, κατά 18,2 εκατομμύρια ευρώ.

Σχήμα 37. Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, 2011-2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης⁶³)

Στην Ελλάδα η χρηματοδότηση της έρευνας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 2017, βασίζεται κατά κύριο λόγο στον κρατικό τακτικό προϋπολογισμό (320,1 εκατομμύρια ευρώ). Το κράτος συνεισφέρει, επίσης, 22,7 εκατομμύρια ευρώ από πόρους του ΕΣΠΑ και 46,1 εκατομμύρια ευρώ από λοιπές κρατικές πηγές. Ακολουθούν οι υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης: η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρει κατά 95,6 εκατομμύρια ευρώ, οι επιχειρήσεις κατά 48,1 εκατομμύρια ευρώ, οι φορείς του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ίδια χρηματοδότηση) κατά 43,8 εκατομμύρια ευρώ και οι ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς κατά 1,3 εκατομμύρια ευρώ (Πίνακας 17). Τα έτη 2011, 2017, οι κρατικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνολικά, παρέμειναν σχετικά σταθερές από 389,1 εκατομμύρια ευρώ το 2011, σε 388,9 εκατομμύρια ευρώ το 2017, η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων μειώθηκε κατά 2 εκατομμύρια ευρώ (3,99%) ενώ, την ίδια περίοδο, αυξήθηκαν η ίδια χρηματοδότηση κατά 12,9 εκατομμύρια ευρώ (41,75%), η χρηματοδότηση από την ΕΕ κατά 7,6 εκατομμύρια ευρώ (9,83%) και από λοιπές πηγές εξωτερικού κατά 2,8 εκατομμύρια ευρώ (35,44%⁶⁴).

⁶³ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

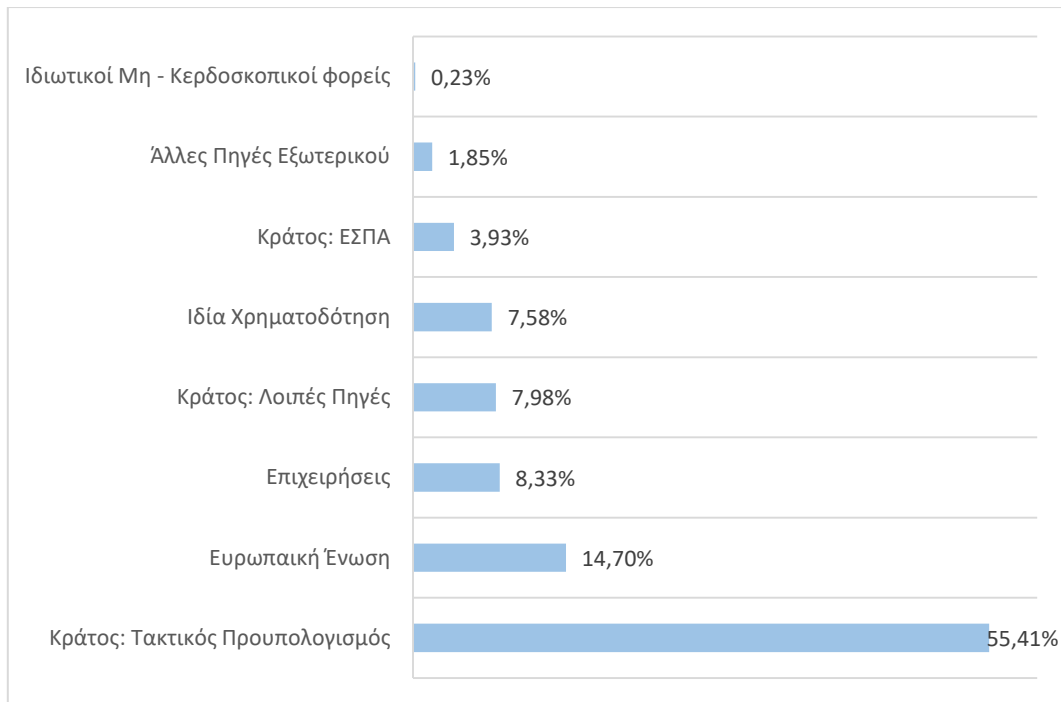
⁶⁴ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

Πίνακας 17. Πηγές χρηματοδότησης για Έρευνα και Ανάπτυξη στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης⁶⁵)

Πηγές Χρηματοδότησης (Τριτοβάθμια Εκπαίδευση)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κράτος: Τακτικός Προϋπολογισμός	340,9	321,2	253,1	243,8	260,4	298,8	320,1
Κράτος: Λοιπές Πηγές	6,7	6,3	17,1	21	26,1	39,3	46,1
Κράτος: ΕΣΠΑ	41,5	49,8	125,5	133,9	171,4	33,1	22,7
Ίδια Χρηματοδότηση	30,9	25,7	37,7	41	41,7	39,2	43,8
Ιδιωτικοί Μη - Κερδοσκοπικοί φορείς	4,1	3,2	3,8	3,9	1,4	1,5	1,3
Επιχειρήσεις	50,1	42,1	30	33	48,8	40,8	48,1
ΕΕ	77,3	78,1	74,6	68,8	85,2	101,1	84,9
Άλλες Πηγές Εξωτερικού	7,9	7,9	6,9	7,9	8,8	5,7	10,7
ΣΥΝΟΛΟ	559,5	534,3	548,6	553,2	643,8	559,4	577,7

Στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 38) παρουσιάζονται τα ποσοστά των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα ανά πηγή χρηματοδότησης. Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα χρηματοδοτούνται κατά 55,41% από τον τακτικό προϋπολογισμό του κράτους, κατά 3,93% από το ΕΣΠΑ και 7,98% από λοιπές κρατικές πηγές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρει κατά 16,55%, οι επιχειρήσεις κατά 8,33%, ενώ η ίδια χρηματοδότηση κατά 7,58%.

⁶⁵ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

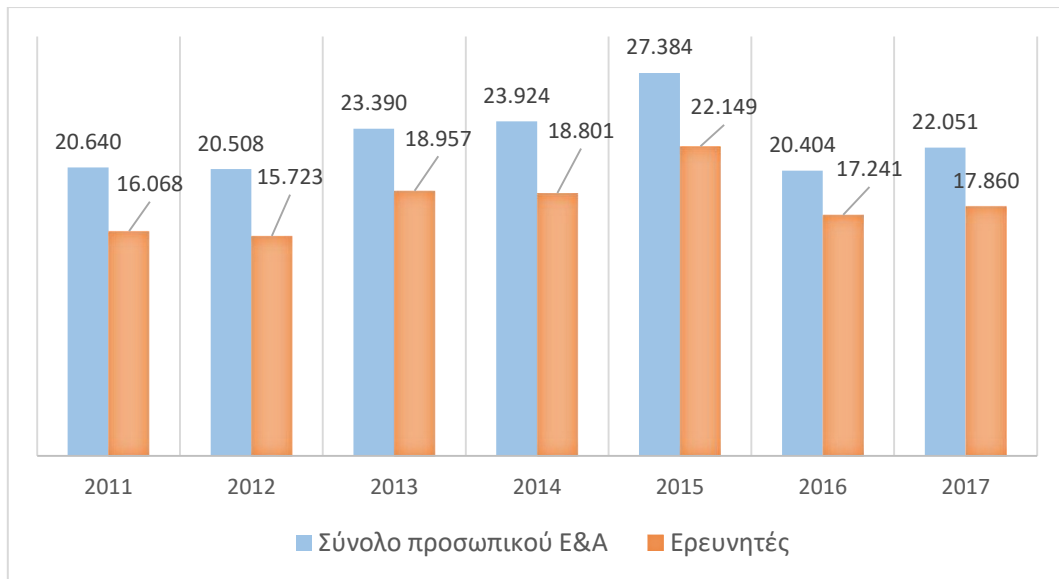

Σχήμα 38. Ποσοστό % επί του συνόλου των δαπανών για Ε&Α, ανά πηγή προέλευσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης⁶⁶)

6.5. Προσωπικό έρευνας & ανάπτυξης στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, το 2017, το συνολικό προσωπικό σε έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 22.051 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1.647 άτομα (8,07%) σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (Σχήμα 39). Μεταξύ 2011 και 2017, το προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης των ΑΕΙ παρουσιάζει συνολικά αύξηση κατά 1.411 άτομα (6,83%). Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ερευνητών αυξήθηκε κατά 1.792 άτομα, δηλαδή κατά 11,15%. Σημειώνεται ότι αριθμός του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης αυξάνεται μεταξύ των ετών 2011 και 2015 κατά 25%. Στη συνέχεια μεταξύ των ετών 2015 και 2017 παρατηρείται σημαντική μείωση (19,47%) κατά την οποία το σύνολο του προσωπικού σε έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε κατά 5.333 άτομα, από 27.384 το 2015, σε 22.051 το 2017. Την ίδια περίοδο, το ερευνητικό προσωπικό των ΑΕΙ μειώθηκε αντίστοιχα σε ποσοστό 19,36% (από 22.149 το 2015, σε 17.860 το 2017).

⁶⁶ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

Σχήμα 39. Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), 2011 – 2017 (με βάση δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης⁶⁷)

6.6. Συμπεράσματα

Η Ελλάδα συνεχίζει να βρίσκεται σε σχετικά υψηλή θέση (17^η) ως προς το πλήθος των επιστημονικών δημοσιεύσεων μεταξύ 38 ευρωπαϊκών χωρών και σε σχετικά χαμηλή (24^η) ως προς την αναλογία αναφορών ανά δημοσίευση. Σχετικά χαμηλή είναι και η επίδοση της χώρας (26^η) ως προς την αναλογία πλήθους δημοσιεύσεων ανά ερευνητή. Η ερευνητική χρηματοδότηση εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα και οι δαπάνες για Ε&Α στην Ανώτατη Εκπαίδευση σημείωσαν νέα μείωση από το προηγούμενο έτος, ενώ το σύνολο του ερευνητικού δυναμικού της ανώτατης εκπαίδευσης σημείωσε μικρή αύξηση από το προηγούμενο έτος, παραμένοντας, ωστόσο, σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του 2015.

7. Οι εξελίξεις στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (EXAE)

Καθώς τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, διαχρονικά, διέφεραν μεταξύ τους, οι Ευρωπαίοι ηγέτες θεώρησαν αναγκαία την υιοθέτηση διαδικασιών και κανόνων ώστε τα ΑΕΙ να αποκτήσουν κοινό βηματισμό. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσεται η «διαδικασία της Μπολόνια», η οποία αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια αρχών, πανεπιστημίων και πολλών φορέων συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με στόχο τη σύγκλιση των διαφορετικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών. Σημειώνεται ότι η εν λόγω διαδικασία είναι μια διακυβερνητική εκούσια δέσμευση κάθε υπογράφουσας χώρας να μεταρρυθμίσει το εκπαιδευτικό της σύστημα.⁶⁸

⁶⁷ Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2017 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018 [06/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://metrics.ekt.gr/el/node/378>

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λίγα λόγια για την πολιτική τριτοβάθμιας εκπαίδευσης [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/about-higher-education-policy_el

Η διαδικασία της Μπολόνια εγκαινιάστηκε με τη διακήρυξη της Μπολόνια το 1999 και αξιολογείται περιοδικά, ανά διετία ή τριετία, από τους Υπουργούς Παιδείας των χωρών που συμμετέχουν σ' αυτή. Σε συνέχεια της Μπολόνια, ακολούθησαν οι συναντήσεις των Υπουργών στην Πράγα (2001), το Βερολίνο (2003), το Μπέργκεν (2005), το Λονδίνο (2007), τη Λουβέν του Βελγίου το (2009), τη Βουδαπέστη και τη Βιέννη (2010), το Βουκουρέστι (2012), το Ερεβάν (2015) και το Παρίσι (2018). Η διαδικασία εφαρμόζεται, σήμερα, σε 48 χώρες, οι οποίες, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στοχεύουν στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι κύριοι στόχοι της διαδικασίας της Μπολόνια είναι:

- η καθιέρωση ενός συστήματος τριών κύκλων σπουδών [πτυχίο (1^{ος} κύκλος) / μεταπτυχιακό (2^{ος} κύκλος) / διδακτορικό (3^{ος} κύκλος)],
- η ενίσχυση της διασφάλισης της ποιότητας και
- η ευχερέστερη αναγνώριση των τίτλων και των περιόδων σπουδών

Πρωταρχικός στόχος της διαδικασίας της Μπολόνια κατά τα πρώτα 10 έτη ήταν η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ), ο οποίος εγκαινιάστηκε το 2010 με τη διακήρυξη της Βουδαπέστης-Βιέννης.⁶⁹ Έκτοτε, τα συμβαλλόμενα μέρη προχώρησαν στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων για την περαιτέρω σύγκλιση των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Οι κοινές αξίες των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης είναι:

- η ελευθερία της έκφρασης,
- η αυτονομία των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης,
- η ανεξαρτησία των φοιτητικών ενώσεων,
- η ακαδημαϊκή ελευθερία και
- η ελεύθερη διακίνηση φοιτητών και προσωπικού⁷⁰.

Οι θεμελιώδεις αρχές του ΕΧΑΕ εδράζονται στους βασικούς στόχους της διαδικασίας της Μπολόνια, όπως εξειδικεύτηκαν περαιτέρω στις συνόδους των αρμόδιων για θέματα παιδείας Υπουργών των συμβαλλόμενων χωρών. Ο ΕΧΑΕ, σήμερα, αποτελεί υπόδειγμα περιφερειακής διασυνοριακής συνεργασίας προσδίδοντας στην ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση αναγνωρίσιμη θέση στον παγκόσμιο χάρτη. Την τελευταία εικοσαετία στον **πυρήνα των προτεραιοτήτων** του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως εξειδικεύτηκε από τους αρμόδιους Υπουργούς, βρίσκονται:

- η κινητικότητα των φοιτητών και του προσωπικού,
- η αναγνώριση των τίτλων σπουδών,
- η ενίσχυση της απασχόλησης των πτυχιούχων,
- η εφαρμογή ενός κοινού συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS),
- η εφαρμογή ενός κοινού συστήματος τριών κύκλων σπουδών,
- η ενίσχυση των μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας,
- η κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,

⁶⁹ Η διαδικασία της Μπολόνια: δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11088>

⁷⁰ European Higher Education Area and Bologna Process [20/06/2019] Διαθέσιμο εδώ: <http://www.ehea.info/>

- η ενίσχυση της φοιτητοκεντρικής διδασκαλίας και της μάθησης,
- η αύξηση της συμμετοχής στη δια βίου μάθηση.

Στην τελευταία Σύνοδο των αρμόδιων για θέματα παιδείας Υπουργών στο Παρίσι (2018), 20 χρόνια από την πρόδρομη Διακήρυξη του Παρισιού, εξετάστηκε η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και η πρόοδος των επιμέρους δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνια.⁷¹

Οι Υπουργοί διαπίστωσαν ότι:

- Σήμερα, η πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών έχει προχωρήσει στις αναγκαίες αλλαγές για την εφαρμογή του **συστήματος των τριών κύκλων σπουδών**. Τα κύρια εργαλεία της διαδικασίας της Μπολόνια – ECTS, Παράρτημα Διπλώματος και Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων – εφαρμόζονται πλέον στις περισσότερες χώρες.
- Αναφορικά με το **Παράρτημα Διπλώματος**, οι περισσότερες χώρες έχουν εναρμονιστεί με τις αρχές και τις κατευθυντήριες οδηγίες του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ειδικότερα, από το 2015 και μετά το Παράρτημα Διπλώματος εκδίδεται για τον πρώτο, το δεύτερο και το σύντομο κύκλο σπουδών, όπου αυτός προσφέρεται. Πρόβλημα παρατηρείται στον τρίτο κύκλο σπουδών, όπου η έκδοση του Παραρτήματος στις περισσότερες χώρες παραμένει ακόμα σε αρχικό στάδιο.
- Ως προς την εφαρμογή των **Εθνικών Πλαισίων Προσόντων** για την τριτοβάθμια εκπαίδευση διαπιστώνεται ικανοποιητική πρόοδος. Οι περισσότερες χώρες έχουν καθιερώσει πλαίσια εθνικών προσόντων (NQFs), τα οποία εναρμονίζονται με το πλαίσιο προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (QF-EHAE). Σε πολλές περιπτώσεις το εθνικό πλαίσιο προσόντων για την ανώτατη εκπαίδευση έχει ενσωματώσει και το πλαίσιο προσόντων για τη δια βίου μάθηση διευκολύνοντας την ταξινόμηση των αποκτώμενων προσόντων ανά τομέα και επίπεδο εκπαίδευσης.
- Στις χώρες του ΕΧΑΕ, σε εθνικό επίπεδο, η **αναγνώριση των τίτλων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** ρυθμίζεται από τη Σύμβαση της Λισαβόνας για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών.⁷² Δυσκολίες παρατηρούνται στην αναγνώριση των τίτλων των μεταναστών ή των ατόμων που εμπίπτουν στην κατάσταση των μεταναστών, όπως ορίζεται στο άρθρο VII της Σύμβασης. Τα προβλήματα σχετικά με την αναγνώριση των τίτλων σπουδών στις χώρες του ΕΧΑΕ, στις περισσότερες των περιπτώσεων προκύπτουν από κακές πρακτικές αναγνώρισης, οι οποίες θα μπορούσαν να εξαιρεθούν με εντατικοποίηση της συνεργασίας προς την κατεύθυνση δημιουργίας ενός αυτόματου συστήματος αναγνώρισης προσόντων.
- Η **διασφάλιση ποιότητας** εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τα πιο δυναμικά πεδία στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η συγκρότηση και δημοσιοποίηση στρατηγικών διασφάλισης ποιότητας καθώς και των εκθέσεων αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης έχει καθιερωθεί στον ΕΧΑΕ. Επιπλέον, η εξωτερική διασφάλιση ποιότητας

⁷¹ European Commission/EACEA/Eurydice, 2018, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union [10/05/2019] Διαθέσιμο εδώ: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf

⁷² Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region [20/06/2019] Διαθέσιμο εδώ: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Lisbon_Recognition_Convention/04/5/Lisbon_Recognition_Convention_57904_5.pdf

διενεργείται από ανεξάρτητες αρχές σε εναρμόνιση με τις Αρχές και Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας (ESG 2015).

- Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ορισμένες χώρες χρειάζεται να προχωρήσουν περαιτέρω σε ενέργειες για τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής των φοιτητών, σε όλες τις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας. Βήματα προόδου χρειάζεται να πραγματοποιηθούν και προς την κατεύθυνση της διασφάλισης της ποιότητας των κοινών - διακρατικών προγραμμάτων σπουδών (joint degrees) με την εφαρμογή των συμφωνηθέντων στο Ερεβάν.
- Αναφορικά με **το σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS)**, στις περισσότερες χώρες χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τα μαθησιακά αποτελέσματα και τον φόρτο εργασίας ως βάση για την κατανομή των πιστωτικών μονάδων στα προγράμματα σπουδών. Η πρακτική αυτή ενισχύει την κατανόηση των διαφορετικών προγραμμάτων σπουδών των ευρωπαϊκών χωρών. Στην κατεύθυνση αυτή ενθαρρύνονται οι αρχές διασφάλισης ποιότητας των χωρών στην ενσωμάτωση της εφαρμογής του οδηγού μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS) στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας που ακολουθούν.
- **Η κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης** συνιστά μίας από τις βασικές πτυχές της διαδικασίας της Μπολόνια ιδιαίτερα μετά το 2005. Σε πολλές χώρες οι φοιτητές που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην πρόσβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, οι φοιτητές που προέρχονται από μη εύπορα μορφωτικά περιβάλλοντα υποεκπροσωπούνται ή εισέρχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με καθυστέρηση. Αυτή η ανισορροπία έχει αντίκτυπο στην εργασιακή και κοινωνική τους εξέλιξη, αλλά και στις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση. Οι φοιτητές που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες δυσκολεύονται περισσότερο στην ολοκλήρωση των σπουδών τους, ενώ εμφανίζουν συγκριτικά με τους άλλους φοιτητές υψηλότερο βαθμό εγκατάλειψης των σπουδών τους (drop out). Παρά τη διαπίστωση του προβλήματος, ελάχιστες χώρες έχουν προχωρήσει μέχρι σήμερα στη θέσπιση μέτρων για την αντιμετώπισή του.
- Τα τελευταία χρόνια, **η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** έχει βελτιωθεί σημαντικά, χάρη και στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος στην Ευρώπη. Σε ορισμένες, ωστόσο, χώρες η ανεργία των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα με δεδομένο ότι ο βαθμός οικονομικής ανάκαμψης μεταξύ των χωρών διαφέρει. Στα προβλήματα που σχετίζονται με την απασχόληση εντάσσεται και το χάσμα των φύλων, καθώς οι γυναίκες αντιμετωπίζουν, κατά κανόνα, μεγαλύτερες δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας. Για τη βελτίωση της απασχόλησης των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκρίνεται **η ενίσχυση των δεσμών της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας**. Στις προτεινόμενες δράσεις περιλαμβάνονται: η χρήση προγνωστικών μοντέλων για την αγορά εργασίας, η συμμετοχή των εργοδοτών στον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών, η παροχή κινήτρων για την ενσωμάτωση θέσεων εργασίας (work placements) στα προγράμματα εκπαίδευσης, η παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής καριέρας και η ενίσχυση της κινητικότητας των φοιτητών.
- Οι δράσεις διεθνοποίησης, συμπεριλαμβανομένης της **κινητικότητας των φοιτητών**, διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Μόλις το ένα τέταρτο των χωρών του EXAE έχουν θέσει συγκεκριμένους στόχους για τον αριθμό των εισερχομένων και εξερχομένων φοιτητών στο πλαίσιο της κινητικότητας. Σημαντικές διαφορές υπάρχουν και στη δυνατότητα μεταφοράς οικονομικών υποτροφιών, καθώς σε ελάχιστες χώρες παρέχεται η δυνατότητα

μεταφοράς όλων των εγχώριων μέτρων στήριξης τόσο στην περίπτωση κινητικότητας με σκοπό την απόκτηση πιστωτικών μονάδων (credit mobility) όσο και στην περίπτωση για την απόκτηση πτυχίου (degree mobility). Επιπλέον, στην πλειονότητα των περιπτώσεων δεν προβλέπεται η παροχή οικονομικής ενίσχυσης για την κινητικότητα των φοιτητών που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Ως προς την κινητικότητα του προσωπικού, στις μισές περίπου χώρες του ΕΧΑΕ αναφέρεται η ύπαρξη στόχων, χωρίς ωστόσο αυτοί να εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους αριθμούς.

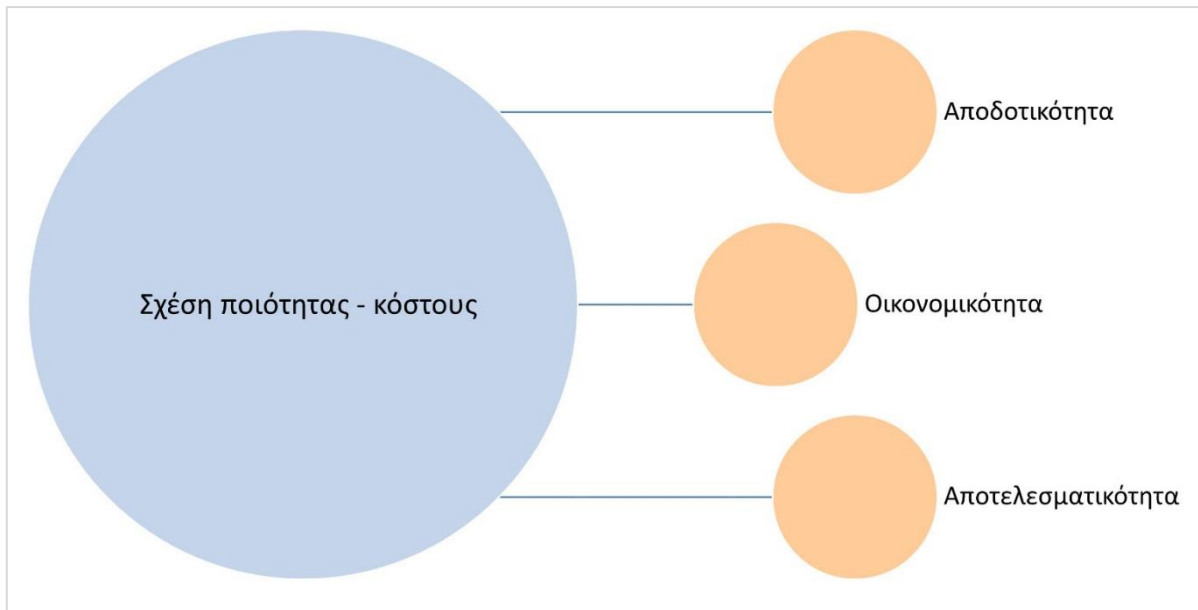
8. Οργάνωση και διακυβέρνηση των ΑΕΙ

8.1. Αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα και σχέση ποιότητας κόστους στην ανώτατη εκπαίδευση

Μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση, τόσο οι φορείς άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης άρχισαν να εστιάζουν περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν σε θέματα αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας, ποιότητας προς κόστος για λόγους λογοδοσίας, αυξανόμενου ανταγωνισμού και αυξανόμενων προσδοκιών των φοιτητών.

Αξίζει να σημειωθεί πως η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα της ανώτατης εκπαίδευσης περιλαμβάνονται τόσο στη Στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση και την επιμόρφωση ως το 2020, αλλά και στην επικαιροποιημένη ατζέντα της για την ανώτατη εκπαίδευση. Επιπλέον, στη διαδικασία της Μπολόνια τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία τους και ειδικά αυτή της αποτελεσματικότητας, η οποία επιτυγχάνεται μέσω των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας στη βάση των αρχών και των προτύπων του ΕΧΑΕ (ESG).

Οι όροι «οικονομικότητα», «αποδοτικότητα», «αποτελεσματικότητα» και «σχέση ποιότητας κόστους» συχνά προκαλούν σύγχυση όταν εκφράζονται στο πλαίσιο της ανώτατης εκπαίδευσης. Κρίνεται, επομένως, σκόπιμο να παρουσιαστεί η σημασία τους. Έτσι, λοιπόν, ο όρος αποδοτικότητα (efficiency) αφορά τον λόγο εκροών προς εισροές, η αποτελεσματικότητα (effectiveness) τον βαθμό κατά τον οποίο οι εκροές συμφωνούν (ποιοτικά) με τους στόχους, η οικονομικότητα (economy) σχετίζεται με το κόστος των εισροών, ενώ η σχέση ποιότητας – κόστους (value for money) ορίζεται ως η επίτευξη οικονομίας, αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας στην απόκτηση και χρήση πόρων για την επίτευξη στόχων ενός ιδρύματος (Σχήμα 40). Το ζητούμενο ως προς την αποδοτικότητα είναι η αύξηση των εκροών με τις ίδιες ή λιγότερες εισροές, ως προς την αποτελεσματικότητα είναι η αύξηση της εκροών οι οποίες ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές και ως προς την οικονομικότητα η μείωση του κόστους εισροών. Πρόκειται για έννοιες ίσης σημασίας που είναι όμως αλληλένδετες.

Σχήμα 40. Η σχέση αποδοτικότητας, οικονομικότητας, αποτελεσματικότητας, ποιότητας -κόστους

Αναφέρεται ενδεικτικά ως παράδειγμα αποδοτικότητας η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, στο οποίο το 75% της δημόσιας χρηματοδοτούμενης έρευνας και ανάπτυξης υλοποιείται στα πανεπιστήμια, τα οποία επιπλέον αποτελούν και τον δεύτερο προορισμό σε παγκόσμιο επίπεδο για σπουδές. Ως το 2015 είχαν επιτευχθεί σημαντικά αποτελέσματα (ως προς την αποδοτικότητα), μερικά εκ των οποίων παρουσιάζονται παρακάτω⁷³:

- Η καλύτερη αξιοποίηση του χώρου οδήγησε σε πλεόνασμα 886 εκατομμυρίων λιρών μεταξύ 2003-04 και 2012-13.
- Η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στις διαδικασίες προμηθειών οδήγησε σε εξοικονόμηση 457 εκατομμυρίων λιρών μεταξύ 2011-12 και 2013-14.
- Το επίπεδο ικανοποίησης των φοιτητών από τις σπουδές τους, όπως αυτό καταγράφεται από το National Student Survey, αυξήθηκε από το 80% το 2005 στο 86% το 2014.
- Οι βελτιώσεις στους ρυθμούς διατήρησης των φοιτητών και ολοκλήρωσης των σπουδών τους οδήγησαν σε πάνω από 23.000 επιπρόσθετους αποφοίτους από το 2008-09 ως το 2012-13 και εξοικονόμηση 180 εκατομμυρίων λιρών.
- Η εξοικονόμηση 9% έμμεσου κόστους (από 187 σε 194 εκατομμυρίων λιρών) στην έρευνα μεταξύ των ετών 2008/09 - 2012/13.

Σημειώνεται, ωστόσο, πως η επίτευξη βελτίωσης της ιδρυματικής απόδοσης συνολικά ως προς τη σχέση ποιότητας – κόστους προϋποθέτει αυτόνομα πανεπιστημιακά ιδρύματα, μακροχρόνιο

⁷³ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2018), Efficiency, effectiveness and value for money: Insights from the UK and other countries: A U Stream report, European University Association, Brussels
 Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/resources/publications/320:efficiency,-effectiveness-and-value-for-money-insights-from-the-uk-and-other-countries-a-ustream-report.html>

ορίζοντα αναφοράς (στρατηγική προοπτική), συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων με κοινή αξιοποίηση υποδομών, δέσμευση της ηγεσίας και κατάλληλη κουλτούρα⁷⁴.

Το Project USTREAM (Universities for Strategic, Efficient and Autonomous Management)⁷⁵ αποσκοπούσε στη μελέτη της αποδοτικότητας στο πανεπιστημιακό περιβάλλον, την ανάλυση βασικών κινητήριων μοχλών, των συνθηκών και των εμποδίων για την αποδοτικότητα και την καταγραφή συστημικών και ιδρυματικών προσπαθειών για την ενίσχυση της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και της σχέσης ποιότητας – κόστους στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τα πορίσματά του, καταγράφονται τέσσερις προϋποθέσεις ώστε τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να βελτιωθούν ως προς την αποδοτικότητα και κατ' επέκταση την αποτελεσματικότητα και τη σχέση ποιότητας-κόστους: α) η κοινή αντίληψη για το περιεχόμενο του όρου αποδοτικότητα, β) η ανάπτυξη κατάλληλου πλαισίου λειτουργίας, γ) οι συνεργασίες και δ) η απόκτηση στρατηγικής αντίληψης και σκέψης από την πλευρά των Ιδρυμάτων και η αυτονομία τους. Οι τέσσερις (4) αυτές προϋποθέσεις οδήγησαν στη διατύπωση εννέα (9) βασικών συστάσεων, οι οποίες παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 18. Οι εννέα (9) βασικές συστάσεις για αποδοτικά πανεπιστήμια⁷⁶

Συστάσεις	Περιγραφή Σύστασης
1	Η αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα και η σχέση ποιότητας - κόστους είναι έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες και ίσης σημασίας.
2	Η σύγκλιση ενεργειών/δραστηριοτήτων από φορείς διαμόρφωσης πολιτικής, ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και από τις συνεργασίες τους σε διάφορα επίπεδα (συστήματος, τομέα, ιδρύματος) και σε διαφορετικές περιοχές (στρατηγικές, επιχειρησιακές και ακαδημαϊκές).
3	Τα πανεπιστήμια χρειάζονται βιώσιμη και σταθερή δημόσια χρηματοδότηση, ώστε να μπορούν να επενδύουν στις ικανότητες και τις δυνατότητές τους για να επιτυγχάνουν οικονομικότητα, αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα και σχέση ποιότητας - κόστους.
4	Τα πανεπιστήμια πρέπει να είναι αυτόνομα και ικανά να διαμορφώνουν τις δομές διοίκησής τους εντός συμφωνημένων πλαισίων λογοδοσίας, προκειμένου να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε εξωτερικές προκλήσεις, τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και να διαχειρίζονται τους πόρους τους με έναν περισσότερο στρατηγικό, αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο.
5	Η αναγκαία απλοποίηση του τοπίου χρηματοδότησης της ΕΕ χρειάζεται να εστιάσει σε πρακτικές και διαδικασίες των δικαιούχων που ενισχύουν συνέργειες μεταξύ της ΕΕ, εθνικών πολιτικών και σχημάτων χρηματοδότησης. Θα πρέπει να εξισορροπηθεί το χαμηλό ποσοστό επιτυχίας και το υψηλό κόστος συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα για έρευνα, καινοτομία.

⁷⁴ Estermann, T., Kupriyanova, V & Casey, M. (2018), Efficiency, effectiveness and value for money: Insights from Ireland and other countries: A U Stream report, European University Association, Brussels

Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/resources/publications/756:efficiency,-effectiveness-and-value-for-money-insights-from-ireland-and-other-countries.html>

⁷⁵ Το Project USTREAM (Universities for Strategic, Efficient and Autonomous Management) υλοποιήθηκε από τους φορείς European University Association (EUA), Irish Universities Association (IUA), Universities UK (UUK) Central European University (CEU) και συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ της ΕΕ. Διήρκεσε συνολικά 3,5 χρόνια. Η έρευνα μέσω ερωτηματολογίου διεξήχθη το 2016-17 και συμμετείχαν συνολικά 69 ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης από 21 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης www.eua.eu/101-projects/607-ustream.html

⁷⁶ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2019), Efficiency, effectiveness and value for money at universities: A USTREAM report, European University Association, Brussels (σελ. 9) Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/efficiency%20effectiveness%20and%20value%20for%20money.pdf>

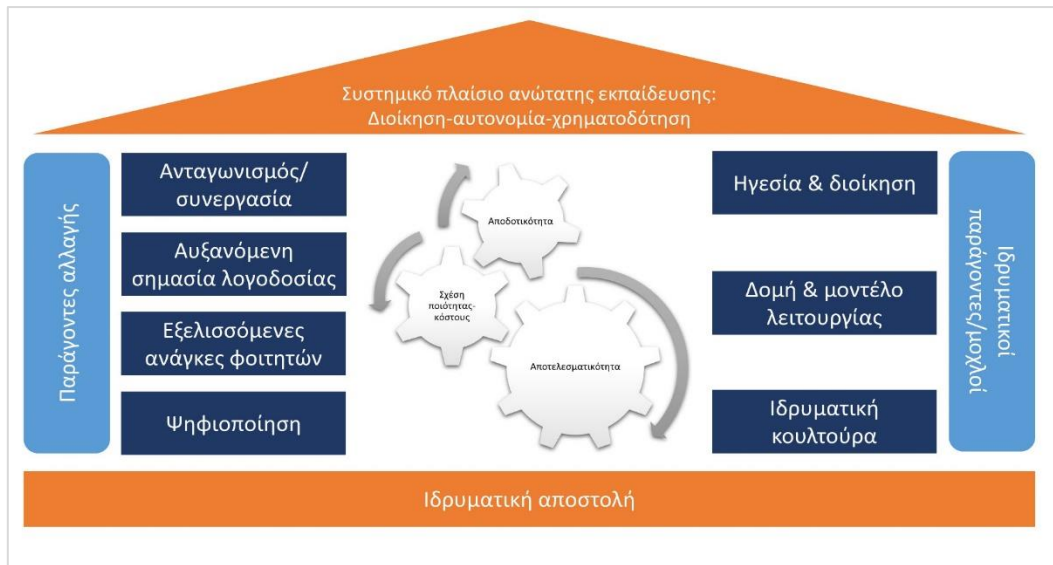
6	Η κοινή χρήση πόρων (υλικών και άυλων) είναι σημαντικός μοχλός για τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, ειδικά σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες. Η αποδοτικότητα πρέπει να είναι ενσωματωμένη στους στόχους αυτών των συνεργασιών.
7	Τα Πανεπιστήμια χρειάζεται να αναλάβουν τη διαμόρφωση εθνικής ατζέντας αποδοτικότητας προκειμένου να διασφαλίσουν τη συνεχή βελτίωση της ανώτατης εκπαίδευσης.
8	Η ηγεσία των Ιδρυμάτων θα πρέπει να προσεγγίζει το θέμα της αποδοτικότητας στρατηγικά και επιχειρησιακά/λειτουργικά: (α) να διασφαλίσει εσωτερική υποστήριξη και (β) να προωθήσει επενδύσεις για την απόκτηση σύγχρονων δυνατοτήτων και ικανού προσωπικού.
9	Η αποδοτικότητα είναι συλλογική ευθύνη όλων των ενδιαφερομένων στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Αποδοτικά και αποτελεσματικά πανεπιστήμια μπορούν να επιτευχθούν μέσω διαλόγου και κοινών ενεργειών των φορέων άσκησης πολιτικής, των πανεπιστημίων και των δικτύων συνεργασίας τους.

Για παράδειγμα, το University of Strathclyde (Σκωτία) προκειμένου να βελτιώσει την αποδοτικότητα, συγκρότησε ειδική ομάδα έργου (task force) υπεύθυνη για την ελαχιστοποίηση του κόστους στις λειτουργικές διαδικασίες του ιδρύματος και τη διαμόρφωση κουλτούρας διαρκούς βελτίωσης. Πλέον η ομάδα αυτή διαχειρίζεται ένα ευρύ φάσμα έργων είτε μικρής κλίμακας είτε μακροπρόθεσμης και στρατηγικής σημασίας⁷⁷.

Η αποδοτικότητα δεν βρίσκεται στη συρρίκνωση κονδυλίων των ιδρυματικών προϋπολογισμών, αφού κάτι τέτοιο σε μέσο-μακροπρόθεσμο επίπεδο ενδέχεται να καταλήξει σε μειωμένη ανταγωνιστικότητα (π.χ. λόγω μη πραγματοποίησης αναγκαίων επενδύσεων σε σύγχρονο εξοπλισμό, εφαρμογή διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας, επιμόρφωση διοικητικού προσωπικού). Η αποδοτικότητα μπορεί να βελτιωθεί ανάλογα με τον βαθμό αυτονομίας των ιδρυμάτων (π.χ. η αυτονομία ως προς τη στελέχωση και γενικά ως προς τη διοίκηση προσωπικού είναι δυνατό να οδηγήσει στην ανάπτυξη επαγγελματικών διαδρομών για το προσωπικό, συστήματος κινήτρων, στον σχεδιασμό δομημένου τρόπου ανάπτυξης του προσωπικού), στη λογοδοσία (π.χ. ώθηση προς τη δημοσιοποίηση τρόπων επίτευξης περισσότερο αποδοτικής λειτουργίας) και τον τρόπο διοίκησης (π.χ. συμμετοχή διαφόρων κατηγοριών ενδιαφερομένων στη λήψη αποφάσεων, προώθηση συνεργασιών).

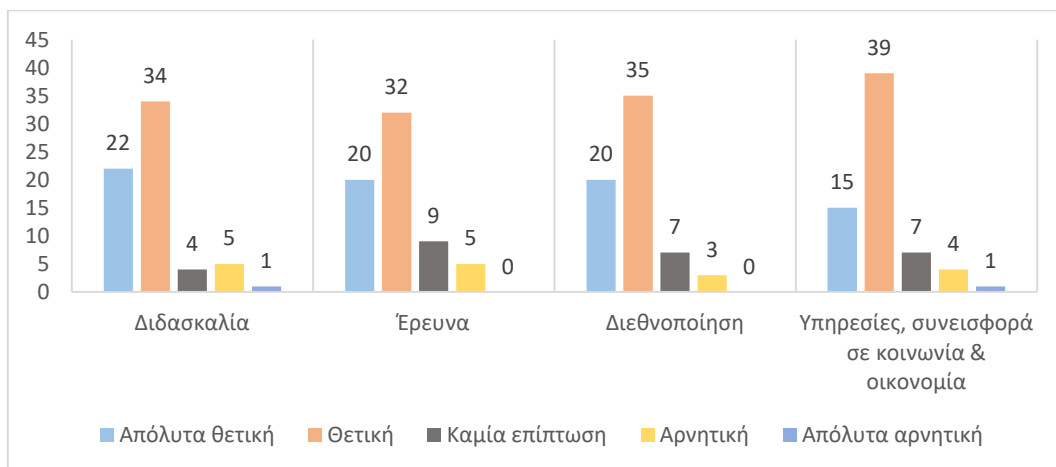
Αναμφίβολα, όμως, ο ρόλος των φορέων άσκησης πολιτικής προς την κατεύθυνση αυτή είναι ουσιώδης μέσω α) του καθορισμού οράματος για το σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης με συγκεκριμένους στόχους αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας, β) της βελτίωσης αποδοτικότητας στην κατανομή πόρων των πανεπιστημίων, γ) της αυτονομίας των ιδρυμάτων μέσω νομοθετικών παρεμβάσεων, δ) του τρόπου διοίκησης με τον προσδιορισμό ευθυνών και ρόλων όλων των ενδιαφερομένων του χώρου της ανώτατης εκπαίδευσης, ε) της πραγματοποίησης συνεργασιών/ενοποιήσεων/συγχωνεύσεων ιδρυμάτων και στ) της ενίσχυσης δυνατότητας των ιδρυμάτων για καινοτομία και διαχείριση αλλαγών. Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζονται οι παράγοντες αλλαγών και οι μοχλοί αποδοτικότητας.

⁷⁷ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2018), Efficiency, effectiveness and value for money: Insights from the UK and other countries: A U Stream report, European University Association, Brussels
 Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/resources/publications/320:efficiency,-effectiveness-and-value-for-money-insights-from-the-uk-and-other-countries-a-ustream-report.html>

Σχήμα 41. Παράγοντες αλλαγών και μοχλοί αποδοτικότητας (πηγή: EUA⁷⁸)

Η επίτευξη των στόχων ως προς την αποδοτικότητα επιτρέπει την απελευθέρωση πόρων για την υποστήριξη άλλων ενεργειών ενός ιδρύματος. Από τα ευρήματα στο Project USTREAM προκύπτει ότι το σύνολο των ενεργειών για τη βελτίωση της αποδοτικότητας φαίνεται να επηρεάζει όλες τις πλευρές λειτουργίας των ιδρυμάτων με θετικό ή και απόλυτα θετικό τρόπο (82,51%). Σχετικό είναι το σχήμα 42:

Σχήμα 42. Επίπτωση των μέτρων αποδοτικότητας σε περιοχές του ιδρύματος (πηγή: EUA⁷⁹)

Επίσης, παρά τα εμπόδια που ενδέχεται να εμφανιστούν κατά την εφαρμογή της ατζέντας αποδοτικότητας σε ιδρυματικό επίπεδο, η ακαδημαϊκή ηγεσία είναι επιφορτισμένη με την εξασφάλιση αποδοχής εσωτερικά στο ίδρυμα και για την ανάπτυξη σχετικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων του προσωπικού. Το παρακάτω σχήμα παρουσιάζει τη σημασία των εμποδίων κατά την

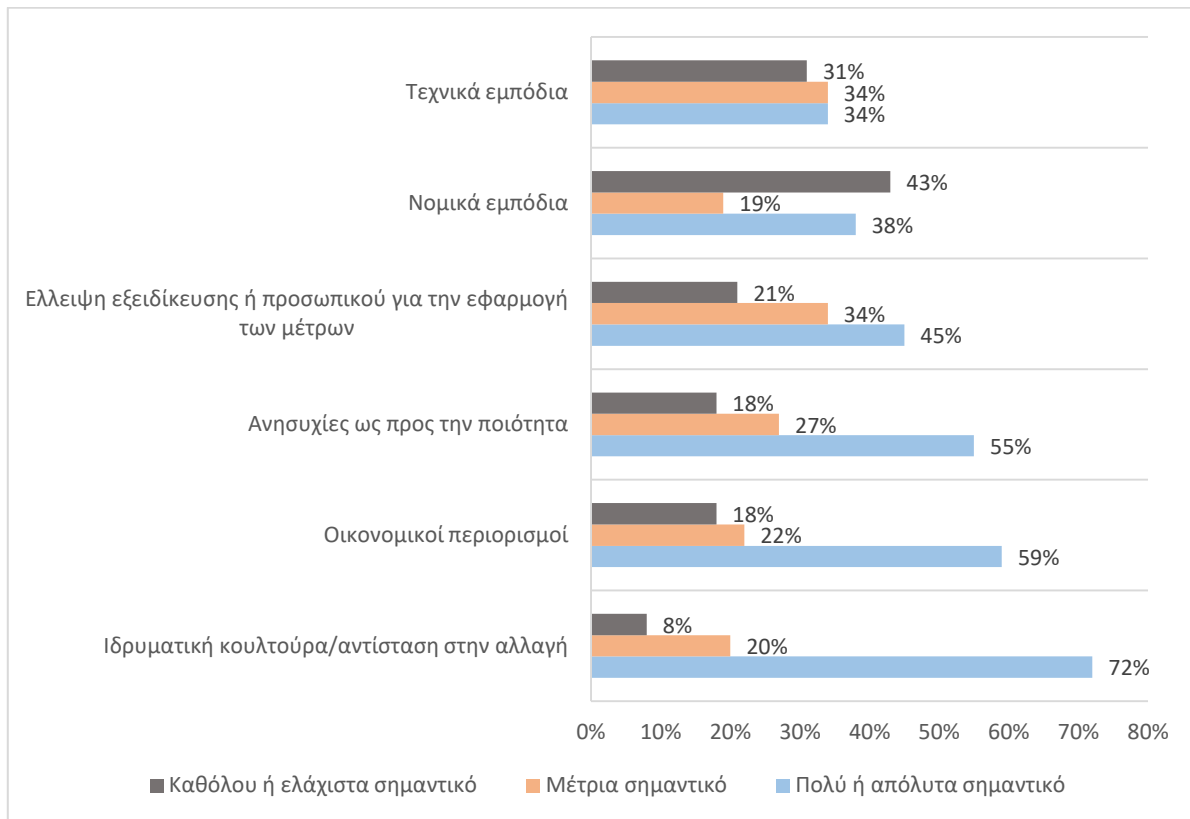
⁷⁸ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2019), Efficiency, effectiveness and value for money at universities: A USTREAM report, European University Association, Brussels (σελ.30)

Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/efficiency%20effectiveness%20and%20value%20for%20money.pdf>

⁷⁹ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2019), Efficiency, effectiveness and value for money at universities: A USTREAM report, European University Association, Brussels (σελ.30)

Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/efficiency%20effectiveness%20and%20value%20for%20money.pdf>

υλοποίηση των μέτρων βελτίωσης της αποδοτικότητας. Είναι άξιο αναφοράς, ότι η διστακτικότητα ως προς την αλλαγή θεωρείται πολύ ή απόλυτα σημαντικό εμπόδιο σε ποσοστό 72%. Ακολουθούν οι οικονομικοί περιορισμοί σε ποσοστό 59%, οι ανησυχίες που εκφράζονται ως προς τα θέματα ποιότητας (ποσοστό 55%), η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού (ποσοστό 45%), τα νομικά (ποσοστό 38%) και τεχνικά εμπόδια (ποσοστό 34%). Σχετικό είναι το Σχήμα 43.

Σχήμα 43. Σημασία των εμποδίων κατά την υλοποίηση των μέτρων βελτίωσης της αποδοτικότητας (πηγή: ΕΥΑ⁸⁰).

Συμπέρασμα: Η αποδοτικότητα μπορεί να επιτυγχάνεται σε διαφορετικούς βαθμούς σε κάθε ίδρυμα/επίπεδο του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης. Οι φορείς άσκησης πολιτικής οφείλουν να διαμορφώσουν το πλαίσιο, να δώσουν κίνητρα και να συντονίσουν τις δράσεις σε όλα τα επίπεδα του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης για την επίτευξη μεγαλύτερης αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και καλύτερης σχέσης ποιότητας κόστους.

- Τα ιδρύματα χρειάζεται να θεσπίσουν κατάλληλη στρατηγική και στόχους, αφού εξετάσουν τα πιθανά εμπόδια και τους περιορισμούς, να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους και τις ικανότητες του προσωπικού τους ώστε να μπορεί να υποστηρίξει τις ενέργειες εντάσσοντας παράλληλα την αποδοτικότητα στην ιδρυματική κουλτούρα.

⁸⁰ Estermann, T., & Kupriyanova, V. (2019), Efficiency, effectiveness and value for money at universities: A USTREAM report, European University Association, Brussels (σελ.30)

Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/efficiency%20effectiveness%20and%20value%20for%20money.pdf>

8.2. Συνεργασίες, συμμαχίες και συγχωνεύσεις Ιδρυμάτων

Ο ανταγωνισμός στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης, οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις, η αυξανόμενη ζήτηση, οι προσδοκίες των φοιτητών, οι πρωτοβουλίες για περισσότερη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα στη λειτουργία των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης έχουν συμβάλει καθοριστικά στην ενίσχυση ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικότερα, η ανάγκη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για ποιότητα σε ένα παγκοσμιοποιημένο και ευμετάβλητο οικονομικό περιβάλλον με μειωμένους προϋπολογισμούς τα ωθεί να αναζητήσουν τρόπους και στρατηγικές συνεργασιών.

Οι συνεργασίες αυτές μπορεί να χαρακτηρίζονται από οποιαδήποτε μορφή και βαθμό πολυπλοκότητας. Είναι δυνατόν, δηλαδή, μια συνεργασία να γίνεται στο πλαίσιο ενός ερευνητικού έργου, να οδηγεί στην ανάπτυξη συμμαχιών για την προώθηση συγκεκριμένων στόχων (π.χ. κινητικότητα, ενίσχυση κοινής πολιτισμικής ταυτότητας μιας περιοχής), να αφορά στη δημιουργία μιας νέας ακαδημαϊκής οντότητας από 2 ή περισσότερες ακαδημαϊκές μονάδες ή την απορρόφηση της μιας από μια άλλη (συγχώνευση). Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, τα είδη συνεργασιών των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με τον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 19. Τυπολογία συνεργασιών στην ανώτατη εκπαίδευση (πηγή: ΟΟΣΑ⁸¹)

Δίκτυα (Networks)	Συνεργασίες (Collaborations)	Συμμαχίες (Alliances)	Συγχωνεύσεις (Mergers)
Σύνδεσμοι μεταξύ ατόμων εντός των ιδρυμάτων ή/και μεταξύ ιδρυμάτων με ελάχιστη ή καθόλου συμμετοχή της ηγεσίας, ανεπίσημη επικοινωνία & καμία αλλαγή στην οργανωσιακή αυτονομία.	Επίσημες συμφωνίες μεταξύ ιδρυμάτων.	Ευρεία μορφή συνεργασίας που καλύπτει αρκετές δραστηριότητες / λειτουργίες.	Τουλάχιστον ένα ίδρυμα παύει να υφίσταται ως νομική οντότητα μέσω της απορρόφησης του από ένα άλλο υπάρχον ή νέο ίδρυμα.

Ο σχηματισμός συμμαχιών μεταξύ ιδρυμάτων και οι συγχωνεύσεις δεν αποτελούν μια νέα πρακτική στον παγκόσμιο χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης. Είναι σύνηθες τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να αναπτύσσουν μεταξύ τους «στρατηγικές» συμμαχίες και δίκτυα συνεργασίας με στόχο (α) την οργανωσιακή τους ενδυνάμωση, προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός δυναμικού και ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, (β) την επίλυση κοινών προβλημάτων και (γ) τη δημιουργία παγκόσμια αναγνωρισμένων νησίδων αριστείας στην εκπαίδευση και την έρευνα. Η American Association of Universities (1900) είναι ίσως η παλαιότερη συμμαχία πανεπιστημίων, η οποία δημιουργήθηκε για να δώσει λύση στο πρόβλημα αποδοχής Αμερικανών φοιτητών από τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια (λόγω αμφιβολιών που υπήρχαν ως προς το επίπεδο σπουδών ορισμένων αμερικανικών ιδρυμάτων). Νεότερες συμμαχίες πανεπιστημίων είναι η U4 στην Ευρώπη, η U15 στον Καναδά, η Russell Group στο Ηνωμένο Βασίλειο και η SKY στη Νότια Κορέα. Αντίστοιχα, παραδείγματα δικτύων συνεργαζόμενων ιδρυμάτων είναι η League of European Research Universities (LERU) και το Guild of European Research Intensive Universities.

⁸¹ OECD (2017), Collaboration, alliances and mergers among higher education institutions, OECD Working Paper no. 160.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις ως προς αυτό το θέμα αποτελεί ο θεσμός των «Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων». Το 2017, στη Σύνοδο του Γκέτεμποργκ, οι Ευρωπαίοι ηγέτες έθεσαν τα θεμέλια του οράματός τους για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό, στο οποίο κεντρικό ρόλο έχουν τα «Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια». Πρόκειται για δίκτυα ευρωπαϊκών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης (και άλλων μη ακαδημαϊκών εταιριών) με κοινή στρατηγική που θα προωθήσουν τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες και ταυτότητα. Στόχος είναι να συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης. Η πρωτοβουλία αυτή, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως σημαντική εξέλιξη στην ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση, αξιοποιεί τη διαφορετικότητα και ενισχύει τη συνεργασία με στρατηγικό ορίζοντα αναφοράς. Σημειώνεται ότι στους κεντρικούς άξονες της πρωτοβουλίας αυτής ανήκει και η διασφάλιση της ποιότητας όπως και η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της ως προς τις δράσεις των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων⁸². Σε σχετική πρόσκληση της EACEA (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) για την υποβολή προτάσεων δημιουργίας Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων κατατέθηκαν 54 αιτήσεις πανευρωπαϊκά. Έξι ελληνικά ΑΕΙ συμμετείχαν σε ισάριθμες προτάσεις. Ανάμεσα στα «πρώτα» 17 εγκεκριμένα⁸³ ευρωπαϊκά πανεπιστήμια (περιλαμβάνουν συνολικά 114 ιδρύματα από 24 χώρες μέλη της ΕΕ) συγκαταλέγονται το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (CIVIS), το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (CONEXUS) και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (EPICUR).

Ως προς τις συγχωνεύσεις, ήδη από τον 19^ο αιώνα καταγράφονται οι πρώτες συνεργασίες ιδρυμάτων στις ΗΠΑ, οι οποίες ξεπέρασαν τις 70 μέχρι το τέλος του 20^{ού} αιώνα⁸⁴. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν σημειωθεί συγχωνεύσεις δημόσιων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε αρκετές χώρες, όπως στην Αυστραλία, τη Νότια Αφρική, τη Ρωσία και την Κίνα⁸⁵. Μόνο στην Κίνα υπολογίζεται ότι μετά το 1990 έλαβαν χώρα πάνω από 400 συγχωνεύσεις μεταξύ 1.000 περίπου δημοσίων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης με γνώμονα τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους. Παράλληλα με αυτές τις συγχωνεύσεις είναι δυνατό να έχουν γίνει και άλλες μεταξύ ιδρυμάτων που εντάσσονται στην ανώτατη εκπαίδευση (όχι πανεπιστήμια), οι οποίες όμως δεν έχουν καταγραφεί⁸⁶.

Συγχωνεύσεις έχουν γίνει και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σύμφωνα με στοιχεία της EUA, από το 2000 ως το 2019 έχουν καταγραφεί 129 περιπτώσεις συγχωνεύσεων (27 εκ των οποίων με τουλάχιστον τέσσερα (4) ιδρύματα, 23 με τρία (3) ιδρύματα και 79 με δύο (2)). Ως προς τον τύπο των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων σε 27 περιπτώσεις συμμετείχαν ιδρύματα 3 τύπων, σε 62 περιπτώσεις ιδρύματα 2 τύπων και σε 40 περιπτώσεις ιδρύματα του ίδιου τύπου (οι 5 αφορούν πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών, οι 11 εξειδικευμένα ιδρύματα και οι 24 πανεπιστήμια⁸⁷).

⁸² European Universities Initiative [30/06/2019] Διαθέσιμο εδώ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_en

⁸³ European Commission – First 17 “European Universities” selected: a major step towards building a European Education Area-Press release http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-3389_en.htm.

⁸⁴ Azziz, R., Hentschke, G.C., Jacobs, B.C., Jacobs, L.A., Ladd, H. (2017), Mergers in higher education: A proactive strategy to a better future?, TIAA Institute.

⁸⁵ Skodvin, O.-J. (2014), Merger as an Instrument to achieve Quality in Higher Education - Rhetoric or Reality?, Track 1, presented at the EAIR 36th Annual Forum in Essen, Germany, The European Higher Education Society, Essen, Germany.

⁸⁶ Harman, G., & Harman, K. (2003). Institutional mergers in higher education: Lessons from international experience. Tertiary Education and Management, 9(1), σελ.29-44.

⁸⁷ European University Association (2019), University mergers in Europe, Briefing Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/resources/publications/828:university-mergers-in-europe.html>

Οι συγχωνεύσεις ποικίλουν με βάση το μέγεθος των συγχωνευόμενων ακαδημαϊκών μονάδων (π.χ. ίδια ή διαφορετικά ιδρύματα), τη φυσιογνωμία τους (π.χ. γενικά ή εξειδικευμένα, δημόσια ή ιδιωτικά), το εύρος της ενοποίησης (π.χ. διατήρηση νομικής οντότητας ή όχι) και τη σύνδεση της συγχώνευσης με μια διαδικασία αναδιοργάνωσης σε συστημικό επίπεδο (ανώτατης εκπαίδευσης) (π.χ. χρήση των συγχωνεύσεων ως διαδικασίας μεταρρύθμισης της ανώτατης εκπαίδευσης)⁸⁸.

Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας συγχώνευσης προτείνονται οχτώ (8) στάδια ως εξής⁸⁹:

1. Προσδιορισμός της ακαδημαϊκής αποστολής
2. Καταγραφή των προβλεπόμενων εσόδων-εξόδων
3. Κοστολόγηση και κατανομή πόρων
4. Σύσταση λειτουργικής δομής για τη διεξαγωγή της διαδικασίας συγχώνευσης
5. Σχεδιασμός του μοντέλου διοίκησης
6. Θέσπιση της ηγετικής ομάδας
7. Διαμόρφωση στρατηγικής και διαύλων επικοινωνίας
8. Έλεγχος και αξιολόγηση της διαδικασίας

Μια συγχώνευση ενδέχεται να είναι είτε απόρροια αποφάσεων των ίδιων των ιδρυμάτων, είτε να αποτελεί εργαλείο πολιτικής για περιορισμό του κόστους λειτουργίας του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης, είτε για την ανάπτυξη δικτύων κορυφαίων πανεπιστημίων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση της Δανίας. Η Δανία το 2007 ολοκλήρωσε τη διαδικασία συγχωνεύσεων των 12 πανεπιστημίων της και των 13 κρατικών ερευνητικών κέντρων της σε 8 πανεπιστήμια και 5 ερευνητικά κέντρα. Ο απώτερος στόχος ήταν η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης σε όρους εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας, έτσι ώστε να μπορεί να υποστηρίξει την εθνική ανταγωνιστικότητα. Το κράτος έχει τη δυνατότητα είτε να επιβάλλει τις συγχωνεύσεις μέσω νομοθετικού πλαισίου είτε να τις ενθαρρύνει/υποστηρίξει παρέχοντας κίνητρα είτε απλά να τις αποδέχεται χωρίς να παρεμβαίνει. Ανεξάρτητα από το ποιος αποφασίζει την πραγματοποίηση μιας συγχώνευσης, είναι απαραίτητο να προηγείται μελέτη όλων των πιθανών δυσκολιών, ευκαιριών και επιπτώσεων σε όλους του ενδιαφερόμενους (φοιτητές, προσωπικό, κοινωνία⁹⁰).

⁸⁸ Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels. Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20%20university%20mergers%20in%20europe.pdf>

⁸⁹ ΑΔΙΠ (2015), Ετήσια έκθεση 2015, Αθήνα

Διαθέσιμο εδώ https://www.adip.gr/sites/default/files/pages/22/119-hqa_report2015.pdf

⁹⁰ Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels. Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20%20university%20mergers%20in%20europe.pdf>

8.2.1. Στόχοι και επιδιωκόμενα οφέλη των συγχωνεύσεων

Οι στόχοι που επιδιώκονται μέσω των συγχωνεύσεων σε επίπεδο ιδρυμάτων σχετίζονται⁹¹ με (Σχήμα 44):

- την **ποιότητα** ως προς τις ακαδημαϊκές δραστηριότητες των ιδρυμάτων (αξιοποίηση των δυνατών-θετικών σημείων κάθε ιδρύματος, συνένωση του ακαδημαϊκού προσωπικού και των υποδομών, ευκαιρίες για διεπιστημονική έρευνα, προσφορά νέων μαθημάτων-διεύρυνση προγραμμάτων σπουδών, νέες καινοτόμες υπηρεσίες & διαδρομές μάθησης για τους φοιτητές, απελευθέρωση πόρων για νέες μεθόδους παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών),
- την **ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής θέσης** των ιδρυμάτων σε εθνικό, αλλά και διεθνές επίπεδο (παρουσία σε διεθνείς κατατάξεις, φήμη, προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών και προσωπικού, ενισχυμένες δυνατότητες ερευνητικής συνεργασίας),
- την **ενοποίηση συστημάτων** (μέσω της ενοποίησης καταργούνται επικαλυπτόμενες μονάδες απελευθερώνοντας πόρους για υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την αποστολή και τους στρατηγικούς στόχους των ιδρυμάτων, πραγματοποιούνται αλλαγές στην οργανωσιακή δομή και επιτυγχάνεται ανασχεδιασμός και βελτιστοποίηση διαδικασιών). Είναι σύνηθες μικρά ιδρύματα με σημαντικές οικονομικές ελλείψεις να θεωρούν πως μια συγχώνευση μπορεί να τους εξασφαλίσει πρόσθετους πόρους για επιβίωση. Στα μεγάλα ιδρύματα, όμως, μια συγχώνευση μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά για την υπέρβαση διοικητικών αδυναμιών και δυσκαμψιών που εμποδίζουν την ανταπόκρισή τους στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος,
- τα **οικονομικά οφέλη** (η αύξηση του προσωπικού και των φοιτητών δίνει στα ιδρύματα μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ ως προς την προσέλκυση πόρων, ενισχυμένες δυνατότητες εσόδων από ερευνητικές δραστηριότητες, οικονομίες κλίμακας από την αποδοτικότερη χρήση των πόρων και των υποδομών, οικονομική βιωσιμότητα). Χρειάζεται, όμως, να τονιστεί ότι τα οικονομικά οφέλη ή, ειδικότερα, η μείωση του κόστους δεν θα πρέπει να αποτελεί τον κύριο λόγο για την πραγματοποίηση μιας συγχώνευσης, ειδικά σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση του φινλανδικού Aalto University, όπου τα οικονομικά οφέλη εμφανίστηκαν 4 χρόνια μετά τη συγχώνευση αλλά και άλλων ιδρυμάτων μετά από 10-15 χρόνια.

⁹¹ Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels. Διαθέσιμο εδώ

<https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20%20university%20mergers%20in%20europe.pdf>

OECD (2017), Collaboration, alliances and mergers among higher education institutions, OECD Working Paper no. 160

Σχήμα 44. Οι στόχοι των συγχωνεύσεων

Η περίπτωση του Linnaeus Universitet στη Σουηδία⁹²

Το 2010 δύο σουηδικά πανεπιστήμια, το Växjö Universitet και το *Högskolan i Kalmar* προχώρησαν σε συγχώνευση, δημιουργώντας έτσι το *Linnaeus Universitet*. Τα οφέλη που έχουν καταγραφεί ως τώρα (από τη συγχώνευση) αφορούν κυρίως την αύξηση της εξωτερικής χρηματοδότησης κατά 40%, την αύξηση του ακαδημαϊκού προσωπικού κατά 17% και την ερευνητική δραστηριότητα (διεύρυνση περιοχών έρευνας, ενίσχυση ερευνητικής απήχησης κατά 20%). Παράλληλα, το μέγεθος του νέου ιδρύματος (2.000 άτομα ακαδημαϊκό προσωπικό και 34.000 φοιτητές, 6^ο μεγαλύτερο πανεπιστήμιο της Σουηδίας) συνέβαλε στην ικανότητα προσέλκυσης νέων φοιτητών (αύξηση αιτήσεων 32% μέσα σε 4 χρόνια).

Η περίπτωση των Pennsylvania State University Hershey Medical Center και Geisinger Health System στο Danville στις ΗΠΑ⁹³

Το 1997 στελέχη των Pennsylvania State University Hershey Medical Center (έτος ίδρυσης 1963) και Geisinger Health System στο Danville (έτος ίδρυσης 1915) στις ΗΠΑ ανακοίνωσαν το σχέδιό τους για να συγχωνευτούν σε μια νέα μονάδα (κατόπιν συζητήσεων οι οποίες διεξάγονταν από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990) που θα μπορούσε να επιβιώσει στο νέο περιβάλλον το οποίο διαμορφωνόταν στον χώρο της υγείας στις ΗΠΑ. Μετά την ανάλυση οικονομικών στοιχείων, θεμάτων ηγεσίας, διοίκησης και ζητημάτων που αφορούσαν το προσωπικό από την ομάδα που είχε συσταθεί για τη συγχώνευση, οι Διευθύνοντες Σύμβουλοι των δύο ιδρυμάτων ανακοίνωσαν στα συμβούλιά τους την κατάληξη των διαπραγματεύσεων, τα οποία ψήφισαν ομόφωνα υπέρ της συγχώνευσης. Η ανακοίνωση της συγχώνευσης έγινε στις 17 Ιανουαρίου 1997. Παρά το γεγονός ότι η είδηση έγινε

⁹² Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels

Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/resources/publications/363:define-thematic-report-university-mergers-in-europe.html>

⁹³ Mallon, W.T. (2003), The alchemists: a case study of a failed merger in academic medicine, in Academic medicine, Management Series: Strategic Alliances in Academic Medicine, Washington DC: Association of American Medical Schools, pp.26-36.

αποδεκτή από τα μέσα ενημέρωσης υπήρξαν αναφορές για δυσαρέσκειες του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού με αφορμή τη μυστικότητα της συμφωνίας. Η συγχώνευση διήρκησε 3 χρόνια. Οι αιτίες για την κατάρρευση αφορούσαν διαφωνίες και αδυναμία συνεργασίας στο επίπεδο της ηγεσίας και σε επίπεδο συμβουλίου (ενδεικτικά κάποιο στέλεχος ανέφερε πως «το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν οι προσωπικότητες των μελών της ηγετικής ομάδας»), οικονομικά προβλήματα λόγω και του Balanced Budget Act του 1997 και μη συμβατές κουλτούρες σε συνδυασμό με την έλλειψη ενός συνεκτικού οράματος.

Είναι προφανές ότι λόγω του εύρους των αλλαγών και των δυσκολιών στην εφαρμογή τους, η κατάληξη δεν είναι πάντα θετική. Ένα πολύ μικρό ποσοστό συγχωνεύσεων ακόμη και αν προχωρήσει τελικά δεν επιτυγχάνει τους στόχους του. Όσο αυξάνεται η ένταση του βαθμού ενοποίησης, ελαχιστοποιείται η ευελιξία και αυξάνεται η πολυπλοκότητα, το κόστος και ο κίνδυνος αποτυχίας. Αντίθετα, όσο περισσότερο συμπληρωματικές ή συμβατές είναι οι δραστηριότητες των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα επιτυχίας⁹⁴.

Ορισμένες προκλήσεις έχουν αναφερθεί κατά τη διαδικασία συγχώνευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρουσιάζονται παρακάτω⁹⁵:

1. Η διαχείριση ανησυχίας/αναστάτωσης του προσωπικού (π.χ. άγχος για απολύσεις, έλλειψη ταυτότητας με το νέο ίδρυμα, επανακαθορισμός αρμοδιοτήτων).
2. Ο σκεπτικισμός του ακαδημαϊκού προσωπικού για θέματα ακαδημαϊκής κουλτούρας.
3. Το οικονομικό κόστος της συγχώνευσης και η έλλειψη προσωπικού για να υποστηρίξει τη διαδικασία.
4. Η εξασφάλιση αποδοχής (εσωτερικά στα ιδρύματα) και οι απαιτούμενοι συμβιβασμοί για την επιτυχία του εγχειρήματος.
5. Η επικοινωνία μεταξύ των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων και εσωτερικά σε κάθε ίδρυμα.
6. Η ανεπαρκής χρήση τεχνικών διοίκησης αλλαγών.
7. Οι διαφορές στην κουλτούρα, τη φυσιογνωμία και τη φήμη των ιδρυμάτων.
8. Η ανάγκη ταυτόχρονης αυτόνομης λειτουργίας των ιδρυμάτων και προόδου στη διαδικασία της συγχώνευσης.
9. Η φυσική απόσταση μεταξύ των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων.
10. Η δημιουργία νέας διοικητικής δομής.

Ειδικότερα, ο Πίνακας που ακολουθεί αποτυπώνει ορισμένους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας μιας διαδικασίας συγχώνευσης, όπως αυτοί έχουν καταγραφεί στο Project DEFINE της EUA.

⁹⁴ HEFCE (2012), Collaborations, Alliances and Mergers in Higher Education: Lessons Learned and Guidance for Institutions, No. 21, Higher Education Funding Council for England, London.

⁹⁵ Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels. Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%202%20university%20mergers%20in%20europe.pdf>

Πίνακας 20. Παράγοντες επιτυχίας σχεδιασμού και διαχείρισης της διαδικασίας συγχώνευσης⁹⁶

Βήματα σχεδιασμού και εφαρμογής	Παράγοντες επιτυχίας
Τεκμηρίωση της συγχώνευσης (ακαδημαϊκή παράμετρος)	○ Ανάπτυξη οράματος του νέου ιδρύματος ○ Προσδιορισμός προστιθέμενης αξίας της συγχώνευσης
Τεκμηρίωση της συγχώνευσης (οικονομική παράμετρος)	○ Προσδιορισμός ωφελειών ○ Καθορισμός κόστους συγχώνευσης⁹⁷, απωλειών – εξέταση εναλλακτικών μορφών συνεργασίας
Κόστος και πόροι για τη διαδικασία	○ Εκτίμηση κόστους μετάβασης ○ Κατανομή πόρων για τη μεταβατική περίοδο
Προετοιμασία δομής εργασίας για τη διαδικασία συγχώνευσης	○ Συμμετοχή των απαραίτητων ομάδων των ιδρυμάτων ○ Ισορροπία ανάμεσα στη συμμετοχή και τον κανονικό φόρτο εργασίας ○ Θεματική οργάνωση και διαφορετικοί βαθμοί συμμετοχής
Σχεδιασμός του μοντέλου διοίκησης	○ Σύσταση συμβουλευτικών επιτροπών για ενδυνάμωση σχέσεων μεταξύ της νέας ηγεσίας και των διαφόρων μονάδων
Συγκρότηση της ηγετικής ομάδας	○ Ισορροπία εκπροσώπησης προηγούμενων ιδρυμάτων και συμμετοχής εξωτερικών ειδικών
Διαμόρφωση επικοινωνιακής στρατηγικής και καναλιών επικοινωνίας	○ Προσδιορισμός και επικοινωνία με ομάδες ενδιαφερομένων (εσωτερικών και εξωτερικών) ○ Διασφάλιση εσωτερικής αποτελεσματικής επικοινωνίας ○ Ανατροφοδότηση σε όλα τα επίπεδα ○ Προώθηση της τεκμηρίωσης για τη συγχώνευση (ακαδημαϊκή παράμετρος) ○ Εξασφάλιση πλήρους δέσμευσης της ηγεσίας (και των συγχωνευόμενων ιδρυμάτων και του νέου ιδρύματος) ○ Αναγνώριση αλλαγών, κόστους και ωφελειών και εξήγησή τους στους διάφορους ενδιαφερόμενους ○ Διαφάνεια
Παρακολούθηση και αξιολόγηση της διαδικασίας	○ Καθορισμός δεικτών προόδου ○ Παρακολούθηση προόδου ανά στάδιο και προσδιορισμός κόστους ○ Σχέδιο για διακοπή της διαδικασίας ή αλλαγής μορφής συνεργασίας σε περίπτωση αρνητικής εξέλιξης/προοπτικής ○ Διεξαγωγή ex-post αξιολόγησης της διαδικασίας

Συμπέρασμα: Η απόφαση για την πραγματοποίηση μιας συγχώνευσης προϋποθέτει επαρκή τεκμηρίωση η οποία να περιλαμβάνει στοιχεία ποιότητας των συγχωνευόμενων μονάδων, ξεκάθαρο όραμα, ισχυρή δέσμευση και επάρκεια από την πλευρά της διοίκησης, ενδιαφέρον για το προσωπικό και τη συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία, λεπτομερή σχεδιασμό της βημάτων της διαδικασίας και των πόρων που θα απαιτηθούν και συστηματική παρακολούθηση της προόδου.

⁹⁶ Bennetot Pruvot, E., Estermann, T., and Mason, P. (2015), Define Thematic Report: University mergers in Europe, European Universities Association, Brussels (σελ.41). Διαθέσιμο εδώ <https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%202022%20university%20mergers%20in%20europe.pdf>

⁹⁷ Αλλαγής σήματος (brand name) και νέας στρατηγικής marketing, μεταθέσεις προσωπικού και πιθανών επιμορφώσεων, ανάγκης σεμιναρίων ακαδημαϊκής ηγεσίας σε θέματα διαχείρισης αλλαγών κ.λπ.

8.2.2. Η περίπτωση της Ελλάδας

Στην Ελλάδα η πολυετής οικονομική κρίση έγινε αφορμή για μεταρρυθμίσεις σε αρκετούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου και αυτού της ανώτατης εκπαίδευσης. Το 2011 το Υπουργείο Παιδείας, στο πλαίσιο εξορθολογισμού του ακαδημαϊκού χάρτη της χώρας, ανέπτυξε το σχέδιο Αθηνά το οποίο προωθούσε ενοποιήσεις γνωστικών αντικειμένων και συγχωνεύσεις ιδρυμάτων και τμημάτων. Το Σχέδιο Αθηνά⁹⁸ αποσκοπούσε στη θεραπεία μακροχρόνιων στρεβλώσεων οι οποίες σχετιζόνταν με τον κατακερματισμό γνωστικών αντικειμένων, την αναντιστοιχία προγραμμάτων σπουδών με το διδακτικό προσωπικό, τη γεωγραφική διασπορά ακαδημαϊκών μονάδων, την ανορθολογική ανάπτυξη των υποδομών και την ανακολουθία γνωστικών αντικειμένων τμημάτων με περιφερειακά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Η ΑΔΙΠ είχε εκφραστεί κατ' αρχήν θετικά ως προς τους στόχους του Σχεδίου Αθηνά (π.χ. ανάπτυξη θεματικών θυλάκων αριστείας, επίτευξη οικονομικών κλίμακας, προώθηση έρευνας και καινοτομίας, ανταγωνιστικότητα ανθρώπινου δυναμικού) αλλά σημείωνε και πολλές αδυναμίες, όπως η απουσία εθνικής αναπτυξιακής στοχοθεσίας ή/και εθνικής στρατηγικής έρευνας και καινοτομίας και η μη συνεπής και ομοιόμορφη εφαρμογή κριτηρίων, η οποία θεωρούνταν απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση της συναίνεσης και ενεργού συμμετοχής των Ιδρυμάτων⁹⁹. Στο πλαίσιο του σχεδίου Αθηνά, το 2013, συγχωνεύτηκαν το ΤΕΙ Πατρών και το ΤΕΙ Μεσολογγίου σε ένα νέο ίδρυμα (ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας) και το Πανεπιστήμιο Πατρών απορρόφησε το Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας.

Πέντε χρόνια αργότερα, το 2018, νομοθετήθηκε (α) η ίδρυση (ν.4521/2018) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, το οποίο προήλθε από τη συγχώνευση του ΤΕΙ Αθήνας και Πειραιά, (β) η απορρόφηση (ν.4559/2018) του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και του ΤΕΙ Ηπείρου από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Η διαδικασία αυτή συνεχίστηκε και το 2019 με την απορρόφηση (α) του ΤΕΙ Θεσσαλίας από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (β) του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (γ) των ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας, ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και ΤΕΙ Θεσσαλονίκης από το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, (δ) του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, (ε) του ΤΕΙ Πελοποννήσου από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και (στ) του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και το Πανεπιστήμιο Πατρών.

Η ΑΔΙΠ είχε διατυπώσει επιφυλάξεις για τις συγχωνεύσεις των Πανεπιστημίων με τα ΤΕΙ. Συγκεκριμένα, σε ειδική συνεδρίαση, το Συμβούλιο της Αρχής είχε προσδιορίσει εκείνες τις προϋποθέσεις στις οποίες έπρεπε να βασίζονται οι σχεδιαζόμενες αλλαγές στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης. Ειδικότερα, είχε επισημάνει την ανάγκη εκπόνησης επιστημονικής μελέτης για τις ακαδημαϊκές, οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους που συνδέονται με τις αλλαγές αυτές. Η μελέτη αυτή έπρεπε να έχει ως αντικείμενο: τη διερεύνηση διατήρησης ή αναβάθμιση της τεχνολογικής εκπαίδευσης, την ενδεχόμενη διεύρυνση του πανεπιστημιακού τομέα, τη συσχέτιση των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας σε σχέση με την παραγόμενη γνώση από τα ιδρύματα

⁹⁸ ΥΠΘΠΑ (2013) Τελική πρόταση του Σχεδίου Αθηνά

Διαθέσιμο εδώ https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2013/130305_telikh_protash_athna.pdf

⁹⁹ Γνωμοδότηση της ΑΔΙΠ επί του Σχεδίου Αθηνά

Διαθέσιμο εδώ https://www.adip.gr/sites/default/files/pages/13/723-hqa_opinionathnai.pdf

ανώτατης εκπαίδευσης, την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο τα υφιστάμενα προγράμματα σπουδών καλύπτουν το βάθος και το εύρος των επιστημονικών περιοχών, τη βιωσιμότητα των προγραμμάτων σπουδών, την εξέταση υπερπροσφοράς σε ορισμένα γνωστικά αντικείμενα και τη σχέση αναγκών της αγοράς εργασίας με τα προσόντα των αποφοίτων. Επιπλέον, τα συμπεράσματα από τις προηγούμενες αξιολογήσεις θα έπρεπε να αποτελέσουν χρήσιμη εισροή στη μελέτη¹⁰⁰. Επίσης, για την οποιαδήποτε ένταξη προγραμμάτων σπουδών ΤΕΙ σε Πανεπιστήμιο έπρεπε να έχει προηγηθεί η αξιολόγηση όλων των δομικών στοιχείων των προγραμμάτων σπουδών (π.χ. φυσιολογία, σκοπός, διάρθρωση σε μαθήματα, διαθέσιμο διδακτικό προσωπικό, δομές και υπηρεσίες). Αυτή η αξιολόγηση έπρεπε να πραγματοποιηθεί από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για την κάθε επιστημονική περιοχή, υπό την εποπτεία και οργάνωση της ΑΔΙΠ.

¹⁰⁰ ΑΔΙΠ (2018), Έκθεση ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης 2017, Αθήνα
Διαθέσιμο εδώ https://www.adip.gr/sites/default/files/pages/39/119-hqa_report2017.pdf

Β' ΜΕΡΟΣ: Οι Δράσεις Διασφάλισης Ποιότητας της ΑΔΙΠ

Εισαγωγή

Το 2018 η ΑΔΙΠ μετά από δημόσια πρόσκληση υποβολής προτάσεων πιστοποίησης προς τα Ιδρύματα, πραγματοποίησε τις πρώτες δώδεκα (12) πιστοποιήσεις Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) και τις πρώτες εννέα (9) πιστοποιήσεις Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) των ΑΕΙ. Η προετοιμασία της πιστοποίησης, ως δράση διασφάλισης ποιότητας, διήρκησε πάνω από δύο έτη και περιέλαβε τόσο την παραγωγή του σχετικού υλικού πιστοποίησης όσο και την οργάνωση των σχετικών διαδικασιών με την παράλληλη ενημέρωση και υποστήριξη των ΑΕΙ. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του 2018, τα Ιδρύματα κλήθηκαν από την ΑΔΙΠ να υποβάλλουν Εκθέσεις Προόδου για τις βελτιώσεις που πραγματοποίησαν από την προηγούμενη εξωτερική τους αξιολόγηση έως και το πρώτο εξάμηνο του 2018, καθώς είχαν συμπληρωθεί ήδη δύο έτη από την πραγματοποίηση της τελευταίας. Η ΑΔΙΠ προχώρησε στην ανάλυση των εκθέσεων και κατέγραψε την ποιότητα και ποσότητα των βελτιώσεων που πραγματοποιήθηκαν και συνήγαγε χρήσιμα συμπεράσματα για την πρόοδο των Ιδρυμάτων. Κατά το ίδιο έτος τα Ιδρύματα βάσει των νομοθετημένων υποχρεώσεών τους για τη διασφάλιση ποιότητας, καταχώρισαν τα νέα ετήσια δεδομένα ποιότητας των δραστηριοτήτων τους στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ). Αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας από την ΑΔΙΠ με την παραγωγή και παρακολούθηση των κατάλληλων δεικτών μέτρησης και αποτίμησης της ακαδημαϊκής δραστηριότητας, αλλά και συνολικά της κατάστασης στην Ανώτατη Εκπαίδευση στη χώρα μας. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι προαναφερόμενες δράσεις και τα αντίστοιχα αποτελέσματα.

1. Η ταυτότητα της πιστοποίησης

Η πιστοποίηση είναι διαδικασία διασφάλισης ποιότητας, η οποία καταλήγει στην παροχή διαβεβαίωσης ότι ένα Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας ή ένα Πρόγραμμα Σπουδών πληροί τα ελάχιστα κριτήρια ποιότητας, τα οποία περιλαμβάνονται στο σχετικό πρότυπο της ΑΔΙΠ. Η πιστοποίηση περιλαμβάνει α) εσωτερική αξιολόγηση από το Ίδρυμα, η οποία πραγματοποιείται μέσω της Μονάδας Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ) και β) εξωτερική αξιολόγηση από Επιτροπή ανεξαρτήτων εμπειρογνομόνων.

Μέσω της πιστοποίησης επιδιώκεται η διασφάλιση της υψηλής ποιότητας σπουδών και έρευνας των ΑΕΙ καθώς και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας της συνολικής λειτουργίας τους. Πιο συγκεκριμένα, η πιστοποίηση των Προγραμμάτων Σπουδών εγγυάται την ποιότητα των σπουδών και των απονεμόμενων τίτλων, βάσει του προτύπου ποιότητας της ΑΔΙΠ. Εγγυάται, επιπλέον, ότι οι γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες των αποφοίτων του συγκεκριμένου κύκλου σπουδών (μαθησιακά αποτελέσματα) συνδέονται με τα αντίστοιχα επαγγελματικά προσόντα που προσιδιάζουν στην κοινωνία και την αγορά εργασίας για τον κάθε επιστημονικό κλάδο.

Ως διαδικασία διασφάλισης ποιότητας, η πιστοποίηση, επικεντρώνεται στην ποιότητα και αποτελεσματικότητα του ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ μεταφέροντας κατά κάποιον τρόπο, το κέντρο βάρους, από την αξιολόγηση των «εισροών» στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ή «εκροών» και πιο συγκεκριμένα στην επίτευξη των στόχων του ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ.

Οι διαφορές και τα κοινά σημεία μεταξύ των δύο διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας, δηλαδή της αξιολόγησης που προηγήθηκε και της πιστοποίησης που εφαρμόζεται στην παρούσα φάση, απεικονίζονται ειδικότερα στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 45. Διαφορές πιστοποίησης - αξιολόγησης

1.1. Βασικά έγγραφα και στάδια της διαδικασίας

Το σύνολο των δράσεων πιστοποίησης υποστηρίζεται από τα επίσημα έγγραφα, τα οποία αποτελούν το πλαίσιο αναφοράς της όλης διαδικασίας και είναι τα ακόλουθα :

- Το πρότυπο πιστοποίησης ΕΣΔΠ
- Το πρότυπο πιστοποίησης ΠΠΣ
- Ο Οδηγός Πιστοποίησης
- Το υπόδειγμα συγγραφής πρότασης πιστοποίησης ΕΣΔΠ
- Το υπόδειγμα συγγραφής πρότασης ΠΠΣ
- Το υπόδειγμα συγγραφής της έκθεσης πιστοποίησης ΕΣΔΠ
- Το υπόδειγμα συγγραφής της έκθεσης πιστοποίησης ΠΠΣ

Ειδικότερα:

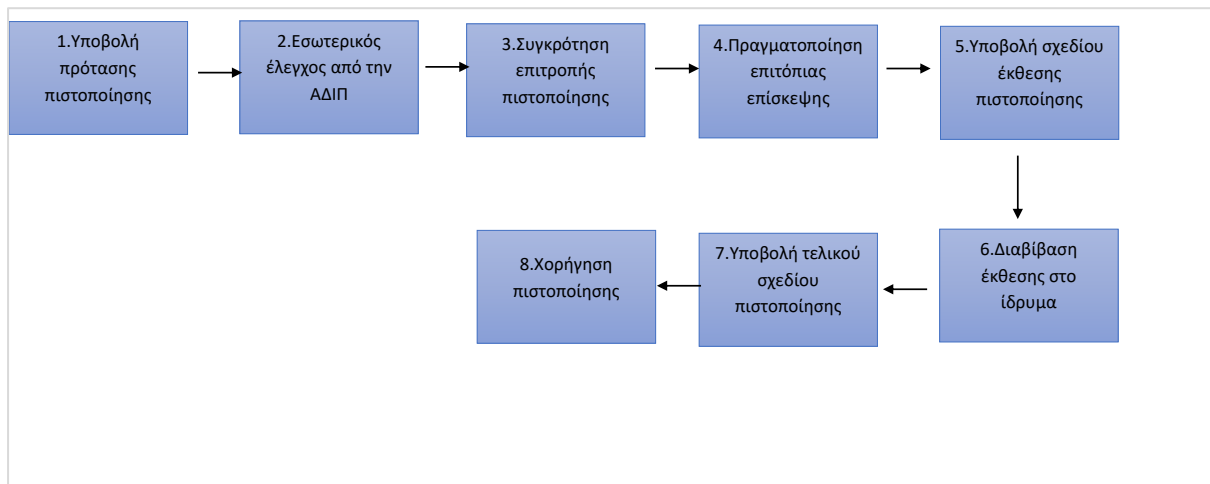
Το **πρότυπο ποιότητας ΕΣΔΠ** περιλαμβάνει τις ακόλουθες 8 απαιτήσεις:

1. Πολιτική του Ιδρύματος για τη Διασφάλιση Ποιότητας
2. Διάθεση και διαχείριση των αναγκαίων πόρων
3. Θέσπιση στόχων διασφάλισης της ποιότητας
4. Δομή, οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΔΠ
5. Εσωτερική αξιολόγηση
6. Συλλογή δεδομένων ποιότητας: Μέτρηση, ανάλυση και βελτίωση
7. Δημοσιοποίηση πληροφοριών
8. Εξωτερική αξιολόγηση και πιστοποίηση του ΕΣΔΠ

Το πρότυπο ποιότητας ΠΠΣ περιλαμβάνει τις ακόλουθες 10 απαιτήσεις

1. Πολιτική Διασφάλισης Ποιότητας
2. Σχεδιασμός και Έγκριση των Προγραμμάτων Σπουδών
3. Εφαρμογή Φοιτητο-κεντρικής Μάθησης, Διδασκαλία και Αξιολόγηση
4. Εισαγωγή Φοιτητών, Στάδια Φοίτησης, Αναγνώριση Σπουδών και Λήψη Πτυχίου
5. Διασφάλιση Ποιότητας Διδακτικού Προσωπικού
6. Μαθησιακοί Πόροι και Φοιτητική Στήριξη
7. Διαχείριση Πληροφοριών: Συλλογή, Ανάλυση και Χρήση
8. Δημόσια Πληροφόρηση
9. Συνεχής Παρακολούθηση και Περιοδική Εσωτερική Αξιολόγηση των Προγραμμάτων Σπουδών
10. Περιοδική Εξωτερική Αξιολόγηση των ΠΠΣ

Η εφαρμογή της διαδικασίας περιλαμβάνει οκτώ (8) βασικά στάδια στα οποία λαμβάνουν μέρος τα ΑΕΙ, η ΑΔΙΠ και οι επιτροπές εμπειρογνομόνων, οι οποίες καλούνται Επιτροπές Πιστοποίησης. Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζονται τα στάδια της διαδικασίας.

Σχήμα 46. Τα στάδια της διαδικασίας πιστοποίησης

1.2. Συγκρότηση και σύνθεση Επιτροπών Πιστοποίησης

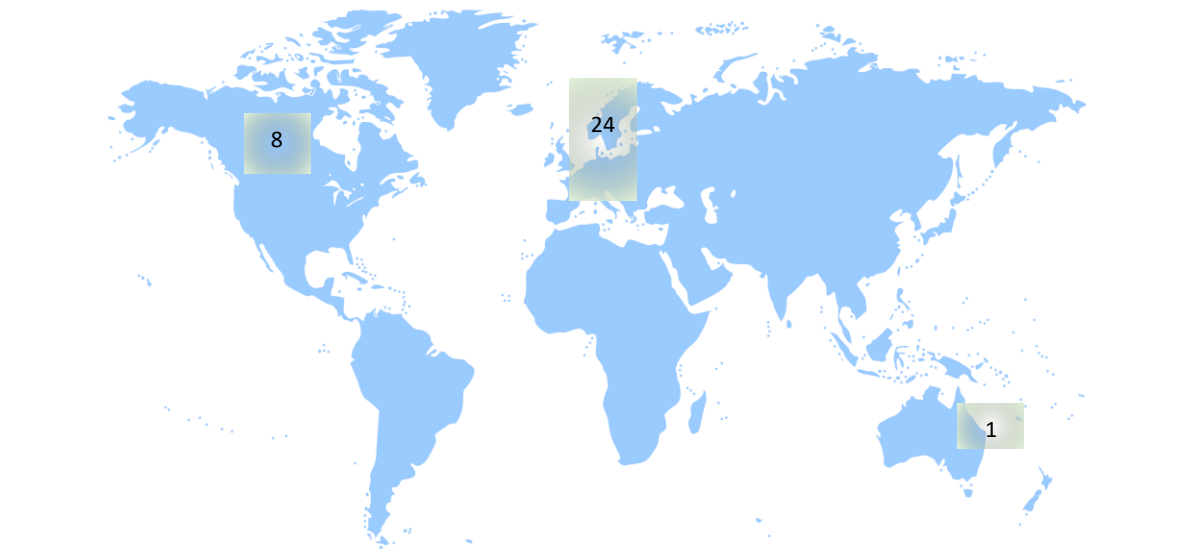
Για τη διενέργεια των πιστοποιήσεων των 12 ΕΣΔΠ προσκλήθηκαν από το μητρώο της ΑΔΙΠ συνολικά 165 εμπειρογνώμονες για να συμμετάσχουν στις Επιτροπές Πιστοποίησης. Το ποσοστό ανταπόκρισης έφτασε το 76,36%. Ελήφθησαν δηλαδή 126 απαντήσεις, εκ των οποίων 121 θετικές. Από τους 121 εμπειρογνώμονες, οι οποίοι απάντησαν θετικά, στη διαδικασία πιστοποίησης της περιόδου Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2018, συμμετείχαν τελικά 45 (41 άνδρες και 4 γυναίκες), 12 εκ των οποίων έλαβαν μέρος σε δύο ή τρεις Επιτροπές Πιστοποίησης. Επιπλέον, για τη διενέργεια των πιστοποιήσεων των 9 ΠΠΣ προσκλήθηκαν 305 εμπειρογνώμονες από 16 επιστημονικά πεδία. Το ποσοστό ανταπόκρισης ανήλθε στο 53,11%. Από τους 134 εμπειρογνώμονες που απάντησαν θετικά, συμμετείχαν τελικά 33 (26 άνδρες και 7 γυναίκες).

Στους δύο παρακάτω πίνακες εμφανίζονται αναλυτικά τα στοιχεία των Επιτροπών Πιστοποίησης.

Πίνακας 21. Στοιχεία Επιτροπών Πιστοποίησης των ΕΣΔΠ 12 Ιδρυμάτων

Στοιχεία των Επιτροπών Πιστοποίησης ΕΣΔΠ		
Ιδρύματα που πιστοποιήθηκαν	12	
Πλήθος εμπειρογνομόνων	45	
Μέσος όρος εμπειρογνομόνων ανά Ίδρυμα	3,75	
Ιδιότητα	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Καθηγητής	38	84,44%
Ομότιμος Καθηγητής	4	8,89%
Ερευνητές	3	6,67%
Σύνολο	45	100%
Γεωγραφική περιοχή	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Ευρώπη	31	68,89%
Αμερική	12	26,67%
Αφρική	1	2,22%
Ασία	1	2,22%
Σύνολο	45	100%
Επιστημονικό πεδίο	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Επιστήμες Μηχανικής και Γεωτεχνικών	30	66,67%
Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης	8	17,78%
Νομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες	4	8,9%
Ανθρωπιστικές Επιστήμες	1	2,22%
Θετικές Επιστήμες και Πληροφορική	2	4,44%
Σύνολο	45	100%

Πίνακας 22. Στοιχεία Επιτροπών Πιστοποίησης των (9) ΠΠΣ

Στοιχεία των Επιτροπών Πιστοποίησης ΠΠΣ		
ΠΠΣ που πιστοποιήθηκαν	9	
Πλήθος εμπειρογνομόνων	33	
Μέσος όρος εμπειρογνομόνων ανά ΠΠΣ	3,67	
Ιδιότητα	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Καθηγητής	29	87,88%
Ομότιμος Καθηγητής	2	6,06%
Ερευνητές	1	3,03%
Στελέχη επιχειρήσεων ή φορέων	1	3,03%
Σύνολο	33	100%
Γεωγραφική περιοχή	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Ευρώπη	24	72,72%
Αμερική	8	24,24%
Ωκεανία	1	3,03%
Σύνολο	33	100%
Επιστημονικό πεδίο	Πλήθος εμπειρογνομόνων	Ποσοστό
Βιολογία	4	12,12%
Πληροφορική και Τηλεπικοινωνίες & Ηλ. Μηχανικοί	7	21,21%
Φιλολογία	5	15,15%
Ιστορία και Αρχαιολογία	4	12,12%
Διοίκηση Επιχειρήσεων / Οικονομική Επιστήμη / Ναυτιλία	4	12,12%
Γεωπονία / Αγροτική Οικονομία και Ανάπτυξη	2	6,06%
Καλές Τέχνες	1	3,03%
Θεάτρου - Κινηματογράφου	2	6,06%
Χημεία / Χημικοί Μηχανικοί	4	12,12%
Σύνολο	33	100%

1.3. Ενημέρωση των εμπειρογνομόνων

Η ΑΔΙΠ, πριν την έναρξη της διαδικασίας, οργανώνει μια εκτεταμένη ενημέρωση των εμπειρογνομόνων στα γραφεία της με τον πρόεδρο και τα μέλη της Επιτροπής Πιστοποίησης, κατά την οποία συζητούνται τα ειδικότερα θέματα της πιστοποίησης του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ. Πιο συγκεκριμένα, τα θέματα της ενημερωτικής αυτής συνάντησης είναι τα εξής:

- σκοπός της επιτόπιας επίσκεψης
- ρόλοι και αρμοδιότητες των μελών της Επιτροπής
- πληροφόρηση για το ισχύον νομικό πλαίσιο των ελληνικών ΑΕΙ
- χρήση και κατανόηση του Προτύπου για την Πιστοποίηση της Ποιότητας του ΕΣΔΠ/ΠΣ
- σχέση μεταξύ αποδεικτικών στοιχείων και πληροφοριών, ανάλυση και συμπεράσματα της Πρότασης Πιστοποίησης του ΕΣΔΠ/ΠΣ
- χρονοδιάγραμμα και οργάνωση της επιτόπιας επίσκεψης
- σύνταξη του Σχεδίου της Έκθεσης Πιστοποίησης
- υποβολή της τελικής Έκθεσης Πιστοποίησης και διαδικασία λήψης της απόφασης πιστοποίησης

Η παραπάνω ενημέρωση είναι υποχρεωτική και σε αυτήν προεδρεύει μέλος της ΑΔΙΠ. Πραγματοποιείται συνήθως μία ή δύο ημέρες πριν από την επιτόπια επίσκεψη και έχει συνολική διάρκεια περίπου 90 λεπτά. Επίσης, δίνει την ευκαιρία στα μέλη της Επιτροπής να έχουν μία ή δύο συσκέψεις για την κατανομή του έργου μεταξύ τους και την εν γένει προετοιμασία πριν την πραγματοποίηση της επιτόπιας επίσκεψης.

1.4. Κρίση της Επιτροπής Πιστοποίησης

Η Επιτροπή καλείται να αξιολογήσει τη συνολική συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο, αλλά δεν λαμβάνει την τελική απόφαση για χορήγηση πιστοποίησης. Αυτή αποτελεί ευθύνη και αρμοδιότητα του Συμβουλίου της ΑΔΙΠ. Για να ληφθεί απόφαση υπέρ της χορήγησης πιστοποίησης θα πρέπει να υπάρχει πλήρης ή ικανοποιητική συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο. Εφόσον παρατηρείται μερική ή μη συμμόρφωση του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ με το Πρότυπο, πρέπει να αναλύονται οι λόγοι που οδήγησαν την Επιτροπή σε αυτό το συμπέρασμα.

Η κρίση της Επιτροπής κατ' αρχήν καταγράφεται επί τη βάση κάθε απαίτησης και αντιπροσωπεύει το βαθμό συμμόρφωσης του ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ στο πρότυπο της ΑΔΙΠ. Τα τέσσερα επίπεδα (βαθμοί) συμμόρφωσης του ΕΣΔΠ/ΠΠΣ ως προς το πρότυπο της ΑΔΙΠ είναι τα ακόλουθα:

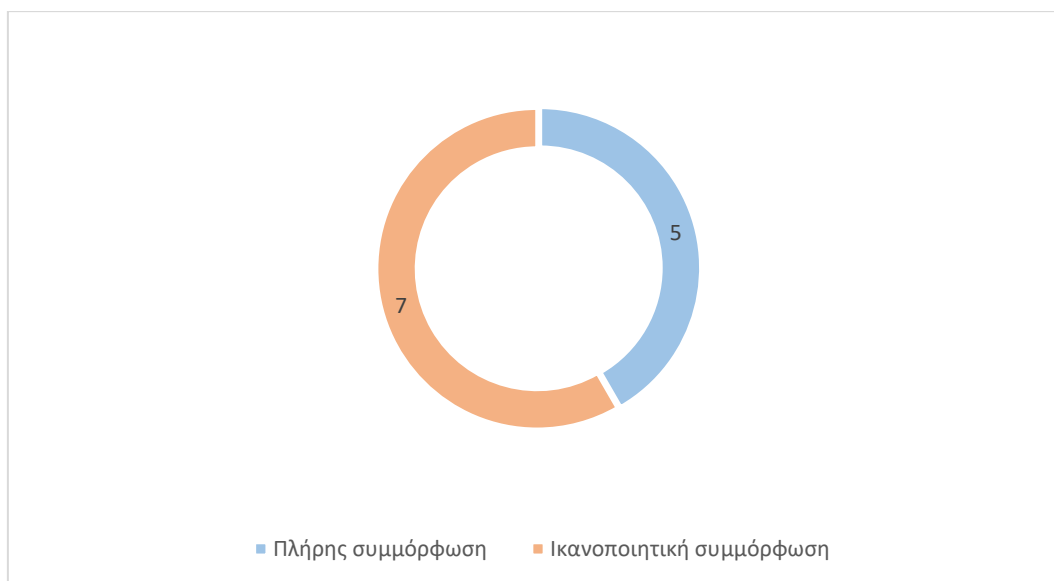
1. **Πλήρης συμμόρφωση:** Η συγκεκριμένη απαίτηση εφαρμόζεται πλήρως και αποτελεσματικά από το ΕΣΔΠ ή ΠΠΣ
2. **Ικανοποιητική συμμόρφωση:** Το ΕΣΔΠ/ΠΠΣ ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στη συγκεκριμένη απαίτηση η οποία εφαρμόζεται ουσιαστικά στην πράξη
3. **Μερική συμμόρφωση:** Ορισμένες πτυχές της απαίτησης πληρούνται, ενώ κάποιες άλλες όχι. Ο τρόπος εφαρμογής της απαίτησης δεν είναι αρκετά αποτελεσματικός
4. **Μη συμμόρφωση:** Το ΕΣΔΠ/ΠΣ δεν συμμορφώνεται με αυτή την απαίτηση

Η συνολική κρίση της Επιτροπής διαμορφώνεται βάσει της αξιολόγησης των επιμέρους απαιτήσεων και καταλήγει σε έναν από τους τέσσερις βαθμούς συμμόρφωσης.

2. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ - Συμπεράσματα

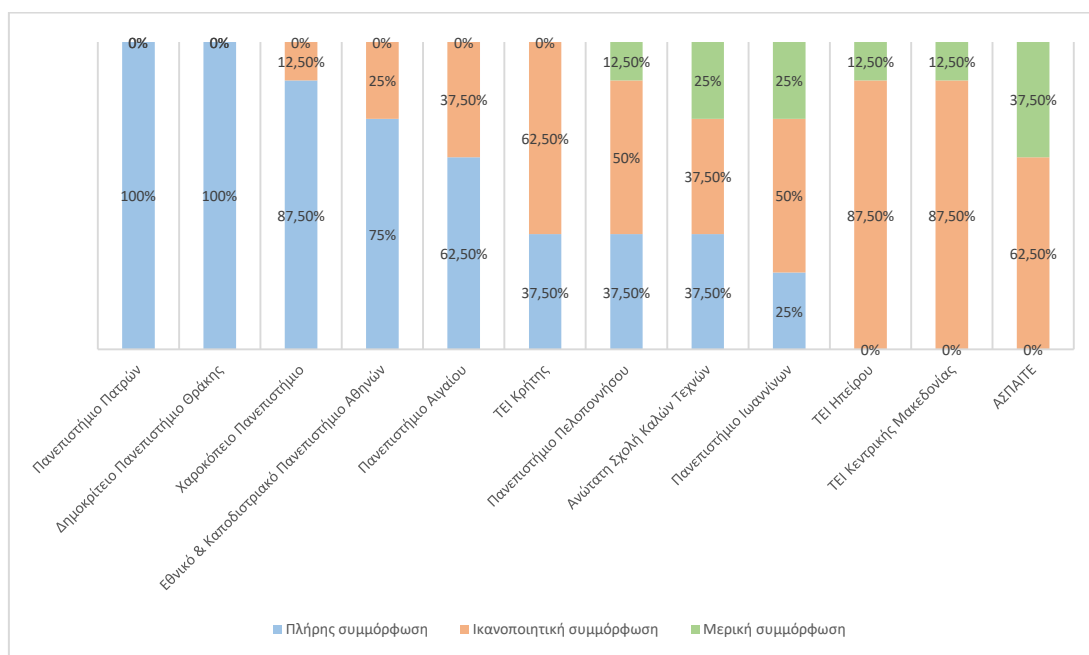
Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα θετικά σημεία, οι αδυναμίες, αλλά και οι συστάσεις για βελτίωση που κατέγραψαν οι Επιτροπές Πιστοποίησης στις εκθέσεις τους για τα ΕΣΔΠ των δώδεκα (12) Ιδρυμάτων.

Από τα δώδεκα (12) ΕΣΔΠ τα οποία περιλαμβάνονται στην παρούσα ανάλυση κρίθηκε ότι, πέντε (5) από αυτά συμμορφώνονται πλήρως με το οικείο πρότυπο πιστοποίησης, ενώ τα υπόλοιπα επτά (7) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό (Σχήμα 47).

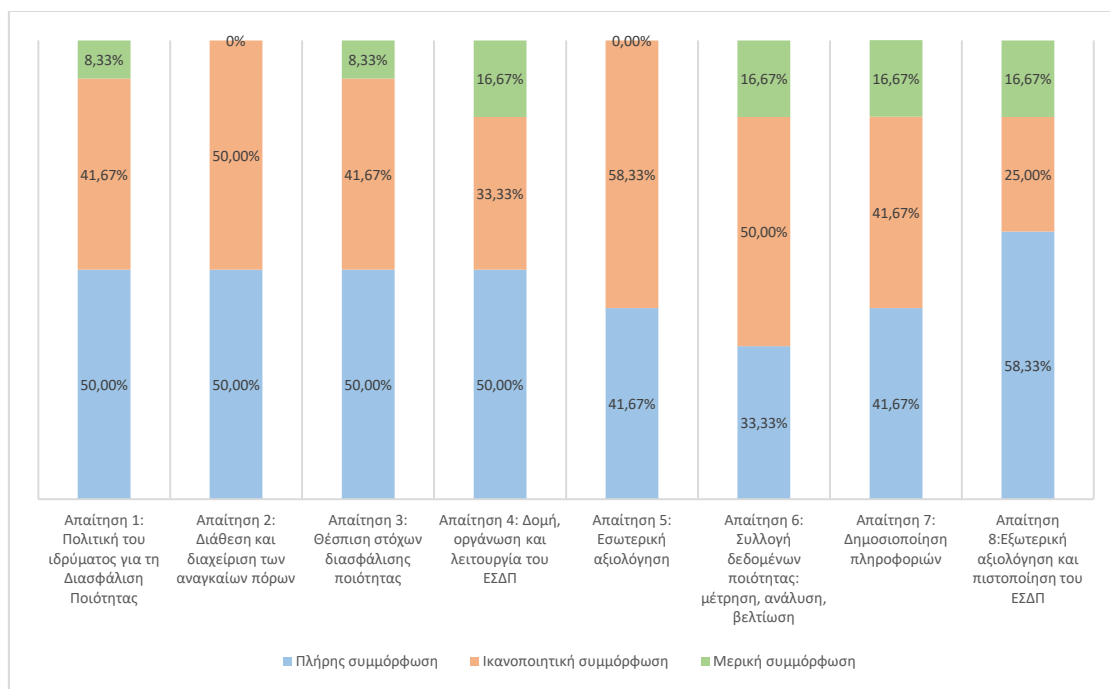
Σχήμα 47. Πλήθος ιδρυμάτων με βάση τον συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΕΣΔΠ

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται ο βαθμός συμμόρφωσης των 12 ΕΣΔΠ στις απαιτήσεις του προτύπου, ανά ίδρυμα.

Σχήμα 48. Ποσοστό % του βαθμού συμμόρφωσης στο πρότυπο για κάθε ΕΣΔΠ Ιδρύματος

Όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα, οι απαιτήσεις 2 (Διάθεση και Διαχείριση πόρων) & 5 (εσωτερική αξιολόγηση) βαθμολογούνται με πλήρη και ικανοποιητική συμμόρφωση, ενώ στις υπόλοιπες απαιτήσεις καταγράφονται και ποσοστά μερικής συμμόρφωσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό πλήρους συμμόρφωσης (58,33%), σημειώνεται στην απαίτηση 8 (περιοδική εξωτερική αξιολόγηση) ενώ ποσοστό (50%) σημειώνεται στις απαιτήσεις 1, 2, 3 και 4. Τέλος, κάποια μικρά ποσοστά μερικής συμμόρφωσης (16,67% έως 8,33%) λαμβάνουν οι απαιτήσεις 4, 6, 7, 8, 3 και 1 του προτύπου ΕΣΔΠ (Σχήμα 49).

Σχήμα 49. Ποσοστό % του βαθμού συμμόρφωσης των ΕΣΔΠ στις απαιτήσεις του προτύπου

2.1. Θετικά, αρνητικά σημεία των ΕΣΔΠ και συστάσεις των εμπειρογνομόνων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα θετικά σημεία και οι αδυναμίες των Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) των δώδεκα (12) Ιδρυμάτων που προαναφέρθηκαν, με βάση τις Εκθέσεις Πιστοποίησής τους. Ειδικότερα, για κάθε απαίτηση του προτύπου καταγράφηκαν συγκεκριμένα θετικά σημεία και αδυναμίες, ενώ διατυπώθηκαν και αντίστοιχες συστάσεις για βελτίωση, η συχνότητα των οποίων εμφανίζεται στα αντίστοιχα διαγράμματα. Επιπλέον, μια συνολική εικόνα των θετικών και αρνητικών επισημάνσεων που καταγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης παρέχεται από στους παρακάτω πίνακες και σχήμα.

Πίνακας 23. Συχνότητα θετικών σημείων που καταγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΕΣΔΠ

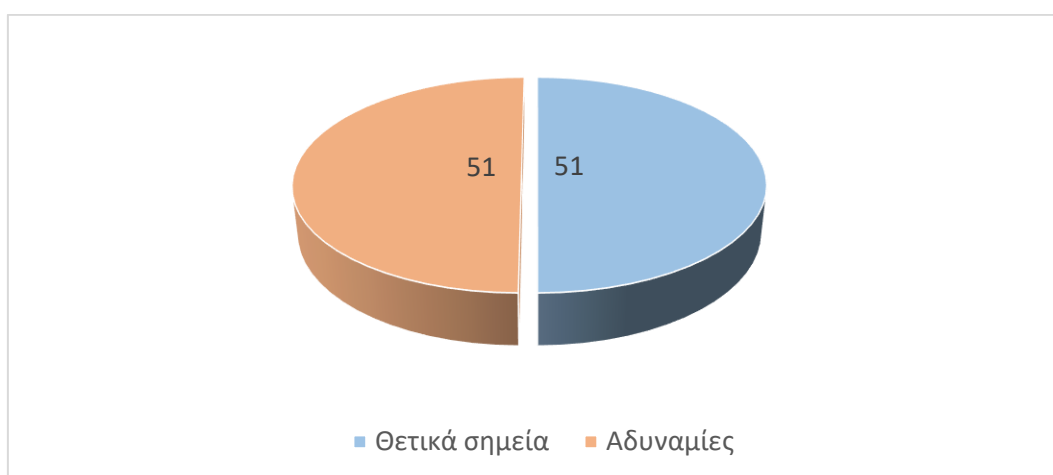
ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΣΔΠ	
Περιγραφή	Συχνότητα
"Πολιτική ανοιχτής πόρτας" /αφοσιωμένο προσωπικό-ισχυρή αίσθηση κοινότητας	3
Αλληλεπίδραση ΜΟΔΙΠ-υπηρεσιών/μονάδων Ιδρύματος	3
Στήριξη ανάπτυξης και λειτουργίας ΕΣΔΠ από τη διοίκηση	3
Στο Ίδρυμα διαμορφώνεται κουλτούρα ποιότητας	2
Ανάπτυξη και αποτελεσματική χρήση e-class	2

Διάθεση πόρων για υποστήριξη βασικής έρευνας ΔΕΠ/βραβεία αριστείας	2
Μηχανισμός για επιχειρηματικότητα & συνεργασία με βιομηχανικούς τομείς	2
Ικανοποιητική στοχοθεσία	2
Εφαρμογή διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας	2
Ισχυρή ομάδα ΜΟΔΙΠ	2
Καθιερωμένος μηχανισμός αξιολόγησης μαθημάτων	2
Ολοκληρωμένη, τυποποιημένη, φιλική προς τους φοιτητές ιστοσελίδα	2
Καλά καθορισμένη πολιτική ποιότητας	1
Ηλεκτρονική πλατφόρμα συλλογής/επεξεργασίας δεδομένων	1
Ικανοποιητικές βασικές εγκαταστάσεις	1
Σύγχρονο σύστημα τηλεδιάσκεψης	1
Αυξανόμενες συνεργασίες με εξωτερικούς εταίρους	1
Ηλεκτρονικό σύστημα αναφοράς τεχνικών προβλημάτων	1
Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός δημιουργίας νέων εγκαταστάσεων	1
Πραγματοποίηση σεμιναρίων για εντοπισμό αναγκών της αγοράς εργασίας	1
Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων/δραστηριοτήτων	1
Erasmus/συνεργασίες με ξένα πανεπιστήμια	1
Μηχανισμού διατήρησης κτηρίων σε άριστη κατάσταση	1
Στρατηγική για μείωση του ενεργειακού/περιβαλλοντικού κόστους	1
Χαμηλή αναλογία φοιτητών / διδασκόντων	1
Εγχειρίδιο διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας	1
Συμμετοχή εμπλεκόμενων στις διαδικασίες ΔΠ/δέσμευση για ποιότητα	1
Η εφαρμογή του ΕΣΔΠ παράγει ορατά αποτελέσματα	1
Στελέχωση ΜΟΔΙΠ με μόνιμο προσωπικό	1
Καλά οργανωμένο και λεπτομερές εγχειρίδιο ποιότητας	1
Οδηγός αξιολόγησης αποτελεσμάτων διδασκαλίας -μετάφραση σε ECTS	1
Προσπάθειες για διασφάλιση ποιότητας σε διδασκαλία - έρευνα	1
Προθυμία προσωπικού για συμμετοχή σε διαδικασίες ΔΠ	1
Καθιερωμένοι μηχανισμοί συλλογής δεδομένων ποιότητας	1
Εξειδικευμένος ιστότοπος για την πολιτική ποιότητας & τις διαδικασίες	1
Αξιοποίηση συστάσεων προηγούμενης αξιολόγησης	1

Πίνακας 24. Συχνότητα αδυναμιών που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΕΣΔΠ

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΕΣΔΠ	
Περιγραφή	Συχνότητα
Χαμηλή συμμετοχή φοιτητών στις διαδικασίες ΔΠ	5
Χαμηλή συμμετοχή εξωτερικών φορέων στις διαδικασίες ΔΠ	4
Ελλιπής δημοσιοποίηση πληροφοριών	3
Απουσία ελέγχου διασφάλισης ποιότητας σε μαθήματα/διδάσκοντες off campus	2
Μη ενεργός ρόλος της ΜΟΔΙΠ στη λήψη αποφάσεων του Ιδρύματος	2
Μη εκπροσώπηση φοιτητών στη ΜΟΔΙΠ	2
Υποστελεχωμένη ΜΟΔΙΠ	2
Ανεπαρκή δεδομένα, αδύναμη επεξεργασία και ερμηνεία	2

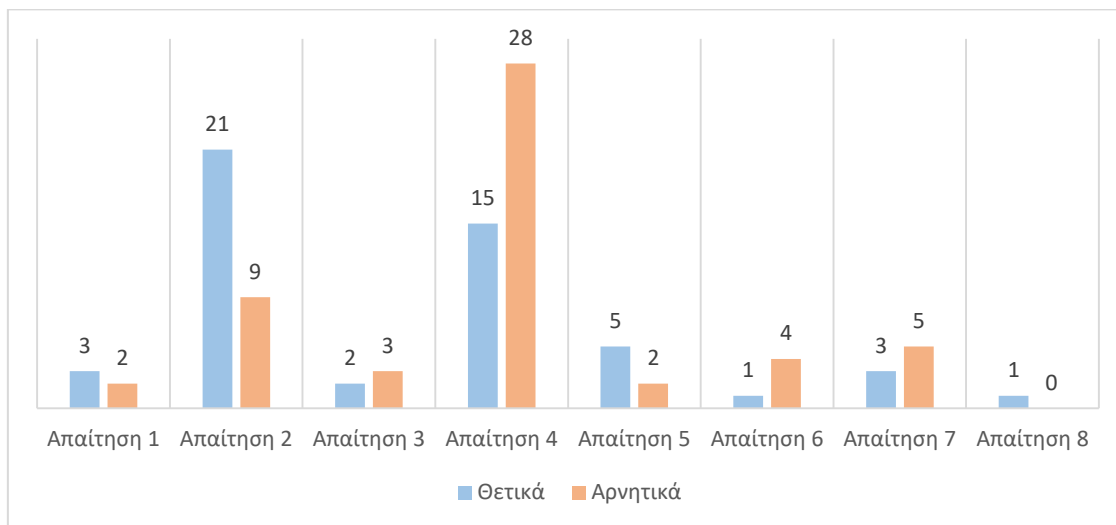
Πολύ χαμηλή ανταπόκριση φοιτητών στην αξιολόγηση μαθημάτων	2
Ανεπαρκής, μη επικαιροποιημένη ιστοσελίδα	2
Έλλειψη προγράμματος καθοδήγησης & συμβουλευτικής για νέα μέλη ΔΕΠ	1
Ανεπαρκείς υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας	1
Έλλειψη γραφείου σταδιοδρομίας	1
Ανάγκη για αναβάθμιση εξοπλισμού εργαστηρίων	1
Μη πλήρης αξιοποίηση ηλεκτρονικών πλατφορμών	1
Περιορισμένοι πόροι για προμήθεια εξοπλισμού	1
Χρήση περιορισμένων εργαλείων για εντοπισμό προβλημάτων στο εκπ. σύστημα	1
Ανεπαρκής σύνδεση Στρατηγικού Σχεδιασμού του Ιδρύματος με στόχους	1
Η στοχοθεσία στο πλαίσιο του ΕΣΔΠ δεν αφορά σε SMART στόχους	1
Η στοχοθεσία δεν περιλαμβάνει αξιολόγηση κτιρίων/περιουσίας του Ιδρύματος	1
Μη σαφής εικόνα του τρόπου αξιοποίησης ΕΣΔΠ	1
Μη καθορισμένο σύστημα συγκριτικής αξιολόγησης επιδόσεων των φοιτητών	1
Έλλειψη διαδικασίας για ετήσια ιδρυματική αυτοαξιολόγηση	1
Έλλειψη διαδικασίας για καθοδήγηση ακαδημαϊκά ασθενέστερων φοιτητών	1
Έλλειψη διαδικασίας για εντοπισμό αναγκών της αγοράς εργασίας	1
Έλλειψη μηχανισμού καταγραφής φόρτου εργασίας μελών ΔΕΠ	1
Έλλειψη προγράμματος κατάρτισης του διδακτικού προσωπικού	1
Έλλειψη διαδικασιών περιοδικής αξιολόγησης	1
Έλλειψη διαδικασιών ανατροφοδότησης και δράσεις βελτίωσης	1
Το Εγχειρίδιο Ποιότητας είναι γραμμένο πολύ γενικά	1
Αντίληψη ότι η ΔΠ εξασφαλίζεται μέσω ερωτηματολογίων/εκθέσεων	1
Μη επαρκής επικοινωνία διαδικασίας ΔΠ εσωτερικά στο ίδρυμα	1
Μη καταγεγραμμένες ενέργειες και διαδικασίες στο ΕΣΔΠ	1
Έλλειψη πληροφόρησης φοιτητών από τις αξιολογήσεις των μαθημάτων	1
Χαμηλή συμμετοχή φοιτητών στα μαθήματα και καθυστέρηση χρόνου αποφοίτησης	1

Σχήμα 50. Θετικά – αρνητικά σημεία ΕΣΔΠ

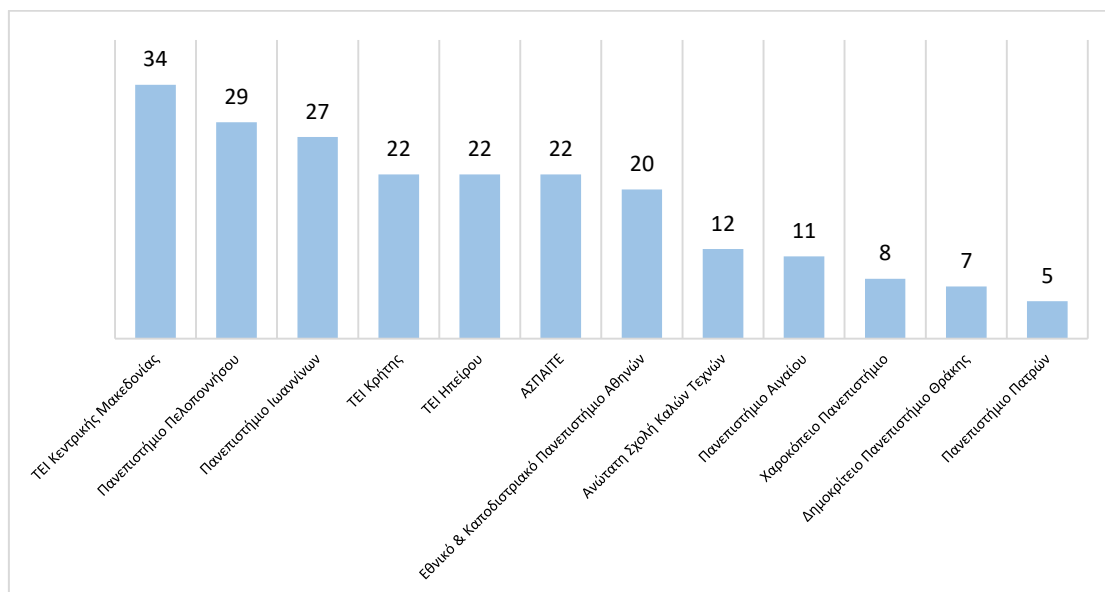
Το πλήθος των θετικών και αρνητικών σημείων ανά απαίτηση παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα, από το οποίο προκύπτει ότι οι περισσότερες αδυναμίες συγκεντρώνονται στην απαίτηση 4, η οποία

αφορά στη δομή και στελέχωση του ΕΣΔΠ. Ειδικότερα, στην απαίτηση αυτή επισημάνθηκε ως αδυναμία η απουσία επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού της ΜΟΔΙΠ στην πλειονότητα των Ιδρυμάτων (Σχήμα 51).

Σχήμα 51. Πλήθος θετικών –αρνητικών σημείων ανά απαίτηση¹⁰¹

Επιπλέον, οι επιτροπές προέβησαν σε συστάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των ΕΣΔΠ, οι οποίες κυμαίνονται σε πλήθος από 5 έως και 34 ανά ίδρυμα όπως απεικονίζεται στο σχήμα 52.

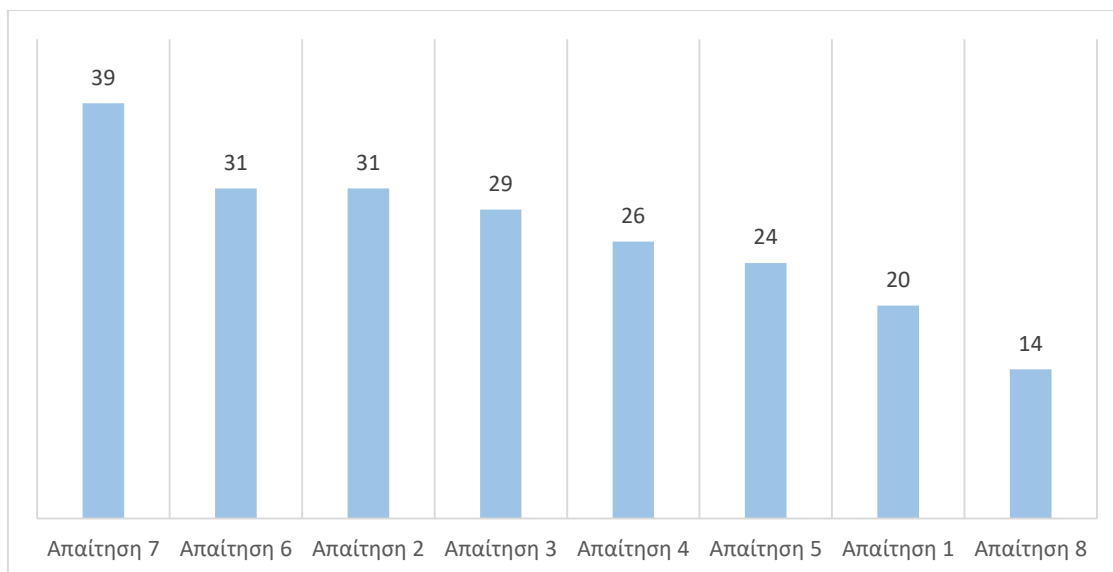

Σχήμα 52. Πλήθος συστάσεων ανά ίδρυμα

Στο σχήμα που ακολουθεί απεικονίζεται το πλήθος των συστάσεων στις οποίες προέβησαν οι Επιτροπές Πιστοποίησης ανά απαίτηση του προτύπου. Οι περισσότερες συστάσεις (39) συγκεντρώνονται στην απαίτηση 7, η οποία αφορά στην υποχρέωση δημοσιοποίησης των πληροφοριών εκ μέρους των Ιδρυμάτων, ενώ η απαίτηση 6, η οποία αφορά στην υποχρέωση των Ιδρυμάτων για συλλογή, μέτρηση και ανάλυση των δεδομένων των δραστηριοτήτων τους, ακολουθεί

¹⁰¹ Σημειώνεται ότι ένα θετικό ή αρνητικό σημείο μπορεί να αναφέρεται περισσότερες από μία φορές. Για παράδειγμα η εστίαση των ιδρυμάτων στη διαμόρφωση κουλτούρας ποιότητας καταγράφεται 2 φορές.

με τον αμέσως μεγαλύτερο αριθμό συστάσεων (31). Τελευταία απαίτηση με τον μικρότερο αριθμό συστάσεων είναι η απαίτηση 8, που αφορά στην υποχρέωση περιοδικής εξωτερικής αξιολόγησης με τεκμηρίωση της βελτίωσης που συντελέστηκε από την προηγούμενη έως την παρούσα διαδικασία διασφάλισης ποιότητας.

Σχήμα 53. Πλήθος συστάσεων ανά απαίτηση

Στη συνέχεια παρατίθενται για κάθε μία από τις 8 απαιτήσεις του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ, τα θετικά και αρνητικά σημεία των Ιδρυμάτων καθώς και οι αντίστοιχες συστάσεις, στις οποίες προέβησαν οι Επιτροπές Πιστοποίησης και αποτυπώθηκαν στις οικείες εκθέσεις πιστοποίησης.

Απαίτηση 1: Πολιτική Ποιότητας

Η απαίτηση 1 του προτύπου αφορά στη συγκρότηση και εφαρμογή πολιτικής του ιδρύματος για τη διασφάλιση ποιότητας. Ειδικότερα από τα 12 ιδρύματα, τα έξι (6) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ τα πέντε (5) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό και ένα (1) μόνο ίδρυμα την εφαρμόζει μερικώς.

Ως θετικό σημείο αναφέρεται η εστίαση των Ιδρυμάτων στη διαμόρφωση κουλτούρας ποιότητας και ότι οι εμπλεκόμενοι στο εσωτερικό του Ιδρύματος αναλαμβάνουν ευθύνη για την ποιότητα συμμετέχοντας στη διασφάλισή της.

Αδυναμία, ωστόσο, αποτελεί το γεγονός ότι σε μερικά Ιδρύματα η Πολιτική Διασφάλισης Ποιότητας είναι ασαφής και δεν συνδέεται με τη στρατηγική του Ιδρύματος.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 54):

- την ανάγκη κατανόησης από τις διοικήσεις των ιδρυμάτων της σημασίας της διασφάλισης ποιότητας και της δέσμευσής τους προς αυτή,
- τη σύνδεση της ιδρυματικής στρατηγικής, των στόχων και των δεικτών απόδοσης με τις προτεραιότητες για την ποιότητα,
- τη διατύπωση και επικοινωνήση της πολιτικής ποιότητας, αλλά και
- τη συμμετοχή των φοιτητών και λοιπών ενδιαφερομένων μερών στο σύστημα διασφάλισης ποιότητας του ιδρύματος.

Σχήμα 54. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

Απαίτηση 2: Διάθεση και διαχείριση των αναγκαίων πόρων

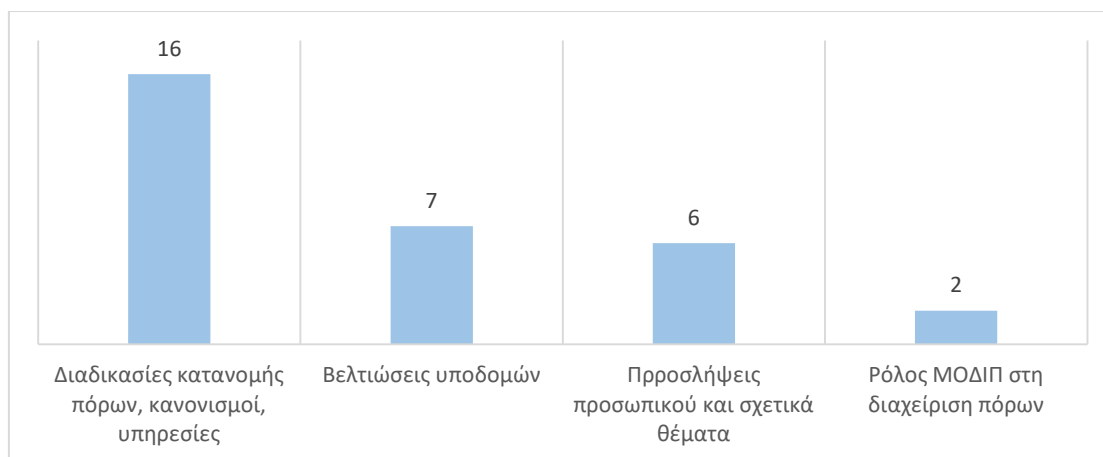
Η απαίτηση 2 του προτύπου ΕΣΔΠ αφορά στη διάθεση και διαχείριση των αναγκαίων πόρων. Στην απαίτηση αυτή καταγράφεται πλήρης συμμόρφωση σε έξι (6) Ιδρύματα, ενώ σε άλλα έξι (6) ικανοποιητική.

Στα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων συγκαταλέγεται το γεγονός ότι οι βασικές εγκαταστάσεις και υποδομές κρίνονται ικανοποιητικές, καθώς επίσης και οι ηλεκτρονικές υποδομές. Επισημαίνεται ως θετική η εκτενής χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την υποβοήθηση της διδασκαλίας. Ικανοποιητική κρίνεται η αναζήτηση πόρων εκ μέρους των Ιδρυμάτων από εξωτερικές πηγές, δεδομένου ότι το πλήθος των συνεργασιών των Ιδρυμάτων με εξωτερικούς εταίρους εμφανίζει αυξητική τάση.

Οι αδυναμίες αφορούν, κυρίως, στους περιορισμένους πόρους για προμήθεια εξοπλισμού, στον ελλιπή εξοπλισμό των εργαστηρίων, στις ανεπαρκείς υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας και στην έλλειψη ή υπολειτουργία του γραφείου διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, ώστε να υποστηριχθεί η απασχόληση των αποφοίτων. Επίσης, η υψηλή αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα αναφέρεται ως αδύναμο σημείο μεγάλης σπουδαιότητας για την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου. Τέλος, διαπιστώνεται ότι η αξιοποίηση τεχνολογιών για την υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου δεν αποτελεί συστηματική πρακτική, ενώ επιπλέον υπάρχει έλλειψη σε προγράμματα συμβουλευτικής, τόσο για τους φοιτητές, όσο και για τα νέα μέλη ΔΕΠ.

Οι συστάσεις για βελτίωση που προτείνονται στα ιδρύματα μεταξύ άλλων είναι (Σχήμα 55):

- η θέσπιση κανονισμών διαχείρισης πόρων με τις απαραίτητες διαδικασίες για την αναγνώριση αναγκών, την παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατανομής τους
- η βελτίωση, συντήρηση υποδομών και ενίσχυση οικονομικών και ανθρώπινων πόρων
- η ανάληψη εκ μέρους της ΜΟΔΙΠ ρόλου στην αντίστοιχη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης για τη διάθεση και διαχείριση πόρων.

Σχήμα 55. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

Απαίτηση 3: Θέσπιση στόχων διασφάλισης ποιότητας

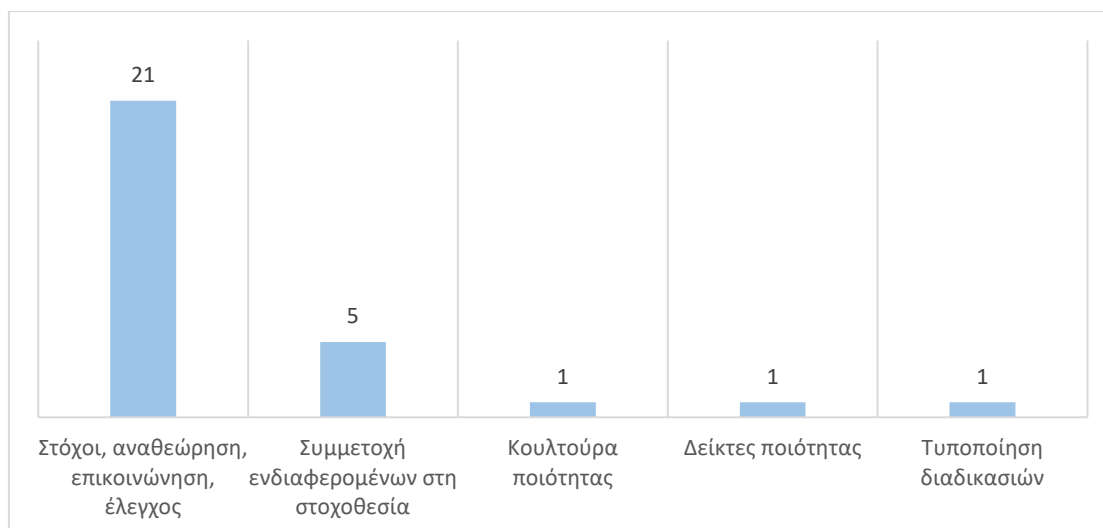
Η απαίτηση 3 του προτύπου ΕΣΔΠ αφορά στη θέσπιση στόχων διασφάλισης της ποιότητας. Από την ομαδοποίηση των θετικών και αρνητικών σημείων για τα ΕΣΔΠ των Ιδρυμάτων, διαπιστώνεται ότι στη συγκεκριμένη απαίτηση, έξι (6) Ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως, ενώ πέντε (5) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό και ένα (1) μερικώς:

Ως θετικό σημείο αναφέρεται η σημαντική προσπάθεια που καταβάλλεται από την πλειονότητα των Ιδρυμάτων για θέσπιση στόχων διασφάλισης ποιότητας σε όλα τα επίπεδα της λειτουργίας και του έργου τους.

Οι αδυναμίες αφορούν, κυρίως, στην ανεπαρκή σύνδεση των στόχων αυτών με τον στρατηγικό σχεδιασμό του εκάστοτε Ιδρύματος. Επιπλέον, η στοχοθεσία των Ιδρυμάτων κρίνεται ελλιπής, εφόσον στην πλειονότητα των περιπτώσεων δεν αφορά σε στόχους: συγκεκριμένους, μετρήσιμους, εφικτούς, συναφείς και χρονικά προσδιορισμένους (S.M.A.R.T).

Οι προτεινόμενες συστάσεις για βελτίωση αφορούν κυρίως στα ακόλουθα θέματα (Σχήμα 56):

- την υιοθέτηση στρατηγικής αντιμετώπισης της ποιότητας, η οποία συνεπάγεται τη θέσπιση στόχων, χρονοδιαγραμμάτων, προσδιορισμό ευθυνών, καθορισμό και τυποποίηση διαδικασιών και χρήση δεικτών αξιολόγησης της προόδου.
- τα στοιχεία στοχοθεσίας πρέπει να επικοινωνούνται στις επιμέρους μονάδες των ιδρυμάτων.
- τη συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία στοχοθεσίας
- την περαιτέρω ενδυνάμωση της κουλτούρας ποιότητας

Σχήμα 56. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

Απαίτηση 4: Δομή, οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΔΠ

Η απαίτηση 4 του προτύπου αφορά στη δομή, οργάνωση και λειτουργία του ΕΣΔΠ. Στην απαίτηση αυτή, καταγράφεται η πλήρης συμμόρφωση 6 Ιδρυμάτων, ικανοποιητική 4 Ιδρυμάτων και 2 μερική συμμόρφωση.

Σχετικά με την απαίτηση 4 του προτύπου, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

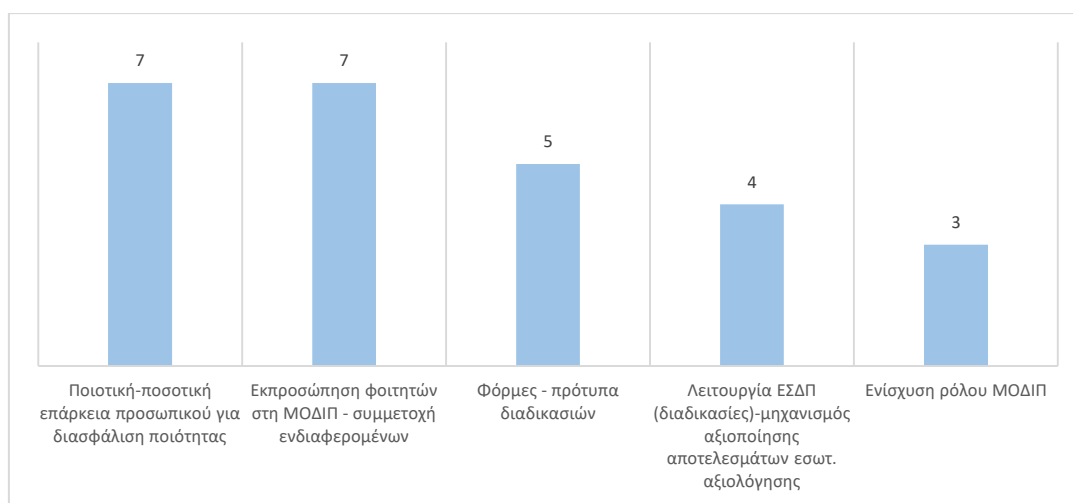
Τα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων περιλαμβάνουν, κυρίως, την καλή και εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ ΜΟΔΙΠ και λοιπών υπηρεσιών και μονάδων τους, καθώς και τη στήριξη της ανάπτυξης και λειτουργίας του ΕΣΔΠ από τις διοικήσεις τους. Επιπλέον, η πλειονότητα των Ιδρυμάτων τηρεί διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα Ιδρύματα «δεσμεύονται για την ποιότητα» και οι εμπλεκόμενοι αναλαμβάνουν τον ρόλο τους.

Οι αδυναμίες που καταγράφονται στην απαίτηση αυτή είναι πολυπληθέστερες από τα θετικά σημεία και αφορούν τόσο θέματα στελέχωσης και οργάνωσης των ΜΟΔΙΠ, όσο και θέματα λήψης αποφάσεων για τη διασφάλιση ποιότητας. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι η συμμετοχή τόσο των φοιτητών όσο και των εξωτερικών φορέων στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας είναι πολύ χαμηλή, ενώ η σύνθεση της ΜΟΔΙΠ ως θεσμικού οργάνου δεν περιλαμβάνει εκπροσώπους των φοιτητών. Η στελέχωση των ΜΟΔΙΠ με εξειδικευμένο προσωπικό κρίνεται ανεπαρκής. Ως ιδιαίτερα αρνητικό καταγράφεται το γεγονός ότι η ΜΟΔΙΠ δεν έχει ενεργό ρόλο στη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Ιδρύματος. Όσον αφορά στην εφαρμογή του Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ), διαπιστώνεται η απουσία σειράς θεσμοθετημένων διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας, καθώς και μια ασάφεια σχετικά με τον ρόλο του ΕΣΔΠ στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων του εκάστοτε Ιδρύματος. Τέλος, η επικοινωνία των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη κρίνεται ανεπαρκής, με αποτέλεσμα, στις περισσότερες των περιπτώσεων, να επικρατεί η λανθασμένη αντίληψη ότι η διασφάλιση της ποιότητας εξασφαλίζεται από την απλή συμπλήρωση ερωτηματολογίων και εκθέσεων.

Οι επιτροπές πιστοποίησης συστήνουν βελτιώσεις οι οποίες αφορούν ειδικότερα (Σχήμα 57):

- την ποιοτική και ποσοτική στελέχωση των ΜΟΔΙΠ
- την προσαρμογή του ΕΣΔΠ στις ιδρυματικές ιδιαιτερότητες με παράλληλη τυποποίηση και αυτοματοποίηση διαδικασιών (μέσω της τεχνολογίας)

- τη συμμετοχή εσωτερικών και εξωτερικών ενδιαφερομένων μερών
- την εξεύρεση τρόπων για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων εσωτερικής αξιολόγησης

Σχήμα 57. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

Απαίτηση 5: Εσωτερική αξιολόγηση

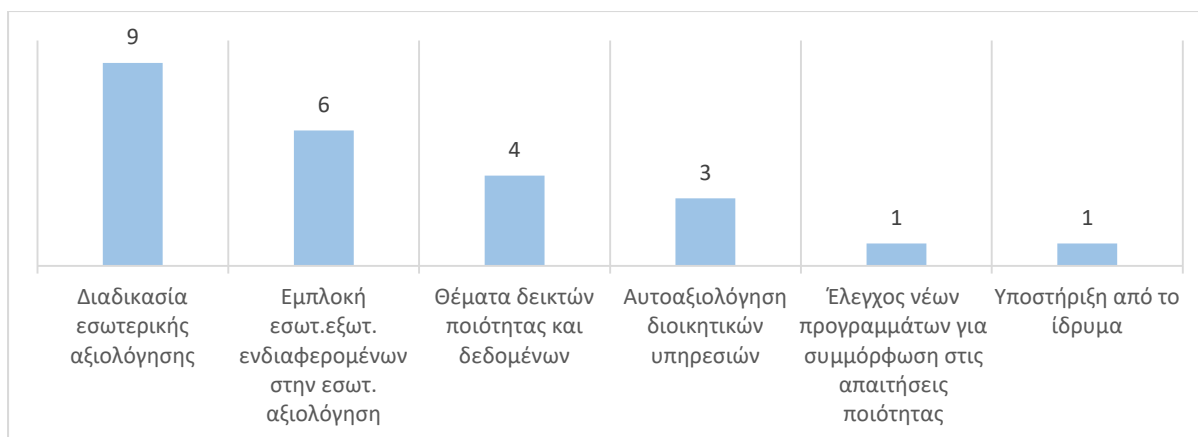
Στην απαίτηση 5 του προτύπου, η οποία αφορά στην εσωτερική αξιολόγηση, 5 ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως και 7 συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Ειδικότερα, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Στα θετικά σημεία των Ιδρυμάτων συγκαταλέγεται η καθιέρωση μηχανισμών αξιολόγησης των μαθημάτων από τους φοιτητές. Επίσης σημειώνονται σημαντικές προσπάθειες για τη διασφάλιση ποιότητας ιδιαίτερα στους τομείς της διδασκαλίας και της έρευνας.

Στα αρνητικά σημεία καταγράφεται το γεγονός ότι οι φοιτητές δεν λαμβάνουν ανατροφοδότηση από τις αξιολογήσεις των μαθημάτων τους, καθώς επίσης ότι δεν αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της χαμηλής συμμετοχής τους στα μαθήματα και της παράτασης διάρκειας σπουδών, από πλευράς διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας.

Οι εμπειρογνώμονες διατυπώνουν συστάσεις σε ορισμένα θέματα που χρήζουν βελτίωσης. Αυτά εντοπίζονται κυρίως (Σχήμα 58):

- στην ανάγκη συστηματικότητας της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης στην οποία να συμμετέχουν εσωτερικοί και εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι με την παράλληλη θέσπιση ενδιάμεσων σταθμών προόδου (milestones) και επικοινωνία των σχεδίων δράσης
- στην εφαρμογή ποικιλίας μεθόδων αξιολόγησης στη διδασκαλία και κοινοποίησης των αποτελεσμάτων στους ενδιαφερόμενους (π.χ. να μαθαίνουν οι φοιτητές τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων των μαθημάτων και των διδασκόντων)
- στην ανάγκη ελέγχου των νέων προγραμμάτων σπουδών με βάση τις απαιτήσεις ποιότητας της ΑΔΙΠ.

Σχήμα 58. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

Απαίτηση 6: Συλλογή δεδομένων ποιότητας: Μέτρηση, ανάλυση και βελτίωση

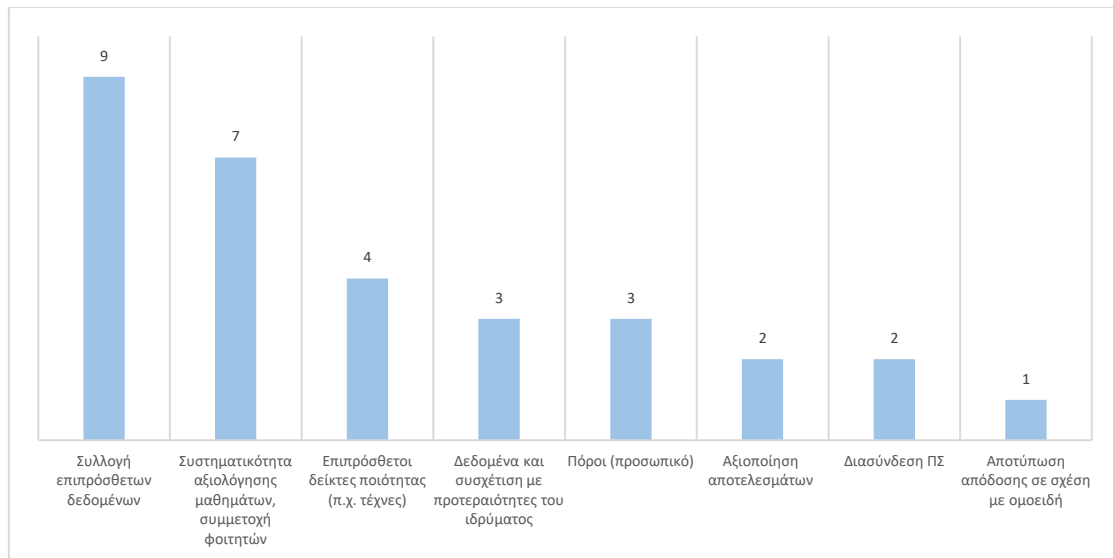
Στην απαίτηση 6 του προτύπου, η οποία αφορά στη συλλογή δεδομένων ποιότητας: μέτρηση, ανάλυση και βελτίωση, έξι (6) ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως, τέσσερα (4) συμμορφώνονται σε ικανοποιητικό βαθμό και δύο (2) συμμορφώνονται μερικώς με την απαίτηση. Ειδικότερα, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Στα θετικά σημεία, στην πλειονότητα των Ιδρυμάτων, αναφέρεται ότι συλλέγονται δεδομένα για την αξιολόγηση των μαθημάτων από τους φοιτητές.

Στις αδυναμίες περιλαμβάνεται η διαπίστωση ότι δεν υπάρχουν καθιερωμένοι μηχανισμοί συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων ποιότητας. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα που συλλέγονται κρίνονται ως ανεπαρκή, ενώ επιπλέον η επεξεργασία και η ανάλυση αυτών, καθώς και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων κρίνεται ιδιαίτερα προβληματική. Τέλος, επισημαίνεται ότι είναι σημαντικά χαμηλός ο βαθμός ανταπόκρισης των φοιτητών στη διαδικασία αξιολόγησης των μαθημάτων.

Στο πλαίσιο των συστάσεων για βελτίωση, οι επιτροπές πιστοποίησης προτείνουν (Σχήμα 59):

- τη συστηματική αξιολόγηση των μαθημάτων μέσω ερωτηματολογίων, την ενίσχυση συμμετοχής των φοιτητών στη διαδικασία αυτή καθώς και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για την εισαγωγή βελτιώσεων
- τη συλλογή επιπρόσθετων δεδομένων π.χ. ικανοποίησης φοιτητών, ποιότητας διοικητικών υπηρεσιών, τη διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων και την ανάπτυξη δεικτών ποιότητας

Σχήμα 59. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

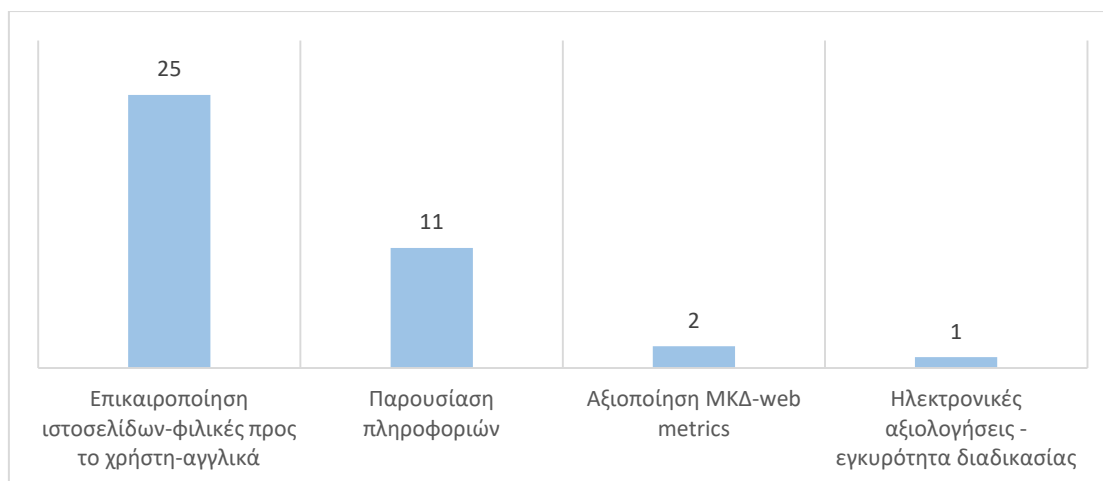
Απαίτηση 7: Δημόσια πληροφόρηση

Στην απαίτηση 7 του προτύπου, τα ιδρύματα αξιολογούνται ως προς τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Πέντε (5) ιδρύματα συμμορφώθηκαν πλήρως και άλλα πέντε (5) σε ικανοποιητικό βαθμό, ενώ άλλα δύο (2) έλαβαν μερική συμμόρφωση στην απαίτηση αυτή.

Διαπιστώνεται ότι κάποια ιδρύματα διαθέτουν καλή και τυποποιημένη ή ομοιόμορφη ιστοσελίδα, εν τούτοις η πληροφόρηση είναι ελλιπής και σε κάποιες περιπτώσεις μη επικαιροποιημένη.

Οι προτεινόμενες βελτιώσεις από τους εμπειρογνώμονες των επιτροπών πιστοποίησης αφορούν κατά κύριο λόγο (Σχήμα 60):

- στην ανάγκη να υπάρχουν επικαιροποιημένες ιστοσελίδες των ιδρυμάτων στα ελληνικά και στα αγγλικά, με ενιαία δομή, πληρότητα περιεχομένου και ευχρηστία (φιλικότητα προς το χρήστη) οι οποίες να είναι συμβατές τόσο με υπολογιστές όσο και φορητές συσκευές
- στη σημασία αξιοποίησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των web metrics
- στην παρουσίαση όλων των πληροφοριών για την αξιολόγηση και την ποιότητα στην ιστοσελίδα της ΜΟΔΙΠ

Σχήμα 60. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

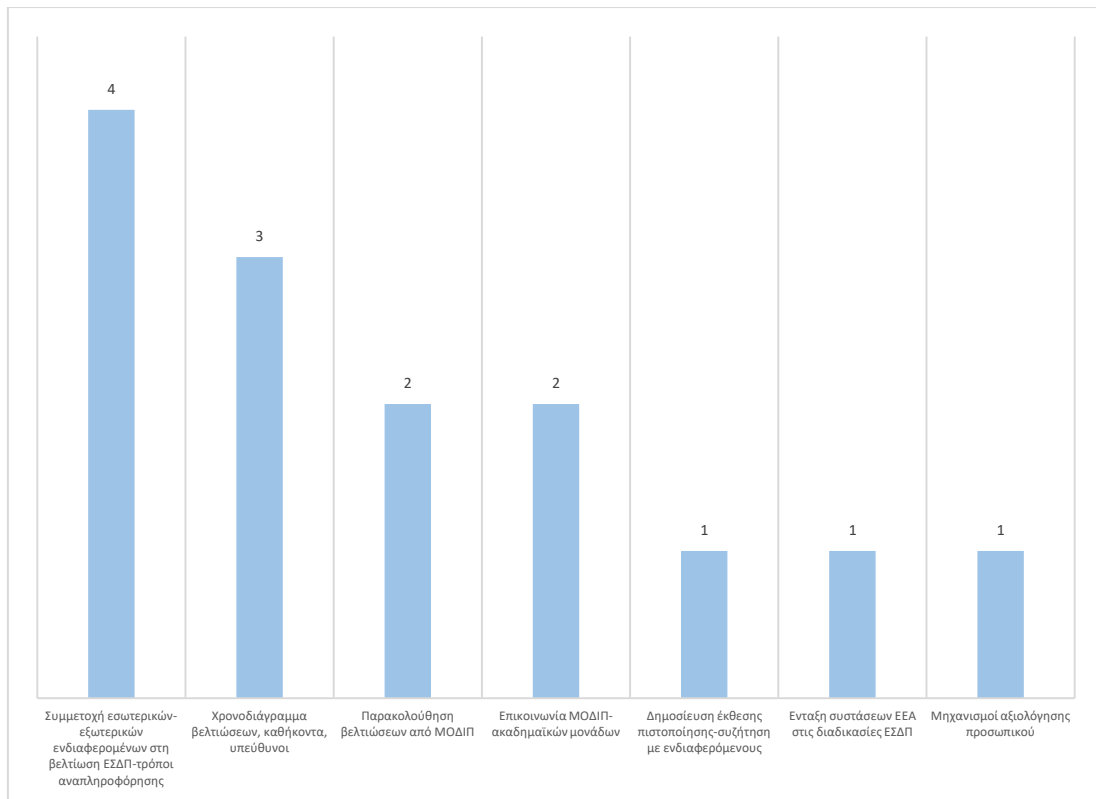
Απαίτηση 8: Εξωτερική αξιολόγηση και πιστοποίηση του ΕΣΔΠ

Τέλος, στην απαίτηση 8 του προτύπου, η οποία αφορά στην εξωτερική αξιολόγηση και την πιστοποίηση ΕΣΔΠ, 6 Ιδρύματα συμμορφώνονται πλήρως, 4 Ιδρύματα σε ικανοποιητικό βαθμό και 2 συμμορφώνονται μερικώς.

Διαπιστώνεται ότι τα Ιδρύματα αξιοποίησαν, σε γενικές γραμμές, τις συστάσεις της προηγούμενης αξιολόγησης.

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιτροπές πιστοποίησης προτείνουν να γίνουν οι ακόλουθες (μεταξύ άλλων) βελτιώσεις (Σχήμα 61) :

- Αύξηση και καθιέρωση σε μόνιμη βάση της συμμετοχής εσωτερικών και εξωτερικών ενδιαφερομένων στην βελτίωση του ΕΣΔΠ
- Ένταξη των συστάσεων από την εξωτερική αξιολόγηση στη στοχοθεσία του ΕΣΔΠ
- Συστηματική επικοινωνία ΜΟΔΙΠ και ακαδημαϊκών μονάδων και παρακολούθηση των υλοποιούμενων βελτιώσεων από τη ΜΟΔΙΠ
- Δημοσιοποίηση της έκθεσης πιστοποίησης, των αποτελεσμάτων αυτής, των χρονοδιαγραμμάτων δράσεων και των υπευθύνων

Σχήμα 61. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΕΣΔΠ

2.2. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΕΣΔΠ

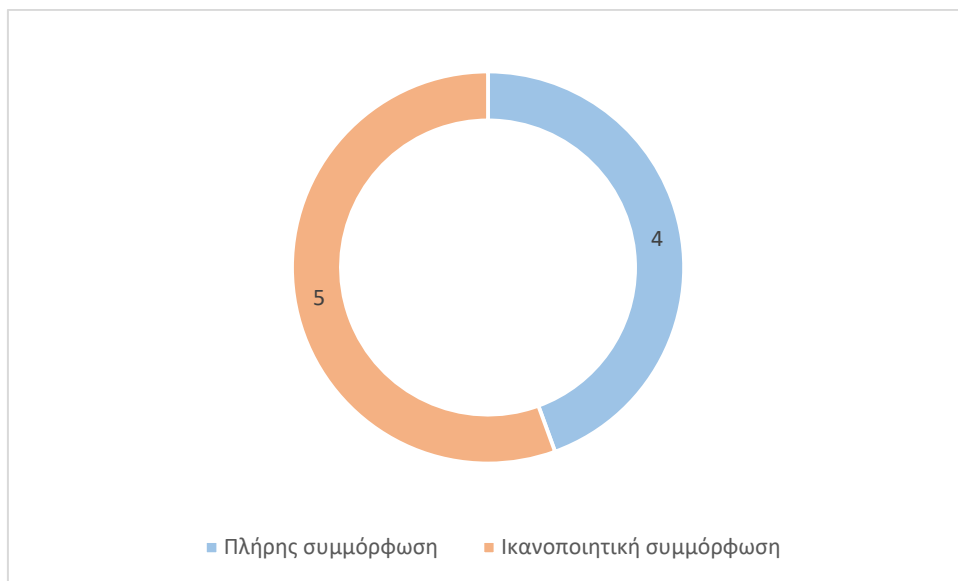
Από την ανάλυση που προηγήθηκε συνάγεται ότι τα Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας των Ιδρυμάτων, καθώς βρίσκονται στη φάση της αρχικής τους λειτουργίας καταγράφουν ισάριθμα θετικά και αρνητικά ευρήματα κατά την αξιολόγησή τους από τις Επιτροπές Πιστοποίησης. Οι σημαντικότερες συστάσεις για την αντιμετώπιση των αδυναμιών, αφορούν:

- Στη συστηματική συμμετοχή των φοιτητών στην αξιολόγηση των μαθημάτων, διδασκόντων και μαθησιακού περιβάλλοντος και την αξιοποίηση των απόψεών τους.
- Στη συστηματική συμμετοχή των εξωτερικών φορέων με την αξιοποίηση των απόψεών τους.
- Στη στελέχωση των ΜΟΔΙΠ με επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό και αναβάθμιση του ρόλου της στη λήψη αποφάσεων.
- Στην εφαρμογή της εσωτερικής αξιολόγησης σύμφωνα με τις θεσπισμένες διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας, σε όλο το εύρος των ακαδημαϊκών και διοικητικών δραστηριοτήτων (προγράμματα σπουδών, έρευνα, πόροι, υπηρεσίες, υποδομές).
- Στη βελτίωση της στοχοθεσίας ποιότητας και τη σύνδεσή της με τη στρατηγική του Ιδρύματος ως προς α) την έκτασή της σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του Ιδρύματος και β) την επιστημονική και τεχνική της αρτιότητα με βάση τα χαρακτηριστικά: συγκεκριμένη, μετρήσιμη, επιτεύξιμη, συναφής, χρονικά προσδιορισμένη (S.M.A.R.T: specific, measurable, achievable, relevant, timely).
- Στην συστηματική μέτρηση των δεδομένων και πληροφοριών της ακαδημαϊκής και διοικητικής δραστηριότητας, μέσω πληροφοριακών συστημάτων και την αξιοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων για βελτίωση.

- Στην οργανωμένη και εκτεταμένη δημοσιοποίηση πληροφοριών μέσω της ιστοσελίδας των Ιδρυμάτων.

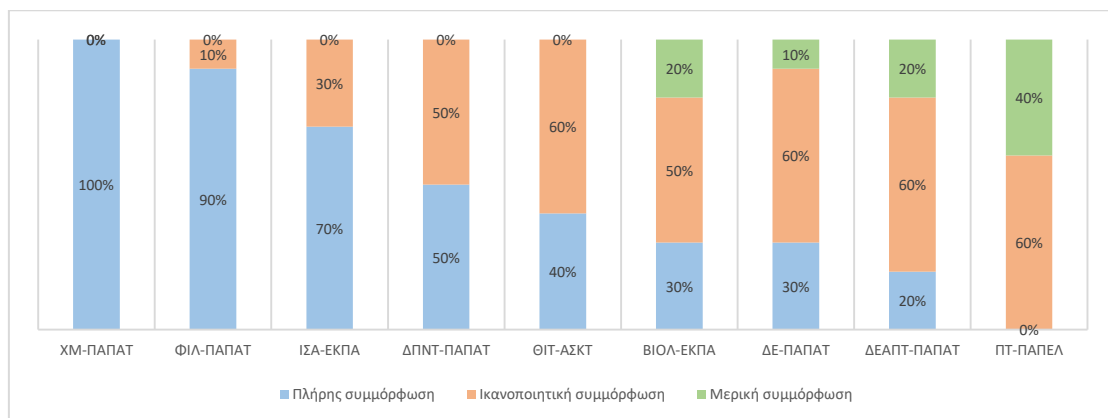
3. Ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης ΠΠΣ – Συμπεράσματα

Από το σύνολο των εννέα (9) ΠΠΣ που πιστοποιήθηκαν, τα τέσσερα (4) κρίθηκαν από τις επιτροπές πιστοποίησης ότι συμμορφώνονται πλήρως με το πρότυπο πιστοποίησης για το ΠΠΣ, ενώ τα υπόλοιπα πέντε (5) συμμορφώνονται με αυτό σε ικανοποιητικό βαθμό σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 62. Πλήθος ΠΠΣ με βάση το συνολικό βαθμό συμμόρφωσης στο πρότυπο ΠΠΣ

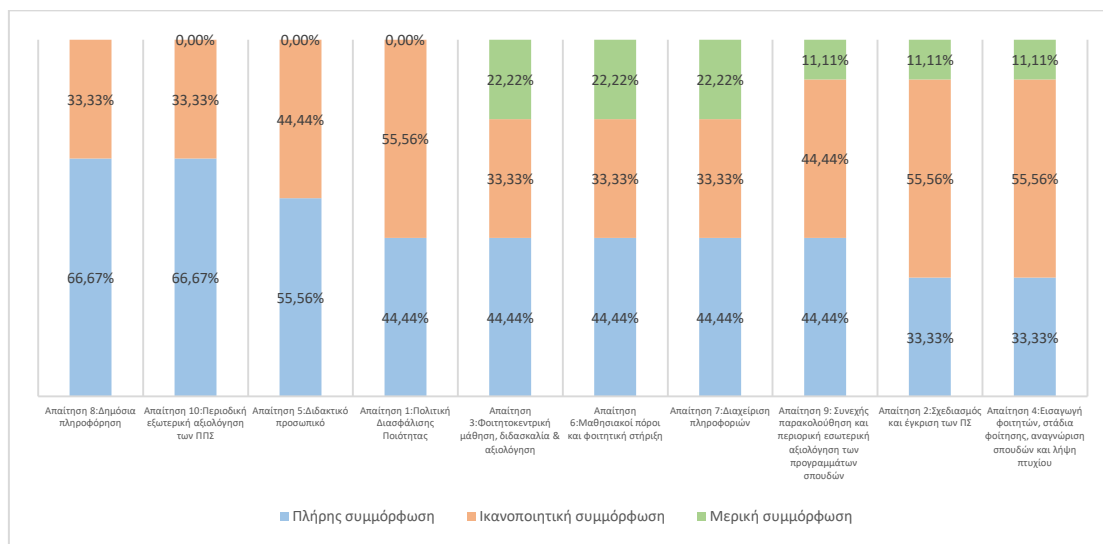
Ακολούθως αποτυπώνεται η εικόνα του βαθμού συμμόρφωσης κάθε ΠΠΣ στις απαιτήσεις του προτύπου πιστοποίησης ΠΠΣ (Σχήμα 63).

Σχήμα 63. Βαθμός συμμόρφωσης ΠΠΣ στις απαιτήσεις του προτύπου

Όπως απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα, οι απαιτήσεις 8 (Δημόσια πληροφόρηση), 10 (περιοδική εξωτερική αξιολόγηση), 5 (Διδακτικό προσωπικό) και 1 (Πολιτική διασφάλισης ποιότητας)

βαθμολογούνται με πλήρη και ικανοποιητική συμμόρφωση, ενώ στις υπόλοιπες απαιτήσεις καταγράφονται και ποσοστά μερικής συμμόρφωσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό πλήρους συμμόρφωσης (66,67%), σημειώνεται στις απαιτήσεις 8 (Δημόσια πληροφόρηση) και 10 (περιοδική εξωτερική αξιολόγηση). Στον αντίποδα, το μεγαλύτερο ποσοστό μερικής συμμόρφωσης (22,22%) λαμβάνουν οι απαιτήσεις 3 (Φοιτητο-κεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση), 6 (Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη) και 7 (Διαχείριση πληροφοριών), του προτύπου ΠΠΣ.

Σχήμα 64. Συνολικός βαθμός συμμόρφωσης των ΠΠΣ σε κάθε απαίτηση του προτύπου

3.1. Θετικά, αρνητικά των ΠΠΣ και συστάσεις των εμπειρογνομένων

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα θετικά σημεία και οι αδυναμίες των εννέα (9) Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών, με βάση τις Εκθέσεις Πιστοποίησής τους. Ειδικότερα για κάθε απαίτηση του προτύπου καταγράφηκαν συγκεκριμένα θετικά σημεία και αδυναμίες, ενώ διατυπώθηκαν και αντίστοιχες συστάσεις για βελτίωση, η συχνότητα των οποίων εμφανίζεται στα αντίστοιχα διαγράμματα. Επιπλέον, μια συνολική εικόνα των θετικών και αρνητικών επισημάνσεων που καταγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης παρέχεται στους παρακάτω πίνακες και σχήμα.

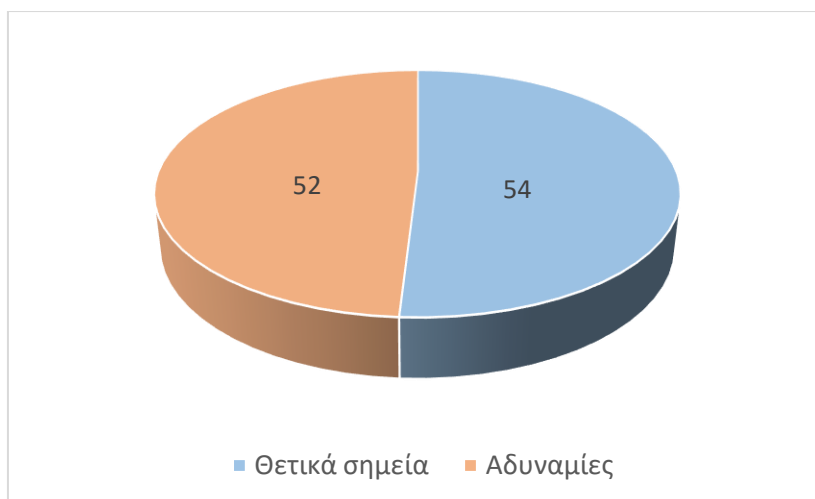
Πίνακας 25. Συχνότητα θετικών σημείων που καταγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΠΠΣ

ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΠΠΣ	
Περιγραφή	Συχνότητα
Ποιότητα Τμήματος και Προγράμματος Σπουδών	8
Ποιότητα (δέσμευση, βελτίωση, κουλτούρα)	7
Υποδομές και πόροι	7
Αφοσίωση προσωπικού-Ισορροπία φύλων	7
Δεσμοί φοιτητών- προσωπικού	5
Φοιτητοκεντρική μάθηση	5
Υιοθέτηση συστάσεων εξωτερικής αξιολόγησης	3
Ερευνητική δραστηριότητα-απήχηση	3
Συνεργασίες	2
Φοιτητικός πληθυσμός	1
Ενημέρωση νεοεισερχομένων φοιτητών	1

Αποτελεσματικότητα ηγεσίας	1
Πληροφόρηση προς το κοινό	1
Πρακτική άσκηση	1
Περιορισμός παρεμβάσεων από πολιτικές παρατάξεις	1
Διεθνής πιστοποίηση	1

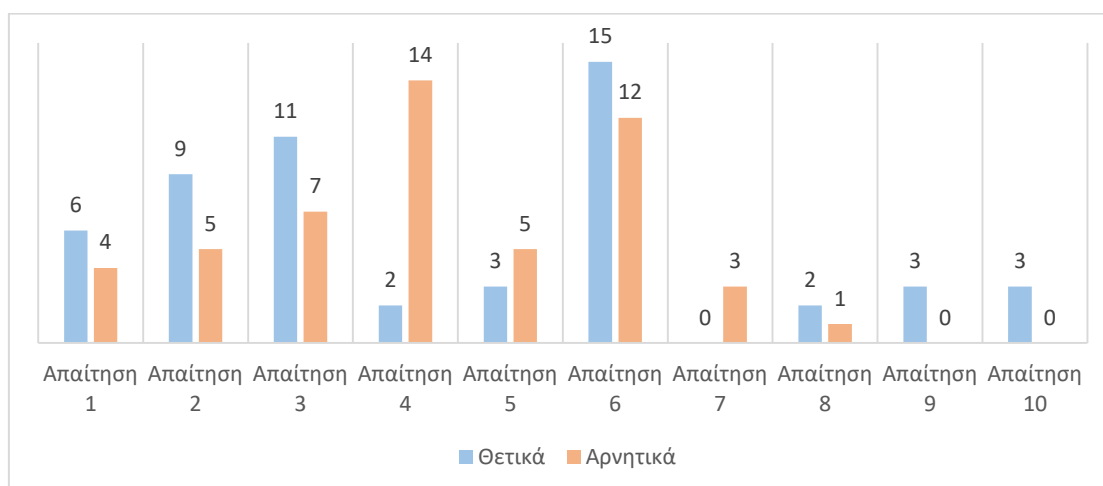
Πίνακας 26. Συχνότητα αδυναμιών που κατεγράφησαν στις εκθέσεις πιστοποίησης των ΠΠΣ

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΠΠΣ	
Περιγραφή	Συχνότητα
Φοιτητές (πλήθος, συμμετοχή, επίδοση)	7
Υποδομές (ελλείψεις, ανάγκη βελτίωσης)	6
Μειωμένο διδακτικό προσωπικό, εσωτ. αναπαραγωγή	4
Διδασκαλία	3
Δομή ΠΣ, φυσιογνωμία, ελλείψεις σε γνωστικά αντικείμενα	3
Περιορισμένη χρηματοδότηση	3
Στρατηγικό σχέδιο, στοχοθεσία ποιότητας (ελλείψεις)	3
Φοιτητοκεντρική μάθηση	3
Φοιτητική μέριμνα	3
Αντιφάσεις/ασάφειες κατά την επιτόπια επίσκεψη	2
Συλλογή, ανάλυση, παρουσίαση δεδομένων	2
Συμμετοχή ενδιαφερομένων από δημόσιο & ιδιωτικό τομέα	2
Αυστηρότερη εφαρμογή κανόνων υγιεινής και ασφάλειας	1
Αυξημένη γραφειοκρατία	1
Διπλωματική εργασία (οδηγίες)	1
Έλλειψη συνοχής ακαδημαϊκής κοινότητας	1
Ελλιπής προβολή τμήματος	1
Ενημέρωση φοιτητών	1
Μειωμένη ερευνητική δραστηριότητα	1
Μη ανταπόκριση στο επίπεδο ΙΜ	1
Περιορισμένη συμμετοχή διδακτικού προσωπικού στη διαδικασία πιστοποίησης	1
Συμμετοχή φοιτητών στις αξιολογήσεις	1
Υψηλή αναλογία διδασκομένων/διδασκόντων	1

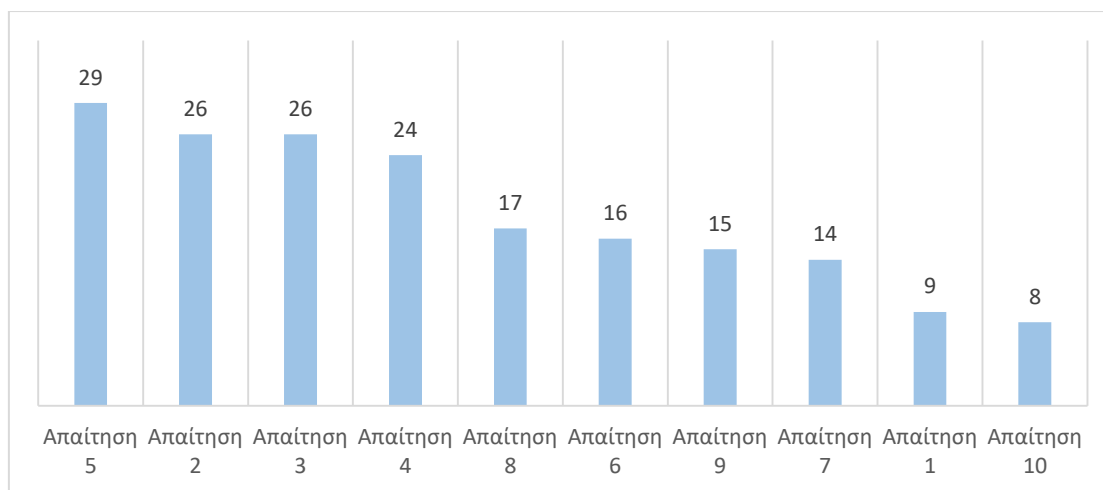
Σχήμα 65. Θετικά και αρνητικά των ΠΠΣ

Το πλήθος των θετικών και αρνητικών σημείων ανά απαίτηση παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα, από το οποίο προκύπτει ότι οι περισσότερες αδυναμίες συγκεντρώνονται στην απαίτηση 4 (Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου). Η αμέσως επόμενη αρνητική επίδοση εμφανίζεται στην απαίτηση 6 (μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη).

Σχήμα 66. Πλήθος θετικών – αρνητικών σημείων ανά απαίτηση του προτύπου ΠΠΣ

Στο σχήμα 67 απεικονίζεται το πλήθος των συστάσεων στις οποίες προέβησαν οι Επιτροπές Πιστοποίησης ανά απαίτηση του προτύπου. Οι περισσότερες συστάσεις (29) συγκεντρώνονται στην απαίτηση 5, η οποία αφορά στο Διδακτικό προσωπικό, ενώ οι απαιτήσεις 2 & 3, οι οποίες αφορούν στον Σχεδιασμό και την έγκριση των Προγραμμάτων Σπουδών και τη Φοιτητοκεντρική μάθηση, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση ακολουθούν με τον αμέσως μεγαλύτερο αριθμό συστάσεων (26). Τελευταία απαίτηση με τον μικρότερο αριθμό συστάσεων είναι η απαίτηση 10, που αφορά στην υποχρέωση περιοδικής εξωτερικής αξιολόγησης με τεκμηρίωση της βελτίωσης που συντελέστηκε από την προηγούμενη έως την παρούσα διαδικασία διασφάλισης ποιότητας.

Σχήμα 67. Πλήθος συστάσεων ανά απαίτηση του προτύπου ΠΠΣ

Στη συνέχεια παρατίθενται, για κάθε μία από τις 10 απαιτήσεις του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ, τα θετικά και αρνητικά σημεία των προγραμμάτων σπουδών καθώς και οι αντίστοιχες συστάσεις, στις οποίες προέβησαν οι Επιτροπές Πιστοποίησης και αποτυπώθηκαν στις οικείες εκθέσεις πιστοποίησης.

Απαίτηση 1 : Πολιτική διασφάλισης ποιότητας

Η απαίτηση 1 του προτύπου αφορά στη συγκρότηση και εφαρμογή πολιτικής του ΠΠΣ για τη διασφάλιση ποιότητας.

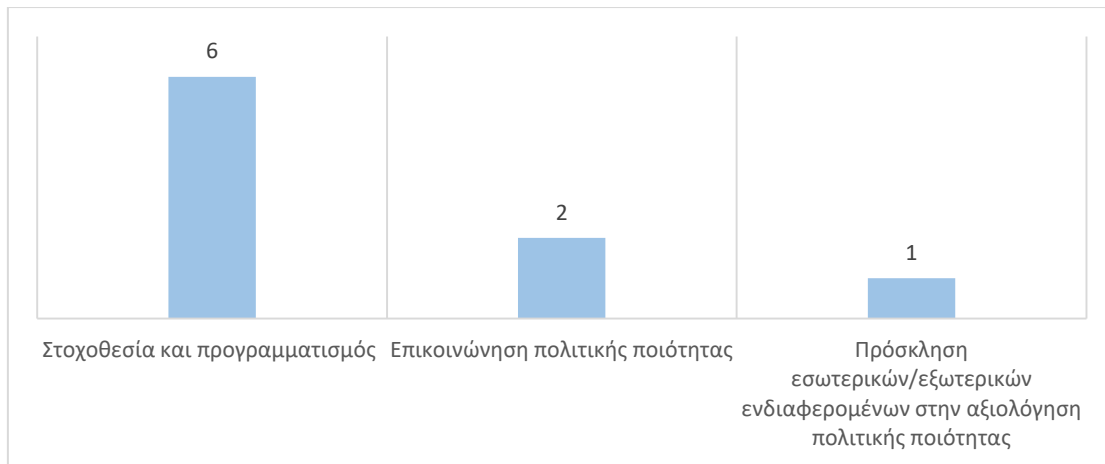
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τέσσερα (4) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ τα πέντε (5) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται η δέσμευση του Τμήματος στις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας, η αποτελεσματικότητα της ηγεσίας και η προώθηση της κουλτούρας ποιότητας.

Αδυναμία, ωστόσο, αποτελεί η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδίου, όπως και οι ασαφείς ενέργειες για την επίτευξη των στόχων ποιότητας. Αναφέρθηκαν, ακόμη, προβλήματα αντιφάσεων κατά την επιτόπια επίσκεψη και παροχής συγκεχυμένων πληροφοριών στα μέλη της επιτροπής πιστοποίησης.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 68):

- Τη στοχοθεσία ποιότητας και τον προγραμματισμό κατάλληλων ενεργειών
- Τη δημοσιοποίηση και επικοινωνήση της πολιτικής ποιότητας
- Την πρόσκληση εσωτερικών/εξωτερικών ενδιαφερομένων στην αξιολόγηση πολιτικής ποιότητας.

Σχήμα 68. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 1 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 2 : Σχεδιασμός κι έγκριση των προγραμμάτων σπουδών

Η απαίτηση 2 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή διαδικασίας σχεδιασμού και έγκρισης των προγραμμάτων σπουδών.

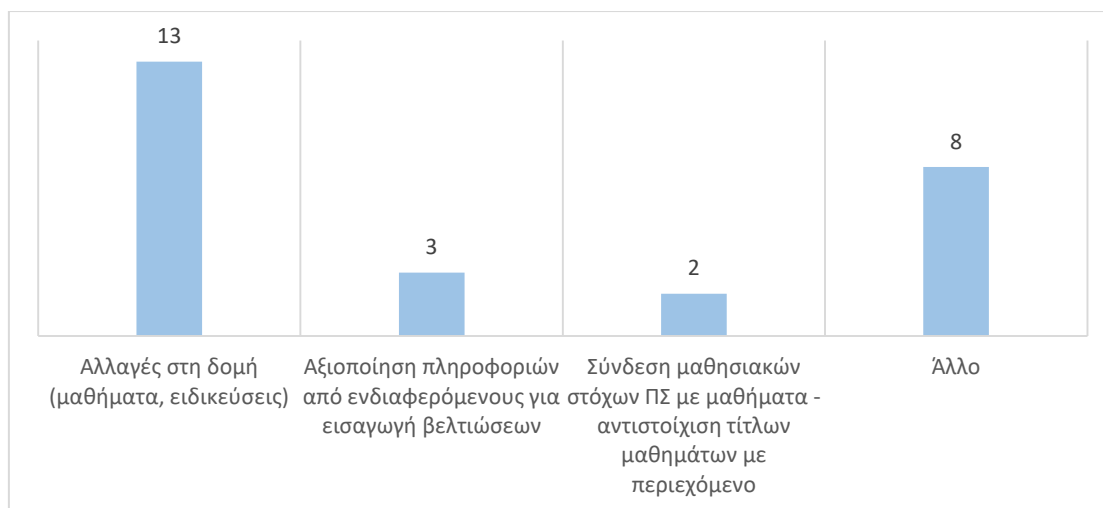
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τρία (3) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τα πέντε (5) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ ένα (1) συμμορφώνεται μερικώς.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται ο αποτελεσματικός σχεδιασμός ενός σύγχρονου προγράμματος σπουδών και η προσφορά εξειδικευμένων μαθημάτων, η σημασία του γνωστικού αντικείμενου για τη χώρα, η συμμετοχή των φοιτητών σε ερευνητικές δραστηριότητες, οι συνεργασίες με την τοπική κοινωνία και λοιπούς εμπλεκόμενους.

Οι αδυναμίες συνδέονται με την περιορισμένη διασύνδεση διδασκαλίας και έρευνας, τον φόρτο των προγραμμάτων σπουδών, τις ελλείψεις μαθημάτων σε ορισμένα γνωστικά αντικείμενα και τη μη ουσιαστική ανταπόκριση ενός προγράμματος σπουδών στις απαιτήσεις του ενιαίου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου .

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 69):

- Την ανάγκη αλλαγών στη δομή του προγράμματος σπουδών (μαθήματα, ειδικεύσεις)
- Την αξιοποίηση πληροφοριών από φοιτητές και εξωτερικούς φορείς για εισαγωγή βελτιώσεων
- Τη σύνδεση των μαθησιακών αποτελεσμάτων του προγράμματος σπουδών με τα μαθήματα και την ακριβέστερη αντιστοίχιση τίτλων μαθημάτων με το περιεχόμενό τους
- Την προβολή της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του προγράμματος σπουδών
- Την ενίσχυση της συμμετοχής φοιτητών
- Την εφαρμογή διαδικασιών για τακτική επικαιροποίηση του προγράμματος σπουδών

Σχήμα 69. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 2 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 3 : Φοιτητο-κεντρική μάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση

Η απαίτηση 3 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή της φοιτητο-κεντρικής μάθησης, τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των φοιτητών.

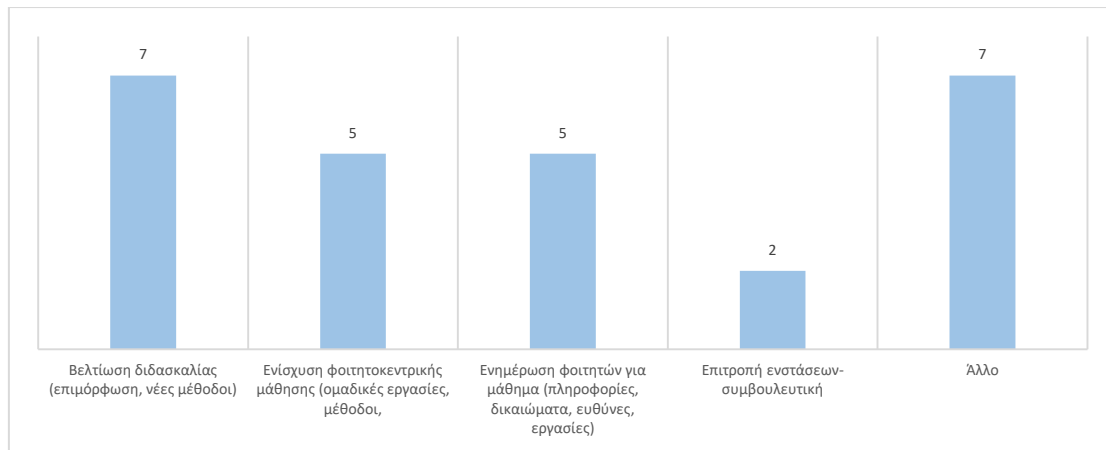
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τέσσερα (4) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τα τρία (3) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ δύο (2) συμμορφώνονται μερικώς.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται οι ισχυροί δεσμοί φοιτητών – διδασκόντων και οι καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί με στόχο την ενίσχυση της φοιτητο-κεντρικής μάθησης.

Οι αδυναμίες που καταγράφηκαν συνδέονται με την περιορισμένη χρήση καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων, τις ασαφείς διαδικασίες διαχείρισης φοιτητικών παραπόνων, τη μεγάλη αναλογία διδασκομένων/διδασκόντων, τη μικρή συμμετοχή των φοιτητών στις αξιολογήσεις των μαθημάτων, τη μη σωστή ενημέρωση των φοιτητών για τα κριτήρια αξιολόγησή τους.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 70):

- Στη βελτίωση της διδασκαλίας (μέσω επιμόρφωσης του διδακτικού προσωπικού και της εφαρμογής νέων διδακτικών μεθόδων)
- Στην ενίσχυση νέων μεθόδων μάθησης (μέσω π.χ. ομαδικών εργασιών)
- Στην ολοκληρωμένη και έγκαιρη ενημέρωση των φοιτητών για τις απαιτήσεις των μαθημάτων και των σπουδών εν γένει.
- Στη θεσμοθέτηση επιτροπής ενστάσεων και την ενίσχυση της συμβουλευτικής προς τους φοιτητές
- Στην επικαιροποίηση και βελτίωση του προγράμματος σπουδών με βάση τις αξιολογήσεις των φοιτητών
- Στη θέσπιση κανονισμών ρύθμισης ακαδημαϊκών θεμάτων και σπουδών

Σχήμα 70. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 3 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 4: Εισαγωγή φοιτητών, στάδια φοίτησης, αναγνώριση σπουδών και λήψη πτυχίου

Η απαίτηση 4 του προτύπου αφορά στις διαδικασίες και κανονισμούς για την εισαγωγή των φοιτητών, τα στάδια φοίτησης, την αναγνώριση σπουδών και τη λήψη πτυχίου.

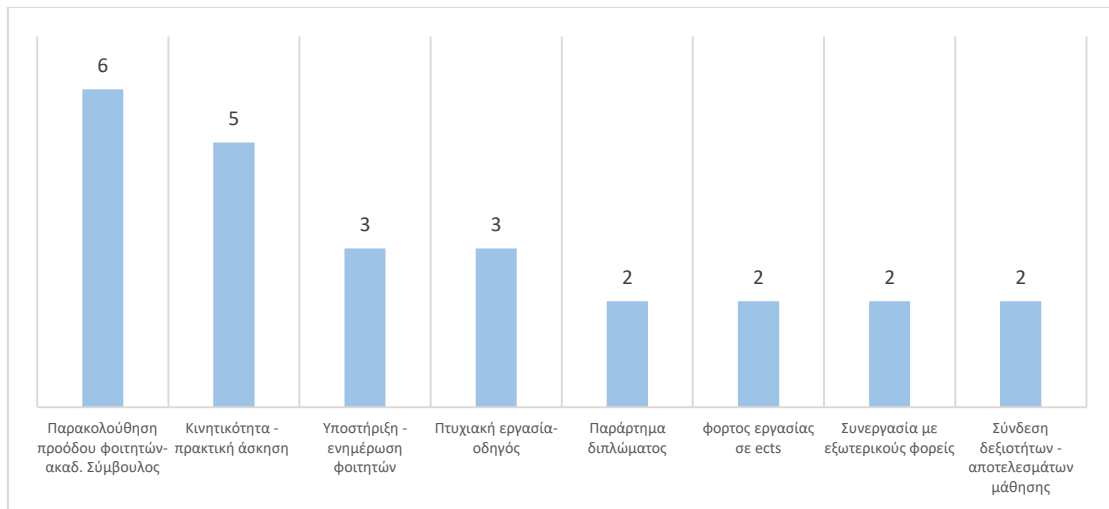
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τρία (3) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τα πέντε (5) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ ένα (1) συμμορφώνεται μερικώς.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται οι πρακτικές καλωσορίσματος και ενημέρωσης των νέων φοιτητών και οι συνεργασίες με φορείς υποδοχής για την πρακτική άσκηση.

Αδυναμία συνιστά το γεγονός μη συστηματικής παρακολούθησης της προόδου των φοιτητών, ο μεγάλος αριθμός των εγγεγραμμένων σε συνδυασμό με το χαμηλό ποσοστό παρακολούθησης των μαθημάτων και τη χαμηλή τους επίδοση, οι ανεπάρκειες στην κάλυψη των απαιτήσεων των φοιτητών για συστηματική προσφορά μαθημάτων, η ελλιπής διασύνδεση θεωρίας και πράξης, η έλλειψη οδηγού για τη διπλωματική εργασία, η περιορισμένη επαφή με τους απόφοιτους και η απουσία εμπλοκής/συμμετοχής των εξωτερικών φορέων στο πρόγραμμα σπουδών.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 71):

- Στη συστηματική παρακολούθηση της προόδου των φοιτητών και τη θεσμοθέτηση του ακαδημαϊκού συμβούλου
- Στην ενίσχυση της κινητικότητας και της πρακτικής άσκησης
- Στην αποτελεσματικότερη υποστήριξη - ενημέρωση φοιτητών
- Στη σύνταξη οδηγού για την πτυχιακή εργασία
- Στην υποχρεωτική έκδοση του παραρτήματος διπλώματος
- Στην αποτίμηση του φόρτου εργασίας των μαθημάτων σε ECTS
- Στη συνεργασία του προγράμματος σπουδών με εξωτερικούς φορείς
- Στη σύνδεση των μαθημάτων με τα μαθησιακά αποτελέσματα και δεξιότητες

Σχήμα 71. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 4 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 5: Διασφάλιση ποιότητας διδακτικού προσωπικού

Η απαίτηση 5 του προτύπου αφορά στην εφαρμογή κανόνων διασφάλισης ποιότητας του διδακτικού προσωπικού.

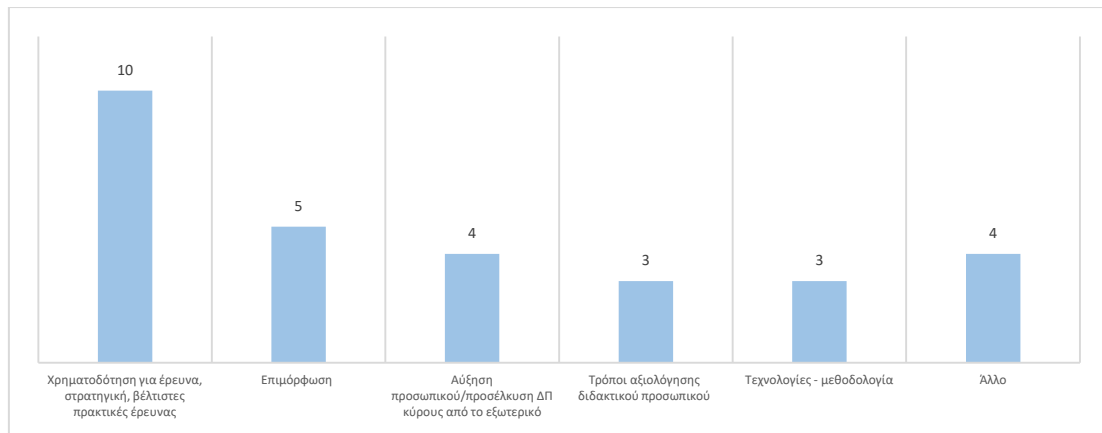
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα πέντε (5) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα (4) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται σε ορισμένες περιπτώσεις η ποιότητα και η απήχηση της ερευνητικής δραστηριότητας του διδακτικού προσωπικού.

Οι αδυναμίες σχετίζονται με το φαινόμενο της πλήρωσης θέσεων μελών ΔΕΠ στο ίδιο τμήμα από το οποίο έλαβαν το διδακτορικό τους (inbreeding), την τάση μείωσης του διδακτικού προσωπικού, τη μειωμένη χρηματοδότηση της ερευνητικής δραστηριότητας και την απουσία ερευνητικής στρατηγικής, την περιορισμένη συμμετοχή του διδακτικού προσωπικού στη διαδικασία πιστοποίησης.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 72):

- Στην ανάγκη ενίσχυσης της έρευνας μέσω χρηματοδότησης, τη διαμόρφωση ερευνητικής στρατηγικής και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών
- Στην επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού
- Στην αύξηση του προσωπικού και την προσέλκυση διδακτικού προσωπικού εγνωσμένου κύρους από το εξωτερικό
- Στους τρόπους αξιολόγησης του διδακτικού προσωπικού
- Στη χρήση της τεχνολογίας και την έμφαση στη μεθοδολογία της διδακτικής πρακτικής

Σχήμα 72. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 5 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 6: Μαθησιακοί πόροι και φοιτητική στήριξη

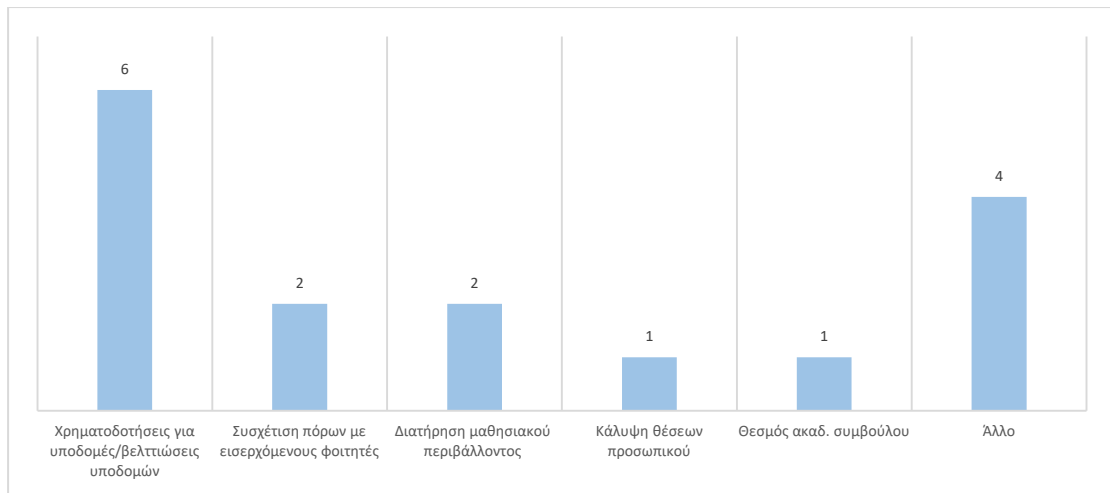
Η απαίτηση 6 του προτύπου αφορά στην επάρκεια μαθησιακών πόρων και τις υπηρεσίες φοιτητικής στήριξης. Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τέσσερα (4) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τα τρία (3) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ δύο (2) συμμορφώνονται με αυτή μερικώς.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, το πολύ καλό επίπεδο των υποδομών και του ερευνητικού εξοπλισμού, η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων, ο περιορισμός στις παρεμβάσεις πολιτικών παρατάξεων και το αφοσιωμένο προσωπικό.

Οι αδυναμίες σχετίζονται με την υποστελέχωση των υπηρεσιών, τη μειωμένη χρηματοδότηση, τη γραφειοκρατία, την έλλειψη/την κακή συντήρηση ορισμένων υποδομών, αλλά και την εφαρμογή κανόνων υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 73):

- Στην ανάγκη συσχέτισης των πόρων με τους εισερχόμενους φοιτητές
- Στην αύξηση χρηματοδοτήσεων για υποδομές/βελτιώσεις υποδομών/υπηρεσιών
- Στην ανάγκη κάλυψης θέσεων προσωπικού
- Στην εφαρμογή του θεσμού του ακαδημαϊκού συμβούλου
- Στην ανάγκη διατήρησης υψηλής ποιότητας μαθησιακού περιβάλλοντος

Σχήμα 73. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 6 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 7: Διαχείριση πληροφοριών

Η απαίτηση 7 του προτύπου αφορά στη συλλογή και διαχείριση των πληροφοριών εκ μέρους των ακαδημαϊκών μονάδων καθώς και την αξιοποίησή τους στη λήψη αποφάσεων.

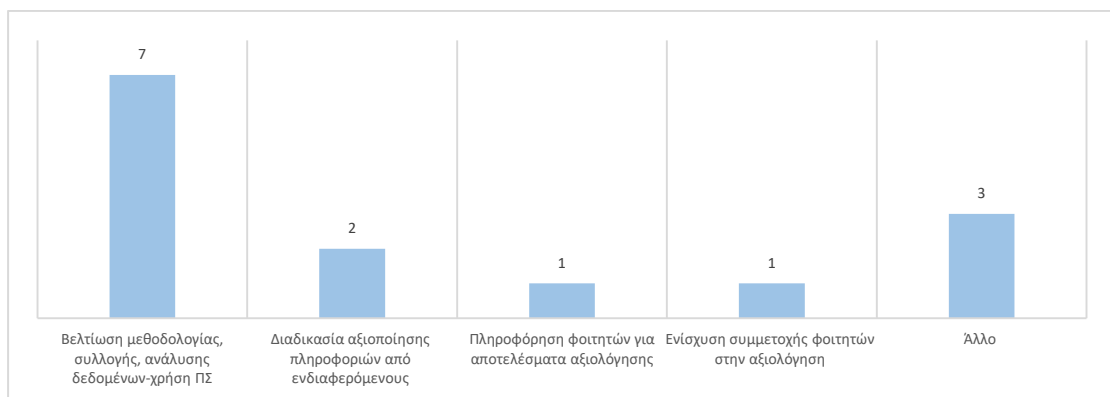
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τέσσερα (4) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τα τρία (3) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ δύο (2) συμμορφώνονται με αυτή μερικώς.

Στην απαίτηση αυτή δεν έχουν καταγραφεί θετικά σημεία.

Οι αδυναμίες, ωστόσο, σχετίζονται με την ανεπάρκεια των πληροφοριακών συστημάτων και τις δυσκολίες κατά τη συλλογή, ανάλυση και παρουσίαση των δεδομένων.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 74):

- Στη βελτίωση της μεθοδολογίας, συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων
- Στη διαδικασία αξιοποίησης πληροφοριών από ενδιαφερόμενους
- Στην πληροφόρηση φοιτητών για τα αποτελέσματα αξιολόγησης

Σχήμα 74. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 7 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 8: Δημόσια πληροφόρηση

Η απαίτηση 8 του προτύπου αφορά στην υποχρέωση των ακαδημαϊκών μονάδων για τη δημόσια πληροφόρηση των δραστηριοτήτων τους και, ειδικότερα, των θεμάτων σπουδών, έρευνας, υπηρεσιών, κανονισμών, οδηγιών κ.λπ.

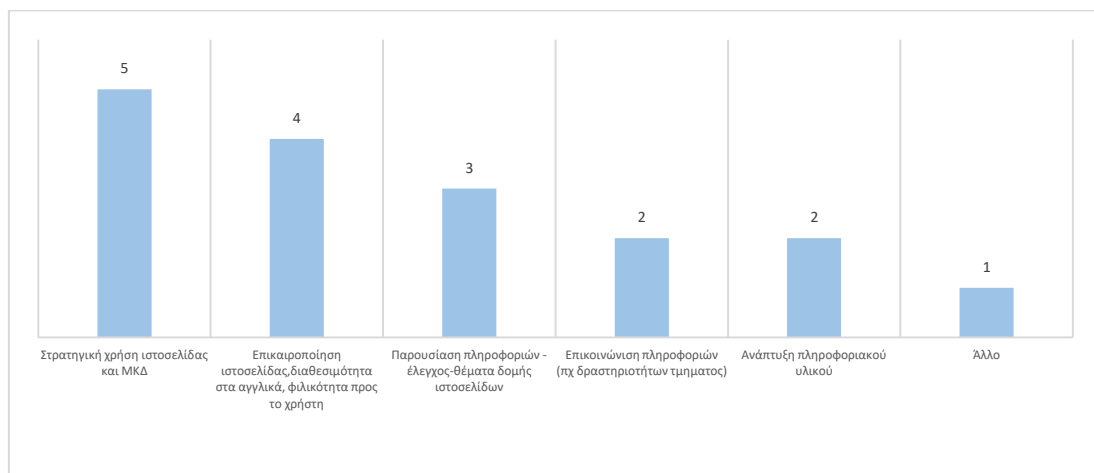
Ειδικότερα από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα έξι (6) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, ενώ τα τρία (3) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρονται η ενημέρωση προς το κοινό και η τεχνική αρτιότητα, η λειτουργικότητα και η πληρότητα των ιστοσελίδων.

Οι αδυναμίες σχετίζονται με την ελλιπή προβολή των δραστηριοτήτων των τμημάτων.

Οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες προς άρση των παραπάνω αδυναμιών αφορούν κυρίως (Σχήμα 75):

- Στη «στρατηγική» χρήση της ιστοσελίδας του τμήματος και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ)
- Στην επικαιροποίηση ιστοσελίδας, τη διαθεσιμότητά της στα αγγλικά και τη φιλικότητά της προς το χρήστη
- Στον τρόπο δομημένης παρουσίασης των πληροφοριών
- Στην επικοινωνία πληροφοριών (π.χ. δραστηριοτήτων τμήματος)
- Στην ανάπτυξη πληροφοριακού υλικού

Σχήμα 75. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 8 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 9: Συνεχής παρακολούθηση και περιοδική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών

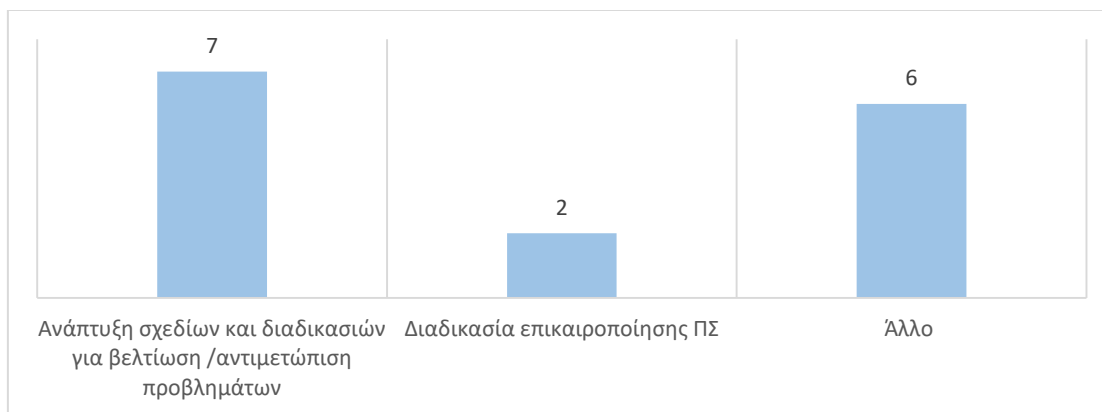
Η απαίτηση 9 του προτύπου αφορά στη συνεχή παρακολούθηση και περιοδική αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών.

Ειδικότερα, από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα τέσσερα (4) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση, τέσσερα (4) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό, ενώ ένα (1) συμμορφώνεται μερικώς.

Ως θετικό σημείο αναφέρεται η διαρκής βελτίωση που σημειώνεται μέσω των εσωτερικών αξιολογήσεων και το γεγονός διεθνούς πιστοποίησης ενός προγράμματος σπουδών στο επίπεδο του διπλώματος ενιαίων σπουδών.

Αν και δεν κατεγράφησαν ιδιαίτερες αδυναμίες, οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες αφορούν κυρίως (Σχήμα 76):

- Στην ανάπτυξη σχεδίων και διαδικασιών για βελτίωση /αντιμετώπιση προβλημάτων
- Στη διαδικασία επικαιροποίησης του προγράμματος σπουδών
- Στην ανάγκη αξιολόγησης εφαρμογής των συστάσεων της επιτροπής πιστοποίησης

Σχήμα 76. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 9 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

Απαίτηση 10: Περιοδική εξωτερική αξιολόγηση των ΠΠΣ

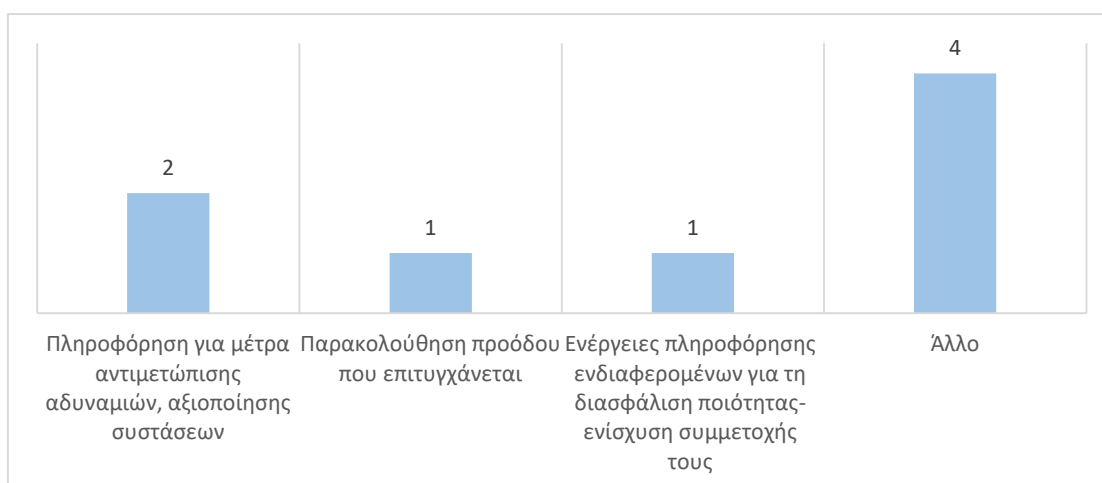
Η απαίτηση 10 του προτύπου αφορά στη δημόσια πληροφόρηση.

Ειδικότερα, από τα εννέα (9) προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, τα έξι (6) συμμορφώνονται πλήρως με την απαίτηση ενώ τα τρία (3) συμμορφώνονται με αυτή σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ως θετικά σημεία αναφέρεται η υιοθέτηση συστάσεων της προηγούμενης εξωτερικής αξιολόγησης.

Αν και δεν κατεγράφησαν ιδιαίτερες αδυναμίες, οι συστάσεις που έγιναν από τους εμπειρογνώμονες αφορούν κυρίως (Σχήμα 77):

- Στην πληροφόρηση για μέτρα αντιμετώπισης αδυναμιών, αξιοποίησης συστάσεων
- Στη συστηματική παρακολούθηση της προόδου που επιτυγχάνεται

Σχήμα 77. Συστάσεις για την εφαρμογή της απαίτησης 10 του προτύπου ποιότητας ΠΠΣ

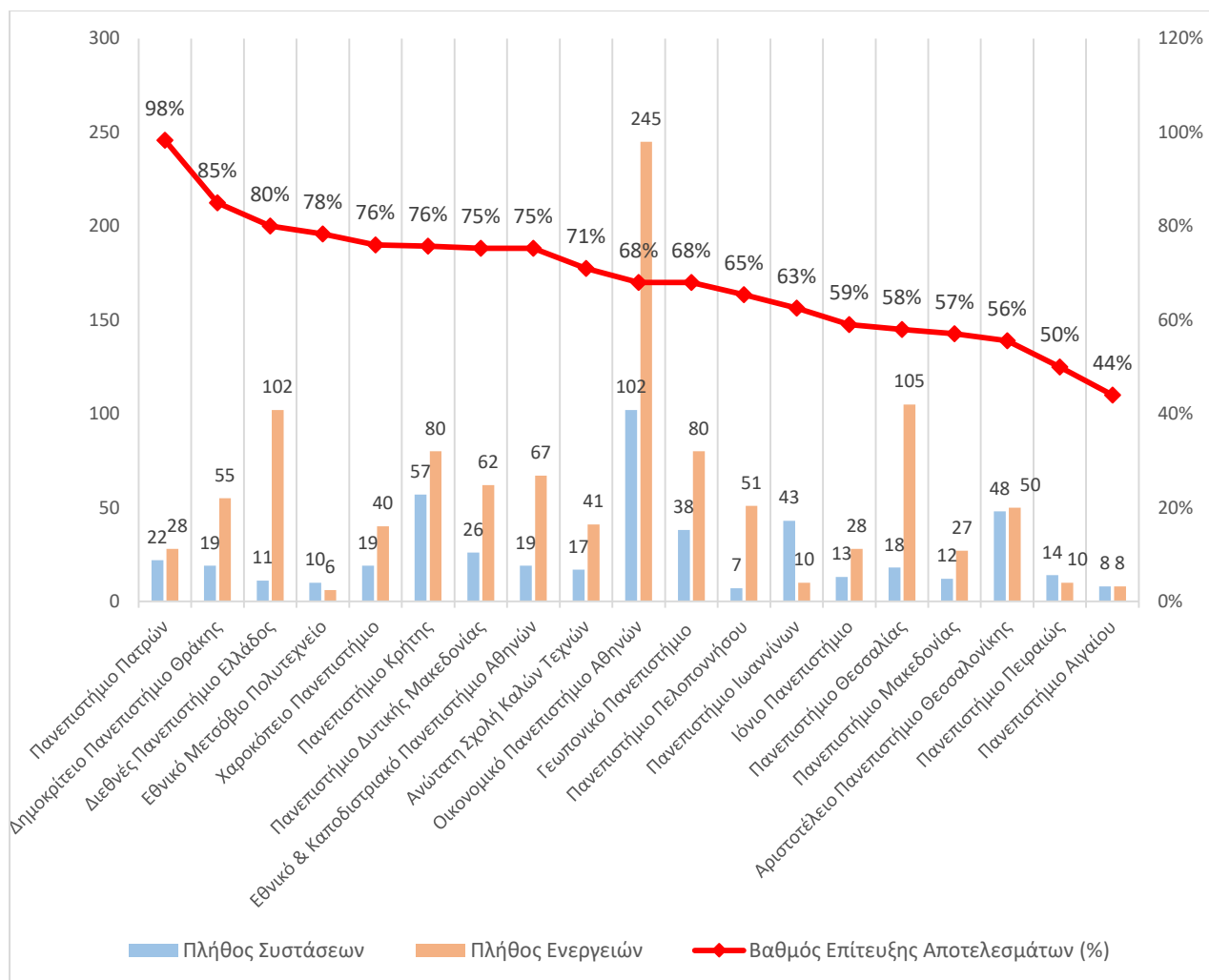
3.2. Συμπεράσματα πιστοποίησης ΠΠΣ

Από την ανάλυση που προηγήθηκε συνάγεται ότι τα Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών έχουν σημειώσει σημαντική βελτίωση από την προηγούμενη εξωτερική αξιολόγηση των Τμημάτων, κυρίως στα θέματα επικαιροποίησης των γνωστικών τους αντικειμένων καθώς και στον περιορισμό του υπερβολικού αριθμού μαθημάτων στις περιπτώσεις που είχε επισημανθεί ως πρόβλημα. Στη φάση αυτή, τα αρνητικά τα οποία καταγράφονται με μεγαλύτερη συχνότητα και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα αφορούν:

- Στην εφαρμογή συστηματικής παρακολούθησης της προόδου των φοιτητών, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη μεθόδων αντιμετώπισης των χαμηλών επιδόσεων.
- Στην εστίαση κάλυψης των απαιτήσεων των φοιτητών για συστηματική προσφορά μαθημάτων, την ενδεχόμενη έλλειψη διασύνδεσης θεωρίας και πράξης, την έλλειψη οργανωμένων οδηγιών για τα θέματα σπουδών, όπως για τη διπλωματική εργασία.
- Στη συντήρηση των μαθησιακών πόρων και υποδομών σε καλή κατάσταση.
- Στην ανάπτυξη μόνιμων μηχανισμών επικοινωνίας και επαφής με τους απόφοιτους και μηχανισμών επικοινωνίας με τους εξωτερικούς φορείς για την αξιοποίηση των απόψεών τους για το πρόγραμμα σπουδών.
- Στη βελτίωση της μεθοδολογίας, συλλογής, ανάλυσης δεδομένων και τη χρήση πληροφοριακών συστημάτων, αλλά και την αξιοποίηση των πληροφοριών στις διαδικασίες βελτίωσης του προγράμματος σπουδών και λήψης αποφάσεων.
- Στη συστηματική πληροφόρηση φοιτητών για τα αποτελέσματα αξιολόγησης των μαθημάτων και του διδακτικού προσωπικού.

4. Αποτίμηση της πραγματοποιηθείσας βελτίωσης

Η ΑΔΙΠ κατέγραψε και ανέλυσε την βελτίωση που πραγματοποίησαν τα ΑΕΙ βάσει των δεδομένων και πληροφοριών των εκθέσεων προόδου που υπεβλήθησαν εκ μέρους των Ιδρυμάτων. Η υποχρέωση υποβολής εκθέσεων προόδου από τα ΑΕΙ αποτελεί έναν από τους κανόνες της Διασφάλισης Ποιότητας και εντάσσεται στην αρχή της πραγματοποίησης συνεχούς βελτίωσης που διέπει τη λειτουργία των συστημάτων ποιότητας. Όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 78, τα Πανεπιστήμια πραγματοποίησαν ενέργειες για την άρση των αδυναμιών που εντοπίστηκαν ή ενέργειες για την επίτευξη των στόχων που έθεσαν προς ικανοποίηση των συστάσεων που διατυπώθηκαν από τους εμπειρογνώμονες. Σε επίπεδο εκπλήρωσης των στόχων για βελτίωση, τα αντίστοιχα ποσοστά που επέτυχαν τα Ιδρύματα, κυμάνθηκαν από 44% έως 98%. Επομένως ένα μέσο ποσοστό επίτευξης των στόχων είναι περίπου 70%, το οποίο κρίνεται ως πολύ σημαντική πρόοδος στη βελτίωση των Πανεπιστημίων της χώρας, η οποία επετεύχθη χάρη στην εφαρμογή της διασφάλισης ποιότητας.

Σχήμα 78. Συστάσεις, ενέργειες βελτίωσης και βαθμός επίτευξης ανά Ίδρυμα¹⁰²

Ειδικότερα, οι περισσότερες συστάσεις που απηύθυναν οι εμπειρογνώμονες στα Ιδρύματα αφορούσαν, κατά πλειονότητα και προτεραιότητα, στα παρακάτω θέματα:

1. Την ανάγκη βελτίωσης των παρεχόμενων προγραμμάτων σπουδών
2. Την ανάγκη βελτίωσης των υποδομών, υπηρεσιών και των πληροφοριακών συστημάτων
3. Την ανάγκη βελτίωσης της εξωστρέφειας και διεθνοποίησης των Ιδρυμάτων
4. Την ανάγκη για περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων
5. Την ανάγκη ανάπτυξης, εφαρμογής και παρακολούθησης στρατηγικής και στοχοθεσίας ποιότητας

¹⁰² Σημείωση: ΕΑΠ, Πολυτεχνείο Κρήτης και Πάντειο Πανεπιστήμιο δεν υπέβαλαν έκθεση προόδου.

Γ' ΜΕΡΟΣ: Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ

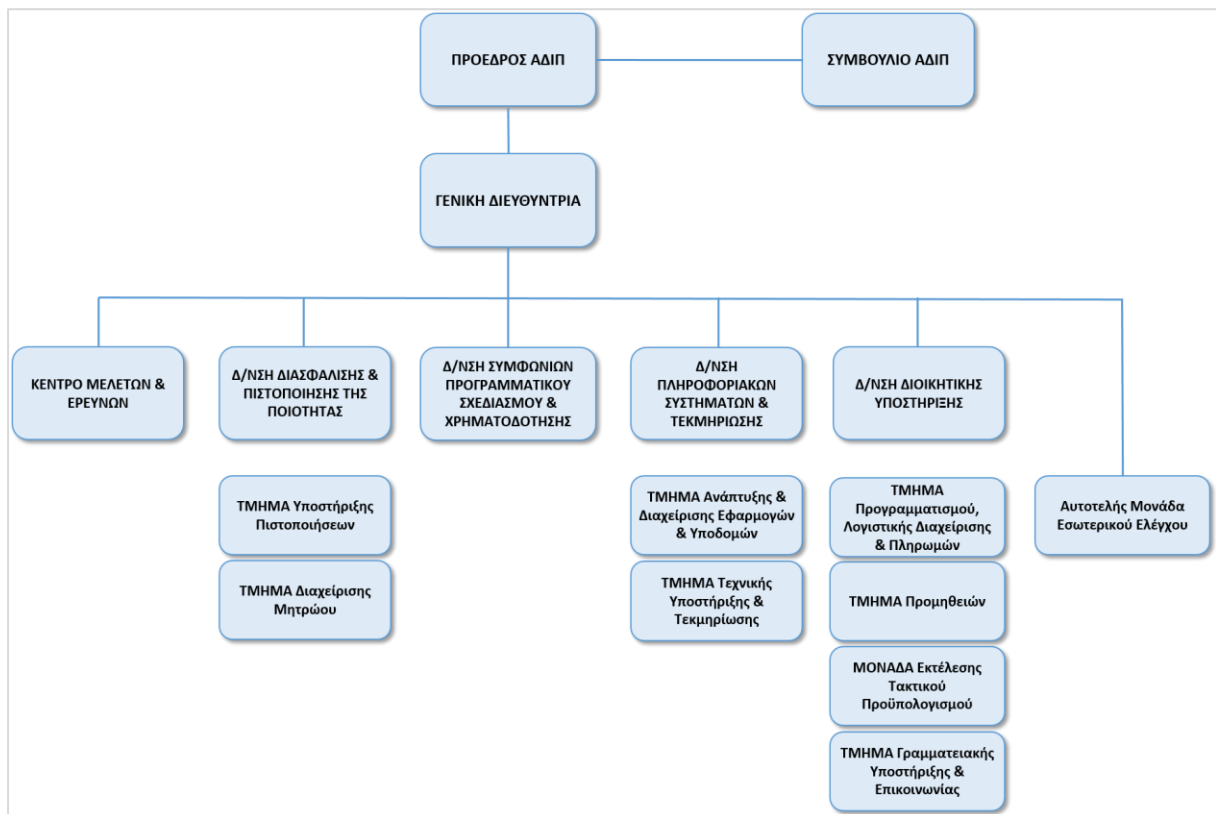
Εισαγωγή

Το 2018, η ΑΔΙΠ προώθησε τους στρατηγικούς της στόχους, οι οποίοι απορρέουν από την αποστολή και τις βασικές της αρμοδιότητες, ως εξής:

- Οργάνωσε τη διεξαγωγή 12 πιστοποιήσεων ΕΣΔΠ και 9 πιστοποιήσεων ΠΠΣ και πραγματοποίησε εσωτερικό έλεγχο των προτάσεων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ των ΑΕΙ
- Συνέχισε την ενημέρωση σεμιναριακού τύπου και υποστήριξε τα ΑΕΙ στην κατάθεση προτάσεων Πιστοποίησης
- Συμμετείχε σε ευρωπαϊκές και διεθνείς συναντήσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.
- Επικοινωνήσε δημόσια τις δράσεις της σε ημερίδα, σε Συνέδρια ΤΕΙ, Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ
- Διαχειρίστηκε το φυσικό και οικονομικό αντικείμενο του ΕΣΠΑ
- Ανέπτυξε περαιτέρω την εσωτερική οργάνωση της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας και συνέχισε τις προσπάθειες στελέχωσής της
- Εφάρμοσε την τεχνολογική και πληροφοριακή της στρατηγική με την περαιτέρω αναβάθμιση του πληροφοριακού της συστήματος (ΟΠΕΣΠ)

1. Οργανωτική Δομή

Η οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ για το 2018 απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 79. Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2018)

1.1. Το Συμβούλιο της Αρχής

Σύμφωνα με το άρθρο 67 του ν. 4009/2011, το ανώτατο διοικητικό όργανο της Αρχής είναι το Συμβούλιο, συγκροτούμενο από 15 μέλη, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, μετά από τη νομοθετικά προβλεπόμενη διαδικασία επιλογής. Τα μέλη του Συμβουλίου απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Το Συμβούλιο συγκροτείται από:

- τον Πρόεδρο της Αρχής
- έξι (6) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των Πανεπιστημίων με αντίστοιχη εξειδίκευση στους επιστημονικούς κλάδους: των Ανθρωπιστικών Επιστημών ή Καλών Τεχνών, των Νομικών, Πολιτικών ή Κοινωνικών Επιστημών, των Επιστημών Υγείας ή Βιολογίας, των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων, των Μηχανικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών, των Θετικών Επιστημών ή της Πληροφορικής,
- τέσσερις (4) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των ΤΕΙ, με αντίστοιχη εξειδίκευση στους κλάδους: της Διοίκησης ή Οικονομίας, των Επαγγελματιών Υγείας ή Πρόνοιας, των Τεχνολογικών Επιστημών Μηχανικών, των Τεχνολογικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών ή Τροφίμων,
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (ΕΦΕΕ)
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας (ΕΣΕΕ)
- έναν (1) εν ενεργεία Ερευνητή πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών Ερευνητικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας,
- έναν (1) κοινό εκπρόσωπο του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Το 2018, μετά από την ολοκλήρωση της προβλεπόμενης διαδικασίας (άρθρ. 67 ν. 4009/11), συμπληρώθηκαν οι εξής θέσεις μελών του Συμβουλίου:

- για τον κλάδο της διοίκησης ή οικονομίας
- για τον κλάδο των τεχνολογικών ή γεωτεχνικών επιστημών ή τροφίμων

Η σύνθεση του Συμβουλίου της Αρχής για το 2018 διαμορφώθηκε ως εξής:

- Πρόεδρος της Αρχής, η Καθηγήτρια Νικολέττα Παϊσίδου, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΦΕΚ 774/ΥΟΔΔ/11.12.2014)
- Αντιπρόεδρος με αρμοδιότητα σε θέματα χρηματοδότησης, ο Καθηγητής Ιωάννης Γεροθανάσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, για τον επιστημονικό κλάδο των Θετικών Επιστημών ή της Πληροφορικής (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06-06-2014)
- Αντιπρόεδρος με αρμοδιότητα σε θέματα πιστοποίησης ποιότητας, ο Καθηγητής Βασίλειος Τσιάντος, ΤΕΙ Αν. Μακεδονίας και Θράκης, για τον κλάδο των Τεχνολογικών Επιστημών Μηχανικών (ΦΕΚ 496/ΥΟΔΔ/10-10-2017)

- Ερευνητής Α' Ευάγγελος Γερασόπουλος, Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΙΕΠΒΑ) του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, ως μέλος, εκπρόσωπος των μη ακαδημαϊκών Ερευνητικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΦΕΚ 232/ΥΟΔΔ/18-06-2017)
- Καθηγητής Γεώργιος Ζαλίδης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Μηχανικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών (ΦΕΚ 96/ΥΟΔΔ/03-03-2017)
- Καθηγήτρια Παρασκευή Μητλιάγκα, ΤΕΙ Δυτ. Μακεδονίας, ως μέλος για τον κλάδο των Τεχνολογικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών ή Τροφίμων (ΦΕΚ 289/ΥΟΔΔ/21-05-2018)
- Καθηγητής Αντώνιος Ντέμος, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΦΕΚ 439/ΥΟΔΔ/08-09-2017)
- Καθηγητής Γεώργιος Παπαθεοδωρίδης, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Επιστημών Υγείας ή Βιολογίας (ΦΕΚ 864/ΥΟΔΔ/27-11-15)
- Καθηγητής Στυλιανός Σταματόπουλος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Νομικών, Πολιτικών ή Κοινωνικών Επιστημών (ΦΕΚ 496/ΥΟΔΔ/10-10-2017)
- Καθηγητής Γεώργιος Σταμέλος, Πανεπιστήμιο Πατρών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Ανθρωπιστικών Επιστημών ή Καλών Τεχνών (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06-06-2014)
- Αν. καθηγητής Γεώργιος Τσαντόπουλος, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ως κοινός εκπρόσωπος του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΦΕΚ 275/ΥΟΔΔ/12-06-2017)
- Καθηγητής Παναγιώτης Τσακλής, Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ως μέλος για τον κλάδο των Επαγγελματιών Υγείας ή Πρόνοιας (ΦΕΚ 775/ΥΟΔΔ/02-11-15)
- Καθηγητής Νικόλαος Τσουνής, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας, ως μέλος για τον κλάδο της διοίκησης ή οικονομίας (ΦΕΚ 67/ΥΟΔΔ/08-02-2018)

Σημειώνεται ότι οι δύο θέσεις εκπροσώπων των προπτυχιακών φοιτητών δεν συμπληρώθηκαν, καθώς δεν έχει υπάρξει ανταπόκριση από τους αντίστοιχους φορείς, ΕΦΕΕ και ΕΣΣΕ.

Το 2018 το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ πραγματοποίησε δεκαοκτώ (18) συνεδριάσεις με κύριες θεματικές:

Πιστοποίηση

- Προετοιμασία της πιστοποίησης των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ των ΑΕΙ (διαδικασία ορισμού επιτροπών πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ, υποδείγματα έκθεσης πιστοποίησης και σχετικού υλικού, έγκριση πιστοποιητικών)
- Έγκριση Εκθέσεων Πιστοποίησης ΕΣΔΠ και χορήγηση πιστοποίησης

Διατύπωση γνώμης

Η ΑΔΙΠ γνωμοδότησε σχετικά με νέες διατάξεις ή νομοθετήματα τα οποία αφορούν στη δομή και λειτουργία της Ανώτατης Εκπαίδευσης και σχετικά με αιτήματα του ΥΠΠΕΘ για:

- Αντιστοιχίες των Τμημάτων, Εισαγωγικών Κατευθύνσεων και Προγραμμάτων Σπουδών των ΑΕΙ και των ΑΕΑ για το ακ. έτος 2018-2019 (2 αιτήματα)
- Μετονομασίες Τμημάτων ή Σχολών ΑΕΙ (5 αιτήματα)

- Ορισμό της έδρας Τμημάτων ή Σχολών (2 αιτήματα)
- Θέσπιση εισαγωγικών κατευθύνσεων ή/και μετατροπή κατευθύνσεων προχωρημένου εξαμήνου σε εισαγωγικές (3 αιτήματα)
- Θέσπιση κατευθύνσεων προχωρημένου εξαμήνου (2 αιτήματα)
- Συνάφεια Τμημάτων ΑΕΙ (άρθρ. 59 ν. 4415/16) (2 αιτήματα)
- Υπαγωγή Τμημάτων Πανεπιστημίων στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν. 4485/17 περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (28 αιτήματα)

Το 2018, το Συμβούλιο της Αρχής σε συνεδρίασή του καθόρισε τα συμπληρωματικά στοιχεία που η ΑΔΙΠ θα ζητά απ' ευθείας από τα Ιδρύματα όταν εξετάζει αιτήματα για υπαγωγή Τμημάτων στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν.4485/17, τα οποία είναι ελλιπώς τεκμηριωμένα. Στόχος είναι να μπορεί η Αρχή να αξιολογεί την εκπλήρωση ή μη των κριτηρίων του νόμου 4485/17 ώστε να διατυπώνει σχετική γνώμη. Τα στοιχεία αυτά είναι τα εξής:

- Η αντιστοίχιση όλων των μαθημάτων του ΠΣ στις κατηγορίες που αναφέρονται στην παρ.1 του άρθρου 46 του ν. 4485/17, όπως περιγράφονται στο αντίστοιχο περίγραμμα μαθήματος.
- Ειδικότερα, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις χορήγησης ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου μεταπτυχιακού επιπέδου σε Προγράμματα Σπουδών (ΠΣ) 5ετούς διάρκειας θα πρέπει να διαπιστωθεί η ύπαρξη επαρκούς ή ικανού αριθμού μαθημάτων του ΠΣ, τα οποία εντάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες: α. Μαθήματα γενικού υποβάθρου ή θεμελίωσης στις βασικές επιστήμες ή τέχνες: Είναι τα μαθήματα που παρέχουν την αναγκαία προϋπάρχουσα επιστημονική γνώση για την κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου (περ. αα της παρ. 1 του άρθρ. 46 του ν. 4485/17), β. Μαθήματα ειδικού υποβάθρου ή μαθήματα κορμού: Είναι τα μαθήματα που παρέχουν γνώσεις οι οποίες εντάσσονται άμεσα στο επιστημονικό αντικείμενο του Προγράμματος Σπουδών (περ. ββ της παρ. 1 του άρθρ. 46 του ν. 4485/17), γ. Μαθήματα εμβάθυνσης / εμπέδωσης γνώσεων της ειδικότητας του γνωστικού αντικείμενου (περ. γγ της παρ. 1 του άρθρ. 46 του ν. 4485/17) και δ. Διπλωματική εργασία ενός τουλάχιστον ακαδημαϊκού εξαμήνου (περ. δδ της παρ. 1 του άρθρ. 46 του ν. 4485/17)
- Τα περιγράμματα για όλα τα μαθήματα του ΠΣ
- Η αναφορά του αντίστοιχου, ανά μάθημα, διδακτικού προσωπικού με το γνωστικό του αντικείμενο (ώστε να διαπιστώνεται ο βαθμός κάλυψης των αναγκών διδασκαλίας των μαθημάτων αυτών με της αντίστοιχης ειδικότητας διδακτικό προσωπικό)
- Το πρόγραμμα σπουδών α) με την αναφορά των ECTS μονάδων για κάθε μάθημα και για τη διπλωματική εργασία, ώστε να διαπιστώνεται η κατανομή του αντίστοιχου φόρτου εργασίας σε όλο το εύρος του γνωστικού περιεχομένου του προγράμματος, καθώς και του γνωστικού αντικείμενου της ειδικότητας, όπως ρητά αναφέρεται στα κριτήρια του ν. 4485/17 και β) με τα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος σπουδών, ώστε να διαπιστώνεται αν καλύπτονται τα μαθησιακά αποτελέσματα επιπέδου 7, σύμφωνα με το εθνικό και ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων, όπως ρητά αναφέρεται στο εδ. 1 της παρ. 1 του άρθρ. 46 του ν. 4485/17.

Όπως προαναφέρθηκε, το 2018 η ΑΔΙΠ έλαβε 28 αιτήματα από το ΥΠΠΕΘ για διατύπωση γνώμης για υπαγωγή 62 Τμημάτων Πανεπιστημίων στις διατάξεις του άρθρου 46 του ν. 4485/17 περί ενιαίου και αδιάσπαστου τίτλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου. Το Συμβούλιο, μέσω της ανωτέρω διαδικασίας, εξέτασε το σύνολο των αιτημάτων και απέστειλε τελική θετική γνώμη στο ΥΠΠΕΘ μόνο για 24 Τμήματα. Τούτο συνέβη, α) λόγω της ασφυκτικής προθεσμίας που ορίζει ο νόμος και β) της μη ανταπόκρισης όλων των ιδρυμάτων στην παροχή συμπληρωματικών

στοιχείων για την έκφραση της τελικής γνώμης. Για το λόγο αυτό η ΑΔΙΠ απέστειλε σχετικό αίτημα στον Υπουργό αφενός μεν για την αύξηση του απαιτούμενου χρόνου για την ολοκλήρωση των γνωμοδοτήσεων εκ μέρους της και την τροποποίηση της διαδικασίας υποβολής συμπληρωματικών στοιχείων εκ μέρους των ιδρυμάτων, στο οποίο δεν έλαβε απάντηση.

Οργανωτικά/διοικητικά θέματα

- Οργανωτική διάρθρωση της Αρχής και στελέχωσή της
- Διαχείριση προσωπικού
- Χρηματοδότηση λειτουργίας της Υπηρεσίας (ΕΣΠΑ και Τακτικός Προϋπολογισμός)
- Θέματα σχεδιασμού και δραστηριοτήτων της Αρχής και την έγκριση της Έκθεσης Ανώτατης Εκπαίδευσης 2017

1.2. Επιστημονική και διοικητική υπηρεσία της ΑΔΙΠ

Κατά το 2018, η υπηρεσία προέβη σε μερική περαιτέρω ανάπτυξη της εσωτερικής της δομής με τη δημιουργία δύο τμημάτων στη Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας και τη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου σε αυτοτελή μονάδα (επιπέδου Τμήματος), που υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση.

Οι αρμοδιότητες των Διευθύνσεων και τα πεπραγμένα τους για το 2018 παρατίθενται συνοπτικά στη συνέχεια.

1.2.1. Κέντρο Μελετών και Ερευνών

Οι αρμοδιότητες του Κέντρου Μελετών και Ερευνών συνίστανται στην εκπόνηση μελετών, την επεξεργασία και επιστημονική υποστήριξη θεμάτων που άπτονται της διασφάλισης ποιότητας, καθώς και στη διερεύνηση των δεδομένων Ανώτατης Εκπαίδευσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Το 2018, το Κέντρο, όπως κάθε χρόνο, παρακολούθησε τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, επεξεργάστηκε στοιχεία σε θέματα διασφάλισης ποιότητας και εκπόνησε εσωτερικές αναφορές για την έκθεση ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

1.2.2. Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας περιλαμβάνουν την υποστήριξη των ΑΕΙ με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των διαδικασιών, των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητάς τους, τον προγραμματισμό, συντονισμό και την οργάνωση διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών, καθώς και τη σύνταξη, τήρηση και ανανέωση του μητρώου ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για την υλοποίηση των αναφερόμενων διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης.

Η ΑΔΙΠ το 2018 δημοσίευσε δύο προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος (με αρ. πρωτ. 4900/19-01-2018 και 7474/27-11-2018), με τις οποίες κάλεσε τα Ιδρύματα της χώρας να καταθέσουν προτάσεις

για την πιστοποίηση του Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας (ΕΣΔΠ) και την ακαδημαϊκή πιστοποίηση Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) που προσφέρονται από τα Τμήματα και τις Σχολές. Στην 1^η πρόσκληση κατατέθηκαν 13 προτάσεις για πιστοποίηση ΕΣΔΠ και 42 προτάσεις για ακαδημαϊκή πιστοποίηση ΠΠΣ. Στη 2^η πρόσκληση κατατέθηκαν 9 προτάσεις για πιστοποίηση ΕΣΔΠ και 114 προτάσεις για ακαδημαϊκή πιστοποίηση ΠΠΣ.

Επίσης, το 2018 η ΑΔΙΠ μέσω της Διεύθυνσης αυτής κάλεσε τα Ιδρύματα να καταθέσουν την Έκθεση Προόδου, η οποία αποτελεί συνέχεια της αξιολόγησης του Ιδρύματος και αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής ποιότητάς του. Η κατάθεση της Έκθεσης αυτής πραγματοποιήθηκε με τη συμπλήρωση δύο ετών από την πραγματοποίηση της εξωτερικής αξιολόγησης των Ιδρυμάτων. Μέσω αυτής δόθηκε η δυνατότητα στο Ίδρυμα να κάνει μία γενική αποτίμηση για τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης, τον βαθμό ανταπόκρισής του στα θέματα που τέθηκαν στην έκθεση της Επιτροπής Εξωτερικής Αξιολόγησης καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αξιοποιήθηκαν οι συστάσεις της.

1.2.3. Διεύθυνση Συμφωνιών Προγραμματικού Σχεδιασμού και Χρηματοδότησης

Η Διεύθυνση εποπτεύει την εκτέλεση των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ. Ωστόσο, για λόγους πέραν της θέλησης και των δυνατοτήτων της Αρχής, η Διεύθυνση αυτή δεν έχει διαχρονικά λειτουργήσει, καθώς στην ουσία δεν ενεργοποιήθηκαν οι σχετικές διατάξεις (άρθρα 62 & 73) του νόμου (4009/11). Οι διατάξεις αυτές αφορούν στην εφαρμογή των αρμοδιοτήτων της Αρχής για την διαπραγμάτευση, εισήγηση και παρακολούθηση των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ με το Υπουργείο Παιδείας και την κατανομή της δημόσιας χρηματοδότησης σε αυτά.

1.2.4. Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Η Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης έχει ως έργο την παρακολούθηση της λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων της Αρχής και της ασφάλειάς τους (ΟΠΕΣΠ (Μητρώο, Δεδομένα Ποιότητας ΑΕΙ) ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ιστοχώρο, συστήματα αποθήκευσης δεδομένων αντιγράφων ασφαλείας, συστήματα τηλε-επικοινωνιών, ηλεκτρονικό πρωτόκολλο, λογισμικό οικονομικών λογιστηρίου, συστήματα αποθήκευσης και διακίνησης αρχείων) την ενημέρωση αντιγράφων ασφαλείας επιχειρησιακών δεδομένων της Αρχής, την υποστήριξη των χρηστών της υπηρεσίας, την υποστήριξη τηλεδιασκέψεων του Συμβουλίου της Αρχής, την ανάπτυξη εφαρμογών αξιοποίησης και επεξεργασίας δεδομένων, τον σχεδιασμό και εξαγωγή αναφορών από βάσεις δεδομένων, την εφαρμογή της ψηφιακής πολιτικής που αφορά στο δημόσιο τομέα στην Αρχή – Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση.

Το 2018, η Διεύθυνση, μεταξύ άλλων, συνεργάστηκε με τις ΜΟΔΙΠ των Ιδρυμάτων της χώρας και υπευθύνους ΟΜΕΑ για την υποβολή των δεδομένων ποιότητας. Υποστήριξε τα Ιδρύματα μέσω ΟΠΕΣΠ σε περίπου 1.200 χρήστες, υποστήριξε τους εμπειρογνώμονες (1.000 χρήστες) για την παρακολούθηση των στοιχείων τους μέσω της πληροφοριακής πλατφόρμας του μητρώου, καθοδήγησε και επόπτευσε τον ανάδοχο για τη συντήρηση και παραμετροποίηση του ΟΠΕΣΠ και σε συνεργασία με τη Γεν. Διευθύντρια διαχειρίστηκε και απάντησε 1.200 ερωτήματα από τα Ιδρύματα σχετικά με τα δεδομένα ποιότητας, συνέταξε και επικαιροποίησε το εγχειρίδιο δεδομένων ποιότητας και το διέθεσε στους χρήστες των Ιδρυμάτων, δόμησε το σύστημα επιχειρηματικής ευφυΐας (BI) του

ΟΠΕΣΠ και συνέθεσε δείκτες παρακολούθησης επιδόσεων των ΑΕΙ από τα πεδία του ΟΠΕΣΠ. Επιπλέον, πραγματοποίησε τις απαραίτητες διαδικασίες για την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών (μέσω ΕΣΠΑ και τακτικού προϋπολογισμού) την ευθύνη των οποίων έχει η Διεύθυνση, υποστήριξε τις Επιτροπές Εμπειρογνομίων κατά τη διαμονή τους στην Αθήνα σε θέματα τεχνολογιών πληροφορικής όπου και όταν απαιτήθηκε, διαχειρίστηκε και επίβλεψε το πληροφοριακό σύστημα ΕΣΠΑ και των συνοδευτικών πράξεων (ΟΠΣ, τεχνικό δελτίο, αναφορές, χρηματοδότηση, μηνιαία, τεκμηρίωση μηνιαίων, περιοδικοί έλεγχοι κ.λπ.) και διαχειρίστηκε το φυσικό αντικείμενο ΕΣΠΑ που εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Διεύθυνσης.

1.2.5. Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης συνίστανται στην οικονομική και διοικητική διαχείριση, την υποστήριξη των συνεδριάσεων του Συμβουλίου, τη διαχείριση του πρωτοκόλλου και της αλληλογραφίας, την επικοινωνία με εξωτερικούς φορείς της ημεδαπής και της αλλοδαπής, και για το πρώτο εξάμηνο του έτους, τη διασφάλιση της ποιότητας της Υπηρεσίας μέσω της συμμόρφωσης με τις αρχές του ISO 9001:2015.

Τον Ιούνιο του 2018, προκηρύχθηκε η θέση του Προϊστάμενου της Διεύθυνσης (αρ. πρωτ. 5878/21-06-18 [ΑΔΑ ΨΔΠΤΙ5Ζ-Γ7Η]), λόγω παραίτησης του προκατόχου, και η διαδικασία ολοκληρώθηκε με τη στελέχωση της Δ/νσης με Προϊστάμενο τον Οκτώβριο του 2018.

Τα οικονομικά Τμήματα της Διεύθυνσης λειτούργησαν σύμφωνα με τις αρμοδιότητες και τις απαιτήσεις που απορρέουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 69Γ του ν. 4270/2014 (ΦΕΚ 389/τ. Β/10-02-2017) με κύριο αντικείμενο την οικονομική και διοικητική διαχείριση του Τακτικού Προϋπολογισμού και του ΕΣΠΑ.

Το Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης και Επικοινωνίας διαχειρίστηκε τις διαδικασίες των προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αποσπάσεις προσωπικού από το δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα (2 προκηρύξεις), για την πλήρωση της θέσης Προϊσταμένου της Δ/νσης (1) και για την επιλογή των εξωτερικών συνεργατών (μέσω του ΕΣΠΑ) (2 προκηρύξεις). Το 2018 υλοποίησε τη δημιουργία και εκτύπωση των υλικών δημοσιότητας στο πλαίσιο της πιστοποίησης των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ των ΑΕΙ (οδηγός πιστοποίησης, πρότυπο ποιότητας ΕΣΔΠ και πρότυπο ποιότητας ΠΠΣ) καθώς και τη δημιουργία των Πιστοποιητικών για τα ΕΣΔΠ και τα ΠΠΣ των Ιδρυμάτων.

Το πρώτο εξάμηνο του 2018, πραγματοποιήθηκε και η αξιολόγηση του προσωπικού της Υπηρεσίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4369/16.

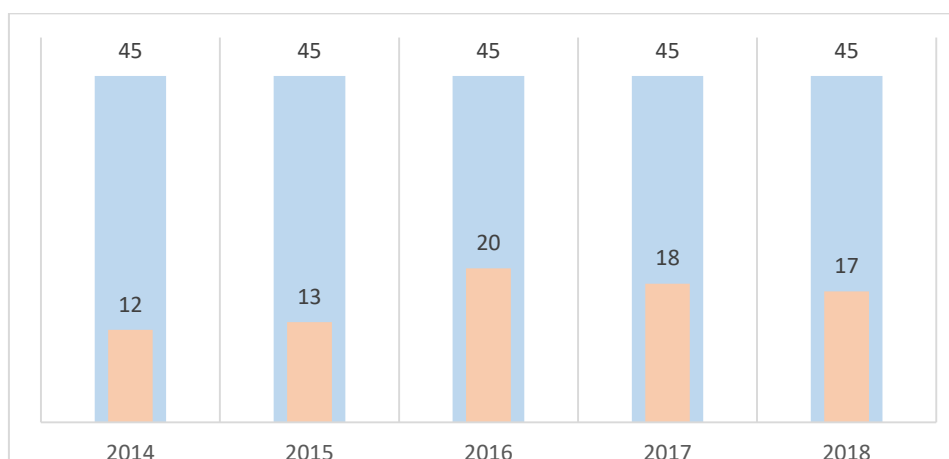
2. Ανθρώπινο δυναμικό

Την ευθύνη της διοίκησης και λειτουργίας της Αρχής έχει ο Γενικός Διευθυντής (άρθρ. 69 του ν. 4009/2011), οι αρμοδιότητες του οποίου συνίστανται στον συντονισμό και την κατεύθυνση της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας και των μονάδων τους, στην εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου και την υλοποίηση άλλων πράξεων της Αρχής. Επιπλέον, είναι διοικητικός και πειθαρχικός προϊστάμενος του ειδικού επιστημονικού και του διοικητικού προσωπικού.

Οι προβλεπόμενες από τον νόμο οργανικές θέσεις για τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Αρχής ανέρχονται σε 45. Το προσωπικό της ΑΔΙΠ αποτελείται από αποσπασμένους και μεταταγμένους υπαλλήλους, προερχόμενους από τον στενό και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το 2018 ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες για τη μετάταξη δύο (2) αποσπασμένων υπαλλήλων στην ΑΔΙΠ, βάσει των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 18 του ν. 4440/16, με απώτερο στόχο την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού της Αρχής. Έτσι ο συνολικός αριθμός των μεταταγμένων υπαλλήλων ανήλθε σε οκτώ (8).

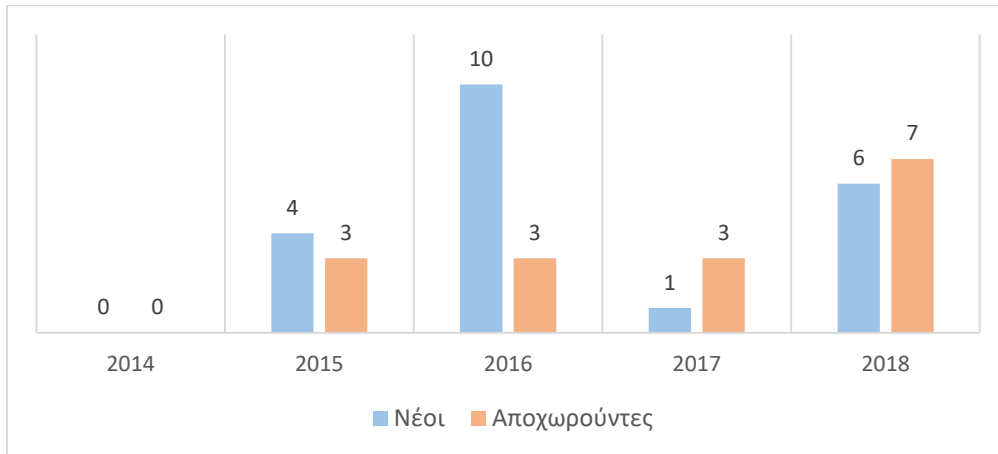
Στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη βελτίωση και την υποστήριξη των λειτουργιών της Αρχής, επιδιώχθηκε και το 2018 η περαιτέρω στελέχωσή της. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΑΔΙΠ εξέδωσε δύο προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την απόσπαση προσωπικού. Στην 1^η προκήρυξη (με αρ πρωτ. 4950/30-01-2018 [ΑΔΑ 673ΔΙ5Ζ-Ο5Π]) προς κάλυψη 14 θέσεων, επιλέχθηκαν 12 άτομα. Ωστόσο μόνο 3 θέσεις καλύφθηκαν, μία (1) μέσα στο 2018, ενώ για τις άλλες δύο οι διαδικασίες ολοκληρώθηκαν με μεγάλη εξωγενή καθυστέρηση το 2019. Στη 2^η προκήρυξη (με αρ. 5971/09-07-2018 [ΑΔΑ 726ΑΙ5Ζ-ΙΩΚ]) η Αρχή επέλεξε 12 άτομα για τις αιτούμενες θέσεις, ωστόσο καμία απόσπαση δεν προχώρησε μέσα στο 2018. Οι υπόλοιπες εγκεκριμένες από την Αρχή αποσπάσεις που δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί, λόγω μη έγκρισης από τον οικείο Υπουργό, παραμένουν σε εκκρεμότητα. Δεδομένου ότι οι ρυθμοί στελέχωσης με αποσπάσεις φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερος αργοί, στόχος της ΑΔΙΠ παραμένει και για το επόμενο έτος η προκήρυξη θέσεων επιστημονικού προσωπικού μέσω ΑΣΕΠ.

Το 2018 έληξαν οι αποσπάσεις τεσσάρων (4) υπαλλήλων ενώ μία υπάλληλος αποχώρησε λόγω διορισμού της σε άλλο φορέα. Ωστόσο από τις εκκρεμούσες αποσπάσεις του 2017, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το 2018, τέσσερις (4) νέοι υπάλληλοι ανέλαβαν καθήκοντα στην Αρχή. Η υποστελέχωση της ΑΔΙΠ αποτελεί ένα χρόνια πρόβλημα το οποίο συνδέεται τόσο με τους δημοσιονομικούς περιορισμούς όσο και με τις αναποτελεσματικές διαδικασίες απόσπασης και μετάταξης προσωπικού λόγω απουσίας κατάλληλων διατάξεων για την εφαρμογή τους. Στο παρακάτω σχήμα απεικονίζεται η αριθμητική διακύμανση του προσωπικού για τα έτη από 2014 (31/12) έως και 2018 (31/12).

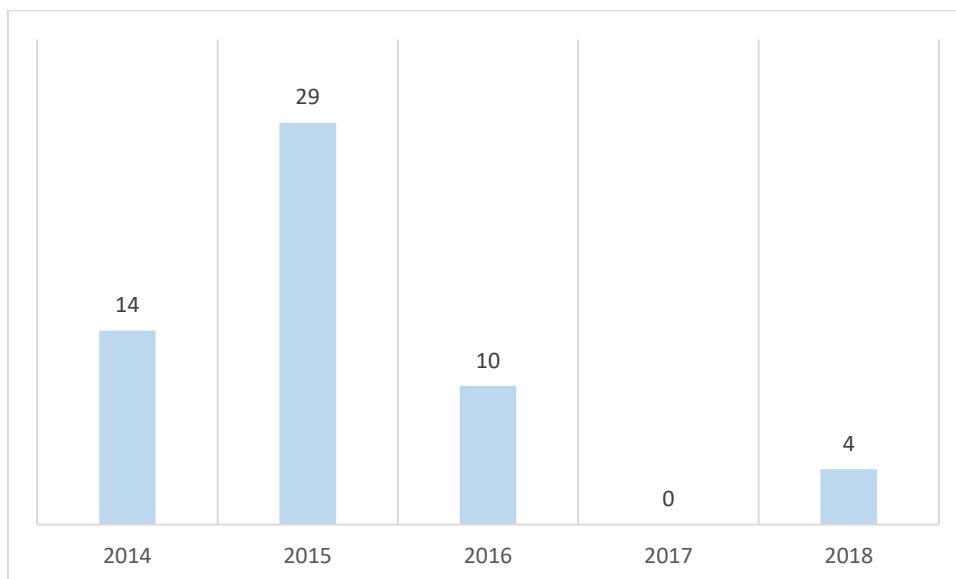
Σχήμα 80. Αριθμητική διακύμανση προσωπικού ως προς το προβλεπόμενο πλήθος προσωπικού κατά τη διάρκεια των ετών 2014-2018

Επιπλέον στο παρακάτω σχήμα απεικονίζεται ο ρυθμός αυξομείωσης του προσωπικού ανά έτος από το 2014 έως και το 2018. Η ΑΔΙΠ από την έναρξη του 2015 εφάρμοσε συστηματική πολιτική στελέχωσης της υπηρεσίας η οποία απέδωσε με την αύξηση της στελέχωσης κατά 21 νέων υπαλλήλων. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα 16 υπάλληλοι αποχώρησαν είτε λόγω λήξης της απόσπασής τους είτε αποχώρησης για άλλες υπηρεσίες. Συνολικά η ΑΔΙΠ παρόλες τις αντιξοότητες αύξησε οριακά κατά 5 άτομα το στελεχικό της δυναμικό από το 2014 έως το 2018. Παραμένει ωστόσο ως πρόβλημα η μεγάλη διαφορά μεταξύ του υφιστάμενου πλήθους του προσωπικού (17) και του προβλεπόμενου (45) από το νόμο.

Σχήμα 81. Ρυθμός αυξομείωσης προσωπικού ανά έτος από το 2014

Στο ανωτέρω σχήμα δεν περιλαμβάνονται οι εξωτερικοί συνεργάτες της ΑΔΙΠ, οι οποίοι απασχολούνται στην Αρχή μέσω του ΕΣΠΑ για την υλοποίηση ΠΕ του έργου. Το 2018 η Αρχή απασχόλησε τέσσερις (4) εξωτερικούς συνεργάτες, όπως προβλέπεται στο τεχνικό δελτίο του Έργου. Στη συνέχεια στο Σχήμα 82 παρουσιάζεται το πλήθος των εξωτερικών συνεργατών ανά έτος:

Σχήμα 82. Πλήθος εξωτερικών συνεργατών ανά έτος από το 2014

Το 2018, επειδή αυξήθηκε κατακόρυφα ο φόρτος εργασίας όλων των Διευθύνσεων λόγω της έναρξης των πιστοποιήσεων, η επιμόρφωση και κατάρτιση του προσωπικού σε αντικείμενα άμεσα συνδεδεμένα με τις υφιστάμενες αρμοδιότητες της Αρχής ήταν ελαφρώς περιορισμένη, δεδομένου του μικρού αριθμού προσωπικού. Έγιναν επιμορφώσεις στο ΕΚΔΔΑ, όπως «Η εφαρμογή του ενιαίου συστήματος κινητικότητας στην δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση» και σεμινάρια βελτίωσης κοινωνικών ικανοτήτων αλλά και σε σεμινάρια άλλων φορέων, όπως «Υπαγωγή στην ασφάλιση του ΕΦΚΑ των δημοσίων υπάλληλων και απεικόνιση στην ΑΠΔ».

Το επίπεδο εκπαίδευσης του προσωπικού της ΑΔΙΠ είναι υψηλό. Ειδικότερα, το 25% του προσωπικού κατέχει διδακτορικό τίτλο, το 71% κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο και μόνο το 4% κατέχει βασικό τίτλο σπουδών.

Το 2018, το ανθρώπινο δυναμικό της Επιστημονικής και Διοικητικής Υπηρεσίας της Αρχής διαρθρώνεται ως εξής:

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Δρ. Χριστίνα Μπέστα

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

1. Δρ. Δέσποινα Γαλάνη (από 22-06-2018)
2. Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης
3. Γεωργία Γεωργίου (από 09-01-2018)
4. Βασιλική Γκίνη
5. Αθανάσιος Γουδόσης
6. Άννα Δασκαλάκη (έως 18-11-2018)
7. Χαρίκλεια Δημοπούλου (από 19-11-2018)
8. Άρης Θεοδωράκος
9. Ελένη Κρομμυδάκη (έως 18-11-2018)
10. Βασιλική Κυριακούση
11. Γεωργία Κωστοπούλου
12. Ιωάννα Λεράκη
13. Ελευθερία Μανωλιάδη (από 16-03-2018)
14. Ασημίνα Μπακάρα (έως 19-09-2018)
15. Στέλλα Μπαφίλια (από 02-05-2018)
16. Δρ. Στέφανος Παπαηλίας (έως 03-11-2018)
17. Θεώνη Πετροπούλου
18. Σπυρίδων Ρίζος (από 01-10-2018)
19. Γεώργιος Ρουμπιέν
20. Δρ. Ιωάννης Ρωσσίδης (έως 11-06-2018)
21. Αθανάσιος Σακελλαρίου
22. Δρ. Δημήτριος Σπηλιωτόπουλος (έως 03-07-2018)
23. Αικατερίνη Τσαλίκη
24. Δήμητρα Χαλκιά (έως 11-01-2018)

Στις 31/12/2018 το προσωπικό αριθμούσε δεκαεπτά (17) άτομα.

3. Χρηματοδότηση της ΑΔΙΠ

Η χρηματοδότηση της Αρχής πραγματοποιείται μέσω i. του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι πιστώσεις του οποίου εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και ii. του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΔΒΜ).

3.1. Τακτικός Προϋπολογισμός

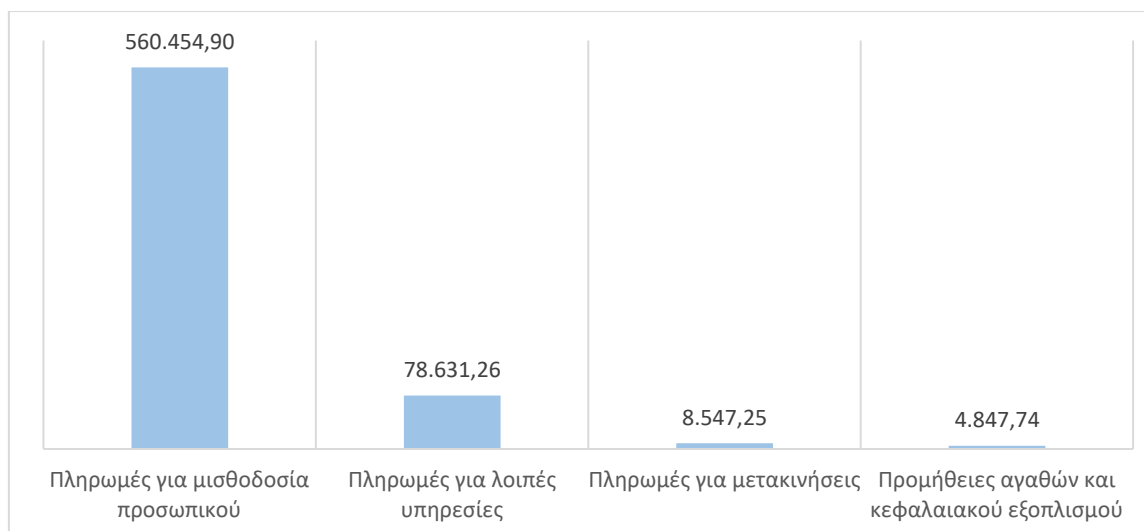
Η διαμόρφωση του Τακτικού Προϋπολογισμού για το έτος 2018 απεικονίζεται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 27. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Κωδικός Αριθμός	Ονομασία Δαπάνης	2018
0000	Πληρωμές για υπηρεσίες	647.633,41€
	0200 Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων	512.714,18€
	0300 Αμοιβές υπαλλήλων ΙΔ ορισμένου χρόνου & ειδικών κατηγοριών	47.740,72€
	0500 Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	0,00 €
	0700 Πληρωμές για μετακινήσεις	8.547,25€
	0800 Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες	78.631,26€
1000	Προμήθειες αγαθών & κεφαλαιακού εξοπλισμού	4.847,74€
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		652.481,15€

Οι αμοιβές των πολιτικών υπαλλήλων διαμορφώνονται βάσει της κείμενης νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία η μισθοδοσία του προσωπικού της ΑΔΙΠ βαρύνει αποκλειστικά τον τακτικό της προϋπολογισμό και έχει μεταφερθεί από τον προϋπολογισμό των φορέων προέλευσης των υπαλλήλων. Τα μέλη του Συμβουλίου, πλην του Προέδρου της ΑΔΙΠ, δεν μισθοδοτούνται από την ΑΔΙΠ, αλλά από τα οικεία ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης και δεν λαμβάνουν αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις.

Από τον Πίνακα προκύπτει ότι οι δαπάνες μισθοδοσίας καλύπτουν το 86% του προϋπολογισμού, τα έξοδα μετακινήσεων και λοιπών υπηρεσιών το 13%, ενώ μόλις το 1% αφορά σε προμήθειες αγαθών και κεφαλαιακού εξοπλισμού. Καθίσταται προφανές ότι το λειτουργικό κόστος και η αναπτυξιακή προοπτική της ΑΔΙΠ καλύπτονται με δυσκολία μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού, γεγονός που αναγκάζει την Αρχή να εξυπηρετεί μέρος των λειτουργικών αναγκών της για την υλοποίηση σημαντικού μέρους της αποστολής της μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΣΠΑ 2014 - 2020.

Σχήμα 83. Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού της ΑΔΙΠ κατά το 2018

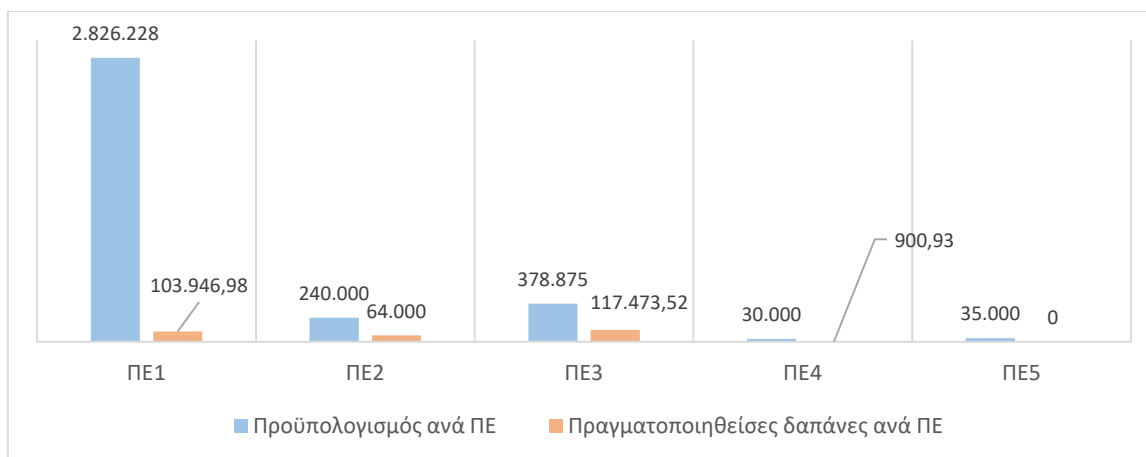
3.2. ΕΣΠΑ 2014 – 2020

Τα οικονομικά στοιχεία για το 2018 του Υποέργου (Α/Α 1) «Εφαρμογή του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης» της Πράξης «Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714 που εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020» παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 28. Οικονομικά στοιχεία Έργου ΕΣΠΑ 2018

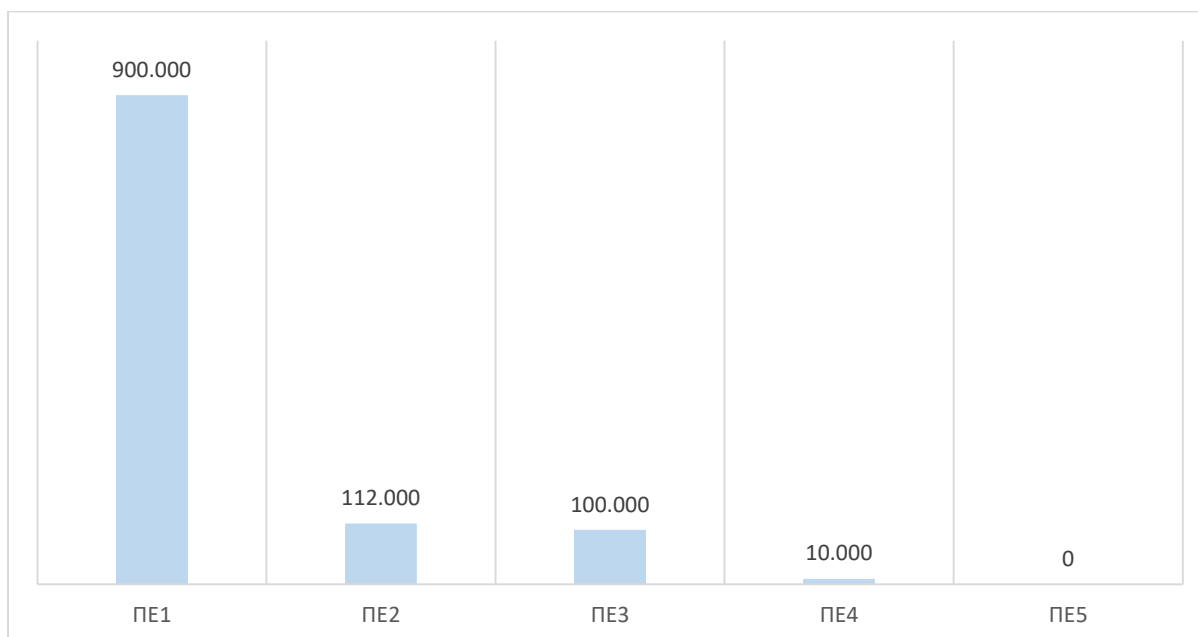
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΓΟΥ από 01/01/2018 έως 31/12/2018					
«Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020					
Συνολικός προϋπολογισμός έργου	Έσοδα	Υπόλοιπο	Πραγματοποιηθείσες Δαπάνες	Πληρωμές	Υπόλοιπο Πληρωμών
3.510.102,99€	450.000€	3.060.102,99€	286.321,43€	285.119,27€	1.202,16€
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ					
Ποσοστό κόστους (Δαπάνες / Προϋπολογισμό)		Ποσοστό δυνητικής απορρόφησης (Δαπάνες / Έσοδα)		Ποσοστό απορρόφησης (Πληρωμές / Έσοδα)	
8,16%		63,63%		63,36%	

Στο σχήμα που ακολουθεί απεικονίζεται το ύψος των πραγματοποιηθεισών δαπανών ανά Πακέτο Εργασίας:

Σχήμα 84. Δαπάνες του Έργου που πραγματοποιήθηκαν ανά PE κατά το 2018

Δεδομένης της καθυστερημένης ένταξης και έναρξης χρηματοδότησης του έργου ΕΣΠΑ, καταγράφεται σχετικά χαμηλή απορρόφηση εντός του 2018. Κατά τα επόμενα έτη 2019 και 2020 αναμένεται η απορρόφηση του προϋπολογισμού να ανέλθει σε πολύ υψηλότερο ποσοστό. Η σχετική πρόβλεψη για το 2019 απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 85. Πρόβλεψη δαπανών ανά πακέτο εργασίας για το 2019

Τα Πακέτα Εργασίας (PE) του έργου περιγράφονται ως εξής:

PE 1: Εφαρμογή του Συστήματος Πιστοποίησης (ΠΠΣ & ΕΣΔΠ) στα ΑΕΙ

Η ΑΔΙΠ, σε συνέχεια των δύο προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος που εστάλησαν στα Ιδρύματα της χώρας το 2018 για κατάθεση προτάσεων για την πιστοποίηση ΕΣΔΠ και για την ακαδημαϊκή πιστοποίηση ΠΠΣ, πραγματοποίησε το φθινόπωρο του 2018 την πιστοποίηση ποιότητας 12 Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας και 9 Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών από επιτροπές εμπειρογνομόνων. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν για την υλοποίηση αυτών των

πιστοποιήσεων (μετακινήσεις, διαμονή και αποζημίωση εμπειρογνομόνων) για το 2018 ανήλθαν στο ποσό των 103.946,98€.

ΠΕ 2: Εξωτερικοί συνεργάτες

Επιστημονική υποστήριξη των πιστοποιήσεων με εξωτερικούς συνεργάτες. Το 2018 η Αρχή δημοσίευσε δύο (2) προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την επιλογή τεσσάρων (4) εξωτερικών συνεργατών [με αρ. πρωτ. 4956/30-01-2018 (ΑΔΑ ΩΙΦΛΙ5Ζ-ΟΧΖ) και 7467/27-11-2018 (ΑΔΑ Ψ51ΞΙ5Ζ-2ΤΕ)]. Αντικείμενο απασχόλησης των εξωτερικών συνεργατών είναι η επεξεργασία των προτάσεων πιστοποίησης και των δεδομένων ποιότητας του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Εθνικού Συστήματος Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ). Ειδικότερα, το έργο τους αφορά στην αποδελτίωση, κατάταξη, ανάλυση δεδομένων από τις προτάσεις πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών και των εσωτερικών συστημάτων ποιότητας, στη συσχέτισή τους και παραγωγή δεικτών, στην οριζόντια επεξεργασία των πεδίων του ΟΠΕΣΠ όπως αυτά συμπληρώνονται από τα ΑΕΙ της χώρας, στον ποιοτικό έλεγχο δεδομένων και τον συσχετισμό τους με διεθνή δεδομένα και, τέλος, στην παραγωγή αναφορών. Οι αμοιβές των εξωτερικών συνεργατών για το 2018 ανήλθαν στο ποσό των 64.000€.

ΠΕ 3: Λειτουργικές ανάγκες της ΑΔΙΠ

Η επιχειρησιακή λειτουργία της ΑΔΙΠ για την εκπλήρωση της αποστολής της ταυτίζεται με το φυσικό αντικείμενο του έργου, συνεπώς οι δαπάνες λειτουργίας πραγματοποιούνται για την εκτέλεση του φυσικού αντικείμενου του έργου. Για το 2018 οι δαπάνες για την κάλυψη λειτουργικών αναγκών της Αρχής ανήλθαν σε 117.473,52€ και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες συντήρησης του ΟΠΕΣΠ, προμήθεια αναλώσιμων Η/Υ και γραφικής ύλης, ετήσιες συνδρομές στην ΕΝQA και στο ΙΝQAAHE για τη συμμετοχή της Αρχής ως πλήρους μέλους, νομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες δημοσιότητας και εκτυπώσεων υλικών πιστοποίησης και πιστοποιητικών, υπηρεσίες τροφοδοσίας των συναντήσεων με επιτροπές πιστοποίησης, πρυτανικές αρχές και μέλη των ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ.

ΠΕ 4: Επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας

Η επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας των μελών και στελεχών της ΑΔΙΠ αφορά στα αντικείμενα διασφάλισης ποιότητας, αξιολόγησης, πιστοποίησης και λοιπών συναφών με τους σκοπούς της ΑΔΙΠ ενεργειών. Το 2018 οι δαπάνες για επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας ανήλθαν σε 900,93€. Συγκεκριμένα, η δαπάνη αυτή αφορούσε στη συμμετοχή της Αρχής στη συνάντηση της UNESCO και της AAQ (Swiss Agency of Accreditation and Quality Assurance) με τίτλο «The role of Quality Assurance in Higher Education: challenges, developments and trends» που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2018 στη Γενεύη.

ΠΕ 5: Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ (ΕΝQA)

Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΕΝQA): επιθεώρηση και επαναπιστοποίηση της ΑΔΙΠ ως πλήρους μέλους της ΕΝQA και του Ευρωπαϊκού Μητρώου Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (EQAR). Η επιθεώρηση και επαναπιστοποίηση θα πραγματοποιηθεί το 2020. Ήδη από το 2018 ξεκίνησε η προετοιμασία της διαδικασίας εσωτερικά στην Υπηρεσία, χωρίς πρόκληση δαπανών.

4. Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας

4.1. Ημερίδα ενημέρωσης των ΜΟΔΙΠ (25-05-2018)

Η ΑΔΙΠ, στις 25-05-2018 πραγματοποίησε ημερίδα με θέμα «Εφαρμογή ΕΣΔΠ – Πρότυπο Εγχειρίδιο Ποιότητας», η οποία απευθυνόταν στους Προέδρους και στελέχη των ΜΟΔΙΠ των Πανεπιστημίων. Την ημερίδα, η οποία στέφθηκε με επιτυχία και σήμανε ουσιαστικά την έναρξη του κύκλου της πιστοποίησης, παρακολούθησαν όλα τα Ιδρύματα μέσω των ΜΟΔΙΠ τους. Η Πρόεδρος της Αρχής προλόγισε και περιέγραψε συνοπτικά το ζήτημα και ακολούθησε εκτενής ανάλυση από τη Γεν. Διευθύντρια. Με την παρουσίασή της «Εφαρμογή ΕΣΔΠ – Εγχειρίδιο Ποιότητας» περιέγραψε όλα τα σχετικά στοιχεία και στάδια, από την έναρξη λειτουργίας του ΕΣΔΠ, την παρουσίαση του εγχειριδίου ποιότητας, τις διεργασίες και τη δομή τους, τις διαδικασίες, τον τρόπο εκτέλεσής τους, την αλληλεπίδραση των διεργασιών, τη συνέχιση του κύκλου ποιότητας και την έκθεση παρακολούθησης. Με την Ημερίδα αυτή, τα στελέχη των ΜΟΔΙΠ είχαν τη δυνατότητα να θέσουν από κοντά ερωτήματα και απορίες για την όλη διαδικασία της προετοιμασίας των Ιδρυμάτων τους, ειδικά πριν από την κατάθεση των προτάσεων για πιστοποίηση των ΕΣΔΠ.

4.2. Τεχνικές συναντήσεις με ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στα γραφεία της Αρχής

Το διάστημα από 01-01-2018 έως και 22-12-2018, η ΑΔΙΠ συνέχισε στα γραφεία της, ενημερωτικές τεχνικές συναντήσεις, εν είδει σεμιναρίου, με τους Προέδρους και με στελέχη των ΜΟΔΙΠ των Ιδρυμάτων, με στόχο την εκτενέστερη ενημέρωσή τους για τα πρότυπα ποιότητας και τις απαιτήσεις τους, καθώς και την τεχνική συνδρομή τους στη διαδικασία της πιστοποίησης και της κατάθεσης προτάσεων πιστοποίησης.

5. Απονομή πιστοποιητικών και σημάτων πιστοποίησης ΕΣΔΠ και ΠΠΣ

Η ΑΔΙΠ, στο πλαίσιο των πιστοποιήσεων των ΕΣΔΠ και ΠΠΣ των Ιδρυμάτων της χώρας, δημιούργησε πρότυπο Πιστοποιητικού για τα ΕΣΔΠ και τα ΠΠΣ, καθώς και σήμα «Πιστοποιημένου ΕΣΔΠ» και σήμα «Πιστοποιημένου ΠΠΣ», τα οποία χορηγεί στα Ιδρύματα μετά από τη λήψη της σχετικής απόφασης από το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ.

Ακολουθούν τα πρότυπα των Πιστοποιητικών στα Ελληνικά και τα Αγγλικά:

Σχήμα 86. Πιστοποιητικό ΕΣΔΠ

Σχήμα 87. Πιστοποιητικό ΠΠΣ

Πίνακας 29. Σήμα «Πιστοποιημένο ΕΣΔΠ»

Χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως λογότυπο του πιστοποιημένου Εσωτερικού Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας του εκάστοτε Ιδρύματος (ενδεικτικά στο εγχειρίδιο ποιότητας, στις περιοδικές εκθέσεις και αναφορές του ΕΣΔΠ, στα έντυπα αλληλογραφίας και σε ενημερωτικό υλικό της ΜΟΔΙΠ). Τα δικαιώματα χρήσης του σήματος αφορούν αποκλειστικά στην περίοδο πιστοποίησης του συστήματος.

Πίνακας 30. Σήμα «Πιστοποιημένο ΠΠΣ»

Χρησιμοποιείται ως λογότυπο των πιστοποιημένων Προγραμμάτων Σπουδών του εκάστοτε Ιδρύματος (ενδεικτικά στο πτυχίο και το παράρτημα διπλώματος, στον οδηγό σπουδών και σε σχετικό ενημερωτικό υλικό του ΠΠΣ). Τα δικαιώματα χρήσης του σήματος αφορούν αποκλειστικά στην περίοδο πιστοποίησης του προγράμματος σπουδών.

6. Δημόσιες και διεθνείς σχέσεις

6.1. Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων των ΑΕΙ

Η ΑΔΙΠ, μετά από πρόσκληση των αρμοδίων οργάνων, συμμετείχε στις εργασίες των παρακάτω Συνόδων Πρυτάνεων Ελληνικών Πανεπιστημίων και Συνόδων Πρυτάνεων ΤΕΙ, με στόχο την παρουσίαση και ανάλυση θεμάτων για την πιστοποίηση των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ των Ιδρυμάτων:

- Σύνοδο πρυτάνεων και αντιπρυτάνεων Τ.Ε.Ι., 23 Απριλίου 2018, ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας (Λαμία), συμμετοχή της Προέδρου και της Γενικής Διευθύντριας της ΑΔΙΠ με την παρουσίαση «Πιστοποίηση προγραμμάτων σπουδών, Εσωτερικά Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας, ΑΔΙΠ»
- 20ή Σύνοδο Αναπληρωτών Πρυτάνεων Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού των Ελληνικών Πανεπιστημίων, 13-15 Δεκεμβρίου 2018, Αθήνα, συμμετοχή της Προέδρου και της Γενικής Διευθύντριας της ΑΔΙΠ με την παρουσίαση «Η εξέλιξη των πιστοποιήσεων».

6.2. Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων

Στο πλαίσιο της Διαβούλευσης του σχεδίου νόμου περί ίδρυσης Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις, η Πρόεδρος της Αρχής προσκλήθηκε στις 16-02-2018 στη Διαρκή Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων, όπου τοποθετήθηκε εκ μέρους του Συμβουλίου επί των διατάξεων του σχεδίου νόμου.

Στις 21-09-2018, η Πρόεδρος της ΑΔΙΠ παρέδωσε στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων, κ. Ν. Βούτση την Έκθεση Ποιότητας Ανώτατης Εκπαίδευσης 2017.

6.3. Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ

Η ΑΔΙΠ συμμετέχει, ως πλήρες μέλος, στο Διεθνές Δίκτυο Φορέων Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (INQAAHE), παρακολουθώντας ενεργά τον επιστημονικό διάλογο σε διεθνές επίπεδο για τα θέματα διασφάλισης ποιότητας και τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης διεθνώς.

Στο πλαίσιο συνεργασιών της και της παρακολούθησης των διεθνών εξελίξεων σε θέματα ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης, η ΑΔΙΠ εκπροσωπήθηκε δια της Γεν. Δ/ντριας στη συνάντηση της UNESCO και της AAQ (Swiss Agency of Accreditation and Quality Assurance) με τίτλο «The role of Quality Assurance in Higher Education: challenges, developments and trends» που πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2018 στη Γενεύη. Κύρια αποτελέσματα της συνάντησης ήταν ο προσδιορισμός μεγάλων ευκαιριών και προκλήσεων για την ανάπτυξη της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και νέα θέματα που αφορούν στον ρόλο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της ποιότητας, στην αιεφόρο ανάπτυξη. Εξετάστηκαν επιπλέον αναπτυξιακές στρατηγικές για την εμπλοκή των κυβερνήσεων, των φορέων διασφάλισης ποιότητας, των ΑΕΙ και άλλων ενδιαφερομένων μερών στην ενίσχυση της διασφάλισης ποιότητας, ώστε να αυξηθεί η ανταπόκριση στις ανάγκες για μετασχηματισμούς του συστήματος. Πραγματοποιήθηκε επίσης η

ανταλλαγή καλών πρακτικών ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση και η δημιουργία μιας έκθεσης στο πλαίσιο της κάθε γεωγραφικής περιοχής της Ευρώπης σχετικά με τα θέματα της ποιότητας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΑΔΙΠ, ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ENQA), συμμετείχε και το 2018 στα όργανα και τις αποφάσεις της ENQA, παρακολουθώντας συστηματικά τις ευρωπαϊκές πολιτικές στη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τις εξελίξεις γενικότερα στον ΕΧΑΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Αντιπρόεδρος της ΑΔΙΠ, Καθηγητής Β. Τσιάντος και η Γεν. Διευθύντρια, Δρ. Χρ. Μπέστα συμμετείχαν στις εργασίες της 8^{ης} ετήσιας συνάντησης των μελών της ENQA που διοργανώθηκε από την αντίστοιχη Αρχή για την Αξιολόγηση και την Πιστοποίηση της Ποιότητας της Αραγωνίας (ACPUA) και πραγματοποιήθηκε στη Σαραγόσα στις 19-20 Απριλίου 2018. Στο πλαίσιο των εργασιών συζητήθηκαν θέματα για την αμοιβαία αναγνώριση των ακαδημαϊκών προσόντων στις χώρες του ΕΧΑΕ και την κοινωνική διάσταση της διασφάλισης ποιότητας.

Η ΑΔΙΠ εκπροσωπήθηκε, επίσης, και στην 9^η Γενική Συνέλευση της ENQA που πραγματοποιήθηκε στο Καζακστάν στις 18-19 Οκτωβρίου 2018 με τη συμμετοχή του Αντιπροέδρου, Καθ. Β. Τσιάντου. Κύριος θεματικός άξονας της ετήσιας γενικής συνέλευσης ήταν τα θέματα πιστοποίησης ποιότητας και, ειδικότερα, θέματα επιλογής και κατάρτισης των εμπειρογνομόνων.

Η ΑΔΙΠ μέσω της συμμετοχής της στις παραπάνω δραστηριότητες ενημερώνεται:

- για τις εξελίξεις σε θέματα της ανώτατης εκπαίδευσης στον ΕΧΑΕ
- για την εφαρμογή καλών πρακτικών στα επιμέρους θέματα της διασφάλισης ποιότητας (αξιολόγηση μαθησιακών αποτελεσμάτων, χρήση ψηφιακών εργαλείων στη διασφάλιση ποιότητας, πρακτικές επικοινωνίας με ενδιαφερόμενα μέρη -stakeholders)
- για την επιστημονική προσέγγιση νέων πλευρών σε θέματα ανάπτυξης και λειτουργίας των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης
- για θέματα εφαρμογής του καταστατικού της ENQA και λήψης των σχετικών αποφάσεων

6.4. Εκπροσώπηση της ΑΔΙΠ σε επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες

Η ΑΔΙΠ το 2018 συμμετείχε δια:

α) της Προέδρου της, Καθηγήτριας κας Ν. Παϊσίδου:

- στο συνέδριο διαλόγου της ΠΟΣΔΕΠ με θέμα «Το ελληνικό δημόσιο Πανεπιστήμιο σήμερα- Προκλήσεις και προοπτικές» το οποίο διεξήχθη στις 28 & 29 Ιουνίου 2018 στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, με την εισήγησή της «Αξιολόγηση Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών: Η εμπειρία της ΑΔΙΠ».

β) του Αντιπροέδρου της, Καθηγητή κ. Ι. Γεροθανάση:

- στο διεθνές συνέδριο με θέμα: “Strategic internationalization in higher education: Promoting Cooperation, Respecting Diversity”, του προγράμματος GEAR που διεξήχθη στο ΥΠΠΕΘ στις 3-4 Μαΐου 2018 με την εισήγησή του: «European Organizations: Mobility and Recognition», και

- στο Συμπόσιο με τίτλο «Μετά το Λύκειο, τι; Για τη ριζική αναδιάρθρωση του μετά το Λύκειο Χώρου Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Έρευνας», Αθήνα, 8 & 9 Ιουνίου 2018, με την ανακοίνωσή του «Διασφάλιση και Πιστοποίηση Ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης - Το παράδειγμα της Ελλάδας».

γ) του έτερου Αντιπροέδρου της, Καθηγητή Β. Τσιάντου:

- στο 4ο επιστημονικό συνέδριο με τίτλο «Υλοποίηση του ενιαίου χώρου της ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας» της Ομοσπονδίας Συλλόγων Εκπαιδευτικού Προσωπικού των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΟΣΕΠ - ΤΕΙ) που πραγματοποιήθηκε 2-3 Μαρτίου 2018 στην Αθήνα. Ο κ. Τσιάντος απηύθυνε χαιρετισμό εκ μέρους της ΑΔΙΠ και έκανε σύντομη ενημέρωση για την πορεία των πιστοποιήσεων.

7. Τεχνολογική και πληροφοριακή στρατηγική της ΑΔΙΠ

Σύμφωνα με τον ν.4009/2011, η ΑΔΙΠ αναπτύσσει και λειτουργεί ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης και βάση δεδομένων της αξιολόγησης, σε συνεργασία με τις Μονάδες Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ) των ΑΕΙ.

Η ΑΔΙΠ το 2015 δημιούργησε το “ΟΠΕΣΠ” (Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας) το οποίο διαρθρώνεται σε πέντε (5) υποσυστήματα: (α) Δεδομένα ποιότητας Ανώτατης Εκπαίδευσης, (β) Επιχειρηματική Ευφυΐα (ΒΙ), (γ) Μητρώο Ανεξάρτητων Εμπειρογνομόνων (δ) Διαχείριση Πιστοποιήσεων και (ε) Εσωτερική Λειτουργία.

Ειδικότερα, το ΟΠΕΣΠ μέσω των δύο υποσυστημάτων (δεδομένα ποιότητας και ΒΙ) εκτελεί τις ακόλουθες λειτουργίες:

- Συλλέγει ετησίως ποσοτικά δεδομένα (503 πεδία: Ίδρυμα 178, Τμήμα 140, ΠΠΣ 129, ΠΜΣ 37 και ΠΔΣ 19) από όλα τα ΑΕΙ της χώρας για κάθε ακαδημαϊκό και ημερολογιακό έτος με κέντρο βάρους τις οντότητες: Ίδρυμα, Τμήμα και Προγράμματα Σπουδών των τριών κύκλων.
- Υπολογίζει τις τιμές 261 δεικτών (ΚΡΙ's) μέσω του ΒΙ: Ίδρυμα (128), Τμήμα (55), ΠΠΣ (51), ΠΜΣ (18) και ΠΔΣ (9).
- Είναι προσβάσιμο από κάθε Ίδρυμα μέσω της ΜΟΔΙΠ, η οποία έχει την πλήρη ευθύνη συλλογής και υποβολής των δεδομένων. Η ΜΟΔΙΠ έχει δικαιώματα διαχείρισης του ΟΠΕΣΠ και δυνατότητα δημιουργίας χρηστών για κάθε ένα Τμήμα (ΟΜΕΑ). Σήμερα, η ΑΔΙΠ συνεργάζεται μέσω του ΟΠΕΣΠ με τα Ιδρύματα και υποστηρίζει 1.200 περίπου χρήστες, απαντά σε ερωτήσεις (1.200 περίπου μέχρι σήμερα) για τη διευκρίνιση τον ορισμό και τη σημασία των δεδομένων και εκδίδει σχετικές αναφορές. Το σύστημα λειτουργεί με δεδομένα βάθους τριών (3) ετών από το 2015-2016.
- Παράγει αναλυτική και συνοπτική συγκριτική εικόνα για τα Ιδρύματα, Τμήματα και Προγράμματα Σπουδών για όλα τα ΑΕΙ της χώρας (μέσω των δεικτών του ΒΙ), η οποία χρησιμοποιείται σε μελέτες, την ετήσια έκθεση ποιότητας της ΑΔΙΠ, την συγκρότηση στρατηγικής για τη Διασφάλιση Ποιότητας, την πρόταση εθνικής στρατηγικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση, την εκπαίδευση των εμπειρογνομόνων, κ.α.
- Τροφοδοτεί με δομημένες αναφορές τις ΜΟΔΙΠ οι οποίες χρησιμοποιούνται για την σύνταξη στοχοθεσίας ποιότητας του Ιδρύματος, την παρακολούθηση του ΕΣΔΠ, τη σύνταξη των

εκθέσεων εσωτερικής αξιολόγησης και γενικότερα στην υποστήριξη της λήψης αποφάσεων στα ΑΕΙ.

- Τροφοδοτεί με δομημένες αναφορές τις Επιτροπές Πιστοποίησης για την ενημέρωσή τους κατά τη διαδικασία της εξωτερικής αξιολόγησης.

Το 2018 η ΑΔΙΠ ανέπτυξε περαιτέρω το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας και συγκεκριμένα το Σύστημα Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας, με την ενσωμάτωση των δεικτών ποιότητας, την δημιουργία εφαρμογής διαχείρισης των δεικτών και τον αυτόματο υπολογισμό και την εξαγωγή αναφορών δεικτών ανά έτος συλλογής δεδομένων για κάθε Ίδρυμα.

Επιπλέον, η ΑΔΙΠ σχεδίασε και ενσωμάτωσε στο ΟΠΕΣΠ την δημιουργία συγκεντρωτικών αναφορών δεικτών ποιότητας για όλα τα έτη συλλογής δεδομένων ανά Ίδρυμα, με επισήμανση παραλείψεων και σφαλμάτων μέσω κατάλληλων ελέγχων, ώστε να διευκολύνει την διαδικασία επαλήθευσης των δεδομένων από τα Ιδρύματα. Οι αναφορές αυτές παράχθηκαν από το ΟΠΕΣΠ και απεστάλησαν στα Ιδρύματα, ενώ εντός του 2019 θα διατίθενται στις ΜΟΔΙΠ πλέον απευθείας μέσω του συστήματος.

Τον Μάρτιο του 2019 προγραμματίζεται η ολοκλήρωση της πιλοτικής παραγωγικής λειτουργίας του Συστήματος Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας με την συλλογή των ποσοτικών δεδομένων των Ιδρυμάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2017/18 και το ημερολογιακό έτος 2018. Μετά και από την συγκέντρωση δεδομένων ποιότητας τριών πλέον ετών (2015/16 – 2017/18 και 2016 – 2018) από τα Ιδρύματα μέσω του ΟΠΕΣΠ, η ΑΔΙΠ, υπό την εποπτεία της Γενικής Διευθύντριας, άρχισε την διαδικασία ελέγχου πληρότητας και εγκυρότητας των δεδομένων, ώστε από το 2020 το ΟΠΕΣΠ να περάσει στην φάση της πλήρους παραγωγικής λειτουργίας και να καταστεί δυνατή και η διάθεση έγκυρων αναφορών προς κάθε ενδιαφερόμενο μέσω του Συστήματος Επιχειρηματικής Ευφυΐας της ΑΔΙΠ.

Επίλογος

Η Ελλάδα, το 2018, εξακολουθεί να σημειώνει αύξηση του ποσοστού κατόχων πτυχίου ανώτατης εκπαίδευσης στον πληθυσμό της, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει στους αποφοίτους μειωμένες προοπτικές απασχόλησης και με σχετικά χαμηλές αποδοχές, σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε και του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, παραμένουν ως προβλήματα της ποιότητας των σπουδών, η μεγάλη αναλογία φοιτητών/διδασκόντων, οι χαμηλοί ρυθμοί αποφοίτησης, η χαμηλή δημόσια χρηματοδότηση και οι χαμηλοί ρυθμοί ανανέωσης του διδακτικού προσωπικού. Ως προς τους τελευταίους δείκτες, η θέση της χώρας μας επιδεινώνεται και εξαιτίας της διατήρησης μεγάλου ποσοστού «μη ενεργών φοιτητών» στον φοιτητικό πληθυσμό. Εν τούτοις η Ελλάδα εξακολουθεί να διατηρεί τις καλές της επιδόσεις στην έρευνα, τουλάχιστον σε ποσοτικό επίπεδο, ενώ σε επίπεδο ποιότητας ή απήχησης της έρευνας υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Το 2018, η Ελλάδα βρέθηκε σε τροχιά αναδιάρθρωσης του χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης με την έναρξη συγχωνεύσεων Ιδρυμάτων του Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Η εφαρμογή της διασφάλισης ποιότητας κατά τα προηγούμενα έτη οδήγησε σε συγκεκριμένη βελτίωση των ΑΕΙ, η οποία καταγράφεται το 2018, τόσο με τη μορφή επιτευχθέντων αποτελεσμάτων στις εκθέσεις παρακολούθησης των Ιδρυμάτων, όσο και κατά τη διαδικασία πιστοποίησης από τους ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις, κυρίως, στη δομή και επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών και τη χρήση ψηφιακών εργαλείων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Παραμένουν ωστόσο ως σημαντικές αδυναμίες: η ανεπαρκής στελέχωση των ΜΟΔΙΠ, η μερική και όχι πλήρης εφαρμογή της διασφάλισης ποιότητας στο σύνολο των ακαδημαϊκών και διοικητικών λειτουργιών, αλλά και η ανεπάρκεια πληροφοριακών συστημάτων για τη διαχείρισή τους, η περιορισμένη ικανότητα και αποτελεσματικότητα θέσπισης και υλοποίησης στόχων, η μικρή συμμετοχή των φοιτητών, αλλά και εξωτερικών φορέων στη διασφάλιση ποιότητας καθώς και η περιστασιακή εφαρμογή της φοιτητοκεντρικής μάθησης.

Η ΑΔΙΠ το 2018, υλοποίησε όλες τις απαιτούμενες δράσεις για την οργάνωση και πραγματοποίηση των πιστοποιήσεων, αύξησε τον βαθμό υποστηρικτικών ενεργειών προς τα Ιδρύματα, ανέπτυξε περαιτέρω την εσωτερική της οργάνωση παράλο που λειτούργησε με το 1/3 περίπου των προβλεπόμενων και απαιτούμενων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

Συντελεστές Ετήσιας Έκθεσης 2018

Γενική επιμέλεια έκδοσης

Καθηγητής Παντελής Κυπριανός,
Πρόεδρος

Γενική οργάνωση, επιστημονική επιμέλεια και συντονισμός ύλης

Δρ. Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια

Τεχνική επιμέλεια

Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης, προϊστάμενος Διεύθυνσης
Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Συγκέντρωση και επεξεργασία υλικού

Αθανάσιος Σακελλαρίου, MA, MSc, στέλεχος Κέντρου
Μελετών και Ερευνών

Δρ. Λουκάς Ν. Άννινος, εξωτερικός συνεργάτης

Γεωργία Κωστοπούλου, MA, προϊστάμενη Τμήματος
Γραμματειακής Υποστήριξης και Επικοινωνίας

Θεώνη Πετροπούλου, MSc, προϊστάμενη Τμήματος
Ανάπτυξης και Διαχείρισης Εφαρμογών & Υποδομών

αδιπ

Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης
της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση